Paul Féval

Banda Cadet

Paul Feval

Banda Cadet

Prolog — Salonul cu patru ferestre

Capitolul I - Strada Culture

Într-o seară de iarnă a anului 1840, pe un frig umed şi pătrunzător, un biet om intra în postul de pază de pe strada Culture-Sainte-Catherine.

Avea un chip cumsecade, naiv şi puţin mirat. Purta un costum burghez foarte uzat şi un şorţ de ajutor de farmacist, al cărui buzunar imens se căsca în dreptul pântecului său. În acel buzunar se afla un pachet destul de voluminos, înfăşurat în hârtie de ambalaj.

Ceru voie să se încălzească lângă soba metalică, ceea ce i se îngădui cu bunăvoinţă. Afară se întuneca tot mai mult, şi în interiorul corpului de gardă era aproape beznă. Încă nu aprinseseră lampa cu ulei.

Când sărmanul om plecă, nimeni nu observă că în buzunarul şorţului său mare nu se mai afla nici un pachet.

La câţiva paşi mai departe de postul de pază se înălţa o casă cu înfăţişarea destul de impunătoare, a cărei faţadă era apărată de un zid. I se spunea palatul Fitz-Roy. Ultimul duce de Clare (cel care purta titlul de prinţ de Souzay) îl locuise un timp împreună cu prinţesa, soţia sa. Se credea că acum trăiau despărţiţi. Iar casa fusese părăsită, în aşa măsură încât, în urma decesului unui portar bătrân, care rămăsese acolo ca un câine în coteţul său după plecarea stăpânilor, poarta cea mare pentru trăsuri nu mai fusese niciodată văzută deschizându-se.

De la parter şi până la ultimul etaj al palatului, obloanele închise — atât iarna cât şi vara — mascau ferestrele, fapt ce-i cam indispunea pe locuitorii cartierului.

Nu fără dreptate, negustorii de prin împrejurimi spuneau:

— E ca şi cum am avea pe strada noastră un monument din cimitirul Père-Lachaise. Să vândă, sau să închirieze! Încap acolo douăş'pe familii de rentieri sau o fabrică de obiecte din bronz, care-ar da un imbold comerţului.

Ieşind din corpul de gardă, omul cu pachetul se strecură pe o alee îngustă şi întunecoasă, situată vis-à-vis de palatul Fitz-Roy. Poate că intrase acolo pur şi simplu spre a se adăposti, căci începuse să plouă. Trebuie totuşi să spunem că, în locul în care se refugiase, asemănător cu o gheretă, părea mai curând o santinelă la pândă.

Să adăugăm că nu era singur. Pe o altă alee, tot atât de adâncită în beznă şi care se afla dincolo de palatul Fitz-Roy, un alt individ stătea şi el la adăpost de ploaie. Acesta avea lipită de buze o ţigară, pe

cap o pălărie veche, cenuşie şi ponosită, pusă pieziş pe părul lui lins, de un blond decolorat, iar haina îi era o redingotă de forma zisă "elegantă", care nu valora mai mult decât o zdreanţă. Toate acestea se puteau întrezări la lumina slabă a lămpii unui felinar pe care vântul o clătina chiar deasupra lui.

Dar amândoi oamenii nu fură vizibili mult timp. De îndată ce acela care ieşise din corpul de gardă schimbă cu el un semn, de departe, se adânciră şi unul şi altul în întunericul "gheretei" respective.

Cam un sfert de oră mai târziu, o umbrelă şiroind de ploaie dădu colţul străzii Saint-Antoine. Apăra, de bine de rău, un bărbat cu înfăţişare modestă şi relativ în vârstă, care ţinea de mână o fetiţă de câţiva anişori.

Pălăria cenuşie fluieră şi zise, atât de tare cât abia să se poată auzi:

— Échalot!

Celălalt răspunse printr-un fluierat asemănător şi mormăi:

— Aici sunt, Amédée, mereu la datorie, până la moarte!

Când trecură prin faţa corpului de gardă, bărbatul cu umbrela şi fetiţa fură luminaţi, timp de o clipă, de flacăra pâlpâitoare a lămpii cu ulei. Copila, ca şi tatăl său, era îmbrăcată cu totul în negru. Se lipea de el, ţopăind cu paşi mărunţi şi sporovăia râzând, în ciuda frigului care-i îmbujora obrajii.

Échalot — omul cu pachetul — o privea cu o expresie blândă.

— Când Saladin va ajunge la vârsta asta, spuse, sunt sigur că va fi cel puţin tot atât de drăgălaş!… Ia te uită! Nu-l mai văd pe Amédée! Atenţie! Este chiar taica Morand cu micuţa lui Tilde.

Se trase repede înapoi, în umbră.

Bătrânul şi fetiţa ajunseră în faţa porţii mari a palatului. Se opriră.

Şi atunci se petrecu ceva ce aproape c-ar putea fi numit un eveniment şi care, fără îndoială, i-ar fi atras în pragurile lor pe toţi negustorii din cartier, dacă ar fi avut cunoştinţă de cele ce se întâmplau; şi asta, în ciuda ploii reci şi a vântului.

Dar nimeni nu mişca, fiindcă nimeni nu ştia.

Taica Morand, cum îl numise Échalot, îi dădu fetiţei să ţină umbrela, spunându-i:

— Fii cuminte, domnişoară Tilde, şi ai grijă să nu te uzi.

Între timp, scoase din buzunar două chei mari, dintre care una fu imediat vârâtă în broasca principală a porţii pentru trăsuri. Dar cu asta, treaba nu era rezolvată. Échalot, privind cu o curiozitate lacomă, gândi cu dreptate: "Trebuie să fi ruginit groaznic, de-atâta vreme!"

Într-adevăr, zadarnic se căznea mâna tremurătoare a bătrânului, broasca rezista.

"Va fi nevoie de o moaşă!" gândea deja Échalot. "Hai, tată,

încearcă să-nfigi ceva în bucla cheii!"

Ca şi cum ar fi dat curs acelei sugestii mute, bătrânul trecu cea de-a doua cheie prin inelul celei dintâi şi, folosind-o ca pe-o pârghie, apăsă cu amândouă mâinile. Broasca se deschise!

— Bravo! se bucură în şoaptă Échalot. Acum e rândul lacătului!

Morand pipăia deja gaura acestuia, cu cea de-a doua cheie a lui. De data aceasta, treaba nu fu nici lungă, nici grea. Poarta masivă se roti scârţâind în balamale, lăsând să se vadă o deschidere largă, tăcută şi întunecată ca pragul neantului.

— Vino repede, îi spuse fetiţei, de-abia avem timp.

Dar în loc să-i dea ascultare, copila se trase înapoi speriată.

— Nu vreau! îngăimă. Mi-e frică.

— Şi de ce ţi-e frică, prostuţo?

— Parcă poţi să ştii? De stafii.

— Doamne! exclamă Échalot, locul e numai bun pentru aşa ceva.

Se înfioră el însuşi puţin, înainte de a adăuga:

— Deşi astea-s tâmpenii. Morţii n-au nici labe, nici picioare cu care să se plimbe.

Cu nerăbdarea caracteristică bătrâneţii, Morand apucă braţul fetiţei şi, cu toate ţipetele ei, o împinse înainte.

— Taci odată! îi porunci.

Şi, ştergându-şi fruntea transpirată în pofida ploii reci, murmură:

— Nici măcar n-am fost văzuţi!

În privinţa aceasta ştim că se înşela. De-abia se reînchisese poarta palatului, că omul cu pălăria cenuşie se repezi afară din ascunzătoarea lui. Era, în toată puterea cuvântului, un individ cu o înfăţişare ce nu inspira încredere, trădând mizeria plină de ifose, viciul fanfaron şi hidoasa eleganţă a filfizonului bălăcit în noroaie până-n creştet. În privinţa acestei specii, Parisul adăposteşte adevărate comori: în cele mai adânci străfunduri ale drojdiei sale umane mişună tipul pur al don Juanului, urât, zdrenţăros, dar mereu învingător.

Échalot veni în întâmpinarea colegului său şi-i întinse cordial mâna:

— Cum îţi mai merge, Amédée, de trei zile de când nu te-am văzut?

Similor (acesta era numele de familie al lui Amédée) se îndură să-i ofere un deget — purta mănuşi!

— L-ai recunoscut, este chiar el? întrebă.

— La naiba! Bineînţeles! răspunse Échalot. De altminteri, a venit şi azi-dimineaţă, înainte de răsăritul soarelui, cu lemnăria unui pat, saltele şi două coşuri, cu vin şi haleală… Da' tu nici măcar nu te interesezi de Saladin?

Similor înălţă din umeri.

— Ţi-am lăsat ţie în seamă grijile materiale, replică. Eşti bun

pentru aşa ceva. Eu, în schimb, mă ocup de viitorul său. Când va împlini vârsta potrivită pentru a primi o educaţie aleasă, mi-l voi lua în seamă.

— Ştii unde l-am pus?

— Mi-e indiferent…

— N-ai inimă de tată, Amédée, faţă de fiul tău natural, pentru care eu nu sunt decât doica şi "adoptivul", îl întrerupse Échalot cu reproş. L-am pus în sânul guvernământului, aici, aproape… şi în loc să fumezi havane cu muştiuc, ai face mai bine să contribui cu un franc pentru laptele lui. Ştii doar că nu posed nici o avere.

— N-ai decât să notezi cheltuielile pentru hrană, se răsti Similor, o să-ţi achit mai târziu. Nu-mi pot pierde vremea cu mărunţişurile casnice. Hai să discutăm afaceri: până la noi ordine, tu eşti de planton, aici.

— Spune-mi cel puţin despre ce-i vorba, se rugă Échalot. Sunt, într-adevăr, Fracurile-Negre?…

Mâna lui Similor îi astupă gura, ca un căluş.

— Nenorocitule! exclamă. În plină stradă! O taină ca asta!

— Mi-a scăpat, bâigui Échalot.

— Acum, te iert, dar… prudenţă! zise Similor.

După ultimul cuvânt puse trei semne de exclamaţie şi continuă:

— Eu mă duc până la cafeneaua *L'Epi-Scié*, să-i spun domnului Tupinier că bătrânul şi micuţa au sosit. Ăsta ţine la mine din cauza capacităţilor mele, deşi-l cam zgârie să mă vadă că am mai mult succes la dame decât el.

— Ar trebui să cauţi mult, declară Échalot cu o adâncă şi duioasă admiraţie, pe vreunu' înzestrat cu nenumăratele tale calităţi. Dac-ai avea şi-un pic de sensibilitate faţă de mine, cel mai bun prieten al tău, şi pentru fiul tău, pe care-l alăptez eu…

Échalot se cam lungea cu vorba când se referea la probleme de inimă. Frumosul Amédée i-o reteză scurt, bătându-l uşor pe umăr şi trăgând concluzia:

— Aşadar, rămâi aici, bătrâne, şi de îndată ce apare trăsura, trage-i o fugă până la *L'Épi-Scié*. Vei întreba de…

— De domnul Tupinier, la naiba!

— Ba, deloc! Vei întreba de mine, Amédée Similor, a cărui importanţă sporeşte zi de zi. Ştii ceva? Când nu va mai fi posibil să ne tutuim unul pe altul, o să te anunţ.

Îi întoarse spatele şi se îndepărtă în direcţia bulevardului.

Rămas singur, Échalot îl urmări cu privirea până la colţul străzii.

— Tare-i priceput să se îmbrace mereu aşa încât să-ţi ia ochii, n-ai ce zice, spuse clătinându-şi capul; gura-i umblă ca o meliţă, imaginaţia îi zburdă, culoarea părului e la modă, are şi îndrăzneală faţă de sexul frumos şi, ce mai, nu-i lipseşte nimic din toate câte mă fac să-l

invidiez: se bucură de succesul pe care-l avea Adonis în antichitate! Dar ca să aibă ceva ce bate sub vestă, o fărâmă de inimă — asta, niciodată! Habar n-are de elanurile fireşti din căminul casnic. Se spune că aşa trebuie să fii pentru a urca mai confortabil pe scara ambiţiei şi a profiturilor. Dacă-i adevărat, atunci halal! Eu, unul, prefer să ignor bucuriile amorului propriu, decât să le plătesc cu preţul sufletului meu simţitor! Ia să mă duc să-l alăptez pe Saladin.

Se înapoie la corpul de gardă şi-şi regăsi, în colţul în care-i lăsase, pachetul de hârtie legat cu sfoară. Îl luă şi-l deschise prin partea de deasupra, aşa cum se procedează cu pungile ce conţin piper. Imediat, în ambalaj ceva începu să se mişte şi să ţipe.

— Tacă-ţi ciocul, Saladin otravă mică! spuse Échalot cu intonaţia duioasă a unei mame. Nu-i momentul să te înfurii tocmai când ţi se oferă băuturica!

Între timp, scoase din buzunarul încăpător al şorţului său o retortă de sticlă, al cărei capăt fu înhăţat de o enormă gură de copil, ivită din pachet şi începând să bea cu lăcomie.

Era Saladin, fiul natural al lui Similor şi, totodată, cel adoptiv al lui Échalot.

Oamenii ce făceau parte din personalul corpului de gardă se apropiară, făcând cerc în jurul celor doi.

* * *

În curtea palatului Fitz-Roy, taica Morand încerca s-o convingă pe fetiţa care plângea, stăpânită de una din acele spaime de copil, imposibil de potolit prin orice mijloace, în afară de o lumină bună. Ceea ce o înconjura nu avea, în sine, nimic ce te-ar fi putut speria: era o curte, năpădită de ierburi ca un câmp, în dreapta aflându-se loja portarului, în stânga — un peron ale cărui trepte dispăreau sub mulţimea tufelor înalte ale unor plante uscate.

Bătrânul intră în lojă şi, ameţit de ţipetele copilului, bâjbâi îndelung. În cele din urmă găsi pe jos, lângă sobă, o lanternă şi, imediat, scăpărând un chibrit, lumină interiorul încăperii, în care nu mai rămăsese nici o mobilă.

Fetiţa tăcu, dar continuă să se lipească de el, plimbându-şi de jur-împrejur privirile curioase şi speriate.

— Vezi bine că nu-i nici o fantomă, îi spuse bătrânul încercând să zâmbească.

Însă copila răspunse:

— Când încă era întuneric?

Purtând într-o mână umbrela, căci ploaia rece şi torenţială îşi sporise intensitatea, iar în cealaltă lanterna, bătrânul ieşi din cabina portarului şi străbătu curtea. Micuţa Tilde îl urma, ţinându-l de poala

redingotei, dar se împiedica la fiecare pas, fiindcă iarba dislocase pietrele caldarâmului. Ajunseră la peron, ale cărui trepte desprinse se clătinau, şi urcară prin pădurea de bălării uscate. Acum bătrânul avea la brâu o legătură mare de chei.

Deschise uşa de la intrare şi pătrunse într-un vestibul umed şi rece în care nu se afla nimic, cu excepţia unui obiect care-i smulse copilului un ţipăt de groază.

Era scheletul unui ogar dintr-o specie mare, fărâmiţat de trecerea timpului aşa cum ar fi putut s-o facă cel mai îndemânatic preparator al unei săli de disecţie; zăcea pe dalele negre şi albe, la câţiva paşi de prag.

— E clar că mai bine-l duceam în altă parte pe César, bombăni bătrânul printre dinţi. Strânse umbrela, puse pe jos lanterna şi târî rămăşiţele câinelui într-un colţ al vestibulului, adăugând:

— Astâmpără-te, domnişoară Tilde, César n-o să te muşte dacă eşti cuminte. Pe când trăia, era un animal bun şi frumos. Odată, mâncase unul dintre căldăraşii{1} ticălosului ăla de Jaffret; pariez că el este cel care l-a închis aici… Ah! Că multă vreme a trecut, din seara aceea!

Luă din nou lanterna şi urcă scara. Faţa sa, acum luminată, părea mai puţin bătrână decât întreaga-i alură. Exprima blândeţe, încăpăţânare şi o inteligenţă nu prea vie.

Micuţa Tilde suia în urma lui, tremurând toată. Nu mai scotea nici o vorbă, dar pe mutrişoara ei inteligentă se citea limpede spaima tulbure pe care i-o inspira acea casă lipsită de viaţă.

Aici, într-adevăr, totul era mort, iar scheletul nobilului prieten al foştilor stăpâni, câinele César, culcat de-a curmezişul pragului, putea sluji drept firmă a tristeţii ce apăsa asupra locuinţei părăsite.

Copila şi ghidul ei străbătură mai multe încăperi goale, ale căror tapiserii putrezite atârnau, zdrenţuite; nimic nu mai rămăsese, nici măcar un scaun. Paşii lăsau urme într-un colb gros şi, în ciuda adăpostului oferit de obloanele închise, vântul de afară pătrundea prin geamurile sparte.

De când trecuseră de vestibul, nu întâlniseră nici un obstacol. Toate uşile erau deschise.

În cea de-a patra cameră de la primul etaj, domnul Morand se opri, în fine, în faţa unei uşi închise şi, în timp ce alegea o cheie din legătura sa, îi spuse fetiţei:

— Aici, nu-ţi va mai fi teamă, domnişoară Tilde. Vei avea un foc bun, la care să te încălzeşti şi, dacă o să-mi râzi puţin, capeţi o prăjitură.

Împinse uşa. Trebuie să recunoaştem că flacăra lanternei arunca o lumină slabă asupra unei încăperi prin nimic asemănătoare cu cele pe care le traversaseră. Era o sală de mari dimensiuni, cu patru ferestre în

faţa cărora cădeau în falduri grele nişte draperii de culoare închisă, dar frumoase. Câteva scaune a căror formă şi sculptură le trăda marea vechime, se înşiruiau de-a lungul pereţilor îmbrăcaţi în splendide lambriuri, pe care erau agăţate tablouri mari cu rame aurite, înnegrite de vreme. Deasupra portretelor ce cu greu se desluşeau — căci razele lanternei de-abia reuşeau să lupte cu întunericul — se puteau vedea nişte blazoane, şi cadrele acestora, sub lumina lanternei, păreau că scânteiază.

În capătul cel mai îndepărtat al camerei, focul cel zdravăn anunţat, care, ce-i drept, trebuie să fi ars cu putere, dar ai cărui tăciuni sfârşeau prin a se stinge sub cenuşă, mocnea în vatra unui şemineu înalt şi lat, din marmură sculptată, ce sprijinea o oglindă veneţiană prinsă într-o ramă monumentală.

Printre toate acele lucruri, mari ca amintirile de odinioară, două obiecte moderne, în aparenţă meschine dar curate, stârneau mirare. Mai întâi, un pat din lemn de mahon, nou-nouţ şi părând abia ieşit dintr-un magazin de mărfuri ieftine de pe strada Cléry; apoi, un gheridon subţiratic, furniruit cu acelaşi mahon şi de aceeaşi provenienţă arhiburgheză, şi pe care se afla o tavă cu cele necesare ceaiului, o friptură rece de pasăre, prăjituri, o carafă şi câteva sticle.

Când păşi pragul acestei camere, chipul domnului Morand deveni, dacă e cu putinţă, şi mai grav. Parcă fără voie, îşi descoperi capul — s-ar fi spus că intra într-o biserică.

— Aşa-i că este frumos, Tilde, ştrengăriţa mea? o întrebă.

Copila deschidea nişte ochi mari, plini de curiozitate dar supăraţi. Era limpede că nimic de acolo nu i se părea frumos, poate doar mahonul lucios al patului şi al măsuţei. Nici măcar nu se uita la prăjituri.

Domnul Morand o ridică în braţe şi o aşeză într-un fotoliu enorm, în care dispărea ca o ciocârlie friptă care-ar fi servită pe una din acele tăvi mari de argint, dimensionate pe măsura poftei de mâncare a strămoşilor noştri şi a scuturilor cavalerilor medievali. Domnul Morand împinse fotoliul lângă gheridon, îndulci cu zahăr un pahar cu vin, trase mai aproape prăjiturile şi spuse:

— Hai, papă, dacă vrei. Eu am ceva de lucru.

Şi, suflecându-şi mânecile, se apucă, într-adevăr, să trebăluiască, absorbit într-o activitate cu totul neobişnuită, începu prin a îngrămădi butuci de lemn în vatră, reaprinzând focul. Apoi, luând o mătură, curăţă energic parchetul, după care, cu aceeaşi râvnă, şterse praful de pe mobile. Transpiraţia îi şiroia pe frunte, însă nici nu-şi dădea seama. Vorbea de unul singur:

— Mi-a făcut plăcere să revăd blazoanele familiei de Clare! Copila nu ştie ce înseamnă soarele acela de aur strălucind pe un câmp azuriu… Aici, se află la ea acasă, înconjurată de strămoşii ei. Dar,

aproape că mi-e ruşine să-mi privesc strămoşii… Ah! Ah! În zilele noastre, descendenţii regilor nu prea mai valorează mare lucru.

Izbucni într-un uşor râs amar şi, ridicând salteaua, dădu dovadă, în facerea patului, de o vigoare pe care niciodată n-ai fi bănuit-o, văzându-i bietul trup extenuat.

— Fitz-Roy! Fitz-Roy! bombănea cu o voce întretăiată de eforturile pe care le făcea. Fiu de rege! Fiu de rege{2}! E numele meu, este al ei. Şi pentru ce i-ar fi teamă în casa părinţilor săi? Am căutat un post de portar, ca să-i asigur pâinea, şi nu l-am găsit. Fiu de rege! Fitz-Roy! Eram foarte bogaţi şi atât de puternici!

Aprinse lumânările candelabrelor şi pe cele ale lustrei, făcând astfel încât să iasă în evidenţă personajele de pe tapiserii, redându-le viaţă marilor seniori care, în cadrele lor, se sprijineau pe mânerul săbiilor şi frumoaselor doamne surâzătoare a căror mână ţinea un trandafir sau un evantai. Sub lumina strălucitoare, totul se reînsufleţea. Brocartul mobilelor sclipea, şi soarele de aur, repetat la nesfârşit pe toate armurile, părea să-şi scuture coama de raze. Splendida pendulă fu remontată şi potrivită la ora indicată de sărăcăciosul ceas de argint al lui Morand: opt fix.

Când termină, înconjură încăperea cu privirile, tamponându-şi fruntea şi tâmplele lac de sudoare. Declară satisfăcut:

— Este ca pe vremuri, domnul duce poate veni!

Apoi, întorcându-se către copila de care uitase şi constatând că nici nu se atinsese de vinul îndulcit şi de prăjituri, veni spre ea mânios.

— De ce nu mănânci, prostuţă mică? o întrebă cu asprime.

În ochii înspăimântaţi ai Tildei apărură lacrimi:

— Pentru că aici îţi intră frigu-n oase, spuse. Hai să ne ducem la noi acasă, îmi plăcea mai mult podul nostru…

* * *

În momentul acela, la corpul de gardă de pe strada Culture, Échalot scotea capătul ciobit al retortei din "ciocul" lui Saladin, în sfârşit sătul, şi le răspundea cu bunăvoinţă oamenilor din post, care, curioşi, îi puneau tot felul de întrebări.

— Este drept, spunea el, că lăsându-mi pachetul, aşa, la noroc, într-o instituţie militară, ar fi trebuit să-l anunţ pe caporal, ca să nu se aşeze nimeni pe el, putându-l răni, de vreme ce este viu…

— Plin de viaţă ca un şoarece, mormolocul ăsta urât! îl întrerupse caporalul. Şi, Doamne, are-o gură ca o peşteră!

Échalot închise la loc partea de deasupra a pachetului, a cărui hârtie era străpunsă de mai multe găurele, şi o prinse cu două ace.

— Perforaţiile, explică el, sunt pentru funcţia respiratorie. Aşa

cum îl vedeţi, personajul acesta va fi marchiz, sau prinţ — ăsta-i este destinul, şi posedă toate documentele necesare, păstrate într-un loc tainic, în urma nenorocirii ce s-a abătut asupra strămoşilor săi. Persoanele interesate în a persecuta frageda-i tinereţe mi-au oferit o avere pentru a-i turna în lapte trei picături de otravă pentru şoareci, dar mai curând aş muri.

Militarul este o fiinţă romantică — Échalot era înconjurat de ochi pe care uimirea îi deschisese larg. Totuşi, caporalul întrebă:

— Dar cu ce te ocupi, de fapt, dumneata, omule? Ai o-nfăţişare care nu-mi pare tocmai în ordine.

În timp ce-şi punea pachetul închis în buzunarul său încăpător, Échalot răspunse:

— În afară de alăptarea lui Saladin şi prietenia lui Similor, cu care sunt aşa ca Oreste cu Pilad, mă îndeletnicesc cu intriga, însă niciodată în dauna onoarei!

Rostind aceste cuvinte remarcabile, avea o expresie modestă şi totodată mândră. Ostaşii din post se priviră între ei, iar caporalul îşi ciocăni fruntea cu degetul, şoptind:

— Am impresia că asta n-a inventat-o!

Ceilalţi izbucniră în râs.

Échalot înţelese. Chipul lui mirat şi naiv exprima cea mai adâncă indignare. Era pe punctul de a replica de la înălţimea demnităţii sale ofensate, când, afară, se auzi un huruit de roţi.

Imediat se repezi spre prag.

— Mă cheamă glasul datoriei, spuse. Nu vă port pică: enigma purtării mele este mai presus de puterea voastră de înţelegere. Vă las cu bine. Dacă mai trec prin cartier, voi intra să vă zic un bonjurică, de dragul lui Saladin, căruia îi place temperatura de la voi.

După ce ieşi, toate glasurile întrebară în cor:

— Ce mai e şi cu arătarea asta?

Cu un amestec de dispreţ şi bunăvoinţă, caporalul declară:

— Ceea ce-i sigur este că nu are aspectul unui asasin, duşman al guvernului!

Zgomotul de roţi provenea de la o trăsură de călătorie de mari dimensiuni, trasă de patru cai ce mergeau la pas. Vehiculul se opri în faţa palatului Fitz-Roy şi vizitiul strigă:

— Poarta, vă rog!

Échalot îşi şi reluase postul de pândă pe aleea din faţă.

Cele două panouri ale porţii se deschiseră. Trăsura intră în curte, în care taica Morand stătea ţinându-şi lanterna.

Un slujitor purtând o livrea de culoare închisă coborî de pe capră şi alţi doi, îmbrăcaţi la fel, ieşiră din trăsura din care scoaseră, nu fără greutate, un bolnav de o paloare cadaverică. Acestui bolnav, bătrânul Morand îi spuse, înclinându-se plin de respect:

— Domnule duce, vă salut, fiţi binevenit în casa domniei voastre.

Bolnavul răspunse printr-un semn din cap abia perceptibil.

Cei trei servitori, ajutaţi de Morand, puseră salteaua bolnavului pe o targă şi, astfel, urcară cu el scările.

Micuţa Tilde îi urma, ducând lanterna.

Capitolul II - "Intraţi, doamnă"

În timp ce bolnavul era transportat, vizitiul închidea poarta cea mare.

Abia atunci îşi iţi Échalot mutra speriată din locul său de pândă. O clipă rămase cu gura căscată, privind poarta închisă, apoi spuse:

— Am văzut totul, ca urmare a dibăciei mele, dar ce poate să-nsemne, habar n-am. Vezi tu, Saladin, astea-s mistere şi probleme din care chiar şi ăl cu rolul trădătorului de la teatrul "Ambigu" n-ar pricepe-o iotă! Ni se pare că ştim, nu-i aşa, că Amédée este cel ce ţi-a dat viaţă, împreună cu Ida, pe care pasiunea mea a respectat-o întotdeauna, pân-a răposat; ei, bine! Asta nu-nseamnă că nu s-ar putea ca tatăl tău legitim să facă parte dintre oamenii aceia, şi că tu n-ai avea dreptul la o moştenire babană de pe urma lui. La baza tuturor misterelor se află bani, deşi uneori, tot căutându-i, găseşti moartea, dacă nu cunoşti modul în care să acţionezi. Hai, să mergem să ne facem raportul. La *L'Épi-Scié* o să vezi cum se joacă "găina"{3}.

Pronunţând ultimele cuvinte, Échalot, căruia puţin îi păsa de stropii de noroi, pleoscăia deja prin bălţi, gonind în direcţia pieţei Royale.

Strada Culture rămăsese pustie, în ploaia îngheţată. Prin vitrinele magazinelor cu aspect modest şi abia luminate puteai vedea rafturile la care nu se oprea nici un client, domnişoarele moţăind la casă şi, tocmai în fundul încăperii, în ungherul destinat familiei, patronii înghesuiţi în jurul vetrei sărăcăcioase.

Se pare că în Marais poţi face avere, ocupându-te cu comerţul, ca în oricare altă parte, însă fără a da această impresie.

Locuitorii cartierului sunt peste măsură de curioşi, în proporţie directă cu însuşi plictisul tăcut ce parcă pluteşte deasupra acestei zone cenuşii care, deşi în Paris, ai zice că se află la o sută de leghe depărtare de el. Dacă un suflet milostiv ar fi întredeschis fiecare uşă, şoptind ştirea referitoare la misteriosul eveniment — vizita nocturnă făcută casei moarte de către câţiva necunoscuţi — nici ploaia, nici frigul n-ar fi împiedicat ieşirea tuturor în praguri, ca într-o zi de revoluţie. Din străfundurile străduţelor întunecate s-ar fi ivit un furnicar omenesc mişunând aproape fără zgomot — mulţime ciudată

mirosind a putregai şi a aer închis, gloată vorbăreaţă dar timidă, ce-şi pune surdină când strigă şi care, în aer liber, nu se simte în largul său.

Am văzut uneori aşa ceva, atunci când tunul bubuie în Paris cu prilejul vreunei sărbători sau pentru o bătălie, când se anunţă ora la care poate fi văzută coada cometei; când primul zvon despre o "afacere Tropmann" stârneşte un freamăt teribil şi plin de veselie în acele adâncuri în care chiar şi *Le Petit Journal* este prea scump… Nici un cartier nu este locuit cu atâta abundenţă ca acest Marais pustiu. Am văzut ferestrele de la toate etajele deschizându-se simultan, oferind privirii lucruri, femei şi bărbaţi în imagini atât de neverosimile, încât revista ilustrată *Tour du Monde*{4} n-ar îndrăzni să tipărească gravuri care să le reprezinte.

Şi toate acestea într-un mod liniştit, discret, potolit, chiar puţin suspicios, ca şi cum o lege de oţel, impunând cu forţa decenţa îi interzicând zgomotul, ar fi apăsat anume pe aceste meleaguri care dorm între ţipetele din piaţa Bastiliei, viorile din zona şcolilor şi eterna vânzoleală gălăgioasă a bulevardelor. Norocul vine când nici nu te aştepţi, spune zicală, dar asta nu înseamnă că nu trebuie să fii prompt şi să-l înhaţi. Nu cunosc nici o cometă cu coadă, nici o răzmeriţă, nici o afacere Tropmann în stare să intereseze strada Culture în egală măsură cu enigma ce li se înfăţişa locuitorilor ei încă de câţiva ani: părăsirea acelei case mari care, de atâta amar de vreme, de dimineaţă până seara, sfida curiozitatea publică.

Ei, bine! Dezlegarea şaradei tocmai trecuse pe stradă, într-o trăsură cu patru cai, şi nimeni nu bănuise nimic! Uşa în permanenţă închisă (câte priviri o pândeau de obicei!) se deschisese, şi nimeni nu ştia. Inutilul corp de pază nu-şi trimisese oamenii să anunţe, cu trompete, marea veste. Trăsura cu patru cai intrase; cei doi batanţi ai grelei porţi se reînchiseseră asupra enigmei şi, cu ajutorul frigului, al ploii şi al leneviei somnolente a serilor de iarnă, nici un bărbat, nici o femeie de pe strada Culture nu ştia că fericirea era la îndemâna lor: şaradă, enigmă, rebus, dramă sumbră precum cele ce se petrec în preajma porţii Saint-Martin — toate, chiar acolo şi putând fi urmărite pe gratis!

Când în turla bisericii Saint-Paul orologiul bătu ora nouă, se iscă o oarecare mişcare. Ultimele dughene îşi închiseră zăvoarele. Ploaia continua să cadă, monotonă şi rece, dar cine-ar fi putut bănui existenţa dramei în spatele zidului negru dincolo de care moţăia palatul Fitz-Roy, la fel ca în toate celelalte seri, la adăpostul obloanelor baricadate?…

În marele salon cu patru ferestre, bolnavul din trăsură zăcea pe patul de mahon, fără perdele, instalat în dreapta şemineului. Alături de el, pe noptieră, se afla o casetă deschisă şi goală.

Lustra fusese stinsă — fără îndoială, la ordinele lui — şi un

paravan vechi îi apăra ochii de lumina candelabrelor, în felul acesta, chipul lui palid rămânea în umbră.

Era încă tânăr; părul negru, bogat şi buclat, răspândit pe pernă, alcătuia un cadru feţei sale livide, cu trăsături regulate şi nobile, dar a cărei slăbiciune te ducea cu gândul la un sfârşit apropiat.

Te izbea, mai ales, linia îngrijorată şi tristă care trage în jos colţurile gurii, alungind buza superioară. Cu toate acestea, ochii rămâneau calmi în orbitele lor mărite.

Muribundul — căci nici un alt cuvânt nu-l putea defini mai bine — se numea William-Henry Fitz-Roy Stuart de Clare, prinţ de Souzay. Nu avea nici treizeci de ani. De-abia de câteva luni devenise duce de Clare, prin moartea generalului cu acelaşi nume, unul dintre nobilii Franţei şi cap al acelei familii devenite franceză în urma căderii regelui Jacques Stuart, al cărui fiu nelegitim se spunea că ar fi fost primul Fitz-Roy.

Trecuse aproximativ o oră de când domnul duce de Clare fusese adus, pe salteaua sa, prin camerele devastate. De atunci nu se mişcase, ci căzuse culcat pe spate, cu ochii deschişi şi cu privirea fixă.

Valeţii în livrea de culoare întunecată plecaseră.

În salon nu mai rămăseseră decât domnul Morand şi Tilde, care, curioasă dar tremurând, se ascunsese între faldurile perdelei, cât mai departe de patul de moarte.

Se auzi bătaia pendulei. O luminiţă se aprinse în pupilele lipsite de viaţă ale bolnavului, în timp ce numără până la nouă sunetele armonioase.

— E vremea, spuse cu un glas al cărui timbru cavernos îi făcu să tresară pe fetiţă, în colţul ei, şi pe Morand, în fotoliul său.

Erau primele cuvinte rostite de domnul duce de Clare, prinţ de Souzay. Adăugă:

— Va veni.

Morand se ridică şi se apropie de pat, rămânând în picioare lângă acesta, într-o atitudine tristă şi supusă.

Domnul duce îşi întoarse către el privirea binevoitoare şi blândă.

— Am suferit mult, vere, dovadă că voi muri, dar asta nu mă scuză defel pentru faptul de a te fi uitat.

— Prinţe, răspunse Morand, sărutându-i mâna palidă cu respect dar şi cu duioşie, nu-mi datoraţi nimic şi nu am a mă plânge.

— Ba da, Stuart, dumneata eşti ruda mea şi nu eşti bogat. Când eram copil, mă iubeai…

— Şi încă vă mai iubesc, prinţe, din toată inima!

— Cred, sper… Nu-i aşa că ai o fiică, Morand?

Micuţa Tilde se ascunse şi mai bine în perdea, în timp ce tatăl ei răspundea:

— Mulţumită lui Dumnezeu, acesta-i adevărul, prinţe. Copila este

tot ce mi-a rămas pe lume.

Pleoapele grele ale bolnavului se lăsară din nou în jos. Tăcu o clipă, cufundat în gânduri. Apoi, şopti, ca spre a-şi linişti conştiinţa:

— Va fi bogată. Este o Stuart de Clare, ca şi mine, vreau să fie bogată.

Şi, cu un glas mai puternic, adăugă:

— Am şi eu un fiu!

— Desigur, vere… începu Morand.

Dar bolnavul îl întrerupse cu o mişcare dureroasă a mâinii, şi pronunţă atât de încet, încât cu greu fu auzit:

— Oare *am* un fiu?…

Urmă o tăcere.

Bolnavul îşi închisese de tot ochii şi respiraţia îi horcăia în piept.

După o clipă, repetă:

— Oare am un fiu? Şi întrebă: — Morand, vere, câte minute arată pendula peste ora nouă?

Morand dădu ocol paravanului, se uită la ceas şi răspunse:

— Cinci minute.

— A întârziat, constată bolnavul, iar eu mă simt foarte slăbit.

— Vreţi un deget de vin, prinţe?

— Nu…

Buzele continuară să i se mişte, dar fără a scoate nici un sunet. Lui Morand i se păru a înţelege că cerea un doctor.

— Avem unul care locuieşte aproape de aici, spuse, un savant şi un sfânt. Eu nu l-am văzut niciodată, însă toată lumea îl cunoaşte pe doctorul Abel Lenoir.

Numele acesta produse un efect extraordinar asupra bolnavului, care se ridică în capul oaselor, ca şi cum ar fi suferit o descărcare electrică, iar chipul său livid căpătă o expresie atât de înspăimântătoare, încât Tilde se lipi de perete, scoţând un ţipăt de groază.

— Iertaţi-mă, bolborosi Morand, n-am vrut…

— Oare am un fiu? rosti pentru a treia oară muribundul, lăsându-se să recadă pe pernă.

Nu trecu mai mult de o secundă şi întrebă din nou:

— Câte minute peste ora nouă?

— Opt, răspunse Morand.

— Ai avut grijă să laşi deschisă uşa de la capătul grădinii?

— Da, prinţe. V-am dat ascultare în această privinţă, ca şi în tot ce-mi poruncea scrisoarea dumneavoastră.

— Opt minute, şopti bolnavul, şi-i scrisesem: "Sunt pe moarte…"

Se întrerupse, părând că-şi încordează auzul.

— Ascultă! zise.

Taica Morand se strădui să prindă vreun zgomot, dar nu percepu

nici unul.

— Asta pentru că nu eşti în pragul morţii, spuse domnul de Clare cu zâmbetul său lipsit de viaţă. Pleacă, dar nu în camera alăturată. Du-te la parter, vreau ca nimeni să nu audă cele ce se vor spune aici.

— Totuşi, obiectă Morand dacă aţi avea nevoie…

Cordonul unei sonerii atârna lângă colţul şemineului.

Domnul de Clare arătă că, întinzând braţul, ar putea ajunge la el.

Morand ieşi, iar Tilde, eliberată, îl urmă în fugă.

De îndată ce domnul duce rămase singur, îşi încordă din nou auzul şi, deşi nu părea să se audă nimic, îşi ridică glasul pentru a rosti:

— Intraţi, doamnă!

Şi, imediat, uşa din faţa celei prin care ieşise Morand se deschise.

Capitolul III - Angèle

În prag apăru o femeie, oprindu-se acolo spre a arunca o privire în salon. Era înaltă şi deosebit de graţioasă, cu o talie fină scoasă în evidenţă de rochia ei neagră. Un văl gros din dantelă neagră îi acoperea faţa şi totuşi ceva ca o strălucire de tinereţe şi frumuseţe păru să lumineze atmosfera lugubră a salonului.

"Venus nu se deghizează", a spus un poet latin: *incessu patuit dea*{5} — o mişcare o trădează, un gest o dă în vileag. Aşa se întâmplă cu toate capodoperele lui Dumnezeu. Ascundeţi cu trandafir: parfumul său îl va scoate la iveală.

Însă în versul lui Virgiliu, Venus păşeşte, şi mersul ei divin este cel după care e recunoscută. Cea de acum, femeia oprită în prag, nu se mişca; farmecul straniu despre care tocmai am vorbit izvora din însăşi imobilitatea sa.

— Angèle! murmură bolnavul în ai cărui ochi se aprinse o lumină arzătoare, în timp ce bieţii săi obraji palizi recăpătau o nuanţă de viaţă — apropie-te de mine! Îţi mulţumesc că ai venit.

Femeia străbătu imediat camera cu paşi repezi dar tăcuţi. Pantera, acea făptură fermecătoare şi cumplită, merge pe perniţe de catifea. Bolnavul tremura ca un copil care a dorit cu ardoare ceva şi care, deodată, îşi vede dorinţa îndeplinită.

Ea se opri la doi paşi de căpătâiul soţului său (căci acea femeie era prinţesa de Souzay şi, de la moartea generalului, ducesă de Clare), chiar în locul ocupat mai înainte de Morand.

Încă nu vorbise, dar totul în ea exprima adânca emoţie ce o stăpânea.

— Angèle! repetă bolnavul, ca şi cum, pronunţând acel nume, ar fi simţit o voluptate supremă care-l exalta şi totodată îl zdrobea —

apropie-te!

Ea se supuse.

— Dă-mi mâna!

Din nou, ea-i făcu pe voie, dar când bolnavul vru să ducă la buze mâna pe care i-o oferise, şi-o retrase şoptind:

— Nu faceţi asta, domnule duce!

Răspunsul lui avu intonaţia unei rugăminţi:

— Nu vezi că voi muri?

Stofa rochiei şi voalul părură că se înfioară.

— Aş vrea — spuse femeia cu glasul ei grav şi armonios ca un cântec — aş vrea să vă prelungesc viaţa cu preţul zilelor mele!

Un zâmbet neîncrezător flutură pe buzele domnului de Clare, care murmură:

— După moartea mea vei fi liberă.

Ea îşi lăsă capul în jos şi nu replică nimic.

— Lasă-mă să te mai văd o dată, spuse el.

Femeia îşi ridică imediat voalul.

Fu ca şi cum, în camera aceea de doliu, s-ar fi aprins brusc o lumină orbitoare: o frunte de fată tânără, strălucind de nobilă candoare sub bogăţia unor încântătoare bucle blonde, de acea nuanţă care arde şi răcoreşte gura ce le sărută: o privire de femeie, blândă dar ş; tăioasă ca tăişul săbiilor călite în care oţelul mat străluceşte ca aurul; un nas drept, cu nări fine; o gură serioasă, în care se ghiceau farmecele surâsului; un gât graţios, cu contururi dulci, şi peste toate acestea, vraja sublimă, care nu poate fi definită, farmecul desăvârşirii — dar abia îmbobocit, împrăştiind cu dărnicie comoara primelor sale miresme.

Vârsta ei? Cel mai mare dintre fiii săi avea doisprezece ani, însă frumuseţea perfectă conţine un miracol al tinereţii. Iar femeia aceasta era "înnebunitor de frumoasă", după cum spusese prinţul de Souzay, încă nedevenit duce de Clare, atunci când o văzuse pentru prima oară.

Frumoasă în mod absolut, de o frumuseţe clasică dar şi picantă, plină de duioşii dar şi de mândrie, veselă şi demnă; semeaţă, dar cu flexibilităţi neaşteptate — era înzestrată cu toate darurile, până şi cu drăgălăşenie, care putea să pară o însuşire prea măruntă pe lângă toate celelalte calităţi ale sale.

Când îşi ridică vălul, două lacrimi prinse de genele ei lungi se rostogoliră pe obrajii săi palizi şi catifelaţi.

Ducelui îi scăpă un geamăt. Bucuria îmbinată cu durerea pe care-o simţi era prea puternică pentru el. Îşi coborî pleoapele peste ochii parcă orbiţi.

— Eşti mai frumoasă decât în amintirile fericirii mele! spuse cu un glas ca în extaz, părând că vorbeşte ca pentru sine. Adeseori mi-am reproşat că te-am iubit; dar cine-ar fi putut să nu te iubească?… Dar ai

suferit şi dumneata, Angèle? continuă, după ce se întrerupsese s-o contemple.

— Da, spuse ea, este adevărat, sufăr.

— Ţi-ar fi o uşurare, dacă te-aş ierta înainte să mor?

Cu o mişcare iute ca fulgerul, femeia se aplecă şi-i sărută mâna.

El se zgudui ca de un şoc a cărui violenţă îi secătui puterile, şi îngăimă, plângând la rândul său:

— Cât de fericiţi am fi fost, dacă nu mi-ai fi înşelat încrederea!

Ea îşi îndreptă trupul; emoţia îi pierise.

— Niciodată nu v-am înşelat, domnule duce, pronunţă cu răceală. Dacă vă accept cu recunoştinţă iertarea, o fac pentru că eu am fost nenorocirea dumneavoastră, dar asta fără voia mea şi împotriva dorinţei mele.

Din nou, bolnavul închise ochii. După o clipă, întrebă:

— Fiul meu este în viaţă?

— Da.

— Şi al dumitale?

— Da.

Era acelaşi cuvânt, însă intonaţia fusese atât de diferită, încât domnul de Clare recăzu în tristeţea sa lipsită de viaţă. Spuse doar:

— Voi avea grijă de soarta fiului dumitale, doamnă.

— Nu v-am cerut nimic, replică ea.

— Este adevărat, eşti mândră pentru el. Pe acela îl iubeşti, dar pe celălalt… Fiul meu e condamnat. N-a avut niciodată un tată, şi nu va avea mamă. Angèle! Angèle! Te iubesc şi te blestem!

Angèle nu mai plângea, dar îşi lăsă în piept frumosul cap, părând îngândurată.

— Prinţe, spuse, nu ştiţi nimic despre mine. Fiul dumneavoastră este fiul meu. Dumnezeu mi-e martor că vreau să-mi îndeplinesc îndatoririle de mamă. Pentru asta mă aflu aici. Vă înşelaţi crezând că mă urâţi, şi nu aveţi dreptul de a mă blestema.

Glasul ei răsuna cu semeţie, dar cu inflexiuni de o blândeţe îngerească. Deodată, genunchii i se îndoiră şi bolnavul uimit o văzu prosternată la căpătâiul său. Vru să protesteze, însă ea îi închise gura cu o mână plină de duioşie, pe care, fără voia lui, o sărută cu patimă.

— William, continuă ea, nu am venit spre a implora iertare, ci pentru a o acorda pe-a mea, cât şi pentru a vă da posibilitatea de a mă auzi mai de aproape şi de a privi mai bine în străfundurile sufletului meu. Eram logodnica unui bărbat care mă iubea cu înflăcărare şi pe care credeam că-l iubesc. În faţa lui Dumnezeu eram soţia lui şi faţă de el sunt criminală, căci aveam cu el un fiu. Bărbatul despre care vorbesc şi al cărui nume, cândva, vă producea durere…

— Abel Lenoir! o întrerupse domnul de Clare cu amărăciune.

— Abel Lenoir, continuă ea, nu se dădea înapoi în faţa căsătoriei

noastre, dimpotrivă. În el, ceva este mai puternic decât dragostea — datoria…

— Pe el îl iubeai!

— De-ar fi dat Dumnezeu să-l iubesc aşa cum merita! Sunt femeie. Poate că nobleţea, mai curând sfinţenia acelei inimi de care niciodată nu s-a apropiat vreun gând egoist sau rău era prea mult deasupra mea…

— Dar atunci, pe cine iubeai? nu se putu opri să întrebe domnul de Clare.

— Pe fiul meu, răspunse ea coborându-şi privirea, pe copilaşul ce se afla în leagănul său, între noi doi…

— Şi l-ai părăsit pe tatăl lui! exclamă ducele.

Se ridicase, sprijinindu-se într-un cot. Glasul îi prinsese putere din cauza indignării.

Îndurerată şi umilită, Angèle îşi înclină capul. Sinceritatea pocăinţei sale era evidentă. Stând astfel, era atât de frumoasă, încât ducele se lăsă să cadă pe spate, învins de iubire.

— Da, spuse ea repetând cuvântul deja rostit, faţă de el am fost criminală, şi el, numai el ar avea dreptul să mă blesteme…

— Ce importanţă are? Îl urăsc. L-ai mai văzut?

— Niciodată, dar nu am venit spre a vorbi despre el, ci despre dumneavoastră. Fac apel la amintirile dumneavoastră, William. Eraţi frumos, strălucitor, păreaţi a purta acea cunună de pasiuni şi nebunii care, se spune, ne atrage pe noi, femeile; eraţi aproape tot atât de nobil cât un rege, iar bogăţia v-ar fi îngăduit să îndepliniţi dorinţele din basmele cu zâne. Când destinul nostru nefericit ne-a adus unul în faţa celuilalt, aduceţi-vă aminte cum aţi fost întâmpinat!

Domnul de Clare rămase tăcut.

— Aţi uitat, continuă Angèle, că de multe ori, ah! de mai bine de o sută de ori v-am spus: "există un secret care mă desparte de dumneavoastră?"

— Credeam că era un pretext, îngăimă ducele. Mă îngrozea gândul că n-aş fi iubit!

— Eraţi iubit, William — cum v-aş putea spune asta? — iubit cu un alt fel de dragoste, dar poate mai intens decât Abel. Eram abia un copil — împlinisem şaisprezece ani. Vă vedeam ca pe un soare, însă printre raze vedeam totuşi pete. Persoana dumneavoastră trezea în mine toată curiozitatea vârstei mele şi toate spaimele. Şi totuşi — iar asupra acestui punct vreau să fiu clară — niciodată n-aş fi consimţit să devin soţia dumneavoastră dacă n-ar fi fost sfaturile marchizului…

— Tatăl dumitale, spuse domnul de Clare cu un uşor dispreţ.

— Oh!… exclamă Angèle ridicându-se în picioare.

În glasul său se simţea oroare şi dezgust.

— Domnul marchiz de Tupinier nu-i tatăl dumitale?

— Nu, slavă cerului! Măcar de această ruşine, de această durere am fost scutită.

— Atunci, cum de-am putut crede astfel atât de multă vreme?

Cuvintele năvăleau spre buzele Angèlei, se vedea bine că era convinsă că ar învinge, cu condiţia de a i se îngădui să pledeze. Însă de câteva minute, privirea sa, aţintită asupra ochilor bolnavului, urmărea cu îngrijorare regresul vizibil al forţelor lui.

— Domnule duce, îl întrebă, nu vreţi să vă odihniţi o clipă? Oboseala vă copleşeşte.

— Vorbeşte, ripostă domnul de Clare, a cărui voce uscată şi înfundată se stingea din ce în ce. Nu mai am mult timp, aşa că, te rog, nu-l cheltui cu subterfugii.

Angèle păru să se reculeagă şi zise:

— Voi vorbi, veţi afla, în sfârşit, tot ce mă priveşte, dar, vă previn, voi relata pe scurt, fiindcă nu pentru mine am venit aici.

— Vrei să spui că ai venit pentru mine?

— Nu voi minţi, domnule duce, sunteţi soţul meu şi, în ciuda greşelilor dumneavoastră, vă păstrez o respectuoasă afecţiune. Dar am venit mai ales pentru fiul meu, pentru acela dintre fiii mei care vă aparţine şi care, în această calitate, urmează să fie, după dumneavoastră, prinţ de Souzay şi duce de Clare.

Capitolul IV - Naşul Angèlei

— Niciodată nu mi-aţi vorbit decât de dragoste, continuă Angèle, până în ziua în care-am consimţit să vă însoţesc în Scoţia, unde am fost cununaţi împotriva voinţei familiei dumneavoastră. Cercetaţi-vă memoria: pe vremea aceea, de fiecare dată când încercam să pornesc o explicaţie, îmi închideaţi gura, deoarece vi se părea că aş fi vrut să invoc pretexte împotriva îndeplinirii dorinţelor dumneavoastră. Îl numeam pe domnul marchiz de Tupinier "naşul" meu, fiindcă sunt, într-adevăr, fina lui. S-ar putea ca el să vă fi spus că era tatăl meu…

— Aşa mi-a spus, afirmă bolnavul.

— Bănuiesc în ce scop. I-aţi plătit sume mari…

— Lasă asta! Omul acela este un ticălos.

— Chiar mult mai ticălos decât vă puteţi închipui. La el am fost dusă când am ieşit din pension, unde aflasem de moartea tatălui meu şi a mamei mele. Împlinisem de curând zece ani. De atunci, el a fost toată familia mea. Abel a fost cel care m-a salvat de primele lui tentative şi, dacă nu era marchizul, aş fi fost soţia lui Abel…

— Şi fericită, o întrerupse ducele cu amară ironie.

— Posibil… Marchizul îl ura de două ori pe Abel, care era sărac,

şi bun, şi curajos. Abel îl înspăimânta, şi de la el nu se putea scoate nimic. Şi pe dumneavoastră vă ura, dar dumneavoastră eraţi bogat, şi lăcomia lui l-a făcut să vă aleagă. Ştiţi din ce rasă ne tragem. Marchizul intrase pe uşa cea bună: poseda o avere onorabilă şi un nume nepătat şi era înrudit cu familii nobile — faptul de a fi vărul nostru vă onora, domnule duce. La vremea căsătoriei noastre, din toate acestea nu rămăsese nimic, decât o aparenţă de care numai puţini oameni se mai lăsau înşelaţi şi, de multe ori, am crezut că greşeala dumneavoastră era voită. Marchizul decăzuse foarte mult; de atunci a mai coborât câteva trepte şi căderea îi va fi şi mai adâncă. Nu mă întrebaţi cărui viciu îşi datorează prăbuşirea, le are pe toate şi nu s-ar opri nici în faţa crimei — în noroiul sufletului lui se află sânge. Pentru a-şi realiza planurile — şi avea tot felul de proiecte — fusese nevoit să se poarte faţă de mine, încă din copilăria mea, cu o extraordinară bunătate. Mărturisesc că mă bucurasem să părăsesc mănăstirea spre a veni în casa lui: îl iubeam; mă răsfăţa. Indignarea lui, când a descoperit sărmanul roman de dragoste al tinereţii mele, m-a impresionat puternic. A avut dibăcia de a-l îndepărta pe Abel cu ajutorul unei scrisori false, aşa-zis redactată de mine, în care, chipurile, îl goneam reproşându-i că abuzase de neştiinţa mea şi, profitând de plecarea lui, i-a pus absenţa în seama trădării. Când v-am văzut întâia dată, mă credeam părăsită. Şi nu vă pot spune cât de recunoscătoare îi eram naşului meu, tutorelui meu, omului, în fine, care-mi ţinea loc de tată, pentru blândeţea şi duioasa lui indulgenţă. Prin purtarea lui mi-a câştigat încrederea. Mi-a spus: "*De acum înainte, iau asupra mea reabilitarea ta. Dacă îmi urmezi cu sfinţenie sfaturile, trecutul tău va fi mort şi te voi ajuta să poţi face fericirea unui bărbat cinstit, iar fiul tău va fi fericit.*" Ah! Nu neg — acea iubire mare, pătimaşă, pe care v-o citeam în ochi, m-a atras ca o vrajă. Am fost împinsă către dumneavoastră de însăşi puterea pasiunii dumneavoastră. Şi, în definitiv, de ce să nu spun: am dorit să fiu prinţesă. Viaţa dumneavoastră, plină de strălucire, mi se părea atât de minunată încât nu-i puteam rezista… Şi într-o seară, când marchizul s-a întors acasă beat, am fost obligată să mă apăr de el… Din acel moment, locuinţa lui mă umplea de silă şi groază, şi am început s-o văd pe-a dumneavoastră ca pe un refugiu. Pe de altă parte, de îndată ce marchizul mi s-a arătat în adevărata sa lumină, am încetat să mă mai încred în sfaturile lui; am simţit nevoia de a-mi deschide inima în faţa dumneavoastră. El vă convinsese să evitaţi orice întârziere, orice explicaţie. Mie, de asemenea, îmi era teamă acum, căci dacă v-aş fi pierdut, aş fi recăzut în puterea lui… Căsătoria noastră a fost oficiată de preotul scoţian, iar a doua zi după nuntă, naşul meu mi-a cerut cu neruşinare să-i plătesc preţul afacerii pe care o încheiase pentru mine… Constat că vă cutremuraţi — da, preţul era dublu. Parcă-l

revăd şi azi, aşa cum mi-a spus atunci, fără a-şi pierde zâmbetul obraznic: "*Îmi trebuie cele două chei: cea a camerei tale şi cea a casei lui de bani; dacă nu mi le dai, păzea! Mica mea prinţesă!…*" Am venit la dumneavoastră, v-am mărturisit totul — era prea târziu. Cunoşteaţi deja povestea mea…

— El a fost cel care mi-a spus-o! murmură ducele, iar eu n-o crezusem!

În momentul acela, pe chipul său se întipărise o suferinţă de nesuportat. Fruntea, care căpătase nuanţe cenuşii, era inundată de o sudoare rece.

Angèle se aplecă şi şterse cu batista ei acea transpiraţie — mai grăitoare decât orice alt simptom al apropierii morţii.

Ducele reţinu batista cu ambele mâini. Îi aspiră parfumul cu o aviditate ce-ţi provoca spaimă şi compasiune.

— Voi muri iubindu-te! îngăimă.

Apoi, făcând eforturi să respire, căci se sufoca, adăugă:

— Dacă m-ai fi iubit, Angèle! Tu, visul şi încântarea mea! Tu, nebunie a simţurilor şi a sufletului meu! Angèle, Angèle! Inima mea, beţia mea! Ah! Măcar dacă m-ai fi iubit!

Ea păli, căci gândi: "*Va muri.*"

Continuă totuşi să vorbească pe acelaşi ton blând şi rece pe care-l adoptase la începutul întrevederii:

— Îmi cereaţi atunci ceea ce nu vă puteam da; aţi fost necruţător…

— Faţă de mine mai mult decât faţă de dumneata, doamnă, interveni ducele, părând să se trezească dintr-un vis. Am părăsit casa pe care-o alesesem spre a o transforma într-un paradis al meu, şi m-am cufundat, cu trup şi suflet, în orgia infernală în care, în cele din urmă, mi-am găsit moartea. A fost nevoie de mult timp pentru a desăvârşi această sinucidere…

— Eraţi atât de tânăr! suspină Angèle, a cărei voce tremura fără ca ea să-şi dea seama. Atât de tânăr şi atât de puternic… şi atât de frumos!

Bolnavul îşi împreună mâinile şi, pe un ton de rugă, spuse:

— Atunci, răspunde-mi — te implor ca şi cum aş îngenunchea la picioarele dumitale; este dorinţa unei inimi ce va înceta să bată, şi care nu bătea decât pentru dumneata, doamnă! Răspunde-mi, dumneata, care nu m-ai minţit niciodată — proclam acest lucru în ultimele mele clipe: pentru ce nu m-ai putut iubi?

Întrebarea o tulbură pe Angèle. Obrajii i se îmbujorară uşor.

— Pentru ce? repetă.

— Fii sinceră ca întotdeauna, spuse bolnavul, aţintind asupra ei o privire chinuită de dorinţa de a şti.

Şi era cu adevărat cumplit să vezi flacăra concentrată în ochii

acelui chip lipsit de viaţă, tot astfel cum ultima scânteie se refugiază, şi mai strălucitoare, la capătul fitilului pe cale să se stingă.

— Ei, bine! rosti Angèle cu glas coborât — ezit, deoarece niciodată nu mi-am pus mie însămi această întrebare. Îmi cercetez conştiinţa pentru a vă spune adevărul adevărat, de vreme ce doriţi să-l auziţi. Nu l-am iubit pe Abel mai mult decât pe dumneavoastră, afirm acest lucru. Ba chiar, poate l-am iubit mai puţin…

— Dar, atunci, pe cine-ai iubit? exclamă ducele, ars de febră. Pe cine?

De data aceasta, ea răspunse fără şovăire:

— Pe nimeni.

Şi, într-adevăr, în miraculoasa frumuseţe a acelei femei exista ceva intact şi rece care-i întărea spusele şi repeta: "*Pe nimeni!*"

— Nu mă credeţi, continuă lăsând să-i fluture pe buze o umbră de surâs încărcat de melancolie. Nu-mi îndrept prea des privirile spre trecutul meu, atât de trist. Nu l-am iubit — în felul în care gândiţi — nici pe bunul meu Abel, căruia-i păstrez o dulce, o încântătoare amintire, şi nici pe dumneavoastră, care totuşi îmi înflăcăraţi imaginaţia ca un prinţ din poveşti. Abel era prietenul meu, iar dumneavoastră, înainte de a mă părăsi — aşa cum eram, de două ori mamă — trăiaţi ca un sclav, prosternat la picioarele mele.

— Şi după aceea?

Surâsul Angèlei avu o strălucire plină de mândrie când replică:

— Îl aveam pe fiul meu.

— Pe care din ei? întrebă ducele.

— Îi aveam pe cei doi copii ai mei, se corectă Angèle, oarecum ruşinată.

— Pe care? repetă domnul de Clare, ai cărui ochi pe jumătate închişi o priveau nespus de intens. Despre care vorbeai când ai spus: *"Îl aveam pe fiul meu"?*

După o scurtă tăcere, ea se hotărî să răspundă curajos:

— Vorbeam despre acela care nu este decât al meu şi care nu mă are decât pe mine, despre primul copil…

Se întrerupse brusc, adăugând apoi:

— Şi iată! Acesta este secretul meu! Nu vi l-am putut spune doar cu un minut mai devreme, fiindcă nu-l cunoşteam nici eu însămi: nu-l puteam iubi decât pe stăpânul meu. Copilul acela porunceşte, iar eu mă supun. Iată pentru ce îl ador!

Sprâncenele bolnavului se încruntară. Păru să facă un mare efort spre a şopti o întrebare:

— Celălalt i se supune şi el?

— Se iubesc, replică Angèle. Vor fi fraţi buni.

Domnul duce de Clare, care de câteva clipe părea calm, se aşeză şi făcu un efort să se răsucească pe pat.

— Nu-ţi iubeşti decât unul din fii, doamnă, rosti pe un ton foarte mânios, eşti o mamă rea!

— Cu toate acestea, răspunse ea cu umilinţă, mă aflu aici pentru celălalt, pentru acela pe care, după cum spuneţi, nu-l iubesc, şi care nu are nevoie să fie iubit, deoarece posedă tot ceea ce nu are fratele său: un nume mare, o avere imensă; va fi fericit în viaţă şi încununat de glorie, dacă tatăl său muribund nu-l va părăsi aşa cum m-a alungat pe mine soţul meu pe când era în viaţă. Eu eram vinovată — cel puţin prin tăcerea mea. Domnule duce, fiul dumneavoastră este nevinovat.

Femeia nu mai vedea chipul bolnavului, întors către perete. Fiindcă el nu răspundea, continuă:

— Nu cer iertare pentru mine, iar pentru celălalt n-aş accepta nimic. Vin să cer, pentru fiul dumneavoastră, titlul şi averea sa. Dacă nu m-aţi înşelat în mod josnic, vă sunt soţie legitimă. Am venit spre a obţine actul meu de căsătorie, încheiat potrivit uzanţelor scoţiene, şi actul de naştere al copilului dumneavoastră. Le aveţi?

— Le am, răspunse bolnavul.

— Daţi-mi-le!

De data aceasta, domnul de Clare păstră tăcerea.

— Daţi-mi-le, repetă Angèle, dacă nu vreţi ca fiul dumneavoastră să rămână, ca şi mama sa, fără resurse materiale şi lipsit de nume!

Un spasm scutură trupul bolnavului, care chemă cu glas slab:

— Morand! Vere Morand!

Încercând zadarnic să se salte într-un cot, adăugă:

— S-a terminat! Mor…

— William! strigă Angèle înspăimântată, ai pe aici vreun medicament? Ce să-ţi dau?

Privirea ei cerceta camera.

Din pieptul bolnavului ieşi un geamăt smuls de eforturile sale disperate. Se întoarse atât de brusc, încât Angèle fu nevoită să-l sprijine spre a nu cădea din pat.

O împinse cu un fel de groază.

— Sufăr chinuri infernale! izbucni cu acel glas strident caracteristic uneori agoniei. Morand! Tardennois! Larsonneur! Jaffret! Ajutor! Goniţi-o pe această femeie!… Dumneata, să nu mă atingi! Mă sfâşii şi mă arzi!… Nu l-am văzut niciodată pe fiul meu! Nu ştiu dacă am un fiu… unde este?

— L-am ascuns.

— Poate pentru a-l jefui…

— William! William!…

— Fiul meu!… Unde-i fiul meu? Un medic! Mor!…

— Mă duc să aduc copilul! promise Angèle alergând înnebunită către uşă. Un medic! Un medic!

Ducele de Clare recăzuse pe perne, nemişcat şi mut.

Angèle deschise cu putere uşa prin care intrase cu câteva clipe mai înainte şi se izbi de un bărbat ce părea să fi stat acolo trăgând cu urechea.

— Marchizul! spuse ea, retrăgându-se, ca şi cum ar fi fost pălmuită. Naşul meu!

— Draga mea, spuse omul zâmbind cu neruşinarea ticăloşilor care au depăşit orice limită, iată-l pe medic! La bătrâneţe, m-am făcut doctor, ca să vezi ce potriveală!

Şi strângând-o brusc în braţe, îi strivi buzele sub o sărutare zgomotoasă.

Capitolul V - Două foi de hârtie

Era un bărbat deja bătrân, de talie mijlocie, foarte slab, îmbrăcat ca un burghez cumsecade şi purtând ochelari cocoţaţi pe un nas lung şi ascuţit. Faţa lui, de o urâciune rar întâlnită, avea înfăţişarea aceea acvilină pe care mulţi oameni o consideră drept un semn de rasă; dar în ochii săi rotunzi, precum cei de vultur, se citea un cinism respingător. Era chel, în felul acela deosebit şi destul de neobişnuit care nu lasă în jurul craniului nici măcar coroana de păr ce iese de sub pălărie; asta-i sporea asemănarea cu păsările de pradă.

Îi cunoaştem numele, deoarece l-am întâlnit de mai multe ori în cursul capitolelor precedente. Era marchizul de Tupinier şi nu părea să-şi merite titlul, în ciuda nasului său de aristocrat.

Nu numai că pusese cu forţa, aşa cum am arătat, acel sărut indecent pe gura fermecătoare a doamnei ducese de Clare, dar o mai şi trase, prin câţiva paşi de vals bine executaţi, departe de uşa pe care o închise la loc.

— Frumoasa mea căprioară, îi spuse pe un ton de bună dispoziţie, să fiu al dracului dacă n-ai făcut bine c-ai venit! Este cel mai potrivit moment, dar ţin să-ţi subliniez că ar fi trebuit să mă previi. Care va să zică, nu-l mai iubim pe năşicu'? Şi ai mai şi închis cu zăvorul poarta grădinii. Am fost obligat să sar peste gard şi să intru pe fereastră… la vârsta mea!

Degetul său arătă spre un geam tăiat cu un diamant de geamgiu şi prin a cărui deschidere pătrundea un curent de aer îngheţat.

Angèle rămăsese în faţa lui, total uluită.

— Tare-ai vrea să ştii cine l-a înştiinţat pe năşicu', nu-i aşa, scumpeteo? continuă celălalt rânjind. E secret. Avem şi noi poliţia noastră. Hai să vorbim despre micuţ, care valorează acum cât greutatea lui în aur. Niciodată nu l-am scăpat din ochi pe puştiul ăsta, e o dulceaţă. Ai venit cu trăsura?

— Da, răspunse Angèle în mod automat.

— Perfect! Să plecăm! E drum lung de-aici până la cioplitorul în marmură de pe bulevardul periferic.

— Chiar vrei să vii cu mine?

— La naiba! Bineînţeles, nu te mai părăsesc, draga mea.

— Dar… încercă să protesteze ducesa.

Marchizul îi tăie vorba.

— Ai dreptate! Văd că tu nu-ţi pierzi busola! Ăsta ar putea "*crăpa*" în lipsa noastră şi atunci… Însă n-ar fi totul pierdut, ştii? Am eu mijloacele mele, şi-i o bună bucată de timp de când studiez afacerea.

— Cum să chemăm ajutoare? gândi cu glas tare Angèle.

— Da, cum? Ai cam băgat-o pe mânecă! Prima partidă ai pierdut-o, şi n-ai vrea s-o mierlească înainte de cea de-a doua manşă… Eram aici, şi vă ascultam. M-ai ponegrit frumuşel, dar nu-ţi port pică. Cât despre rolişorul tău, ţi l-ai jucat prost, foarte prost! Oamenilor sănătoşi trebuie să le ţii bucăţica de zahăr sus, dar pe muribunzi îi răsfeţi, îi mângâi…

— Totuşi, nu mă pot duce în anticameră să-i caut pe valeţi, mai spuse ducesa.

— Sigur că nu! Te-ar întreba de unde-ai răsărit. Sunt vreo trei-patru, printre care i-am recunoscut pe virtuosul Tardenois, pe bunul Jaffret cel cu păsărelele, pe Larsonneur…

Angèle făcu un pas spre uşa salonului. Simţea că-şi pierde capul. Marchizul o opri.

— Nu-i nevoie, dacă ai de gând să suni. Nu ne aflăm într-o casă locuită, în care fiecare-şi are clopoţelul său. Cel de aici e la fel de bun ca oricare altul, vei vedea.

Se apropiase de şemineu şi trase de două ori cordonul soneriei.

— Să plecăm! continuă. Sunt sigur că Tardenois şi bătrânul Morand urcă deja scara cea mare cu câte patru trepte de-odată. Vino!

Angèle îl lăsă să-i ia braţul.

În clipa următoare, duhoarea de ţuică şi de pipă umplu interiorul cupeului care-o adusese pe doamna ducesă. Marchizul purta cu el, pretutindeni, aceste parfumuri. Calul pornise deja în lungul străzii Saint-Antoine, îndreptându-se către bulevard. Vizitiului i se poruncise: "La cimitirul Montmartre!"

Angèle stătea ghemuită într-un colţ al trăsurii şi tăcea; în schimb, marchizul vorbea cât doi.

— Nu te învinuiesc — îi spunea — că l-ai angajat pe micul duce ucenic la constructorul de monumente funerare, în timp ce-l păstrai alături de tine pe celălalt. Nu te învinuiesc, e o meserie bună, şi mamele au preferinţe dintr-astea, dar, la urma urmei, pentru ce nu i l-ai adus ducelui de Clare pe fiul lui Abel, spunându-i: "*Iată-l pe duce*." N-ar fi avut nici cea mai mică bănuială. Credeam că aşa aveai de

gând.

Femeia îşi lăsă capul în mâini.

— Mă aşteptam la aşa ceva, pe cuvânt, continuă marchizul, şi n-aş fi zis nimic, cu condiţia să-mi capăt partea mea. Nu eu ţi-aş fi creat probleme! Aşa dicta însăşi situaţia, deoarece domnul de Clare nu-l cunoaşte nici pe unul nici pe celălalt…

Un hohot de plâns zgudui pieptul ducesei Angèle, care făcea eforturi să-şi stăpânească spaima. Se vedea limpede că nu spera nici o milă.

— Îmi iubesc amândoi copiii, şopti, sunt singură şi n-am pe nimeni să mă sfătuiască. Dacă l-am ascuns pe unul din ei…

Marchizul o întrerupse izbucnind într-un râs zgomotos:

— Ia te uită! Ca să vezi! zise. Vasăzică, scopul era de a-l ascunde? Şi te pomeneşti că de mine, aşa-i, frumoaso? Sărman îngeraş! Nu eşti destul de puternică spre a lupta împotriva năşicului!

După o clipă de tăcere, continuă:

— Dar dacă nu ţi-ai mai găsi micul duce la dugheană? Te-ai gândit la asta, draga mea?…

* * *

În momentul în care în anticamera palatului Fitz-Roy răsunase clopoţelul, Tardenois, Jaffret şi ceilalţi slujitori ai domnului duce de Clare erau strânşi în jurul unui foc puternic ce fusese aprins în cămin. Domnul Morand stătea mai la o parte, iar Tilde dormea într-un colţ, învelită cu pelerina vizitiului.

Domnul Morand se ridică şi spuse:

— Prieteni, domnul duce a poruncit ca nimeni altul în afară de mine să nu intre în camera lui. Vă rog totuşi să urcaţi şi voi, rămânând în apropiere. Ca şi voi, nu ştiu ce se petrece aici, dar, în noaptea asta, mă tem să nu se întâmple o mare nenorocire.

Se îndreptă repede către scară şi ceilalţi îl urmară.

Intră singur în salonul cu patru ferestre, însă ieşi aproape imediat, tremurând şi strigând:

— Un medic! Cât mai urgent! Cu orice preţ!

Tardenois o luă la goană pe uşă afară.

— Veniţi şi ajutaţi-mă, continuă domnul Morand, adresându-li-se celor rămaşi.

Patul ducelui era gol, iar el însuşi, întins pe jos, cu faţa la podea, părea mort.

Lângă perete se afla un cufăr ce fusese adus din trăsură în acelaşi timp cu domnul duce, la porunca sa expresă. Bolnavul îşi pierduse cunoştinţa tocmai încercând să ajungă la acel cufăr, spre a-l deschide. Explicaţia aceasta îţi sărea în ochi — sărmanul încă mai ţinea în mână

cheia, iar braţul său drept era întins până sub încuietoare.

Fu din nou ridicat pe braţe şi dus pe pat, fără a da vreun semn de viaţă.

Pendula, remontată ceva mai înainte de Morand, arăta ora zece fără un sfert.

După un răstimp de aproximativ douăzeci de minute, Tardenois se întoarse anunţând:

— Am găsit un doctor.

Se trase în lături, spre a-i permite medicului să intre. Acesta era un bărbat cu o siluetă impunătoare, dar tânăr şi cu un chip deosebit de frumos. Se spune că în regulamentul *quaker*-ilor{6} există un articol care porunceşte să priveşti sincer orice s-ar întâmpla. Este o regulă bună şi care le face cinste *quaker*-ilor. Sinceră era şi privirea calmă şi blândă cu care tânărul medic îi învălui pe cei de faţă, în timp ce străbătea camera.

Se apropie de pat. Părea să fie de aceeaşi vârstă cu bolnavul.

Tânărul doctor îşi examină noul pacient după tot tipicul meseriei, cu mare atenţie dar şi foarte repede, ca un om sigur pe ştiinţa sa.

— N-a murit, declară, dar clipele îi sunt numărate.

— Îşi va mai recăpăta cunoştinţa? întrebă domnul Morand.

— Cred că da. Turnaţi apă într-un pahar.

Medicul scosese din buzunarul său o cutie îmbrăcată în piele de căprioară, de culoare neagră, ceva mai mare decât o tabacheră, şi pe care se putea citi un dicton latin, scris cu litere de aur: *simila simili bus curantur*{7}. O deschise şi alese, dintre multe altele, o sticluţă de cristal şi-i scoase dopul microscopic. Cei din jur îl priveau plini de curiozitate — acţiunile medicilor care practică metoda lui Samuel Hahnenann{8} erau mult mai puţin cunoscute pe vremea aceea, decât astăzi.

În timp ce globulele transparente cădeau, una câte una, în paharul cu apă curată, Tardenois spuse în şoaptă:

— Toţi medicii din cartier sunt plecaţi! Providenţa mi l-a scos în cale pe acesta. Tocmai ieşea din postul de pază de alături, unde o pusese pe picioare pe o biată nenorocită, leşinată de frig sau de foame, şi eu l-am înhăţat din zbor.

După ce-şi agitase amestecul, care rămânea limpede ca apa de izvor, doctorul puse paharul pe noptieră şi apăsă uşor tâmplele bolnavului, cu degetele mâinii drepte. Peste deschiderea în "V" a acestora suflă răcorind mijlocul frunţii. Apoi, ridicând pledul, îşi aşeză mâna stângă, cu palma întinsă, pe epigastrul{9} bolnavului.

După câteva minute, pieptul ducelui păru că se desumflă, printr-un oftat îndelungat, pe care toţi îl putură auzi.

Atunci, tânărul doctor luă din pahar o linguriţă plină de apă şi o lăsă să curgă în gura întredeschisă a pacientului, care-şi ridică pleoapele aproape imediat.

— Unde-i ea? întrebă cu un glas ce părea că vine de pe cealaltă lume.

— Despre cine vorbeşte? întrebă medicul.

Şi, deoarece nimeni nu-i răspundea, se aplecă deasupra bolnavului repetându-şi întrebarea:

— Despre cine vorbiţi?

Nici acum nu primi vreun răspuns. Ochii bolnavului se reînchiseseră.

Doctorul îşi luă pălăria, pregătindu-se de plecare.

— Îi veţi da câte o linguriţă din sfert în sfert de oră, spuse.

— Şi asta-i tot? întrebă Tardenois.

— Asta-i tot.

— Dar dacă va fi nevoie de dumneavoastră?

— Nu va fi nevoie de mine.

— Totuşi… insistă Morand.

Medicul, ajuns deja în pragul uşii, se opri şi-şi scoase portofelul, din care extrase o carte de vizită. I-o dădu lui Morand şi ieşi. Pe cartonaş scria: Doctor Abel Lenoir.

Cei de faţă se priviră lung. Nimeni nu-l văzuse vreodată pe cel ce tocmai plecase, însă numele le era cunoscut tuturor.

— A plecat? întrebă bolnavul cu un glas abia inteligibil.

Auzind răspunsul afirmativ ce-i fu dat, deschise ochii fără prea mare efort şi, văzând în jurul său atâta lume, păru să se mânie. Îşi ridică mâna, de parcă ar fi încercat să le arate uşa.

— Domnul duce vrea să ieşim? traduse Tardenois.

O mişcare a capului răspunse: "*Da*"

— Şi nimeni nu trebuie să rămână cu domnul duce, nici chiar eu? insistă valetul preferat.

Bolnavul reuşi să îngaime:

— Nu, numai vărul meu Morand.

Slujitorii se retraseră îndată, şi pe chipul palid al muribundului se ivi o expresie de mulţumire. Îi făcu semn lui Morand să se apropie.

— Vreau să beau, spuse.

Morand se grăbi să umple linguriţa, dar bolnavul o respinse şi ceru:

— Vin.

— Nu vă temeţi…? începu Morand, speriat.

— Nu mă mai tem de nimic: vin!

Vărul cel sărac nu îndrăzni să nu i se supună. Se apropie de măsuţă, scoase dopul unei sticle şi turnă un deget de vin pe fundul unui pahar.

Bolnavul izbutise să se ridice într-un cot, tremurând din tot trupul. Privind cupa, spuse:

— Mai mult!

Morand adăugă câteva picături.

— Mai mult! repetă bolnavul, cutremurându-se de febră şi de nerăbdare.

De data aceasta, Morand turnă până la jumătatea paharului şi i-l aduse, spunând:

— O fac spre a vă da ascultare, vere.

Ducele luă băutura cu lăcomie. Înainte de a-şi putea duce la buze paharul, răspândi o parte din ea, căci mâna îi tremura de-ţi stârnea mila. Dar cupa se ciocni în cele din urmă de dinţii lui, care-o muşcară convulsiv, şi el reuşi să bea.

— Ah! suspină epuizat, lăsând paharul să se rostogolească pe pled, până căzu şi se sparse pe pardoseală.

Peste o clipă, adaugă:

— Parcă am foc în gâtlej.

Apoi, o uşoară roşeaţă îi coloră obrazul; se ridică în capul oaselor şi întrebă:

— Ai trimis înştiinţare respectabilului meu prieten, colonelul Bozzo?

— Da.

— Urmează să vină?

— Aşa a promis.

— Poate-a venit în timp ce eram fără cunoştinţă?

— Nu, vă asigur, încă n-a venit.

— Deschide cufărul!

Morand tocmai avea în mână cheia pe care, cu puţin înainte, o smulsese dintre degetele înţepenite ale nobilei sale rude. Îngenunche în faţa lăzii şi descuie broasca.

Cufărul era plin de haine împăturite cu grijă.

— Scoate toate astea, spuse bolnavul, a cărui voce căpăta din nou putere şi care, acum, stătea drept, în şezut. Aş fi putut s-o fac şi eu, simt că am din nou forţă. Hai! Grăbeşte-te! Aruncă-le grămadă, ştii bine că nu le voi mai folosi.

Cufărul fu golit într-o clipită. Tocmai la fund se aflau nişte hârtii.

— Adu-le! porunci bolnavul.

Morand le luă pe toate în braţe şi le puse pe pat. Cu faţa îmbujorată, cu ochii adânciţi de febră, ducele începu imediat să le cerceteze, cu o grabă furioasă. Mâna îi era sigură; vorbirea nu-i mai era tremurătoare.

Aruncă jos din pat primele documente răsfoite, spunând:

— Arde-le!

Şi Morand, luând rând pe rând hârtiile, le ducea în vatra căminului, unde se transformau repede în scrum. În cea mai mare parte erau scrisori. Domnul duce săruta în treacăt unele din ele, dar întotdeauna ordona:

— Arde! Arde!

Iar Morand le ardea.

În viteza cu care se desfăşura treaba, trierea nu necesită decât câteva minute. Grămada de hârtii dispăruse. Rămăseseră numai două foi îngălbenite, cu aspect de acte oficiale.

Ducele declară:

— Hârtiile astea reprezintă numele fiului meu, dacă am un fiu; este viaţa şi averea lui. Ascultă-mă bine, vere Stuart: în toată existenţa mea n-am cunoscut decât un om, unul singur, în care să am încredere totală. Jură-mi că, dacă mor sau îmi pierd cunoştinţa înainte de sosirea lui, îi vei înmâna, fără greş, aceste două documente.

— Care-i numele acelui om? întrebă Morand.

— Colonelul Bozzo-Corona.

Morand întinse mâna dreaptă şi spuse:

— Jur că-i voi înmâna, fără greş, aceste două documente colonelului Bozzo-Corona.

Capitolul VI - Mumia

Focul, înteţit o clipă prin arderea hârtiilor, se potolise, mocnea sub cenuşa lor. Ultimele murmure ale tăcutului cartier Marais amuţeau şi abia dacă se mai auzea, la intervale lungi, huruitul îndepărtat al vreunei trăsuri înaintând pe caldarâmul străzii Saint-Antoine.

Cu bolnavul se întâmplase la fel ca şi cu focul. Însufleţirea trecătoare de care se bucurase scădea treptat, şi totuşi era încă departe de starea de prostraţie în care l-am văzut prăbuşit mai înainte.

— Îţi mulţumesc, îi spuse bătrânului Morand. Ştiu că mă pot bizui pe dumneata, vere. Colonelul Bozzo îmi cunoaşte ultimele dorinţe şi misiunea pe care i-o încredinţez. Va face ceva pentru dumneata. Vreau ca, de acum încolo, să duci, împreună cu fiica dumitale, un trai îndestulat… Dă-mi să beau, te rog!

Dar chiar înainte ca Morand să-i îndeplinească cererea, îşi schimbă gândul şi spuse:

— Nu, la ce bun? Am făcut tot ce voisem să fac. La ce mi-ar mai folosi acum să fiu puternic?

Luase caseta de pe noptieră.

— Vere Stuart, i se adresă deodată, priveşte-mă în ochi şi vorbeşte-mi sincer: am eu înfăţişarea unui om pe moarte?

Bietul om şovăi o secundă, apoi răspunse:

— Când a venit medicul, vă credeam mort. Însă licoarea lui a făcut un miracol. Dac-aţi vrea să-i urmaţi sfatul şi să luaţi câte o

linguriţă din sfert în sfert de oră, cine ştie ce s-ar întâmpla?

— Nu licoarea lui, ci vinul a făcut minunea! strigă ducele. Nu eşti decât un prost bătrân, taci din gură!

Apoi, devenind brusc violent:

— Ea nu minte niciodată! Spune totul! Nu ştiu dacă asta este sinceritate sau obrăznicie. O urăsc cumplit, dar o iubesc aşa cum nicicând n-a fost iubită vreo femeie. N-ar fi trebuit să i-l las pe fiul meu. Am fost nebun, auzi? Şi de-aş fi ştiut! Ea îi dispreţuieşte pe cei care adoră în genunchi. Am fost prea bun, trebuia să poruncesc: avea nevoie de un stăpân!

Cele două documente pe care le păstrase se aflau acum în casetă. O reînchise şi repetă:

— Un stăpân! Fiul bărbatului aceluia este stăpânul ei! S-a supus tuturor capriciilor lui, l-a otrăvit cu mângâieri, el a devenit tiranul şi idolul ei, iar ea îl iubeşte! Îl iubeşte nebunie, mă înţelegi?

— Nu, replică Morand, dar vorba multă vă oboseşte.

— Îţi spun c-am fost prea bun! strigă ducele, pradă unei mânii nestăvilite. Vai! Dă-mi vin! Vreau ca, timp de încă un ceas, să am puterile unui bărbat!... Şi să vină ea! Voi fi stăpânul ei! O voi zdrobi, iar ea mă va iubi!

Mâna, care-i era din nou cuprinsă de spasme, arătă cu un gest poruncitor spre sticla începută de pe măsuţă. Chipul îi era pătat de dungi violacee şi livide.

Speriat, Morand încercă să se opună. Însă bolnavul, împreunându-şi mâinile, bolborosi:

— Ceea ce-ţi cer, ticălosule, e viaţa! Aşadar, vrei să mă asasinezi?!

Morand se repezi către măsuţă. Tremura ca varga, în vreme ce turna vinul, iar domnul de Clare spunea:

— Un pahar plin! Un pahar plin! Mi-e sete de puteri! Mi-e sete de ură! Nu ghiceşti? Îl va înlocui pe fiul meu cu al ei. Oare cine-i cunoaşte pe cei doi copii? Cine să descopere înşelătoria? Şi fiul meu va fi un nenorocit! Iar fiul celuilalt va fi duce de Clare! Ah! La dracu'! Nu vreau! Un pahar plin, vere, un pahar plin!

Morand aducea paharul — plin, cum i se ceruse — ţinându-l cu amândouă mâinile, căci spaima îl făcea să tremure din creştet până-n tălpi.

Şi tot cu ambele mâini luă ducele licoarea dorită.

Din nou se auzi clinchetul cristalului ciocnindu-se de dinţii încleştaţi convulsiv.

Domnul de Clare bău tot şi rămase cu ochii larg deschişi, cu gura căscată, nemişcat ca într-o uluire adâncă.

Încremenirea dură o jumătate de minut, ca şi prima dată. Apoi, nuanţele verzui ale obrajilor săi se preschimbară în roz şi ochii, cu

pupilele neobişnuit de dilatate, scăpărară.

— Iată forţa! exclamă. Voi fi stăpânul ei! Pleacă!

Dădu la o parte pledul şi puse sub el caseta.

— Poţi constata că mă gândesc la toate, continuă, cu un zâmbet trufaş. Nu o va descoperi. O voi înşela. Pleacă. Ea e-n grădină, vine încoace în fugă, eu sunt stăpânul! Pleacă!

Apucă paharul şi-l ridică ameninţător. Morand abia avu timp s-o ia la goană — paharul, aruncat cu toată puterea, se sparse izbindu-se de uşă.

Aproape în aceeaşi clipă, se deschise cealaltă uşă, prin care intră Angèle, despletită. Îmbrăcămintea îi era în dezordine, trăsăturile chipului, atât de pure de obicei, păreau descompuse. Cu greu se ţinea pe picioare.

Văzând-o, domnul de Clare scoase un strigăt triumfător.

— Apropie-te! îi zise cu asprime. Nu te voi mai implora. Este rândul meu să poruncesc, iar al tău — să mă iubeşti!

Ea străbătu încăperea clătinându-se. Nu înţelesese şi nici măcar nu-i auzise cuvintele. Se prăbuşi la picioarele patului, şi cu un glas ce inspira milă, şopti anevoie:

— Mi-au furat fiul! Pe fiul dumneavoastră, William! Făptaşul este omul acela, monstrul acela, marchizul!

Nici domnul de Clare nu auzi şi, fără îndoială, nu înţelese, căci faţa lui nu trădă nici un semn de emoţie când replică:

— Nu credeam că ai putea fi mai frumoasă. Ai făcut bine că ţi-ai despletit părul. Apropie-te şi dă-mi o sărutare, mi-o datorezi, eşti soţia mea!

— Fiul meu! Vă spun că fiul meu este pierdut! strigă ducesa, întinzând mâinile spre el. Vrea aur, sunt înseşi cuvintele acelui om. Îl ascunsesem, spuneaţi că nu-l iubesc... Priviţi-mă şi veţi vedea cât sufăr!...

— Frumoasă! Frumoasă... niciodată n-ai fost atât de frumoasă! În braţele tale vreau să mor!

Vorbind astfel, ducele făcu un efort spre a coborî din pat.

Ea se repezi să-l reţină, iar el o îmbrăţişă, scuturat de cumplitul tremur al ultimului ceas.

— Nu trebuie să muriţi, strigă ea, încercând să scape de sinistrul sărut ce-i căuta buzele. Trebuie să reveniţi la viaţă, William, şi vă voi iubi! Sunteţi bogat, sunteţi puternic. Îi puteţi pune la treabă pe toţi aceia care se pricep să caute, pe toţi cei care-l pot găsi. Oh! William! Soţul meu, ascultaţi-mă şi redaţi-mi fiul!

Ceva din înţelesul acestor cuvinte pătrundea în creierul ameţit al muribundului. Căci, în clipele acestea, domnul duce de Clare era, cu adevărat, un muribund, în ciuda înşelătoarei forţe care-l galvaniza şi care, în curând, avea să-l părăsească pentru totdeauna.

— Fiul tău — spuse, urmărind cu gura sa tot mai lividă buzele contractate ale Angèlei — fiul nostru, micul prinţ de Souzay, ducele de Clare! El va fi între noi doi. Vezi, nu mă mai rog, poruncesc; eu îţi sunt stăpânul. Iubeşte-mă!

— Îl veţi regăsi? întrebă ea, înăbuşind sub dragostea sa de mamă oroarea ce i-o inspira acel cadavru viu.

Şi-l lăsă să-şi lipească buzele de ale ei.

Scoase însă un strigăt gâtuit şi se trase înapoi. Ceva rece o atinsese şi, deodată, trupul soţului ei o apăsă cu greutatea unei poveri imense.

De îndată ce nu mai fu sprijinit, ducele de Clare se prăbuşi, capul atârnându-i în afara patului. Murise.

În momentul în care ducesa, înnebunită, se ridica spre a chema în ajutor, văzu că uşa prin care intrase era larg deschisă şi că, la picioarele patului, se afla marchizul de Tupinier, care intrase fără zgomot.

— Sfâr-şit, sfâr-şit! Şi încă un sfârşit vesel, pe cinstea mea! Bunul băiat s-a dus în timpul unui sărut, este de-a dreptul înduioşător.

Ducesa schiţă o mişcare spre a se repezi către uşa dinspre scara cea mare. Însă muşchii picioarelor lui Tupinier se încordară. Dintr-un salt ca de tigru sau ca de acrobat, o ajunse din urmă pe Angèle şi-i apucă încheieturile mâinilor.

— Fără figuri dintr-astea, puicuţo! îi spuse. Copilul este aur curat, e adevărat, dar numai cu condiţia de a poseda cele două hârtii pe care ai venit să le cauţi aici, şi pe care le vreau eu, fiindcă eu sunt cel care are copilul.

— Aşadar, nu negi! exclamă Angèle, înnebunită.

— La ce mi-ar folosi, fină mult-iubită?

Şi, imitând felul în care ea i se adresase cu puţin înainte domnului de Clare, repetă:

— "*Făptaşul este omul acela, monstrul acela*…" Ei, bine! da, draga mea, năşicu' este ăl de-a dat lovitura. Într-unele momente dificile, năşicu a fost şi el cioplitor în marmură; când şi când, poate avea şi el nevoie de un ucenic. Micuţul nostru Clément este cum nu se poate mai dulce… He! He! Frumoaso, ducele a murit, trăiască ducele! Dacă eşti cuminte, o să capeţi şi tu o bucată din prăjitură.

Printr-o smucitură bruscă, Angèle aproape reuşi să scape din strânsoarea lui şi strigă:

— Ajutor! Tardenois!

Dar nu avu timp să mai cheme. Folosindu-şi întreaga forţă, ca şi cum s-ar fi luptat cu un bărbat, marchizul o trânti cu brutalitate la pământ, fără a-i elibera mâinile, şi-şi apăsă fruntea pleşuvă pe gura ei cu atâta putere, încât ea scoase un geamăt disperat.

— Este şi fruntea mea un căluş la fel de bun ca oricare altul,

spuse marchizul cu calmul său revoltător, dar, deoarece am nevoie de amândouă mâinile mele, îţi vom pune unul adevărat, draga mea. Eşti puternică, ai dreptate, dar năşicu e şi mai puternic decât tine!

Era puternică, într-adevăr. Urmă o luptă îndârjită, în care marchizul fu nevoit să-şi utilizeze toată vigoarea, de altfel remarcabilă, şi întreaga sa iscusinţă de bandit. De mai multe ori, lovi fără milă şi fără menajamente. O mână a Angèlei, eliberată la un moment dat, în toiul luptei, sângeră — fiara sălbatică o muşcase.

În cele din urmă, ea rămase nemişcată şi învinsă, cu ambele mâini legate, cu gura astupată de cravata zdravăn înnodată a lui Tupinier.

— Acum, spuse acesta închizând zăvoarele uşii principale, vei fi cuminte ca o icoană, iar noi vom căuta să vedem din ce să facem un duce.

Nu durä mult. După ce constatase că în cufăr nu se afla absolut nimic şi după ce scotocise peste tot, marchizul descoperi, sub pled, conturul casetei. O scoase imediat şi o deschise.

La vederea celor două acte, fu cuprins de o bucurie frenetică.

— Victorie! strigă. Talentul este, în fine, răsplătit!

Strânse caseta într-o îmbrăţişare de îndrăgostit. Între bărbatul mort şi femeia legată fedeleş, execută nişte paşi de vals. Nu se mai putea stăpâni. Avea beţia oamenilor care-au câştigat lozul cel mare.

Dar, deodată, se opri; genunchii i se îndoiră, ca şi cum ar fi primit o lovitură de măciucă în creştet.

— Ia te uită, ia te uită, ia te uită, ia te uită! rostise în spatele lui un glăscior spărtigos. Iată-l pe camaradul meu, Cadet-l'Amour!

Marchizul nici măcar nu se întoarse. Pentru a şti, nu avea nevoie să vadă.

În pragul celei de-a doua uşi, cea prin care intraseră pe rând Angèle şi Tupinier însuşi, stătea o făptură ciudată, sprijinindu-se cu ambele mâini de tocurile uşii. Era un bătrân care părea să fi depăşit cele mai de neînchipuit limite ale vârstei. Era zbârcit ca un măr uscat, scorojit, mai uscat decât o mumie, şi atât de slab, încât oasele păreau să-i iasă prin haina vătuită. În plus, pe lângă înfăţişarea lui venerabilă, avea o expresie zeflemitoare care lăsa să se ghicească un caracter excelent.

— Intră, Samuel, dragul meu doctor, spuse adresându-i-se unei alte persoane ce încă nu putea fi văzută. Cred că, acum, îngrijirile dumitale sunt inutile, dar vei constata decesul.

Un bărbat de aproximativ patruzeci de ani, cu o înfăţişare austeră şi gravă, dădu curs invitaţiei sale.

— Ei! L'Amour! continuă mumia vie, situaţia ta nu-i bună, dar deloc, absolut deloc! Articolul 37 al statutului nostru îi pedepseşte cu moartea pe fraţii de gradul unu şi doi care lucrează în afara asociaţiei. Pune caseta pe noptieră şi sună — totul trebuie să se petreacă aşa cum

trebuie.

Marchizul se supuse fără să crâcnească. Era complet zdrobit.

Înainte de sosirea servitorilor, domnul de Clare fu reaşezat cum se cuvine în aşternuturile sale, cu capul pe pernă, iar Angèle fu dezlegată; era fără cunoştinţă.

— Bună-ziua, Morand, ce mai face fetiţa? întrebă mumia, când sosiră cei din anticameră. Bună ziua, Tardenois; bună ziua, Jaffret. Domnul duce a murit, foarte liniştit, în braţele dragului nostru marchiz, iar doamna ducesă a leşinat. Aveau un menaj drăguţ.

Morand se apropie de mort şi-l sărută pe frunte. Tardenois plângea. Morand spuse:

— Depun mărturie că ultima dorinţă a nefericitului meu văr fusese să-l vadă pe colonelul Bozzo înainte de a muri.

— Eu sunt cel care i-a dus colonelului mesajul stăpânului, întări Tardenois.

Mumia îşi şterse ochii.

— Şi îndeplinesc ultima dorinţă a ducelui de Clare, continuă Morand, încredinţându-i colonelului Bozzo această casetă… Luaţi-o, colonele…

Mumia, care era colonelul, luă cutia şi o ascunse sub haina sa vătuită, declarând:

— Prieteni, o primesc pentru a da ascultare poruncilor celui ce nu mai este printre noi. Sunteţi martori: obiectul va fi mereu la dispoziţia justiţiei. Fără îndoială, este testamentul său. Acum, mă voi ocupa de cele necesare. Bineînţeles, e nevoie de un preot. Îl las aici pe doctorul Samuel, pentru constatări şi spre a-i da îngrijiri doamnei ducese. Marchizul mă va însoţi. Noapte bună.

— La ordinele dumneavoastră, răspunse domnul de Tupinier, oferindu-şi braţul.

Un sfert de ceas mai târziu, omul acela respectabil, singurul în care domnul de Clare avea încredere pe lumea aceasta, colonelul Bozzo-Corona, se afla în trăsura sa închisă, împreună cu marchizul de Tupinier.

— Ei, Cadet-l'Amour, spuse după o tăcere, ce faci, dormi, amice?

— Nu-mi arde de aşa ceva, răspunse marchizul.

— La ce te gândeşti?

— Adineauri m-ai condamnat la moarte, Stăpâne.

— Caseta este la mine, suntem singuri, eu nu-s mai puternic decât o musculiţă, iar tu eşti asasinul cel mai feroce pe care-l cunosc — şi doar cunosc o grămadă de asasini. Pentru ce nu mă strângi de gât, Cadet?

Mâinile marchizului se crispară, dar răspunsul său fu:

— La ce bun? Ce poţi face oare împotriva diavolului?

Mumia slobozi un mic râs uscat. După o nouă tăcere, întrebă:

— Dacă te-aş ierta, ai fi tu sluga mea, Cadet?
— Aş fi chiar mai mult decât atât.
— Sclavul meu?
— Câinele dumitale, Stăpâne!
— Să batem palma, Cadet! Am nevoie de un câine, şi te iert.

Capitolul I - Cortegiul săracului

În 1853 se înfigea deja târnăcopul în clădirile care înconjurau închisoarea Force{10}, ea însăşi sortită să dispară în curând. Pe amplasamentul actual al străzii Malher, cam în locul în care aceasta se intersectează cu strada Saint-Antoine, în faţa portalului bisericii Saint-Paul, nu rămăsese decât o casă veche şi frumoasă, a cărei intrare principală se afla pe strada Culture-Sainte-Catherine.

Casa avea multe nume, inclusiv pe cel adevărat, care era: palatul Fitz-Roy. Vecinii îi spuneau, mai curând, "Casa-cu-Păsări".

De la război încoace{11}, Parisul nu s-a schimbat prea mult; însă cei care au mai mult de douăzeci de ani îşi amintesc de anii aceia prăfoşi, în care patru sute de mii de zidari întreţineau norul de ipsos în toate arondismentele simultan.

Bulevardele apăreau ca sub atingerea unei baghete magice. Erai nevoit să te informezi asupra drumurilor în Paris, ca într-o pădure. Pe vremea aceea, transformarea a fost atât de bruscă şi de totală, încât şi astăzi ni se mai întâmplă să căutăm, cu naivitate, în vechile lor locuri, lucruri care ne erau contemporane, dar care sunt mai moarte decât ruinele lăsate de Charlemagne sau de Iulian Apostatul{12}.

Frumoasa şi vechea casă privea închisoarea Force pe deasupra dărâmăturilor. Merita, cu siguranţă, premiul întâi pentru linişte, printre toate locuinţele paşnice care dorm în cartierul Marais. Nu se auzea niciodată vreun zgomot în ea, cu excepţia ciripitului păsărelelor, deoarece bunul domn Jaffret, care o locuia, era protectorul şi binefăcătorul tuturor vrăbiilor din Paris. De două ori pe zi, locuitorii cartierului veneau, înduioşaţi, ca să-l vadă împărţindu-şi pomenile populaţiei de vrăbiuţe, care se roteau ca un roi enorm deasupra terasei sale.

Se spune că aşa ceva dovedeşte o inimă bună, însă eu, unul, îi prefer pe aceia care, atunci când dispun de ceva pâine în plus, o dau oamenilor.

Pe lângă vrăbii, domnul Jaffret avea, la ferestre, o mulţime de colivii, iar în salonul său, una imensă, care-i ocupa clipele cele mai plăcute.

Trăia singur, cu soţia şi cu nepoata — sau pupila sa — nu se ştia cu precizie.

Nevasta, mult mai în vârstă decât el, gonea păsările cerşetoare, când el nu era de faţă. Era chiar acuzată că le-ar întinde capcane, căci, câteodată, unele erau găsite pe trotuar, sub terasă.

Pupila, care era foarte tânără şi fermecătoare, nu ieşea din casă decât pentru a se duce la biserică, ceea ce nu-i împiedica pe vecini s-o folosească drept subiect de conversaţie. I se spunea "frumoasa Tilde", fiindcă numele de Tilde se auzea adesea printre persienele trase, rostit de glasul blând al lui taica Jaffret sau de falsetul ursuz al "doamnei" sale.

De altminteri, înşişi soţii Jaffret ofereau un bogat material de bârfă clevetitorilor din împrejurimi. Prin preajma bisericii Saint-Paul, mulţi oameni se întrebau ce puteau ei să facă în acea casă imensă, cu nepoata lor şi doar cu doi slujitori: o bucătăreasă, care servea şi de guvernantă, şi un valet.

Bucătăreasa nu sporovăia niciodată pe la furnizori. Valetul, om de cincizeci de ani, ar fi putut fi luat drept un rentier când se ducea, seara, să citească ziarul *Le Constitutionnel* în mica sa cafenea preferată din piaţa Royale. Se numea Laurent. La cafenea, nu fusese auzit vreodată rostind altceva decât două fraze: "Domnule, am onoarea de a reţine gazeta după domnia-voastră" şi, când i se oferea jurnalul: "Domnule, am onoarea de a vă mulţumi."

În cartierul Marais, lucrurile se petrec cam ca în provincie; ba chiar, nu ştiu dacă nu cumva cancanurile din Marais nu sunt dintr-o specie mai vioaie şi cu o înmulţire mai abundentă decât cele din Romorantin. AÎde Jaffret erau foarte bogaţi, se spunea asta, dar se spunea şi exact contrariul; erau consideraţi, totodată, oameni foarte buni, dar şi oameni răi. Casa pe care o locuiau deja de multă vreme aparţinuse familiei Fitz-Roy de Clare. Făcea parte din succesiunea Bozzo.

Nu este nevoie să vorbim aici despre colonelul Bozzo-Corona, bine-cunoscutul filantrop de pe strada Thérèse, atât de respectat în decursul vieţii sale, dar a cărui amintire fusese pusă în discuţie de un proces recent. Pe vremea aceea nu se ştia (şi se ştie oare mai bine astăzi?) dacă bătrânul colonel Bozzo era un sfânt calomniat sau dacă, într-adevăr, adăpostit în spatele aureolei sale, comandase timp de aproape un veac teribila armată de asasini "distinşi" cunoscută sub numele de Fracurile-Negre{13}.

Pe când trăia colonelul Bozzo, casa aceea rămânea cel mai adesea în grija unui bătrân, numit Morand, care era socotit a fi o rudă îndepărtată şi ruinată a puternicei familii de Clare. Trăia singur, cu o fetiţă foarte drăgălaşă, numită Clotilde, şi pe care o bătea fără milă. Odată, când vecinii veniţi în fugă la ţipetele micuţei, i-au reproşat barbaria, bătrânul le-a răspuns: "Nu vrea să-şi înveţe rugăciunea". Şi niciodată nu s-a putut obţine de la el, referitor la acelaşi subiect, decât replica: "Vreau să-şi înveţe rugăciunea".

De două sau de trei ori pe an, la intervale cu totul neregulate, locuinţa pustie prindea viaţă. Către seară erau văzute echipaje, iar

Morand, fanaticul profesor de rugăciuni, venea să-şi întâmpine oaspeţii la poartă.

Cu acele prilejuri, fetiţa nu apărea niciodată.

După fiecare trăsură care intra, poarta curţii era închisă imediat. Cei care izbutiseră să-şi strecoare o privire susţineau că misterioşii vizitatori erau întotdeauna aceiaşi: cinci sau şase domni foarte eleganţi, două doamne frumoase, şi un bătrânel extrem de în vârstă, care abia se ţinea pe picioare şi avea înfăţişarea unui mort nu prea bine reîncarnat.

În asemenea ocazii, cele patru ferestre ale salonului se luminau, în spatele persienelor lor închise. De obicei, totul rămânea calm; totuşi, uneori, izbucnea un zgomot de ceartă, dominat de glasul bătrânului, tremurător şi ascuţit.

Către miezul nopţii, niciodată mai târziu, Morand redeschidea poarta, vizitatorii plecau, salonul îşi stingea luminile şi străvechea casă readormea în tăcerea ce-o învăluia.

Cu prilejul procesului Fracurilor-Negre, câţiva locuitori ai cartierului au fost chemaţi la tribunal pentru a depune mărturie în legătură cu toate acestea, însă, deoarece n-au recunoscut pe nici unul dintre acuzaţi, s-a tras pe bună dreptate concluzia că numai prostovanii din tenebroasa armată se lăsaseră prinşi, în vreme ce şefii îşi luaseră tălpăşiţa.

Oricine ştie că asta-i regula.

După moartea colonelului, ale cărui rămăşiţe au fost însoţite la cimitirul Père-Lachaise de întregul Paris, n-au mai fost văzuţi nici Morand, nici fetiţa, şi atunci s-au instalat în casă alde Jaffret. Dar iată ceva ciudat: după luarea locuinţei în stăpânire de către soţii Jaffret, care închiriaseră sau cumpăraseră palatul — nimeni nu ştia prea bine — conciliabulele de seară continuaseră în marele salon, de două sau de trei ori pe an, la intervale neregulate. Doar că cei care veneau nu mai erau aceiaşi oameni.

Era să omit alt amănunt. Înainte de a pleca împreună cu fetiţa, Morand, care niciodată nu punea piciorul în biserică, deşi preda cu atâta stăruinţă lecţii de rugăciuni în limba latină, s-a dus la preotul de la Saint-Paul, rămânând să discute îndelung cu el. La întoarcere, a adus-o pe fetiţă până la uşa presbiteriului şi i-a arătat-o, spunându-i: "Ţine minte, aici locuieşte preotul căruia îi vei recita *oremus*{14}." Lucrurile acestea au fost auzite şi văzute. Cu siguranţă ascundeau cine ştie ce poveste. Dar asta nu-i totul, veţi vedea: după doi sau trei ani, Tilde a reapărut, mai mare şi mai frumoasă. Cea care a adus-o a fost doamna Jaffret. În trei ani, un copil de vârsta aceea se poate schimba mult, desigur. Tilde se schimbase într-atât, încât vecinii nici n-au vrut s-o recunoască, în ciuda asigurărilor doamnei Jaffret care, de altfel, nu o bătea deloc şi o numea "inimioara mea" — după cum se auzea prin

ferestre.

Prefer să vă spun de pe acum legenda care circula în legătură cu misterioasa întoarcere a Tildei, lăsându-vă dreptul de a nu-i da mai multă crezare decât li se acordă, îndeobşte, legendelor. Cele ştiute de mine nu merg până la a aduce lumină asupra unui punct obscur, şi anume cum ajunsese acea legendă, cu toate detaliile sale ciudate, din zona Saint-Denis până în cartierul Marais. Iată totuşi un fapt cert: pe strada Payenne se afla o cârciumă deocheată, al cărei patron era un fost vizitiu de trăsură, pe nume Lapierre. Din văgăuna aceea ieşise legenda, cel puţin trei sferturi din textul ei.

Adaug că bunul Jaffret fusese unul dintre cei mai conştiincioşi obişnuiţi ai *Cafenelei Comerţului*, din piaţa Royale, pe vremea când trăia ca burlac, şi că nu mai călca pe-acolo de când doamna Jaffret revenise spre a-i aduce fericirea în casă.

Când, după ce-ai frecventat *Cafeneaua Comerţului*, nu-i mai treci pragul, bârfele vin singure să se aşeze în jurul mesei pe care aveai obiceiul s-o ocupi şi, acolo, conversaţia a cincizeci sau şaizeci de familii onorabile se întreţine în exclusivitate pe baza clevetirilor din acel local.

Este posibil ca legenda să fi provenit de la *Cafeneaua Comerţului*. V-o prezint aşa cum era povestită în împrejurimile bisericii Saint-Paul, şi puteţi să-i daţi sau nu crezare. Iat-o:

Într-o dimineaţă de iarnă, dricul săracilor înainta pe drumul ce duce de la capela Saint-Denis la Saint-Ouen, trecând prin faţa cimitirului din Clignancourt, tras fiind de o gloabă de cal ce abia-şi târa zilele şi purtând un sicriu neînvelit.

Cunoaşteţi admirabila pictură: *Înmormântarea săracului*{15} — chiar aşa era. În terenurile acelea respingătoare, ce nu sunt nici oraş, nici sat, pe pământul murdar, presărat cu insuliţe albicioase, în care zăpada nu se topise cu totul, căruţa mică şi neagră, cu un coviltir ca un capac de cufăr, hurducăia încet şi trist, într-o atmosferă de totală părăsire.

Lipsea până şi câinele, cel care în imagine urmează cu capul plecat convoiul, inspirând atâta milă.

În locul câinelui era o fetiţă slabă, mărunţică, abia îmbrăcată, dar nespus de drăguţă, cu feţişoara ei roşie de frig, sub părul bogat şi buclat.

Mergea în urma dricului, singură ca şi câinele din tablou şi, tot ca el, cu capul plecat, cu trupul tremurând, dar nu plângea.

Cimitirul era nou, se termina construirea zidului împrejmuitor. Cu toate acestea, exista deja un cioplitor de monumente funerare, instalat pe aceeaşi stradă, într-o cocioabă, iar pe partea cealaltă a drumului o altă cocioabă în curs de înălţare anunţa naşterea concurenţei. În faţa locuinţei cioplitorului de marmură, a cărui firmă purta numele de

Cadet, un puşti frumos de vreo zece ani îşi făcea de lucru, jucându-se cu resturi de coroane mortuare. Privea cum trece dricul; niciodată nu văzuse vreunul atât de sărăcăcios, şi asta-l făcu să râdă, căci copiii sărmani râd cu uşurinţă de sărăcie.

— Uite una care-i caraghioasă cât cuprinde, zise văzând-o pe fetiţa ale cărei şuviţe de păr dezordonate îi cădeau peste faţă. Parcă nici n-ar avea mutră, sub coama care-i atârnă pe ochi. Te-apucă frigul când o vezi cu fusta aia de pânză subţire. Ah! Vai de capul ei!

Dar îşi întrerupse joaca, încetând să râdă şi, fără să vrea, privirea lui urmări dricul şi biata făptură neagră pe care distanţa deja o micşora. Şi, neştiind de ce, deveni serios.

— Leneşule, uite-ţi gustarea, zise un glas gâfâit şi înăbuşit, din interiorul cocioabei. La şcoală, şi dă-i zor! Sau păzea de bătaie! Tata Cadet nu-i departe!

Băieţelul îşi luă coşul şi porni spre Montmartre. Şcoala lui se afla la începutul bulevardului *Poissonière*. La colţul străzii, se întoarse încă o dată, să mai vadă punctul acela negru care mergea în urma dricului, şi murmură oftând:

— Biata micuţă!

N-a durat mult la cimitir. Racla din lemn de brad a fost pusă în groapă cu o rugăciune şi o lopată de pământ deasupra, apoi preotul şi căruţa au plecat. Nu ştiu de ce fetiţa se ascunsese în spatele unui mormânt. Când nu mai rămăsese nimeni, ea a revenit şi s-a aşezat, cu picioarele atârnându-i, pe marginea gropii.

Acolo a regăsit-o băieţelul, cel cu şcoala — cu capul lăsat în piept şi cu mâinile încrucişate pe genunchi. S-ar fi putut crede că dormea, dacă n-ar fi fost tremurul care-i agita sărmanul trupşor.

Băieţelul nu îndrăznea să se apropie de ea. O privea cu ochi larg deschişi şi umezi de lacrimi.

După o clipă, îşi scoase şapca de pe cap, ca şi cum s-ar fi aflat într-o biserică.

Dar, oare pentru ce era acolo şi nu la şcoală? Nu se ştie.

Puţin mai târziu, veni uşurel să îngenuncheze lângă copilă, care-şi îndreptă trupul surprinsă, dar fără teamă, privindu-l printre şuviţele de păr.

— Cum te cheamă? a întrebat-o el în şoaptă. Eu sunt Clément, de la cioplitorul în marmură.

— Eu sunt Tilde, a răspuns fetiţa.

— Cel care a fost adus era tatăl tău?

— Era taica Morand.

— Îl iubeai mult?

— Nu ştiu.

— Acum aştepţi pe cineva?

— Nu.

— Atunci, ce faci aici?

— Nimic.

Dintr-o singură scuturare a capului, şi-a aruncat părul spre spate, adăugând:

— Dacă nu mai am nicăieri unde să mă duc!

Ochii lui Clément îl usturară şi se umeziră.

— Poftim, a zis Tilde, tu plângi şi eu nu; cu toate acestea, mi-e tare frig şi groaznic de foame.

— Vrei să mănânci gustarea mea? a întrebat-o cu vioiciune Clément, deschizându-şi în grabă coşuleţul.

Tilde n-a răspuns, dar a muşcat cu poftă din tartina ce i se oferea. Pe sărmana ei feţişoară suferindă a apărut un vag zâmbet. Era atât de drăgălaşă, încât ţi se înmuia inima de milă.

Văzând-o mâncând cu atâta plăcere, Clément s-a bucurat şi a-nceput şi el să zâmbească.

Cu gura plină, fetiţa a continuat vorba:

— Taica Morand nu era rău. De bătut nu mă bătea decât ca să învăţ rugăciunea.

— Te bătea! a exclamat Clément indignat.

— Pentru că, la început, nu puteam s-o învăţ, a răspuns copila, dar am sfârşit prin a o şti toată, şi încă foarte bine. Aşadar, pe tine nu te bate nimeni?

— Oh! Ba da! Însă eu, eu sunt bărbat. Da' ce rugăciune?

— Vrei să ţi-o spun?

Fetiţa a încetat să mănânce şi, cu o ciudată volubilitate, a turuit o înşiruire de cuvinte latineşti care începea cu *oremus* şi se încheia cu *amen*. Clément a constatat:

— Cunosc catehismul. Rugăciunea ta nu-i nici *pater*-ul, nici *ave*, nici *credo*, nici nimic.

Tilde a zâmbit larg, aşa ca cei care deţin un mare secret şi nu vor să-l destăinuie. Apoi a reînceput să mănânce.

— Fiindcă-i rugăciunea mea, a replicat. Trebuie s-o repet cel puţin de două ori pe zi, de teamă să n-o uit…

S-a întrerupt, pentru a-l întreba pe un ton bănuitor:

— Tu ştii latină?

— Nu încă, a răspuns Clément.

— Oricum, n-am făcut bine că ţi-am spus-o, n-o să mi se mai întâmple. Dacă s-ar şti, m-ar omorî… Trebuie să aştept să împlinesc şaisprezece ani. Atunci, mă voi duce la preot. Cunosc strada, e chiar lângă biserică.

— Ce stradă? Şi ce biserică? a întrebat Clément, care asculta toate acestea cu impresia că aude un basm cu zâne.

Tilde schiţă cu capul o mişcare ştrengărească, în urma căreia tot părul îi veni iar peste ochi:

— E-n ordine, m-am uitat destul de mult la uşă, o cunosc bine. Îi voi recita preotului rugăciunea, şi el va înţelege din ea tot ce trebuie, iar eu voi fi prinţesă. Dar să nu trăncănesc!

Capitolul II - Cioplitorul de monumente funerare

Clément rămase o clipă descumpănit de ultimul cuvânt: "prinţesă". Adevărul este că suna ciudat în gura acelei sărmane făpturi, care tremura în zdrenţele ei. Aşa încât Clément, care era un puştan cu o inteligenţă vioaie şi o fire hotărâtă, se ruşină de credulitatea lui.

— Astea-s prostii! spuse deodată. Bătrânul şi-a bătut joc de tine. Hai cu mine acasă. Tata Cadet e dus la naiba-n praznic, şi dacă mama Cadet nu te vrea, vom pleca în lume amândoi.

Se ridicase în picioare. Tilde îl măsura cu privirea.

— Tu eşti puternic, spuse. Îmi placi. Oamenii aceia, despre care vorbeşti, sunt tatăl şi mama ta?

Clément ridică din umeri.

— Nu prea pari să-i iubeşti?

— Pe mama, da, puţin, răspunse Clément.

— Mi-ai spus că şi ei te bat?

Clément se făcu roşu ca racul şi ochii îi străluciră. Apoi înălţă iar din umeri şi replică pe un ton de fanfaronadă:

— Mama este prea bolnavă, iar tata se ascunde, de frica jandarmilor.

Era evident că lui Clément aşa ceva i se părea simplu. Dar nu acelaşi lucru se întâmplă cu fetiţa, care se strâmbă, constatând:

— Atunci, sunt oameni răi, să plecăm numaidecât. Dacă vrei, când vom fi mai mari ne vom căsători.

Nu vi se pare că era o hotărâre înţeleaptă? Cu toate acestea, punerea în aplicare a acestui plan atât de simplu fu împiedicată de intrarea în scenă a unui nou personaj.

În momentul în care Clément şi Tilde ieşeau din cimitir ţinându-se de mână şi cu capul sus, o trăsură venea pe drum din sens contrar. La portieră se vedea un chip bătrân, înfofolit într-un fular de lână de un albastru spălăcit.

Era un bărbat de şaizeci de ani, cu obraji buhăiţi şi fleşcăiţi, cu ochi ce-ţi ocoleau privirea şi al căror albastru era încă şi mai spălăcit decât cel al şalului său. Tremura de frig, dar totuşi îşi scosese mănuşa de pe mâna dreaptă spre a arunca firmituri de pâine păsărelelor.

— Ia te uită, zise Clément, iată unul care nu va găsi pe nimeni la noi acasă! Tata-i zice ăstuia "băşică de bou bătrân"!

Tilde îl privi la rândul său şi îngăimă:

— Domnul Jaffret, bătrânul cu vrăbiile! El este cel care ne-a gonit din casa noastră, sunt pierdută!

Clément îl privi chiondărâş pe Jaffret şi spuse:

— Putem oricând să scăpăm de el luând-o la goană.

Dar deja nu mai era timp. Bunul Jaffret o zărise pe fetiţă şi-i trimise o sărutare din vârful degetelor.

— Am venit să te iau, micuţo, declară.

Apoi, adresându-i-se lui Clément:

— Şi tu, băieţel drăguţ, du-te să-l previi pe excelentul tău tată că doresc să-i vorbesc.

La o fereastră a casei cioplitorului în piatră apăru o femeie, cu un chip extrem de obosit.

— Bună-ziua, stimată doamnă Cadet, o salută Jaffret, arătaţi mult mai bine decât ultima dată când v-am văzut. Ştiţi, îmi păreţi proaspătă ca un trandafir. Ce ţi-e şi cu viaţa omului! Sărmanul taica Morand, cu care stăteam de vorbă chiar săptămâna trecută… O vom creşte pe copila asta. Binele pe care-l faci nu te sărăceşte niciodată, doamnă Cadet… Îi putem da bună-ziua soţului dumneavoastră?

Nefericita femeie răspunse cu greu, înecându-se într-o criză de tuse ce te ducea cu gândul la sicriu:

— Soţul meu este la ţară.

În ciuda acestui răspuns, bunul Jaffret deschise portiera trăsurii şi coborî. Purta trei paltoane, unul peste altul, şi ghete îmblănite. Îi spuse fetiţei, care tremura:

— Intră în casă, scumpa mea, împreună cu micul tău prieten. Îţi vom cumpăra îmbrăcăminte bună; nu vei mai suferi niciodată de frig şi nici de foame.

Copiii îi dădură ascultare.

Casa nu era altceva decât un soi de hangar, complet deschis la parter, dar având un etaj la care se ajungea urcând o scară cotită. În încăperile de jos erau îngrămădite materiale, printre care se afla şi un monument funerar gata terminat. Acesta era de mari dimensiuni şi, aşa cum stătea, între patru pereţi, părea enorm.

Inscripţia, strălucitoare cu literele ei aurii nou-nouţe pe marmura neagră, suna astfel:

Aici zace
TATĂL TUTUROR nefericiţilor,

MICHELE BOZZO-CORONA,
născut în 1739, mort în 1841.
A făcut fapte bune
timp de mai bine de un secol.

Atât în casă cât şi afară nu era nici un muncitor.

Tuşind întruna şi ameninţând să cadă la fiecare treaptă, bolnava începu să coboare scara.

— Tocmai mă pregăteam să urc, nu vă deranjaţi! strigă Jaffret, repezindu-se în întâmpinarea ei.

În momentul în care ajunse alături de ea, femeia îi spuse în şoaptă:

— Nu-i acasă. A fost prevenit din strada Ierusalim... Vechile poveşti ies din nou la suprafaţă, atenţie!

Se auzi un fluierat foarte slab. Cu singurătatea ce domnea înăuntru şi afară, nimeni n-ar fi putut spune de unde venea acel zgomot.

— Fetiţa este cu dumneata? întrebă nevasta cioplitorului de monumente funerare, pe care fluieratul o făcuse să tresară.

În urma răspunsului afirmativ al lui Jaffret, spuse:

— Copii, duceţi-vă să vă jucaţi în grădină. Am de discutat afaceri.

Şi, când uşa dărăpănată care dădea spre ceea ce numea ea "grădină" se închise, continuă:

— Se pare că vrea să te vadă. Pe dumneata te cheamă. Vino.

— Dar unde-i biroul lui? întrebă bunul Jaffret, privind în jurul său.

Doamna Cadet coborî ultimele trepte şi merse drept spre monumentul funerar. Cu cheia pe care-o avea în mână, ciocăni în marmură.

— Fără atâtea fasoane! zise un glas. Să intre, imbecilul!

Doamna Cadet apăsă imediat cu mâinile ei descărnate şi lipsite de putere placa frontală centrală a monumentului, care cedă, dând la iveală o gaură întunecată.

În bezna acelei cavităţi se putea desluşi un bărbat, pe jumătate culcat pe o grămadă de paie şi care-şi fuma pipa cu o expresie dojenitoare. Avea un chip slab, osos şi cu trăsăturile puternic acviline, luminat de doi ochi asemănători cu ai păsărilor de pradă.

— Poftim! spuse omul acela, a cărui voce răguşită, dar ciudat de ascuţită, amintea de glasul unei babe. Sunt blocat aici, dragul meu vânzător de scatii; sunt năucit şi, pe deasupra, şi bolnav, iar nevastă-mea poate crăpa dintr-o clipă într-alta dintr-o criză de tuse tuberculoasă. Ţie aşa ceva ţi se pare nostim? Mie, nu.

Ca şi cum ar fi vrut să sublinieze înţelesul expresiei "a crăpa", nevasta îşi apăsă pieptul cu amândouă mâinile şi scoase un horcăit.

— Dar ce ţi s-a întâmplat, sărmanul meu l'Amour? întrebă Jaffret, tremurând din tot trupul sub cele trei paltoane ale sale, deşi nu din cauza frigului.

— Mi s-a întâmplat, răspunse Cadet, că nu voi termina cavoul colonelului, care era totuşi o lucrare drăguţă. Îmi vedeam liniştit de

treabă, aici, când, acum câţiva ani, Marguerite a venit cu doctorul Samuel, care ducea sub braţ un pachet. Fără să ştiu despre ce-i vorba, am început prin a spune: "Nu mă amestec! Nu vreau să am necazuri!" Dar Samuel şi-a desfăcut pachetul, scoţând din el o sutană, şi asta m-a făcut să râd. Ştii, mie-mi plac glumele bune, mi-au plăcut întotdeauna.

Izbucni într-un acces de veselie cu adevărat sinistru.

— Potoleşte-te, îi spuse tuberculoasa, aşa ceva aduce nenorocire.

— Nu există oameni mai veseli ca cioplitorii de monumente funerare! replică l'Amour. Hopa, ţopa! Noi, ăştia de la pompele funebre, suntem toţi voioşi, ca nişte cintezoi. Şi, care va să zică, era vorba să-l spovedim pe domnul Morand, care se pregătea să dea ortu' popii în maghernița lui de pe strada Marcadet. Chestia asta mi-a surâs, cu atât mai mult cu cât Morand ştia multe — întotdeauna am crezut aşa. Colonelul nu şi-a spus secretul nimănui, desigur, dar nu se poate să nu fi lăsat câte un mic indiciu, când şi când, n-am dreptate? Şi se pricepea să-i facă pe oamenii cinstiţi să-l slujească. Morand fusese vreme îndelungată câinele lui de pază, acolo, pe strada Culture! Îmi ziceam: "Dacă Morand nu ştie mai bine decât alţii unde se află marea agoniseală a bătrânului (dar s-ar putea să ştie), măcar aş putea pune mâna-n foc că n-ar trebui să fie tras mult de limbă pentru a destăinui în ce dulap este închisă caseta..." — ştii tu, cea în care se aflau două hârtii. Iar zdrenţele alea valorează cât aurul pentru cei care cunosc modul de folosire a lor, nu-i aşa, tătic al vrăbiilor?

Jaffret aprobă printr-o înclinare a capului. Cioplitorul în marmură continuă:

— Fără a mai pune la socoteală că puteai să pariezi cu zece contra unu că domnul Morand, care era un bătrân gentilom şi care-o snopea în bătaie pe fetişoara lui silind-o să-nveţe *Tatăl nostru* pe latineşte, n-ar fi vrut să treacă *dincolo* fără spovedanie. Aşa încât, puişorule, am îmbrăcat sutana şi patrafirul. Se pare că arătam grozav ca preot, aşa-i, nevastă?... Dar ea nu va confirma — ştii, are ceva bigotism în cutiuţă... Şi pe urmă, am pornit-o!... În privinţa locuinţei, nu prea o ducea bine Morand ăla, dar ca medicamente, avea tot ce-i trebuia, ba chiar şi un medic permanent la picioarele patului. Ghiceşte cine? Doctorul Abel Lenoir!...

Bunul Jaffret nu înjura niciodată. Însă numele doctorului Lenoir îi smulse un "mama lui...!" exprimat energic.

— Asta a fost cât pe-aci să mă facă praf, continuă l'Amour, însă, din fericire, am trecut noi prin multe. Aşa că m-am purtat ca şi cum nimic n-ar fi fost, şi sunt sigur că doctorul s-a lăsat păcălit. Dar se pare că bătrânul Morand nu era uşor de dus de nas, căci atunci când i-am pomenit de spovedanie m-a trimis să mă plimb şi, cel mai ciudat este că, în timpul agoniei sale, nu bălmăjea decât un refren, unu' şi-acelaşi... Dumneata ştii cum o cheamă pe puştoaica lui? În fine, pe

fetiţa lui?

— Tilde, spuse Jaffret.

— Tilde, întocmai... Ei, bine! îi tot spunea, de parc-ar fi înşirat nişte mătănii: "Nu-ţi uita rugăciunea, nu-ţi uita rugăciunea, nu-ţi uita rugăciunea..." Va trebui să stăm de vorbă cu mucoasa, nu-i aşa?

— Este aici, îi aduse la cunoştinţă Jaffret. Tocmai în căutarea ei venisem.

L'Amour sări în sus pe grămada lui de paie:

— Din partea ta?

— Nu, din partea contesei Marguerite.

— Oricum, interveni doamna Cadet, Morand ăla, care n-a vrut să ţi se spovedească, te-a recunoscut totuşi, bietul meu bărbat — ca şi doctorul Lenoir, de altfel — fiindcă a doua zi de dimineaţă ne-am pomenit cu agenţii la noi.

L'Amour îi făcu lui Jaffret cu ochiul.

— Nu-i spunem nevestei chiar totul. L-am aşteptat pe doctorul Lenoir când a ieşit de-acasă, ca să-l conduc o bucată de drum. Garantez că, din noaptea aia, n-a mai denunţat pe nimeni!

Gestul cu care îşi însoţi vorbele nu lăsă nici un dubiu asupra adevăratului înţeles al acestei fraze.

— Atunci, replică Jaffret calm, de-asta a venit micuţa singură de tot la cimitir?

— De-asta! confirmă laconic cioplitorul de monumente funerare. Doctorul nu putea veni!

Apoi, adresându-i-se nevestei sale:

— Adu-o aici pe micuţă! Imediat!

Copila sosi după câteva clipe.

— O să-ţi dau o monedă de doi franci nou-nouţă, îi spuse l'Amour pe un ton mângâietor, dacă vrei să-mi reciţi rugăciunea ta. Hai! Fii fetiţă cuminte!

Tilde venise îmbujorată de plăcere, căci se distrase bine jucându-se cu Clément în grădină. Însă de la primele cuvinte ale cioplitorului în piatră, privirea i se întunecă. Răspunse totuşi:

— Păi dacă niciodată n-am putut s-o învăţ!... Mă veţi bate şi dumneavoastră, ca tata Morand?

Şi fu cu neputinţă să se scoată altceva de la ea.

— Femeie, zise l'Amour, fierbând de furie, car-o de aici şi du-te să mă cauţi în altă parte. Rămân cu amicul Jaffret. Să-nchizi uşa.

Amicul Jaffret nu părea mulţumit de soarta lui, dar se supuse.

După aproximativ o oră, ieşi şi urcă în trăsura sa, dar singur, şi porni din nou spre Paris.

Tilde rămase la cioplitorul de monumente funerare, împreună cu prietenul ei Clément, care-o întrebase deja de zece ori: "Pentru ce n-ai vrut să-i spui lui tata Cadet rugăciunea? Nu ştie latină."

În seara aceea, bunul Jaffret, cunoscut ca văduv sau burlac, vorbi pentru prima dată, la *Cafeneaua Comerţului* din piaţa Royale, despre soţia sa, anunţând că aceasta urma să se reîntoarcă la domiciliul conjugal.

Gândul la acea revenire nu părea să-l entuziasmeze.

A doua zi, poliţia a efectuat o percheziţie amănunţită în atelierele cioplitorului în piatră Cadet. A fost scotocit până şi monumentul funerar, iar grădina a fost cercetată şi ea. N-a fost găsit nimeni, decât bolnava, care tuşea pe culcuşul ei mizerabil, în camera de la etaj.

Tata Cadet, micuţa Tilde şi însuşi Clément dispăruseră.

Împreună cu agenţii se afla un bărbat, încă tânăr, al cărui chip frumos era foarte palid şi care părea să sufere de pe urma unei răni recente.

Vederea acelui bărbat îi provocă bolnavei o mare emoţie, amestecată cu remuşcări şi groază. Ea a fost cea care i-a rostit numele: l-a numit doctorul Abel Lenoir.

După încheierea inutilelor cercetări, doctorul Lenoir l-a tras deoparte pe şeful agenţilor şi i-a promis o recompensă apreciabilă în cazul în care, mulţumită lui, s-ar descoperi noul refugiu al celor doi copii.

Însă nimeni n-a câştigat recompensa. Toate căutările au fost infructuoase.

Aceasta e legenda.

Capitolul III - Domnişoara Clotilde

În legenda asta exista ceva ce stârnea foarte mult curiozitatea, deoarece părea să ascundă un mister de nepătruns.

Ne referim, desigur, la rugăciunea latinească, pe care un tată păgân îşi silea odrasla s-o înveţe prin metoda bătăii.

Tot restul putea rămâne vag, semănând cu cele mai multe dintre aventurile despre care drojdia Parisului vorbeşte vrute şi nevrute. Însă rugăciunea aceea conţinea, fără îndoială, *cheia enigmei*. Cu atât mai mult, cu cât existau şi unele amintiri chiar mai vechi, şi încă şi mai vagi.

Nu fuseseră uitate vremurile în care casa mare era goală, nici strania poveste a acelei dimineţi de iarnă în care un cortegiu mortuar (cel al prinţului de Souzay, duce de Clare) fusese văzut ieşind pe neaşteptate din palatul Fitz-Roy, ale cărui uşi şi ferestre nu se mai deschiseseră de mai bine de zece ani.

Astfel încât puţinii locuitori ai cartierului care se apropiaseră întâmplător de domnişoara Clotilde de-abia se putuseră stăpâni să n-o

întrebe în şoaptă: "Şi rugăciunea, aţi uitat-o?"

Căci, aşa cum spuneam, domnişoara Clotilde revenise în vechea şi imensa casă, locuită cândva de taica Morand şi de fetiţa lui.

Revenirea aceasta nu avusese loc imediat după întâmplarea cu cioplitorul de monumente funerare. Între moartea lui moş Morand şi ziua în care doamna Jaffret — reîntronată în mod solemn în drepturile sale de soţie şi domnind din nou, în mod despotic, asupra bucătăresei Michèle, asupra lui Laurent, valetul (care n-o văzuse niciodată mai înainte) şi, mai ales, asupra blândului Jaffret — adusese cu trăsura, la palatul Fitz-Roy, o fată frumoasă, înaltă şi bine făcută, care părea să fi împlinit zece ani.

În cartier, lumea îşi aducea aminte de Tilde ca despre o biată copilă foarte drăguţă, însă delicată şi sperioasă. Când a fost văzută revenind atât de stăpână pe ea şi promiţând să devină frumoasă, unii au recunoscut-o de la prima privire, alţii au avut îndoieli.

Să fi fost, cu adevărat, acea Tilde care, odinioară, era auzită plângând, printre jaluzelele lăsate? Aceeaşi Tilde din cimitir şi despre care povestea legenda?

Acum nu mai era bătută, bineînţeles. Cânta ca un grangur, din zori şi până-n noapte.

Doamna Jaffret (Adèle, cum i se spunea pe strada Culture, oarecum în bătaie de joc, numele acesta contrastând cu înfăţişarea ei fioroasă) nu ştia cum s-o mai mângâie, iar Jaffret o iubea mai mult chiar decât pe păsărelele sale.

Soţii Jaffret nu erau nişte bigoţi, însă mergeau la slujbă, iar preotul de la Saint-Paul, un om respectabil, venea pe la ei din când în când. Dădea dovadă de multă afecţiune mai cu seamă faţă de domnişoara Clotilde, iar când aceasta s-a apropiat de vârsta de şaisprezece ani, fetei i s-a părut că preotul căuta prilejul de a sta de vorbă cu ea între patru ochi.

Într-o zi — chiar când îşi sărbătorea împlinirea celor şaisprezece ani — preotul i-a adus în dar un frumos şirag de mătănii. Oferindu-i-l, a îmbrăţişat-o, şi sărutând-o, i-a şoptit întrebarea pe care atâţia oameni ardeau de nerăbdare să i-o pună:

— Pariez, spuse cu o veselie puţin forţată, că ţi-ai uitat rugăciunea?

— Ce rugăciune? întrebă domnişoara Clotilde.

— Oare nu-ţi mai aminteşti de tata Morand? insistă preotul, coborând glasul şi cercetând-o cu o privire atentă.

— Ah! Ba da, cum să nu! răspunse fata, fără şovăire.

Cu toate acestea, obrajii i se înroşiră uşor.

— Ei, bine, copilă dragă, continuă preotul, îţi vorbesc despre rugăciunea pe care te punea tata Morand s-o înveţi.

— Rugăciunea cu bătaie? spuse Clotilde izbucnind în râs. O ţin

minte perfect.

— Chiar adevărat?

— Şi-n somn.

Pe chipul preotului se citea o ciudată emoţie.

— Fiica mea, zise pe un ton grav, te rog să mi-o reciţi, însă în aşa fel încât să fiu singurul care s-o poată auzi.

Tilde se conformă cu toată bunăvoinţa şi turui curgător *Tatăl nostru*.

Preotul aprecie că rugăciunea fusese bine recitată, dar nu-i mai aminti niciodată despre taica Morand.

În 1853, domnişoara Clotilde avea optsprezece ani şi se vorbi despre căsătoria ei. Aţi ghicit cumva că misterioasele întruniri ce aveau loc, din când în când, în marele salon cu patru ferestre nu erau altceva decât consiliul de familie al domnişoarei Clotilde? Cât despre membrii vechilor conciliabule de pe vremea lui Morand — frumoşii domni şi cele două doamne ce semănau cu nişte ducese — puteţi crede despre ei orice doriţi.

De altminteri, şedinţele acestui consiliu de familie se răriseră puţin câte puţin, pe măsură ce domnişoara Clotilde se apropia de vârsta adultă, şi în jurul lui Jaffret se formase, pe nesimţite, un cerc mai numeros, dar alcătuit din oameni cunoscuţi şi chiar respectabili. Printre ei se afla doctorul Samuel, cel atât de căutat în cartierul Saint-Germain; maestrul Souëf (Isidore), notarul marilor averi; contele de Comayrol care, cu tot titlul său de nobleţe, se ocupa de industrie; câteva doamne, printre care frumoasa contesă Marguerite du Bréhut de Clare; un abate, şi însuşi domnul Buin, directorul închisorii Force, unul dintre oamenii cei mai cinstiţi şi mai stimaţi din cartierul Marais.

Desigur, nici Michèle, bucătăreasa, şi nici Laurent, valetul, nu fuseseră cei care anunţaseră prin vecini căsătoria domnişoarei Clotilde, şi totuşi toată lumea se interesa de ea, putem spune încă din ziua în care fusese vorba despre aşa ceva pentru prima dată. Oamenii de pe-acolo nu sunt mai răi decât în celelalte părţi, fapt este însă că între Primăria Parisului şi monumentul Coloanei din Iulie vreo două-trei sute de tinere persoane aveau inima grea din cauza acestei căsătorii, iar mămicile lor nu prea erau mulţumite.

Trecuseră cel puţin şase luni de atunci: se răspândise zvonul că domnul conte de Comayrol şi maestrul Souëf (Isid.) pescuiseră un peşte foarte mare pentru pupila familiei Jaffret. Când ai în mânecă un notar şi un om de afaceri, prăzile *de felul acesta nu sunt rare*. Toate domnişoarele au încercat să spere că era vorba despre un comic din ţara Pourceaugnac[16]-ilor, însă prinţul veni să facă prima sa vizită.

Vă desfid să negaţi lumina soarelui: era un prinţ — un prinţ adevărat!

Şi, colac peste pupăză, acest prinţ adevărat era fermecător: puţin

cam serios, dar câtuşi de puţin trufaş.

Nu venea nici din Rusia, nici din Valahia, nici din alt loc în care prinţii pot fi culeşi cu coşurile: făcea parte din familia de Clare şi se numea, pur şi simplu, pe franţuzeşte, prinţul Georges de Souzay. Douăzeci şi cinci de ani şi rente de nu ştiu câte mii de livre.

S-au înregistrat îmbolnăviri în rândul domnişoarelor bune de măritiş.

Au trecut trei luni. Semiîntunericul din cartierul Marais a fost străbătut de o lumină orbitoare — trusoul domnişoarei Clotilde, despre care începea să se vorbească.

Aţi auzit cu toţii discutându-se despre cadouri de nuntă. Este un subiect dureros ca o rană. Câte nu se spun, câte nu se trec sub tăcere! Enumerarea captivantă şi oribilă a tuturor acelor lucruri care sunt destinate alteia! Ce evaluări, ce exagerări, ce de bârfe! Căci există invidii care subţiază asemenea cadouri şi altele care le amplifică.

Şi s-a născut şi un alt zvon, ce părea să iasă din însuşi trusoul de nuntă. În jurul frumoasei frunţi a domnişoarei Clotilde a răsărit o aureolă. Ceea ce făcea să pară de necrezut căsătoria ei cu prinţul era condiţia modestă a familiei Jaffret. Ei, bine! Nici gând! Sărăcăciosul nume Jaffret nu intervenea cu nimic în această treabă, iar domnişoara Clotilde era pe cale să iasă din norul său, la fel ca moştenitoarele necunoscute până-n momentul deznodământului, în dramele jucate în teatrele de lângă Porte Saint-Martin. A ieşit la iveală că ea era fiica... Dar să n-o luăm prea repede.

Cu toate acestea, brusc, prinţul n-a mai fost văzut. Aşa ceva se-ntâmplă, ştiţi şi dumneavoastră — prinţii aceştia dispar uneori tot aşa cum au apărut. O absenţă de trei luni! Un suflu de speranţă adie, apoi prinse putere. S-a crezut că prinţul plecase pentru totdeauna, dar, într-o dimineaţă, uimirea fu generală: trusoul se afla la alde Jaffret.

Şi încă ce trusou! Cuvântul găsit pentru a-l caracteriza a fost: insolent!

Se-ntâmplă totuşi rareori, pe lumea asta, ca cele mai amarnice dureri să nu aibă în spatele lor şi o consolare, cât de mică. Consolarea pentru trusou fu bârfa care începu să circule, la început timid, apoi cu toată puterea. Domnişoara Clotilde fusese văzută ieşind singură-singurică din palat, seara; şi nu doar o dată, ci de cel puţin patru sau cinci ori. Nu pe poarta cea mare, ci prin portiţa grădinii, care dădea spre terenul cu demolări.

La colţul închisorii Force o aştepta o trăsură. Oare unde se ducea? Şi, mai cu seamă, cum se întorcea acasă? Căci cei care o vedeau ieşind n-o văzuseră niciodată revenind...

Până acum nimeni nu răspunsese la aceste întrebări.

Într-o după-amiază de aprilie, o mică reuniune intimă avea loc în salonul familiei Jaffret, unde trusoul de nuntă era expus într-un coş,

acesta fiind însă închis şi acoperit cu un văl de muselină. Jaffret cosea o tapiserie în apropierea unei frumoase colivii în formă de pagodă, în care o jumătate de duzină de căldăraşi schimbau cu el dulci tachinării. Ar fi nevoie de pana unui poet pentru a spune în ce măsură ochii lui albaştri, puţin obosiţi, fruntea sa teşită, cu o chelie ce se întindea până la ceafă, lăsând o coroană îngustă de păr, şi obrajii lui durdulii dar fleşcăiţi exprimau blândeţea şi simplitatea sufletească. Vorbea puţin, dar le fluiera cu plăcere vreun compliment căldăraşilor săi, mai ales celor numiţi Manette şi Jules, pe care-i îndrăgea în mod deosebit.

Avea o înfăţişare ponosită în hainele lui, deşi erau noi. I se adresa nevestei sale spunându-i Adèle şi o tutuia, deşi cu respect.

Nu ştiu pentru ce vederea acestui om cumsecade le inspira oamenilor o oarecare neîncredere — cu toate acestea, cintezoii veneau să-şi ia mâncarea din mâna lui.

Ca vârstă, nu prea se putea preciza câţi ani să fi avut.

Adèle nu-l tutuia.

Această Adèle avea o înfăţişare mult mai tăioasă, şi nicicând nişte ochelari cu rame groase de aur, rotunzi şi mari, nu s-au potrivit mai bine pe un nas puternic şi încovoiat cu îndrăzneală. Era înaltă, slabă, cu un ten negricios şi cu părul cărunt. Parc-am mai spus că asasina păsărelele?

Uneori, ai fi putut jura că miroase a pipă, deşi niciodată nu era văzută fumând. Nu vă miraţi prea tare: deseori mirosea puternic şi a ţuică, deşi nicicând nu era văzută bând. Ptiu!

Vârsta ei aparentă era de şaizeci şi cinci de ani. Se îmbrăca într-un fel cam ţipător, iar pe părul cărunt îşi prindea o coadă împletită din mătase neagră.

Indiferent ce-aţi putea gândi, alcătuiau un menaj fericit, şi într-o clipă de efuziune, bunul Jaffret îi spusese domnului Isidore Souëf: "De când ne-am căsătorit, Adèle încă n-a ridicat mâna asupra mea!"

Domnul Souëf (Isid.) a crezut ce i-a convenit.

Florile cresc pretutindeni, le-am văzut înflorind chiar şi printre dărâmături. Domnişoara Clotilde era frumuseţea întruchipată, frumuseţea zâmbitoare şi cutezătoare. Cunoaşteţi ceea ce pictorii, ducesele şi rândaşii numesc "rasă" sau "neam". Clotilde era rasată în cel mai înalt grad. Era de neam din cap până-n picioare, deşi nimeni pe lume nu ştia de fapt de unde apăruse.

Cu excepţia, desigur, a celor doi Jaffret care, cu prilejul căsătoriei plănuite, trebuie să fi prezentat toate documentele, în perfectă regulă.

Dar, lucru ciudat, numele de familie al domnişoarei Clotilde nu răzbătuse absolut deloc înafară, nici măcar după prezentarea acelor acte. I se spunea, în continuare, frumoasa Tilde, sau nepoata Jaffret-ilor, deşi, dincolo de acel mod de vorbire familiar şi aproape răuvoitor exista deja, aşa cum spuneam, o oarecare spaimă şi durere.

Într-adevăr, cam în zeflemea dar şi tremurând, gazetarii din Marais împrăştiau zvonul că domnişoara Clotilde s-ar trage dintr-o familie ilustră, distrusă de vreuna din acele tragedii care, o dată la zece ani, înfierbântă curiozitatea pariziană; că aceeaşi Tilde ar avea dreptul la o avere ca-n basme, de care nu se putea atinge, ca urmare a celui mai misterios dintre toate romanele de aventuri; şi că strălucitorul tânăr, prinţul Georges de Souzay, n-ar fi venit să-şi caute o soţie la o asemenea distanţă de Operă, tocmai în străfundurile cartierului Saint-Paul, dacă n-ar fi ştiut dinainte că vechea casă a soţilor Jaffret ascundea biletul câştigător al unei loterii extrem de bogate!

Cât pe-aci să uităm un ultim membru al familiei — un dulău mare şi încărcat de ani, ce răspundea la numele de Bibi. Era un animal neplăcut şi care nu iubea pe nimeni, însă de când demolările deschiseseră terenul din spatele palatului, noaptea i se dădea drumul în grădină, unde făcea pază bună.

Capitolul IV - Vis-à-vis de închisoarea Force

Tare bine mai era ascuns fantasticul loz câştigător pe care prinţul Georges de Souzay venea să-l caute atât de departe, iar salonul domnului Jaffret (nu era faimosul salon cu patru ferestre) nu te ducea deloc cu gândul la milioane. În ciuda coşului conţinând darurile de nuntă, al cărui înveliş proaspăt făcea, prin contrast, să pară şi mai stinse culorile obosite ale fotoliilor, nimic nu prea amintea despre vreo logodnă.

Văzând micul consiliu atât de liniştit, ocupat să discute nişte subiecte aşa de străine de căsătorie, cu siguranţă nimeni n-ar fi ghicit că domnişoara Clotilde îşi aştepta logodnicul din clipă în clipă, după o absenţă care durase nu mai puţin de trei luni; şi că tocmai în acea seară urma să fie semnat contractul de căsătorie.

Scumpa copilă era mult prea calmă şi veselă pentru a se putea bănui că nunta era pusă la cale împotriva voinţei sale, însă, pe de altă parte, totala lipsă de emoţie dovedea că inimioara ei nu era deloc răscolită de febra aşteptării.

Vă desfid să vă închipuiţi o făptură mai drăgălaşă, mai frumoasă şi mai graţios sprijinită în colţul unei canapele răpănoase!

Era o fată mereu gata să râdă, lucru ce se vedea după gura ei, ca o floare întredeschisă, ce lăsa să se ghicească două şiraguri de perle. Avea o bogăţie de plete blonde ondulate, grele în mână, mătăsoase la privit, cărora lumina le smulgea reflexe de aur vechi. Nu ştiu ce melancolie copilărească îi îmblânzea surâsul, ca spre a reaminti că,

sub acel calm lipsit de griji, exista un suflet. Sufletul strălucea şi mai mult şi lăsa să se întrevadă gândirea în smaraldul întunecat al ochilor ei mari, aproape negri, umbriţi de gene minunate.

Obrazul îi rămăsese catifelat ca cel al unei fetiţe, iar fermecătoarea linie a gâtului său păstra flexibilitatea de lebădă care conferă atâta graţie vârstei copilăriei; însă pieptul ei armonios era deja cel al unei tinere femei, ca şi siguranţa atitudinii şi îndrăzneala liniştită a privirii sale.

Uneori, cu greu se reuşeşte îmblânzirea unor asemenea persoane dârze; dar alteori, cu câtă bucurie devin sclave!

Până acum, domnişoara Clotilde nu opusese rezistenţă; dar nici nu fusese îmblânzită vreodată.

În familiile pe care le cunoaştem, dumneavoastră sau eu, câtă tandreţe nu înconjoară o asemenea copilă, nu-i aşa? Şi câte mângâieri nu o răsplătesc! Dar la alde Jaffret situaţia nu era tocmai asta, la ei afecţiunea mutuală era, fără îndoială, atât de bine înţeleasă, o dată pentru totdeauna, încât n-o exprimau niciodată. Bunul Jaffret îşi avea, de altfel, păsărelele lui, iar Adèle se ocupa de treburile ei, care nu erau lipsite de o anumită importanţă, deşi încă n-am vorbit despre ele.

În fiecare dimineaţă şi seară, Clotilde îşi oferea fruntea spre a le primi sărutarea. În restul timpului, trăiau împreună ca mobilele unei aceleiaşi camere, veşnic vecine şi necertându-se vreodată.

Pentru ce s-ar fi discutat despre căsătorie? Era un lucru stabilit şi arhistabilit. La ce bun să insişti? Ora la care urma să vină prinţul era fixată, nimeni nu avea nici grabă, nici vreo îngrijorare. Atâta vreme cât durase absenţa lui Georges, acesta scrisese de două ori pe săptămână, cu regularitate, şi i se răspunsese cu aceeaşi conştiinciozitate — asta fusese de ajuns pentru toată lumea.

Pe canapeaua sa, Clotilde tocmai citea o scrisoare a prinţului, datată din Londra şi care anunţa: "Pe joi seara, la ora opt." Astăzi era joi. Clotilde împături din nou epistola şi căscă. Apoi luă un binoclu ce se afla lângă ea, pe canapea, şi privi prin fereastra deschisă peisajul prăfos al demolărilor din apropierea închisorii Force.

— De acolo unde te afli — spuse în momentul acela domnul Buin, directorul închisorii, care tocmai povestea noutatea zilei — poţi vedea fereastra lui.

— Fereastra cui? întrebă Clotilde.

Domnul Buin o ameninţă în glumă cu degetul.

— Nu m-ai ascultat, domnişoară, te-am prins! Într-o zi ca asta ai altceva la care să te gândeşti! Mă refer la condamnatul nostru, a cărui celulă se află tocmai sus, în noua clădire, în colţul format de curtea "Datoriei". Îi vezi fereastra? Este singura care are perdele.

Fata îşi îndreptă binoclul către partea ce-i fusese indicată în construcţia din faţa ei şi începu să caute cu atenţie.

— Nişte perdele verzi? întrebă.

— De mătase, mă rog frumos! Îl vezi pe prizonier?

— Nu. Fereastra lui este în umbra zidului acela mare… staţi puţin! Oare intrarea le este îngăduită doamnelor?

— Doamnelor?! exclamă directorul, sărind în picioare.

— Nu, se corectă Clotilde, era perdeaua care flutura.

— Cip, cip, cip, cirrrrip, cip! cântă bunul Jaffret pentru căldăraşii săi.

— Domnule conte, i se adresă Adèle lui Comayrol, deoarece leneşul acela de notar întârzie, să începem noi doi, de acord? Nu-mi place să stau nefăcând nimic.

Contele de Comayrol trebuie să fi fost cândva un băiat foarte frumos, şi încă-şi mai aducea pe fruntea înaltă şi teşită —avantaj al oamenilor cu norocul pe ducă — nişte şuviţe de păr vopsite: pe vreme liniştită, te mai păcăleau, dar cel mai uşor vânt le era fatal. Era originar din sudul Franţei, păstrând intact accentul ţinuturilor natale, şi gesticula cu furie în timp ce discuta — în asemenea hal, încât, atunci când vorbea despre a rupe o coajă de pâine, mima gestul de a-şi frânge bastonul pe genunchi, iar spre a exprima ideea unui tânăr care îmbrăţişează o carieră, îşi săruta drăgăstos vârful degetelor. Iată de ce niciodată nu se poate lupta împotriva oratorilor din Tarascon!

— La ordinele dumneavoastră, frumoasă doamnă, răspunse. Ce vom avea în astă-seară, dublu-şase sau dama de caro?

Pentru a sugera domino-ul, îşi înţepă de douăsprezece ori căuşul palmei, cu mare energie; ideea damei de caro fu exprimată amestecând cu putere un pachet de cărţi de joc imaginare. Nu-l prezentăm pe acest gentilom ca pe cel mai de soi specimen din cartierul Saint-Germain, dar îşi avea meritele lui.

Între timp, domnul Buin, cuprins de o oarecare agitaţie, se apropiase de Clotilde şi-i luase binoclul. Pierdu câteva clipe reglându-l. Când, în cele din urmă, privi fereastra la care fluturau cele două perdele verzi, se uită cu cea mai mare atenţie, însă nu văzu nimic.

— Şi bietul om care locuieşte acolo este condamnat? întrebă Clotilde.

— La douăzeci de ani de muncă silnică, răspunse domnul Buin. Sentinţa s-a dat astăzi, vestea e cât se poate de proaspătă.

— Aşadar, este, realmente, un mare scelerat?

— Ştii cum e cu judecăţile… Dar eu credeam că avea să fie achitat.

— Sunt necesare unele exemple, declară Adèle, aranjând cu zgomot piesele de domino. Cei de la Curtea cu Juri sunt prea blânzi.

— Oricum, interveni Jaffret, câtă responsabilitate îi revine juriului! Eu, unul, dac-aş fi obligat să trimit un om la moarte!…

Se cutremură uşor, dar adăugă pentru căldăraşi:

— Cip, cip, cip! Cirrrrip! Cip!

— Eu încep! strigă doamna Jaffret. Şase!

Şi, aproape în şoaptă, spuse repede:

— Nu mai suntem singurii care-o caută pe mica aventurieră, ştiţi?

— Eu, replică domnul de Comayrol tot cu glas coborât, aş dărâma casa imediat!

— Şi dacă înăuntru nu-i nimic? ripostă Adèle, înţepată. De altminteri, vă închipuiţi că ceilalţi n-ar veni să vadă despre ce-i vorba? Vom muri săraci lângă uşa unei comori!... Domino!... Am câştigat!

— Dar ce-i asta? întrebă domnul Buin, luând loc pe canapea, alături de Clotilde. Aşadar, nu ne gândim nici un piculeţ la cel absent, care va reveni?

— Ba da, replică fata. Condamnatul e tânăr?

— Desigur, treizeci de ani, cred!

— Este frumos?

— Nu; mai întâi, n-are decât un braţ. În al doilea rând, e desfigurat de o cicatrice care-i acoperă întreg ochiul stâng şi o parte a frunţii şi a obrazului... Dar constat că n-ai auzit nimic din ce spuneam adineauri!

— Aşa se pare, zise Clotilde. Iertaţi-mă, probabil că mă gândeam la problemele mele.

— Şi chiar că ai la ce te gândi, copilă dragă! Ce salt vei face! Din fundul unei pivniţe, în plin soare! Este ca şi cum mie, temnicer bătrân, mi s-ar da în grijă administraţia teatrelor... Ei, bine! Este vorba, pur şi simplu, despre procesul celebru, atât de comentat de întregul Paris: despre banda Cadet şi şeful ei, faimosul Ciung...

— Clément-Ciungul, murmură tânăra.

— Întocmai.

— El este condamnatul?

— Neagă c-ar fi. Are acte pe alt nume, dar l-au recunoscut doi martori... Povesteam deci, adineauri, că în cursul celor trei luni cât a durat instrucţia procesului, Clément Cadet sau Pierre Tardenois — cum îi place să-şi spună — a fost tratat cât se poate de bine la noi. Are relaţii frumoase. Recomandări venite de foarte de sus mă autorizează să fac pentru el tot ce-i cu putinţă într-o închisoare. Şi deoarece are resurse materiale, ducea, realmente, o viaţă trandafirie, dacă lăsăm la o parte libertatea de a se duce unde-ar pofti. Nimic nu-i lipsea... Dar iată că totul s-a sfârşit, mâine va fi transferat...

— De azi până mâine, îl întrerupse Jaffret, ar avea timp să vă joace cine ştie ce renghi urât... cip, cip!

— Ah! Păi gata, spuse Adèle, cinci peste tot... să socotim! Odată condamnaţi, turbaţii ăştia devin adevăraţi diavoli!

Domnul Buin zâmbi. Cred că v-am spus că avea o înfăţişare frumoasă, de funcţionar cumsecade — cu siguranţă, mult mai

aristocratică decât cea a domnului conte de Comayrol?

— Din nefericire pentru bietul băiat, răspunse el, am avut timp să-mi învăţ meseria. Fără a-şi da seama, era deja ca şi înzidit. Am organizat cea mai straşnică pază şi, la ora asta, omul care-l serveşte trebuie să fie schimbat… À-propos! L-am dat în grija unui individ pe care-l cunoaşteţi cu toţii şi cu care nu-i de glumit: Larsonneur.

— Zdravăn şi de încredere! aprobă Comayrol. Bravo!

Adèle schimbă cu el o privire. Bunul Jaffret îşi răsucea degetele mari. Repetă:

— Larsonneur! Zdravăn şi de încredere!… Cip, cirrrip!… Ah! Păi sigur! Zdravăn şi de încredere! Cip!

— Aici ajunsesem, continuă domnul Buin reîntorcându-se spre Clotilde, şi tocmai spuneam că ziarele vor face vânzare mare în seara asta, când ţi-am arătat fereastra condamnatului, însă încă nu explicasem pentru ce. Iată explicaţia… Dar dumneata eşti prea tânără ca să fi auzit vorbindu-se despre Fracurile-Negre, nu-i aşa, fata mea?

— Ah! De câte ori n-am tremurat de frica lor, când eram mică! exclamă Clotilde. Exista o poveste: un cerşetor se apropia de un mare senior, îi atingea palma şi spunea: *"Se va lumina de ziuă mâine"?*…

— Faimosul *"Se va lumina de ziuă mâine"?* se miră domnul Buin.

— Şi atunci, îşi urmă vorba Clotilde, marele senior răspundea: *"Da, aceasta este voinţa Tatălui, la miezul nopţii, ca şi la prânz."* Şi marele senior cobora din trăsura sa şi-l urma pe cerşetor… Nu mai ştiu unde, de fapt… Într-un loc unde nu se afla decât un singur fotoliu pe care să te aşezi. Cerşetorul lua loc, iar marele senior rămânea în picioare, spunând: *"Ce doreşti să fac, Stăpâne?"*

Ceea ce dorea cerşetorul era moartea unei femei, şi tocmai pe acea femeie seniorul o iubea cu o dragoste fierbinte… Dar trebuia să se supună!

— Prostii! bombăni Jaffret.

Adèle şi Comayrol jucau în tăcere.

— Dumneata, bunul meu prieten — spuse directorul — n-ai crezut niciodată în Fracurile-Negre, dar poftim! Există un milion de parizieni care nu sunt de părerea dumitale, iar Ministerul de Justiţie a dat de înţeles că banda Cadet nu era decât o parte din acea imensă armată a răului care a înspăimântat, pe rând, toate capitalele din Europa!

— Prostii! repetă Jaffret. Treburile de felul ăsta tulbură comerţul!

— Eu, unul, cred în Fracurile-Negre, spuse Comayrol, devenit palid.

— La naiba, sigur că da! îl susţinu doamna Jaffret, ale cărei mâini bătrâne, aspre ca ale unui bărbat, tremurau în timp ce manevra domino-ul.

În momentul acela, de afară se auzi un fel de psalmodiere

stridentă — nişte vânzători de ziare, ieşind de pe strada Saint-Antoine, intrau pe terenul dintre închisoare şi demolări, strigând cât îi ţinea gura, cu glasuri răguşite:

— Cumpăraţi ultima ediţie! Oribilul asasinat din 5 ianuarie, de pe strada Victoire! Cinci acuzaţi, două victime! Banda Cadet — renaşterea Fracurilor-Negre! Condamnarea lui Clément, zis Ciungul! Toate detaliile, cu portrete după natură, 5 centime!

— Théodore, du-te să-mi cumperi un ziar! îi porunci doamna Jaffret soţului său.

Acesta nici măcar n-avu timp să se ridice. Uşa se deschise şi maestrul Souëf (Isidore), succesor al tatălui său, păşi pragul ţinând sub braţ servieta lui de notar, una dintre cele mai respectabile din Paris. Era un personaj curat, cu o înfăţişare plăcută şi plin de o solemnă bunăvoinţă. În mâna stângă flutura o hârtie mototolită şi prost imprimată.

— Nu vă deranjaţi, spuse, iată textul şi gravurile — portretul lui Clément-Ciungul şi cel al lui moş Cadet, adevăratul şef al bandei.

— Acela a murit, spuse Adèle râzând zgomotos.

— Ba nu, ripostă maestrul Souëf. E tipărit aici: s-a angajat la Fracurile-Negre şi se plimbă prin Paris, deghizat în contesă bătrână. Nu-i comic? Mie aşa mi se pare, şi doar mă pricep!

Capitolul V - Perdelele verzi

Cu siguranţă, mulţi oameni încă revăd în amintire închisoarea Force, aşa cum li s-a înfăţişat, într-o zi, privirilor parizienilor, atunci când a fost spintecată insuliţa dintre străzile Pavée şi Culture-Sainte-Catherine, prin strada Saint-Antoine, vis-à-vis de biserica Saint-Paul. Nimeni, cu excepţia recidiviştilor, nu cunoştea bine ansamblul de construcţii din palatele Force şi Brienne, cărora cerinţele administrative le adăugaseră o mulţime de completări. Era enorm şi, mai ales, era amenajat împotriva oricărui bun-simţ arhitectural. Un profan, pierdut în spaţiul acela de cinci sute de stânjeni pătraţi, ar fi putut parcurge două leghe fără a izbuti să găsească locul căutat.

În cursul lucrărilor de reparaţii din curtea Palatului de Justiţie, cele două corpuri de clădiri ce încadrau, la vest şi la sud, partea acoperită a curţii "Datoriei", au înlocuit, pentru un timp, celebra Conciergerie, servind drept închisoare Preventivă acuzaţilor aduşi în faţa juriului. Existau acolo celule foarte întunecoase. De asemenea, la etajele superioare erau prevăzute şi celule destul de bine aerisite, ce atrăgeau invidia nefericiţilor oaspeţi ai carcerelor.

Mai cu seamă una — "camera fără coş", supranumită şi "camera

baronului" — se bucura de o reputaţie legendară.

În chiar mijlocul infernului pe care-l constituia închisoarea Force, camera aceea era paradisul.

Am zărit-o deja din salonul lui Jaffret, prin binoclul domnişoarei Clotilde: era cea a cărei fereastră, printr-o excepţie unică, era împodobită cu nişte perdele verzi şi, fără nici o îndoială, acel ofiţer superior al bandei Cadet, Pierre Tardenois sau Clément-Ciungul — cum veţi prefera să-i spuneţi — trebuie să fi avut protectori importanţi dacă obţinuse o asemenea favoare.

Absenţa coşului (aşa se numea copertina răsturnată care-i împiedica pe prizonieri să comunice cu exteriorul) se explica prin poziţia deosebită a ferestrei, mascată din toate părţile, în afara unui spaţiu creat prin demolări, exact în faţa micului salon al lui Jaffret. Însă perdelele puteau fi considerate un lux de-a dreptul insolent!

Celula nu era largă, dar compensa lăţimea prin adâncime, având cam cinci metri pe doi. Aproape că te puteai plimba în ea şi, printr-o deschidere pe care întâmplarea o lăsase între case, vederea, pretutindeni limitată, străbătea până la orizont, permiţând contemplarea unui colţişor, nu mai mare decât palma, din colinele de la Villejuif — o adevărată fantă prin care gândul zbura, visând la câmpuri întinse, copaci şi libertate.

Desigur, felul în care era mobilată nu putea fi considerat drept somptuos, însă în comparaţie cu celelalte celule ai fi zis că-i aproape confortabil. Exista un pat cu tot ce-i trebuie, o masă, o comodă mică şi un fotoliu — un fotoliu adevărat, în care prizonierul tocmai stătea când auzi, în acelaşi timp cu Jaffret, strigătele vânzătorilor de ziare, dând colţul străzii Saint-Antoine.

Aţi remarcat că ziarele au ajuns o industrie moartă? Sunt foarte sigur că, după război, nu i-am mai auzit niciodată pe acei bieţi oameni care strigau cu un zel sălbatic: "Iată ultima ediţie!"

Informaţiile date de domnul director referitor la prizonier erau exacte, în ceea ce priveşte vârsta şi infirmitatea care nu-i lăsase decât un braţ. Dar, în descrierea făcută, poate că un cuvânt depăşea realitatea. Clément nu era urât, cu toată enorma cicatrice care-i strica regularitatea trăsăturilor, în ciuda părului netuns şi a bărbii dese ce-i acopereau trei sferturi din chip! Avea o expresie energică, mereu gânditoare, adeseori zeflemitoare şi pe care, uneori, un zâmbet o lumina imprimându-i o blândeţe nebănuită. Nu se folosea decât de mâna stângă, cu care făcea orice dorea. Braţul drept, sau, cel puţin, atât cât rămăsese din el, stătea ascuns sub haină, a cărei mânecă dreaptă era goală.

Trupul, bine făcut şi înalt, părea să fie de o agilitate remarcabilă. În camera lui mergea mult şi, din câte spuneau paznicii de pe coridor, făcea chiar şi gimnastică. În restul timpului, citea sau scria. I se

aduceau jurnale şi cărţi. Însuşi directorul bănuia că nu toate scrisorile sale treceau prin birourile închisorii.

În momentul în care strigătele vânzătorilor de ziare ajunseră la el pentru prima dată, se lăsa înserarea. Clément şedea în fotoliu, lângă masa cu resturile cinei sale, mâncată cu poftă ceva mai înainte. Pe masă se afla şi un exemplar al dării de seamă referitoare la şedinţa Curţii cu Juri în cursul căreia fusese condamnat, chiar în dimineaţa aceea.

Articolul era imparţial şi mai curând dur. Provenea de la unul dintre principalele jurnale judecătoreşti din Paris, care urma să-l publice a doua zi.

Clément îl citise. Ceea ce citea acum, în timp ce fuma o ţigară, era tocmai zdreanţa de hârtie mizerabil tipărită pe care, cu puţin mai înainte, am văzut-o în mâna maestrului Isidore Souëf, când intrase la Jaffret.

Lângă Clément stătea, în picioare, un funcţionar al închisorii, în uniformă — un bărbat în jur de patruzeci de ani, cu înfăţişare blajină dar marcat de viciu, şi ai cărui ochi înroşiţi exprimau, în clipa aceea, o dorinţă aprigă. Avea grad de supraveghetor şi se numea Noël.

— Va-să-zică — spuse după o tăcere în cursul căreia nerăbdarea îi fusese vizibilă — prostiile astea te amuză?

— Întotdeauna mi-a plăcut să citesc ce se spune despre mine, răspunse prizonierul, cu o indiferenţă deloc prefăcută.

Noël întoarse capul şi fluieră printre dinţi.

— M-am purtat cu dumneata cât am putut de bine, pentru ce n-ai încredere în mine? Douăzeci de mii de franci sunt un mizilic pentru dumneata. Nu-ţi cer decât nenorocitele astea de douăzeci de miare, cu ce să mă distrez timp de doi ani, aşa cum trebuie, socotind treizeci sau patruzeci de franci pe zi, şi pe urmă n-are decât să vină sfârşitul lumii!

— N-am douăzeci de mii de franci, asta-i tot, replică Clément.

— Ai un toc, cerneală şi hârtie, ripostă Noël, cu glasul plin de rugăminţi dar şi de mânie. Doi ani de petreceri nu înseamnă că cer prea mult. Semnează-mi o chitanţă plătibilă la nepoţii lui Schwartz şi Nazel, cei de pe strada Provence. La ce bun să negi, acum, când comedia s-a sfârşit? Eşti vârât până-n gât în chestia cu *"Se va lumina de ziuă mâine"*, scrie şi-n hotărârea judecătorească.

Prizonierul schiţă un gest ce exprima oboseala.

— În hotărârea judecătorească se spune şi că eu fac parte din banda Cadet şi că mă numesc Clément. Niciodată n-am auzit vorbindu-se atâta despre Fracurile-Negre ca în timpul procesului. Pleacă, prietene, nu mai am nevoie de tine. Paznicul Noël izbi supărat cu piciorul în pardoseală.

— E ciudat, câtă neîncredere ai în mine! Cine-a băut, va mai bea, ştii prea bine! Este adevărat, eu n-am lucrat în lumea celor sus-puşi, ca

dumneata, Ciungule, dar omul face şi el ce se pricepe, iar pe de altă parte, nu se poate spune c-aş fi un novice. N-ai vrea să mă prezinţi Stăpânilor? Nu mi-aş dori altceva decât să mă înrolez, după ce te-aş ajuta să-ţi iei zborul de-aici.

De data aceasta, Clément nu răspunse.

— Bagă de seamă că timpul n-aşteaptă! continuă Noël, apropiindu-se. Îţi joci ultimul minut. În clipa asta, cu îndemânare şi îndrăzneală, cu un bărbierit şi cu uniforma mea, încă ai mai putea s-o ştergi pe bulevarde. Dar peste un sfert de oră va fi prea târziu! Domnul Buin a reglementat noul serviciu — îşi cunoaşte responsabilităţile. Louis şi Bouret vor păzi galeria, iar de dumneata va avea grijă Larsonneur.

Clément tresări uşor şi-şi plecă privirile.

— Numele ăsta te pişcă! insistă imediat Noël, care-şi pleda cu patimă crescândă cei doi ani de petreceri şi chiolhan. Îl ştii pe individul ăsta! Cu el, nu-i nimic de făcut! Vei fi transportat la Mazas sub o prelată, ca un balot, şi odată la Mazas, s-a zis cu dumneata, bună-seara tuturor!

Prizonierul se ridică şi se duse la fereastră.

Se înnoptase. Palatul Fitz-Roy, aflat vis-à-vis, dincolo de demolări, îşi arăta faţada întunecată, însă chiar în clipa aceea una dintre ferestrele sale se lumină.

Un slujitor intra în salonul lui Jaffret purtând o lampă.

— Laurent! şopti Ciungul, cu o umbră de zâmbet. E Laurent!

Şi imediat adăugă:

— Clotilde!... Sărmana mea dragă! Şi directorul este lângă ea!

Laurent, valetul care semăna cu un rentier, puse lampa pe masa de joc, între contele de Comayrol şi doamna Jaffret, al cărei profil de pasăre de pradă fu luminat puternic. Prizonierul se întoarse pe călcâie, ca şi cum acea privelişte l-ar fi durut, şi se pomeni nas în nas cu paznicul Noël, care se strecurase în spatele lui.

— Iar dumneata! izbucni, pe jumătate râzând, pe jumătate enervat.

Glasul lui Noël avu intonaţii de rugă cu adevărat fierbinte:

— E lipsit de sens, domnule Clément, să-ţi refuzi singur libertatea. Măcar îmbracă-te cu uniforma mea, cunoşti închisoarea pe dinafară, garantez că vei ajunge direct la curtea "Vechii-Datorii"; de acolo, o iei la stânga, ca şi cum te-ai duce la locuinţa mea. Se reclădeşte zidul curţii "Marie-l'Egyptienne", te vei ascunde printre dărâmături. Rondurile de pază? Haida-de! Ştii bine că nu fac nici doi bani! Ajungi la curtea "Sainte-Anne"; hangarul în care zidarii îşi pun scările se află în colţul curţii acoperite. Sunt legate cu lanţuri, dar n-ai probleme cu lacătele, şi dacă n-ai la dumneata nici un şperaclu, iată-l pe-al meu.

Vorbindu-i, îi întinse o sculă valoroasă, cu mânerul înfăşurat într-

o pâslă legată cu sfoară.

Clément o luă, spre marea mulţumire a lui Noël, care încheie:

— Un zid de sărit şi te pomeneşti în terenul de demolări al noii străzi!

Însă prizonierul îi înapoie bara de fier curbată, spunându-i cu blândeţe:

— Sărman băiat, habar n-am cum se manevrează instrumentul ăsta.

Cuvintele aveau o asemenea intonaţie de adevăr, încât, mirat, slujbaşul se retrase un pas.

— Ei, na-ţi-o! ei, na-ţi-o! bombăni. Te pomeneşti c-om fi, chiar de-adevărat, un mic sfânt Lesurques{17}?

Clément îşi scoase ceasul şi-l privi.

— O să mă culc. Noapte-bună.

Apoi, scoţându-şi haina, adăugă ca pentru sine:

— Larsonneur întârzie. De-acum, nu voi mai putea ajunge la *rendez-vous*.

În clipa în care-şi încheie vorba, un zgomot de paşi răsunând pe coridor îl făcu să-şi încordeze auzul.

Capitolul VI - Domnul Larsonneur

Noël, paznicul discipol al lui Epicur, care-şi alesese drept ţel în viaţă să se bucure de treizeci de franci pe zi vreme de doi ani şi apoi "să crape", auzi zgomotul de paşi de pe coridor în acelaşi timp cu prizonierul.

— Afacere ratată, spuse, ăsta-i Larsonneur! S-a zis!

Şi schimbându-şi imediat atitudinea, se apropie de uşă, în postura unui soldat neînarmat. Asta nu-l împiedica totuşi să vorbească repede şi pe şoptite, căci îl apăsa o mare greutate pe suflet.

— Riscam zdravăn, explică el, fiindcă aş fi fost obligat să rămân aici în locul dumitale, care-ai fi plecat cu îmbrăcămintea mea, însă aveam de gând să-mi fac nişte vânătăi, să-mi pun căluş şi chiar să mă prefac că leşin, nu înainte de a striga "ajutor" cu glasul slab, după ce ţi-aş fi lăsat timp să te strecori afară. Atâta pagubă, nici de data asta n-o să le instalez în casă nouă pe Clémentine şi pe doamna Roufat. Ah! Nu sunt un ipocrit, şi recunosc că n-ar fi pe lume ticălos mai mare ca mine, dac-aş avea prilejul. Să te ia naiba! Niciodată n-am noroc la cărţi! A trebuit să dau, în loc de un bandit a-ntâia, peste un imbecil care nu ştie ce-i ăla un şperaclu!

Continua să ţină în mână instrumentul de descuiat lacăte şi-l privea pe prizonier cu un amestec de dispreţ şi ură.

Condamnatul îşi plecase privirile şi-şi încorda auzul.

Pe culoar, de cealaltă parte a uşii, cineva vorbea.

— S-a terminat cu statul de pază, băiete, spunea un glas puternic şi autoritar. Vom întocmi actul de transfer. Cătuşele sunt la mine.

— Aşa-ţi trebuie, zise Noël. Mazas te mănâncă! Recunoşti vocea lui Larsonneur?

Şi adăugă:

— Ştii ce, Ciungule, puişorule? Pentru că s-ar putea să-ţi vină ideea de a te pune bine cu administraţia calomniindu-mă, o să ţi-o iau înainte. Nu-s eu prost!

Un alt glas se auzi de afară:

— Domnul Noël este de câtva timp cu el, iar noi nu ne-am clintit de-aici. Ah! Era tare bine păzit!... Va fi luat imediat?

— Îndată ce-i vor fi fixate cătuşele şi după ce va fi condus la grefă.

— Dar directorul?

— S-a aranjat! Avem documentul lui. Directorul e la o petrecere, pe-aici, pe-aproape.

Glasul din urmă fusese a lui Larsonneur.

O cheie se roti în broască.

Unul dintre paznici adăugă:

— O să simtă o schimbare a dracului de dură, la Mazas, faţă de aici, unde trăia ca-n puf, veţi vedea!

— La Mazas nu există regim special pentru deţinuţii care-şi plătesc întreţinerea. O să fie legat în lanţuri! Unul de-ai Fracurilor-Negre nici nu merită altceva!

Noël îşi frecă mâinile cu o mulţumire plină de răutate.

— Foarte bine! mârâi. Te-ai aranjat! Auzi?

— Dumneata, domnule Larsonneur, aşa crezi? se mai auzi vocea de afară. Chiar face parte din Fracurile-Negre?

— Păi sigur că da! fu răspunsul.

Şi uşa se deschise.

Intrară trei persoane: domnul Larsonneur şi alţi doi slujbaşi care-l însoţeau.

Cei doi temniceri de pază rămăseseră pe coridor.

— Să ne grăbim, spuse domnul Larsonneur trecând pragul, e deja mai bine de un sfert de oră de când hodoroaga aia de trăsură şi escorta aşteaptă jos. Bună ziua, domnule Noël, ajută-mă să-i pun cătuşele, dacă eşti atât de amabil.

— Cu plăcere, răspunse Noël cu o gravitate cât se poate de oficială, însă vă cer permisiunea de a vă prezenta o informaţie pentru raport. Pretutindeni unde va fi transferat acest om, va trebui să facă obiectul unei supravegheri deosebite. Până acum, niciodată n-avusesem motiv să mă plâng de el, dar astăzi... mai întâi, iată ce-am

găsit asupra lui!

Arătă şperaclul, care fu luat de unul dintre slujbaşi. După ce-l cercetă, acesta declară:

— Instrumentul a mai fost folosit de multe ori.

Prizonierul stătea nemişcat şi tăcut.

— Pe de altă parte, continuă Noël, nu ştiu dacă bogăţia lui constă din bunuri sau din titluri bancare, dar mi-a oferit un mandat de douăzeci de mii de franci pentru banca nepoţilor lui Schwartz şi Nazel…

— Ticălos neruşinat! vru să-l întrerupă prizonierul.

— Taci! porunci cu asprime Larsonneur. Spune, domnule Noël, te ascult.

— …cu scopul, încheie acesta, de a-i da hainele mele de serviciu ca să spele putina şi să-se ducă la complicii lui, în oraş. Ah! Se pricepe la şmecherii, tâlharul!

Clément nu-şi reînnoi protestul.

— Cătuşele! porunci Larsonneur. Voi menţiona în raport purtarea şi spusele dumitale, domnule Noël. Te-ai comportat ca un om credincios şi inteligent!

În timp ce vorbea astfel, îi aruncă o privire rapidă prizonierului, care-şi plecă imediat ochii.

Acest Larsonneur era, în mod evident, un personaj mult mai important decât însoţitorii săi. Avea picioarele scurte, un trup zdravăn, şi un chip ce denota personalitate, părând să exprime un amestec de calm şi bună-dispoziţie, dar care, în împrejurarea de faţă, era grav până la asprime.

Sub costumul său de burghez fără griji, ghiceai că este un temnicer, tot aşa cum recunoşti profesia militarului sau a preotului sub hainele străine pe care le-au îmbrăcat din întâmplare.

Domnul Buin îl pusese, desigur, la încercare, căci îi arăta o totală încredere.

După ce Larsonneur îi dădu lui Noël cătuşele, acesta, luându-şi o mutră amabilă, spuse:

— Iertaţi-mă, de data asta n-avem nevoie decât de una, fiindcă răufăcătorul nu se poate folosi decât de un singur braţ.

Toţi paznicii, dincolo şi dincoace de uşă, izbucniră în râs. Unul dintre ei îşi oferi centura şi, cu ajutorul ei, mâna stângă a lui Clément îi fu strâns legată de şale.

În timpul acestei operaţii, Larsonneur se ţinu în mod ostentativ deoparte. De când intrase, nu schimbase cu prizonierul nici un semn şi nici măcar o privire. Singurul cuvânt ce i-l adresase fusese porunca de a tăcea.

— Domnule Noël, spuse, în timp ce noi vom fi la grefa închisorii pentru înregistrarea ordinului de transfer şi a ieşirii din închisoarea

noastră, întocmeşte inventarul obiectelor ce-i aparţin prizonierului. Louis şi Bouret vor confirma procesul verbal respectiv. Noi, ceilalţi, să mergem!

Prizonierul aruncă o ultimă privire în jurul său, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia adio de la acel paradis al închisorii Force, apoi îi urmă pe cei doi gardieni care intraseră odată cu Larsonneur. Acesta constituia ariergarda.

În momentul în care prizonierul intra în coridor, vântul îi aduse din nou ecoul răguşit, venit de foarte departe, al glasurilor care-i anunţau condamnarea.

Pentru a ajunge la grefă trebuia să treci prin faţa cabinetului directorului. Larsonneur opri cortegiul şi intră în birourile administraţiei, unde rămase două-trei minute să discute despre evenimentul zilei. Funcţionarii ieşiră în prag, să-i arunce o privire Ciungului şi toţi, în unanimitate, fură de acord că nicicând vreun criminal nu şi-a purtat crima mai bine şi mai lizibil înscrisă pe chip.

Între administraţie şi grefă, Larsonneur avu de a face cu mai mulţi slujbaşi. Un transfer de prizonier, efectuat la o asemenea oră, nu era lucru obişnuit. Escorta întârziase şi Larsonneur povestea că fusese nevoit să urce la Jaffret pentru a lua aprobarea domnului Buin care, nevrând cu nici un preţ ca prizonierul să rămână în răspunderea sa, poruncise să se treacă la fapte.

Desigur, în momentul acesta era linişte, iar călătoria de la o închisoare la alta, într-o trăsură solidă înconjurată de jandarmi, nu prezenta nici un fel de pericol. Nu asta ar fi constituit motiv de mirare, ci mai curând însăşi absenţa domnului Buin, directorul, într-o asemenea împrejurare — absenţă cu atât mai inexplicabilă din partea unui funcţionar aşa de minuţios în îndeplinirea îndatoririlor sale, cu cât domnul Buin se afla, cu ştirea tuturor, în cartier, aproape pe aceeaşi stradă, cum s-ar zice la doi paşi.

Larsonneur nu se sfia să se plângă de această absenţă, şi când i se obiecta subliniindu-se încrederea realmente excepţională dovedită faţă de el printr-o astfel de purtare, răspundea îmbufnat: "Încredere cu grămada, dar la plata de la sfârşitul lunii nu mi se adaugă nimic!"

Orice om are tendinţa de a contrazice, de la bun început, afirmaţiile oricărui alt om. Faptul este adevărat mai ales în cazul funcţionarilor din birouri. Slujbaşii închisorii uitau incidentul pentru a nu se mai gândi decât la "mofturile" pe care le făcea camaradul lor, deşi se bucura din plin de bunăvoinţa şefului. Ridicând din umeri, îşi spuneau: "Face pe nebunul! Dacă domnul Buin ar veni pe neaşteptate, aţi vedea cum i-ar scădea tupeul!"

Nici nu bănuiau acei oameni cumsecade cât de bine ghiciseră!

Abia când plecară de la grefă, după eliberarea actului de ieşire din închisoare, îi dădu Larsonneur primul semn de viaţă prizonierului

său. Traversau ultimul coridor înainte de curtea "Găinilor", din care se deschidea poarta cea mare ce dădea în strada Pavée.

Culoarul acela era pustiu.

Larsonneur se apropie rapid de Clément; acesta simţi o izbitură în mâna ce-i fusese prinsă la spate. În acelaşi timp, auzi că i se spunea:

— Nu mişcaţi braţul şi continuaţi să mergeţi!

Apoi, în clipa în care ieşeau în curte:

— Când vânzătorii de ziare vor striga tare prin faţa cailor, strecuraţi-vă sub trăsură. Odată ajuns acolo, lăsaţi-vă în voia celor ce se vor ocupa de dumneavoastră... pe urmă, ieşiţi repede pe partea cealaltă. Dacă acolo va fi un jandarm, înţepaţi-i calul în dreptul pintenului — luaţi cuţitul meu. Încercaţi să strigaţi cu tonul potrivit şi, pe drum, nu vă miraţi de nimic: pe tot traseul dumneavoastră, *"se va lumina de ziuă"*.

Intrară în curtea "Găinilor" şi, bineînţeles, dac-aţi fi fost în locul prizonierului, cuvintele lui Larsonneur v-ar fi stârnit uimirea, fiindcă, dimpotrivă, era noapte adâncă.

Prin poarta închisă, un zumzet puternic pătrundea din stradă. În zumzetul acela se distingeau glasurile vânzătorilor de ziare care strigau aici, ca şi de cealaltă parte a închisorii, acelaşi lucru pe care-l auzisem mai înainte:

— Condamnarea lui Clément-Ciungul, banda Cadet, renaşterea Fracurilor-Negre!

Capitolul VII - Parola "Se va lumina de ziuă mâine?"

Fosta curte de onoare a palatului familiei Nompar de Caumont, duci de la Force, care s-au aliat cândva cu familia regală a Franţei în persoana ducelui de Lauzun, se numea pe vremea aceea, aşa cum am spus, pur şi simplu curtea "Găinilor".

Palatul Carnavalet, în care locuia doamna de Sévigné, la o sută de paşi mai departe, şi care a fost martorul epitetelor ce exprimau uimirea încântătoarei marchize la primirea veştii despre căsătoria Domnişoarei{18}, a văzut fără a se mira decăderea vechiului palat, transformat apoi în închisoare şi ulterior dispărut.

Curtea "Găinilor" era desfundată dintr-un capăt într-altul şi plină de grămezi de pietre de caldarâm care urmau să fie repuse la loc. Astfel încât trăsura administraţiei închisorii, neputând intra, staţiona în stradă, înconjurată de jandarmi călări.

Strada nu era largă; trăsura aştepta deja de multă vreme.

Oricărei persoane care nu-i total străină în Paris, nu trebuie să-i spunem că acea împrejurare ar fi fost de ajuns pentru a aduna o

mulţime de gură-cască. Desigur, mai era ceva. Întâmplarea făcea că vânzătorii de ziare, cu strigătele lor de "iată ultima ediţie", stârniseră în întreaga zonă curiozitatea populaţiei, şi pe pământ nici un erou nu era, pentru moment, mai celebru decât asasinul, Clément-Ciungul, al cărui nume răsuna ca o fanfară.

Dacă vestitorii de gazete ar fi putut adăuga în programul lor o simplă menţiune: "Clément-Ciungul poate fi văzut pe gratis la poarta mare a închisorii Force", în strada Pavée s-ar fi adunat zece mii de suflete cât ai zice peşte.

În condiţiile date, şi în ciuda absenţei acestei formalităţi, o sută cincizeci-două sute de pierde-vară mişunau în jurul trăsurii, împinşi mereu de trei sau patru agenţi de ordine, dar revenind fără încetare şi sorbind din ochi batanţii porţii.

În gloată se auzeau absurdităţi din acelea cărora spiritul poetic parizian le dă naştere în permanenţă şi prin care un sfert din populaţia noastră trăieşte într-un vis perpetuu.

— O marchiză, da, domnule Martin, o adevărată marchiză venea, cu echipajul ei, să-l viziteze, neruşinata!

— Doamnă Piou, n-ai decât să ridici din umeri! Îţi spun că-i plătea directorului cincizeci de franci pe zi pentru o cameră cu covor, şi ca să i se aducă în închisoare apă de Sena!

— Şi mâncarea lui, un ludovic masa, fără vin!

— Cinci centime, astea-s ultimele pe care le mai am! propunea un vânzător de ziare norocos, căruia nu-i mai rămăsese decât o jumătate de duzină de foi.

Însă veneau alţii cu mâinile pline, iar lumea cumpăra întruna.

— E un post bun, să conduci o închisoare, ascultaţi-mă pe mine! Uitaţi-vă la istoria Bastiliei!

— Ştiţi pentru ce este mutat? Pe fereastră, discuta cu nişte bandiţi ascunşi printre demolări chestii de politică! În fiecare seară!

— Fără îndoială, madam Piou, obiceiul nu este să-i muţi la lumina lumânării, dar asociaţia de răufăcători cunoscută sub numele de "Fracurile-Negre" dispune de douăzeci opt, până la treizeci de mii de aderenţi în capitală…

— Ia mai taci, nene! i-o reteză un puşti. Nu există Fracuri-Negre!

— Ticălos mic, păi dacă Ciungul e unul dintre ei!… Aşa că se profită, după cum vedeţi, de întunericul nopţii pentru a-l muta pe domnul Clément pe nesimţite…

— Cum?! Dumneata îi spui "domnul"?

— Doamne! Cincizeci de franci pe zi pentru o cameră, asta face o mie cinci sute de franci lunar: cât o chirie bună… şi are legături cu vânătorii din Vincennes, ascunşi prin toate casele de pe-aici, din preajmă.

Deodată se stârni un murmur puternic. Se spunea: "Iată-l! Iată-l!"

La auzul strigătului "Iată-l!", toată lumea tăcu. Era ridicarea cortinei.

Poarta cea neagră se roti în balamale, lăsând să se vadă, în curte, câteva torţe aprinse. Cercul mulţimii se strânse, şi doamna Piou se gândi, mai târziu, că tocmai în momentul acela i se furase tabachera — "Fracurile-Negre", bineînţeles!

Mai întâi fu văzut temnicerul, precedând un grup impunător de oameni de-ai închisorii, care se despărţiră în două echipe, în stânga şi-n dreapta pragului, alcătuind, în afară, un culoar.

Ca prin farmec, se făcu tăcere.

La teatru, când urmează să aibă loc atât de îndelung aşteptata ieşire în scenă a actorilor, întotdeauna se aude un şoricel.

Cei doi slujbaşi care-l însoţiseră pe domnul Larsonneur îşi făcură apariţia, urmaţi de condamnat, pe chipul căruia cădea lumina oblică a torţelor.

— Oricum, zdravăn bărbat! Şi, mă rog frumos, i s-a lăsat pălăria de mătase! Ah! Ce-nseamnă favorurile!

— Da' ce bărbos e! Şi-i bine îmbrăcat, pe cinstea mea!

— Ia uitaţi-vă la ciotul lui!

— De acolo i se trage porecla de Ciungul, pe care i-o dă poporul, explică plin de bunăvoinţă domnul Martin. Pentru a sublinia, cum s-ar zice, că n-are decât un braţ...

— Eşti sigur de ce spui, Aristide? întrebă o domnişoară care-şi făcea meseria pe trotuare.

— Greşeşti, madam. Am dublul avantaj de a mă numi Adolphe şi de a nu te cunoaşte.

— Ah! Ticălosul! Ce mutră! Braţul stâng îi este legat la spate, uitaţi-vă!

— Parc-ar fi mânjit de sânge, dragă, te ia cu fiori când îl vezi!

— Şi ce privire, domnule Bonnamy!

Condamnatul trecu pragul uşii. Jandarmii, nemişcaţi în posturile lor, păreau nişte statui ecvestre. Treapta trăsurii fusese coborâtă din timp, şi prin portieră se zăreau două siluete de paznici, în aşteptare.

— Ia te uită ce de precauţii! Nu va putea zbura!

— Toate astea, pentru un singur om!

— Şi care n-are decât o labă, mamă!

— Atenţie, toată lumea! comandă Larsonneur, venind ultimul. Împingeţi lumea mai în spate!

Nu ştiu dacă ordinul acesta era necesar, dar rezultatul lui fu ciudat. Avu loc o adevărată busculadă, însă nu dincolo de pavaj, unde se afla grosul mulţimii, ci chiar pe trotuarul din lungul închisorii. Izbucniră gâlcevi, ale căror motive nu le erau clare nimănui, şi se auzi un adevărat concert de injurii şi proteste.

Din dreapta şi din stânga, simultan, apărură presiuni ale gloatei

care rupseră cordonul de paznici.

— Înapoi! ordonă Larsonneur mânios. Loviţi! Eu îl ţin zdravăn pe prizonier!

— Draga mea, gemu doamna Piou, uite că agenţii de ordine a oraşului îşi scot săbiile!

— Este o prostie să te vâri în asemenea încăierări.

— Aş da o jumătate de franc pentru a mă afla acasă la mine!

— Scape fiecare cum poate! Jandarmii trec la atac!

Realitatea e că voiau să fugă, dar doreau şi să vadă. Într-o clipă, o învălmăşeală haotică se produse în jurul jandarmilor, care continuau să stea nemişcaţi, păstrându-şi cea mai mândră ţinută.

În mijlocul întregii harababuri, un glas limpede se făcu auzit, cam prin faţa cailor:

— Cumpăraţi ultimele ştiri! Asasinul de pe strada Victoire, cinci acuzaţi, dintre care patru în contumacie, două victime, banda Cadet, Fracurile-Negre, Ciungul, cinci centime!…

Cel care striga era un biet individ îmbrăcat într-un bluzon. Fu întrerupt printr-o duzină de ghionturi şi, cu văicăreli caraghioase, o luă la fugă, până sub burta cailor.

În cursul acelei încăierări, nimeni nu observase că prizonierul se aplecase şi se repezise, dispărând chiar sub trăsură. Larsonneur se afla tot în faţa portierei deschise a acesteia, ţinând zdravăn pe cineva.

Sărmanul vânzător de ziare ajunse sub trăsură în acelaşi timp cu condamnatul care, potrivit recomandării primite, se lăsă în voia lui.

Cât ai clipi, fu îmbrăcat, peste hainele sale, cu un bluzon, iar pe cap i se puse o şapcă veche cu cozorocul coborât pe frunte.

Apoi, pe după gât i se petrecu o curea de care era prinsă o cutie din lemn de brad, plină cu ziare proaspăt sosite de la tipografie.

— Dă-i drumul, şi noroc! i se spuse.

Şi plecă.

Ieşi de sub trăsură prin partea cealaltă, chiar pe lângă calul jandarmului ce păzea portiera.

Deşi jandarmul nu-şi mişcase călcâiul, calul, înţepat în *burtă*, făcu o săritură înainte, stârnind urletele oamenilor striviţi.

Clément se afla deja în mijlocul gloatei.

— Vă rog să mă iertaţi, zise croindu-şi drum prin mulţime, cutia mea vă cam supără, da' trebuie să-mi câştigi pâinea, nu-i aşa?

— Când proletaru'i politicos, nu-i porţi pică pentru lipsa lui de bunăstare, replică domnul Martin. Treci, prietene.

Clément îi mulţumi. Un glas îi şopti la ureche:

— Piaţa Royale, *"s-a luminat de ziuă"*.

— Poftim, uite-i că nu pleacă! se protesta în mulţime. Ce proastă organizare! Ce-or fi făcând? Şi noi suntem cei care-i plătim pe nepricepuţii ăştia!

— Ciungul o fi în trăsură? Nu-l mai văd.

— Adineauri era aici… Dar stai! S-ar zice că-l caută… ia ascultaţi!

Între trăsură şi închisoare se produsese o agitaţie crescândă, şi printre vociferări se desluşeau cuvintele:

— Condamnatul, unde-i condamnatul?

— Îl ţinea domnul Larsonneur… L-am văzut eu!

O nouă busculadă împinse gloata în direcţia străzii Saint-Antoine. Acolo se afla un bărbat care-şi croia cu violenţă drum pe trotuar. Făcea eforturi mari, datorită cărora era nevoit să-şi şteargă cu ambele mâini transpiraţia de pe frunte. Spunea:

— Vă rog, lăsaţi-mă să trec! Ce este? S-a-ntâmplat o nenorocire? Sunt domnul Buin, directorul închisorii.

Numele îi fu repetat de o sută de guri şi i se făcu un culoar de trecere.

În acelaşi timp, vreo trei-patru slujbaşi ai închisorii se repeziră spre el şi-i vorbiră în şoaptă.

Domnul Buin fu cel care dezvălui cu glas tare situaţia, nereţinându-şi un strigăt de uimire:

— A evadat condamnatul! Dumnezeule, nu-i cu putinţă!

Trebuie să recunoaştem că ştirea fu întâmpinată cu o bucurie sărbătorească. Chiar şi cei loviţi nu-şi mai regretau vânătăile, iar cei striviţi se consolau. Nu pentru că ar fi fost încântaţi de evadarea prizonierului în sine, dar asistaseră la eveniment, aveau să-l poată comenta, să-i învinuiască pe gură-cască — acei veşnici complici ai oricărei încăierări — să critice administraţia incapabilă, să-i săpunească zdravăn pe paznici, pe agenţii de ordine ai oraşului şi pe jandarmi — în fine, să-i facă pe toţi cu ou şi cu oţet.

Era o fericire!

— A evadat! A evadat! A evadat! Şi sunt acolo două duzini de idioţi!

— Da' cum a evadat?! Aţi văzut ceva?

— Şmecherii, doamnă! A dispărut în ceaţă! Escamotat…

— Hocus-pocus!

— Ah! Ce dibaci sunt ticăloşii ăştia!

Ajungând în faţa porţii mari, domnul Buin întrebă disperat:

— Dar pentru ce n-am fost anunţat? Se ştia unde mă aflu. Dădusem dispoziţie să vină cineva să mă cheme dacă s-ar fi întâmplat să fie trimisă escorta.

Slujbaşii îi răspunseră:

— Domnul Larsonneur s-a dus, el în persoană, să vă înştiinţeze. A rămas mai bine de zece minute cu dumneavoastră, la domnul Jaffret, şi s-a înapoiat cu ordinul…

Răspunsul fu întrerupt. Domnul Buin îşi îndreptă spinarea şi strigă:

— Unde-i Larsonneur? Să-mi fie adus!

Oamenii din personalul închisorii se uitară unii la alţii, în timp ce nefericitul director continua:

— Nu l-am văzut! N-am dat nici un ordin! A fost o înşelătorie!

Şi încă o înşelătorie bine pregătită: într-adevăr, însuşi Larsonneur dispăruse, fără ca nimeni să poată spune unde.

Capitolul VIII - Evadarea

Bineînţeles, s-a făcut tot ce era necesar. Larsonneur, al cărui nume devenise celebru într-o clipă, fu căutat cu aceeaşi grijă ca şi condamnatul. Mulţimea dădu informaţii excelente atât asupra unuia cât şi a celuilalt: domnul Martin văzuse un bărbat, care nu era de prin cartier, înconjurând cu braţul mijlocul unei tinere domnişoare, intenţiile fiindu-i vădit dintre cele mai rele. Madam Piou, care tocmai constatase furtul tabacherei sale, fu şi mai explicită, declarând:

— Ţineam la ea, deoarece constituia un suvenir de prietenie, dar era cea din lemn de merişor. Că doar nu-s atât de bătută-n cap încât să vin, în împrejurări dintr-astea, cu o cutie de argint!

Ceilalţi oferiră lămuriri asemănătoare asupra situaţiei. Toţi aveau ceva de spus; fiecare văzuse ceva sau pe cineva. Ciungul şi Larsonneur trecuseră peste tot, separat sau împreună, ducându-se ba spre dreapta, ba spre stânga, deranjându-i pe toţi bărbaţii, atacând toate femeile. Dar cum să-i iei de guler? Şi cine şi-ar fi închipuit una ca asta?

Singurii care nu văzuseră nimic erau jandarmii, cu excepţia celui ce stătea de pază la portiera din stânga. După o chibzuire de cinci minute, acesta glăsui rar:

— Dacă mă gândesc bine, s-ar putea ca criminalul să fi ieşit de sub trăsură pe neaşteptate, fără măcar să zică păzea, cu prăvălia lui de vânzător de ziare atârnată pe braţ. În trecere, trebuie că l-a incomodat pe Robert — de calu' meu vorbesc, dându-i numele ăsta — fin'că, deşi-i blând, Robert a fost cât pe-aci să mă azvârle cu fundu'n sus, dacă cei de faţă vor să-mi ierte expresia.

— L-am văzut! L-am văzut! Bluzon jerpelit! Şapcă verde trasă pe frunte! Un derbedeu împuţit, ce mai! Şi fără cămaşă!

Se stârni o adevărată zarvă.

— Şi eu, care i-am vorbit cu bunăvoinţă! exclamă domnul Martin. Acum regret.

— N-avea decât un braţ, e clar!

— Păi atunci, trase concluzia jandarmul, se poa' să fi fost chiar numitul Ciung, fără ca asta să-nsemne c-o să scriu în raport, că doar aşa se cade.

Copoii şi slujbaşii porniseră deja la vânătoare în toate direcţiile, în timp ce reprezentantul Parchetului îi explica domnului Buin că transferul condamnatului fusese devansat cu o zi ca urmare a unei înştiinţări din partea Prefecturii, care se temea de o încercare de evadare, înlesnită dinafară, chiar în acea noapte.

— Nu se ştie dacă-i vorba de "Fracurile-Negre" sau de alţii, adăugă şeful expediţiei, însă birourile sunt în alertă. Se bănuieşte o maşinaţie diavolească, iar banda Cadet nu şi-a spus ultimul cuvânt. Domnul Larsonneur se obligase să vă aducă la cunoştinţă cât de curând toate acestea, precum şi faptul că în stâna dumneavoastră s-a strecurat un lup.

— Larsonneur! oftă sărmanul domn Buin. Ticălosul ăla de Larsonneur! Şi eu, care i-aş fi încredinţat cheia dulapului meu cu documente secrete!

Mulţimea se rărea din ce în ce: zăpada se topeşte, ploaia se usucă, mulţimea se împrăştie. Cu toate acestea, unii se hotărâseră să ia şi ei parte la urmărire, însă majoritatea rămăseseră, iar alţii, noi, li se adăugau.

Un sfert de ceas mai târziu, forţa armată îşi făcu apariţia, simultan prin străzile Francs-Bourgeois şi Saint-Antoine; în acelaşi timp, un întreg escadron de agenţi de ordine ai oraşului sosi în pas alergător.

Era o noapte cum nu se mai pomenise, şi domnul Martin mărturisi că nu şi-ar fi cedat locul nici pentru un fotoliu la teatrul "Ambigu".

La ora zece, încă mai rămăseseră oameni, deşi trăsura administraţiei plecase de mult, escortată de jandarmi.

Strigătele de condamnare a lui Clément-Ciungul încetaseră, însă pe la nouă şi jumătate avusese loc un incident care stârnise un val de bucurie în turma de gură-cască.

Câţiva ştrengari purtători de ziare, goniţi imediat de către agenţii de ordine, se iviseră la colţul străzii Saint-Antoine şi strigaseră:

— Cumpăraţi ultimele ştiri! Puterea Fracurilor-Negre! Miraculoasa evadare a Ciungului din Banda Cadet, în momentul în care se urca în trăsura înconjurată de temniceri şi jandarmi! Cum a reuşit s-o şteargă, vânzându-şi propria-i condamnare la moarte! Toate detaliile pentru cinci centime!

Să revenim totuşi în urmă şi să regăsim prizonierul în i momentul în care părăsea grosul mulţimii, îndreptându-se către piaţa Royale, unde, potrivit veştii misterioase, şoptite la urechea lui, *"se luminase de ziuă"*.

Primele strigăte ce anunţau evadarea se auziră în clipa când sosea în faţa palatului Lamoignon, aflat la intersecţia străzilor Pavée şi Neuve-Sainte-Catherine. În mod instinctiv, vru să-şi grăbească mersul.

— Uşurel! îi şopti o tânără muncitoare, trecând pe lângă el. Nu

striga, căci şmecheria a fost dată în vileag: oferă-ţi marfa cu glas coborât, ca şi cum ai fi sleit de puteri. Şi adăugă cu glas tare: — Hei, omule, uite banul, dă-mi un ziar.

Vacarmul ce răzbătea dinspre închisoare sporea în intensitate, şi se auziră paşii primilor oameni porniţi în căutare.

— Coteşte repede! îl îmboldi muncitoarea. *"S-a luminat de ziuă"* pe prima alee la dreapta.

Prizonierul coti imediat. Strada Neuve-Sainte-Catherine era pustie. Alergă fără oprire până la capătul zidurilor împrejmuitoare ale palatului Lamoignon, şi bine făcu, fiindcă tocmai rând se avânta în prima alee, vreo patru-cinci temniceri ajungeau în intersecţie strigând: "Hoţul! prindeţi-l pe asasin!"

La încrucişarea celor patru străzi, se opriră o clipă, apoi se despărţiră. Doi trecură în grabă mare prin dreptul intrării în alee.

Apoi veniră alţii, cărora li se alăturară, din toate direcţiile, oameni atraşi de zgomot.

În aleea întunecoasă de-ţi puteai vârî degetele în ochi, prizonierul simţise că-i sunt smulse cutia şi şapca, apoi — peste hainele sale şi peste bluzon — i se aranjă o a treia travestire, de al cărei aspect nu-şi dădu seama la început. Era un veşmânt larg şi fluturând. De ceea ce i se puse pe cap atârna ceva ce-i gâdila faţa.

— Înainte! îi spuse necunoscutul care-i slujise drept camerist, acum suntem cetăţeni cumsecade!

Oamenii se îmbulzeau pe stradă strigând, întrebându-se unii pe alţii, dând dovadă de zel. Văzură ieşind din alee un domn bătrân însoţit de o femeie înaltă, îmbrăcată în negru Şi voalată.

— Asta-i o ascunzătoare bună! remarcă cineva. Dac-am arunca o privire pe-acolo?

Câţiva se repeziră pe alee, în timp ce alţii întrebau:

— Domnule, şi dumneavoastră, doamnă, nu cumva l-aţi întâlnit pe nemernic?

Bătrânul domn răspunse politicos:

— În timp ce noi coboram, cineva urca, însă scara, la noi, nu-i prevăzută cu lămpi de gaz.

Îşi oferi braţul doamnei şi, amândoi, se îndreptară cu paşi hotărâţi spre piaţa Royale.

Deja nu se mai zăreau când sosiră primele ecouri ale informaţiei, importante dar tardive, a jandarmului: "Bluzon murdar, şapcă verde, cutie cu ziare."

Tocmai reveneau de pe alee cei care-o cercetaseră. Unul dintre ei ţinea lădiţa cu ziare, celălalt — şapca jegoasă cu cozoroc lăsat în jos.

— Te pomeneşti că era domnul acela bătrân!

— Sau doamna în negru… Ah! Ticălosul are talent!

Şi se repeziră pe urmele respectabilei perechi. Însă în clipa în care

vânătorii soseau în piaţa Royale, o trăsură ce se îndepărta cu o viteză neobişnuit de mare se năpustea spre strada Pas-de-la-Mule.

— Opriţi! Opriţi!

— Nu-i înăuntru, replică un alt grup de vânători ce se înapoiau cu buzele-umflate.

Şi explicară: slujbaşii închisorii povestiseră că erau ocupaţi tocmai cu cercetarea cupeului care staţiona lângă arcade, când oamenii cărora le aparţinea prin închiriere ceruseră să li se îngăduie să-l ocupe.

— Putem depune mărturie că înăuntru nu se află nimeni, spuseră. Ne-am uitat până şi sub banchetă, cât despre cei care au urcat în trăsură, un domn în vârstă şi o doamnă îmbrăcată în negru…

Izbucni un strigăt — "Ei sunt!" — şi cursa reîncepu, dar fugarii avuseseră timp să ajungă pe bulevard, unde trăsurile sunt ca peştii în apă — asemănătoare şi nenumărate.

Cu toate acestea, vânătoarea continuă, în nişte condiţii imposibile. Noël, ambiţiosul care-şi dorea treizeci de franci pe zi, era cel mai rapid: se afla în frunte, alergând chiar pe mijlocul drumului, şi-şi înfigea privirile vultureşti în toate trăsurile care-l depăşeau.

Zelul îi era sporit de ciudă. Îl căuta pe rivalul său, Larsonneur, cu o patimă chiar mai mare decât cea cu care-l urmărea pe condamnat.

Când ajunse pe bulevardul Filles-du-Calvaire, o trăsură îi atrase atenţia, nu prin vreo caracteristică anume, ci, pur şi simplu, pentru că mergea mai repede decât celelalte. Noël începea să gâfâie, şi-şi spuse: "Înainte de a-mi da sufletul, o voi mai inspecta şi pe-asta!"

Strângându-şi coatele pe lângă trup, îşi luă un nou avânt.

Afurisitul de cupeu avea, într-adevăr, cai buni şi un vizitiu priceput, aşa încât domnul Noël nu izbuti să mai câştige teren decât pe bulevardul Temple, în faţa bâlciului vesel în care, pe vremea aceea, încă se mai aflau grupate teatrele populare, ce aveau să fie în curând înlocuite de atât de neatrăgătorul cimitir industrial cunoscut sub numele de Magazinele-Reunite. Toate lampioanele localurilor de spectacol erau aprinse, luminând afişe îmbietoare, în care curiozitatea publicului putea alege între femeia strangulată, castelul incendiat, bărbatul care-şi devorează braţul în coşciugul său, vaporul înghiţit de valuri, şi sărmanii copilaşi — întotdeauna orfani — azvârliţi cu toată puterea de pe înălţimile unei stânci colţuroase.

Pe atunci, marea artă a melodramei o ducea mai bine decât în zilele noastre{19}.

Poţi arunca, din fugă, o privire către locurile îndrăgite, fără ca pentru asta să întârzii. Domnul Noël, un petrecăreţ dornic să trăiască pe picior mai mare decât îi permiteau mijloacele sale materiale, posesorul unei pofte nestăvilite, niciodată săturată, adora teatrul Gaieté aproape tot atât cât îi plăceau restaurantul Bonvalet sau balul

de la Grand-Vainqueur. În trecere, admiră cu lăcomie afişul ce reprezenta un monstru roşu, înghiţind-o pe singura fiică a marchizului de Montalban.

În momentul acela, mai puţin de zece paşi îl despărţeau de trăsură.

— Îţi trebuie un bilet, nu foarte scump, ca s-o vezi pe Mélingue, cetăţene? întrebă, în dreapta şi puţin în spatele lui, un glas zeflemitor.

Se întoarse pe jumătate, un pas răsună în stânga lui, şi se pomeni trântit, cât era de lung, pe caldarâm, cu capul afundat în propria-i pălărie.

Persoanele competente disting două categorii în metoda de atacare a oamenilor pe la spate: simpla "buşire" şi "lovitura ca de măciucă".

Ceea ce primi domnul Noël era ceva între cele două.

În clipa în care pălăria îl orbea, văzuse umbra unei siluete cu umeri largi şi, căzând, îngăimă numele de Larsonneur.

Nu trebuie să mai spunem că, atunci când fu ridicat, complet ameţit, la faţa locului nu se mai afla nici vreun vânzător de bilete, nici vreun bătăuş, şi că pe caldarâm treceau alte trăsuri.

Capitolul IX - Lirette

Faimosul cupeu înainta acum în lungul bulevardului Montmartre. Vizitiul nu mai era singur pe capră. Alături de el se afla un băiat cumsecade, cu înfăţişare de comisionar, şi care purta o geantă de voiaj şi un geamantan.

Calul, care nu mai arăta atât de bine, continua totuşi să alerge vitejeşte.

În interior nu l-aţi mai fi găsit nici pe domnul în vârstă şi nici pe doamna în negru din piaţa Royale. Cu toate acestea, bietul domn Noël nu se înşelase, era chiar trăsura pe care-o căuta, cea adevărată: Clément-Ciungul se dedica, înăuntru, unei activităţi intense.

Pentru un om care trecuse de curând printr-o aventură atât de încordată părea foarte calm. Veşmintele sale de femeie se aflau încă lângă el, pe pernă, împreună cu un *waterproof*{20} amintind de Londra, o şapcă cu înfăţişare chiar şi mai englezească decât cea a lui Wellington{21} şi o trusă de toaletă deschisă.

Atât domnul Noël cât şi bravul director al închisorii Force încă l-ar mai fi recunoscut în momentul acela, datorită cicatricii lui cumplite; dar ar fi trebuit să se grăbească, deoarece ex-prizonierul se metamorfoza văzând cu ochii.

Ceea ce-l transforma astfel nu era doar efectul aerului proaspăt al

libertăţii — v-am spus deja, avea o activitate intensă.

Se afla singur în trăsură şi-i lipsea o mână — era nevoit să fie inventiv. Pusese oglinda trusei pe bancheta din faţă şi o înclinase la unghiul dorit pentru a reflecta bine imaginea omului îngenuncheat.

Lângă oglindă se putea vedea un pachet de vată, o cârpă, o perie, un pieptene, o cutie de cristal conţinând o substanţă albă, unsuroasă, asemănătoare cu *cold-cream*, precum şi un mic flacon metalic.

Aşa-zisa *cold-cream* răspândea un puternic miros de preparate chimice.

Noaptea, pe bulevard, interiorul trăsurilor este într-o oarecare măsură vizibil. Clément lăsase în jos ambele jaluzele ale portierelor, spre a primi lumina numai din faţă.

Cu ajutorul unui tampon de vată, îşi unsese cu cremă toată zona feţei desfigurată de cicatrice, adică fruntea, ochiul stâng în întregime şi o parte din obrazul stâng.

Ajunsese în punctul acesta al operaţiei în momentul în care pătrundem în trăsură. Deşi în cutia de cristal emulsia părea albă ca laptele, în contact cu pielea căpăta nuanţe de un albastru livid.

Deodată, Clément izbucni în râs.

— Chestia asta usturã! zise. Dracu' ştie când mă voi trezi din visul acesta! S-ar putea să am la ordinele mele jumătate din Paris, şi încă nişte oameni care-şi cunosc bine treaba! Dacă mi s-ar explica măcar o bucăţică din întreaga tărăşenie! Am beneficiat de o vacanţă de două luni şi jumătate, acolo, în paradisul domnului Buin. Ceasurile începuseră să-mi pară cam lungi, însă mă bate gândul că, acum, o să câştig timpul pierdut!... Şi-n plus, voi fi un om cinstit!

Râsul îi suna sincer. Şi în vreme ce vorbea astfel cu el însuşi, mâna nu i se odihnea! Îşi luase mai întâi pieptenele, şi claia de păr de pe cap i se descâlcea cu repeziciune. Când veni rândul periei, toată acea dezordine care, cu siguranţă, fusese artificială, dispăru, lăsând locul unor bucle cât se poate de mătăsoase.

— Acum, barba! zise el. Are şaptezeci şi opt de zile în cap — mi-o răsesem în ajunul arestării. Ce prostie! Fir-ar al dracului! Cu hârtoapele astea, nu te poţi rade — mi-aş tăia gâtul, şi nu-i cazul. Mai înainte, trebuie să mă lămuresc totuşi dacă sunt sau nu îndrăgostit!

Aş fi pariat că da, deoarece îi scăpă un suspin adânc, de o mare naivitate.

Şi pieptenele reîncepu să intre în acţiune, şi peria de asemenea, iar barba începu să strălucească, mătăsoasă şi moale ca şi părul.

Într-adevăr, puteai admira toate însuşirile unui foarte frumos chip de june-prim, şi dacă n-ar fi fost cicatricea...

"Nu-mi stă prea rău barba asta", gândi Clément. "E păcat c-o dau jos. Să vedem acum ce miracol va săvârşi balsamul vrăjitorului acela de doctor. Deocamdată, mă pişcă de parcă m-ar muşca o sută de

furnici. Sunt sigur că, sub pomadă, pielea mi-e roşie ca o pătlăgică!"

Luă un tampon de vată uscată şi-l trecu uşor peste întreaga cicatrice care dispăru, odată cu unguentul, tot aşa ca formulele matematice pe care buretele le şterge de pe tabla neagră din şcoli.

— Era totuşi o vopsea bună, murmură cu un amestec de mirare şi admiraţie, mă spălam zilnic cu multă apă. Nici nu va fi nevoie de o a doua ştergere… Ah! Doctorul ăsta!…

Fără a fi roşu ca o pătlăgică, locul în care ceva mai înainte se aflase cicatricea rămăsese iritat. Clément scoase dopul flaconului metalic, turnă câteva picături din conţinutul lui pe o bucăţică de cârpă şi tamponă zona care-l ustura. Apoi nici nu se mai ocupă de ea. Încrederea îi era totală.

Trebuie să recunoaştem că privirea pe care-o aruncă în oglindă, după ce-şi încheiase treaba, era cea a unui băiat frumos, foarte încântat de felul în care arăta.

Acum, nu i-ai fi dat nici douăzeci şi cinci de ani.

Oglinda fu pusă la loc în trusa de toaletă, ca şi flacoanele, periile şi toate celelalte. Rochia neagră, pălăria femeiască şi voalul dispărură în cufărul trăsurii.

Clément îşi puse *waterproof*-ul încheindu-l cu grijă, îşi înfăşură un fular în jurul gâtului şi-şi potrivi pe cap şapca.

Era şi timpul — cupeul se oprise în strada Pigalle, în faţa unui zid îngust, construit între două case înalte cu camere de închiriat, şi în care se deschidea o poartă pentru trăsuri, cu înfăţişare modestă şi ocupând trei sferturi din lungimea gardului. Acesta se afla tocmai la capătul străzii, acolo unde prăvăliile sunt rare.

Vizitiul ceru: "Poarta, vă rog!"

O siluetă întunecoasă păru că se desprinde de pe unul din stâlpii scunzi ce încadrau intrarea. Era o fetiţă, deja mărişoară, îmbrăcată ca o muncitoare, dar care avea ceva ciudat — cât pe-aci să spun "o notă de eleganţă" sub veşmintele sale sărăcăcioase.

Este o trăsătură întâlnită uneori în meseriile legate cât de cât cu arta, chiar şi prin laturile mizere sau ridicole ale acesteia.

De pildă, printre o sută de biete actriţe de bâlci, groteşti tocmai pentru că se cred artiste, întâlneşti deodată un embrion de stea, deja înzestrată cu raze, pentru cine ştie să le ghicească prin norul ce le înconjoară.

Fetiţa acţionă clopoţelul, spunându-i vizitiului, cu un glas puţin tremurător:

— Ah! Casa-i mult prea departe pentru a vi se auzi strigătul!

Apoi, dintr-o săritură, se repezi la trăsură şi-şi lipi de geamul portierei feţişoara brună, palidă, încadrată de bucle zburdalnice. Privirea pe care-o aruncă înăuntru strălucea.

— Bună-seara, spuse.

— Lirette! exclamă prizonierul, cu un glas de surpriză care nu era lipsit de mânie, ce faci aici, şi ce vrei?

Fetiţa nu răspunse.

Prizonierul continuă, pe un ton ceva mai blând:

— Dar ce mult ai crescut în trei luni, micuţa mea Lirette! De acum înainte, îţi interzic să mai umbli singură pe străzi.

Privirea copilei se tulbură, plângea.

— Nu locuim prea departe, replică. Baraca este instalată la barieră, acolo, în piaţa Clichy, şi vreau să văd şi eu cum o să-mi interziceţi să alerg încoace, când aş dori să vă văd.

Luă mâna tânărului şi o duse, pe neaşteptate, la buze.

— Poftim, iată buchetul dumneavoastră de violete. E proaspăt şi parfumat. Ca să-l capăt, m-am dus până la Palais-Royal — de când nu mai am bani, vânzătoarea mi le dă pe gratis. Trei luni! Aproape timp de trei luni am venit în fiecare seară, şi încasam ceartă de pomană, de vreme ce nu vă vedeam. Pun rămăşag că, în toată perioada asta, dumneavoastră nici nu v-aţi gândit la mine. Să nu minţiţi!

Clément începu să râdă.

— Înseamnă că-ţi datorez nouăzeci de buchete de violete, spuse, întinzându-i un ludovic. Ia asta în chip de acont.

Ea respinse moneda cu un gest drăgălaş şi mângâietor, dar sărută încă o dată mâna care se retrăgea.

— M-am lămurit, murmură, nu v-aţi gândit la mine. Este adevărat că vă veţi însura?

— Pentru ce nu mai primeşti banii mei, spiriduş ce eşti? întrebă Clément în loc de răspuns.

— Fiindcă îmi datoraţi mai mult, mult mai mult decât atât, replică Lirette, devenind serioasă. La baracă o avem pe Cora, o negresă grasă. Se pricepe să ghicească viitorul, pe cel adevărat. Uite că se deschide poarta, nu vreau ca ei să mă vadă, v-ar fi ruşine... Nu râdeţi, am o grămadă de lucruri a vă spune, şi acum am şaptesprezece ani! Voi reveni. Nu mai vreau bani de la dumneavoastră, pentru că... Negresa aia... Puţin îmi pasă dacă râdeţi de mine, va veni şi rândul meu, aşa a zis Cora... pentru că mă veţi iubi, na! Veţi vedea!

Obrajii i se îmbujoraseră şi ochii îi scânteiau ca două diamante.

O luă la goană şi, cu o cochetărie copilărească, suflă spre Clément câteva sărutări depuse în căuşul palmei.

Bărbatul cu înfăţişare de comisionar coborâse pe trotuar, cu valiza şi cu geanta de voiaj. În acelaşi timp, prin poarta deschisă cu zgârcenie ieşi un valet. Era un bătrân cu părul alb, ce purta o livrea neagră. El fu cel care deschise portiera trăsurii.

— Domnul a călătorit bine? întrebă pe un ton rece şi respectuos.

— Foarte bine. Plăteşte-i vizitiului şi comisionarului, Tardenois.

Bătrânul se supuse şi intrară amândoi.

Îndată după închiderea porţii, bătrânul puse jos, pe nisip, bagajele, şi-şi deschise larg braţele.

Clément se repezi. Îmbrăţişarea le fu lungă, dar tăcută. Când luă sfârşit, bătrânul îl lăsă pe Clément să reia bagajele, Şi se îndreptară, împreună, către casa situată tocmai la capătul unei alei adânci. Pe faţada clădirii nu se zărea nici o lumină.

În momentul în care se apropiară, geanta şi valiza trecură din nou în mâinile bătrânului.

— Am venit în întâmpinarea dumneavoastră, spuse valetul săltându-şi povara pe umeri, fiindcă nu puteam bănui că această comedie avea să fie pusă în scenă cu asemenea amănunţime. Este bine să se creadă în realitatea călătoriei în Anglia.

— Şi încă nu ştii tot! replică tânărul. Comedia asta şi punerea ei în scenă au antrenat o întreagă trupă de actori şi de figuranţi. Când îţi voi povesti, vei rămâne uimit!

Şovăi, înainte de a adăuga:

— Nu-mi vorbeşti despre… despre mama?

— Doamna ducesă nu este bolnavă, răspunse bătrânul servitor.

— Şi Albert?

— Ah! oftă slujitorul clătinând din cap. Pe dânsul îl văd prea des spre a-mi putea da seama. Cei care nu-l întâlnesc zilnic spun că se schimbă rapid, ca şi cum i s-ar apropia moartea, iar doamna ducesă este şi mai palidă decât el.

— Vorbeau uneori despre mine? mai întrebă Clément plecându-şi capul.

Omul nu răspunse.

Clément încercă să zâmbească şi şopti:

— Oare aici numai tu mă mai iubeşti, sărmanul şi bunul meu Tardenois? Ştii că acolo, la închisoare, eram Pierre al tău?

Din nou, bătrânul valet îl strânse la piept şi, folosind pentru prima dată un nume altul decât Clément sau Pierre, spuse:

— Georges, dragul meu copil, ţi-ai dăruit libertatea şi-ţi vei pune în joc viaţa, dar devotamentul dumitale nu-l va scăpa pe cel care trebuie să moară.

— Asta rămâne de văzut, replică tânărul ridicându-şi capul. Pentru boală îl avem pe doctor, pentru care miracolele sunt un fleac, iar pentru rest, este adevărat, n-am decât un braţ, dar e zdravăn, şi vom răzbi noi!

Capitolul X - Doctorul Lenoir

Aleea îngustă şi lungă, mărginită de tei destul de înalţi, dar

subţiratici şi lipsiţi de sevă, aşa înghesuiţi cum creşteau între două proprietăţi vecine, nu îngăduia să se vadă decât partea centrală a casei spre care ducea.

Clădirea era un palat de mărime mijlocie; privită din depărtare, părea să fie nelocuită.

Abia când cei doi bărbaţi ajunseră în grădină putură vedea întreaga faţadă, a cărei aripă dreaptă avea trei ferestre luminate — două la parter şi una la primul etaj.

În cartier, nimeni nu prea se interesa de acea casă tristă şi paşnică, locuită de o văduvă, doamna de Souzay, cu unicul său fiu, şi de servitori. Doamna era încă tânără, însă trăia foarte retrasă şi purta doliu. Altceva nu se ştia despre ea.

Cu ceva mai mult de un an în urmă, celebrul profesor "hahnemannian", doctorul Abel Lenoir, venise să viziteze apartamentele pentru o familie care călătorea în străinătate. Le închiriase în numele acelei familii şi, într-o seară de toamnă, fuseseră văzute sosind, în acelaşi timp, camioanele cu mobile şi poştalionul ce-i ducea pe noii locatari.

Aceştia erau, mai întâi, văduva, care trebuie să fi avut aproape patruzeci de ani, deoarece avea un fiu de douăzeci şi patru, dar a cărei frumuseţe le păruse strălucitoare tuturor acelora care putuseră s-o întrezărească sub vălul coborât cu severitate; apoi — fiul, domnul Georges de Souzay: un tânăr frumos, puţin palid şi părând abia înzdrăvenit în urma unei boli, şi secretarul acestuia, domnul Albert — un băiat încântător, a cărui voioşie tinerească şi comunicativă lumina toată acea tristeţe.

Şi, în fine, mai erau camerista doamnei, pe nume Rose Lequiel, un soi de intendent, numit domnul Larsonneur, şi Jean Tardenois, valetul cu păr alb pe care i l-am prezentat cititorului.

La aceştia se limitau toţi noii locatari.

Ceilalţi slujbaşi fuseseră angajaţi după sosirea lor.

Doctorul Abel Lenoir condusese el însuşi instalarea. De atunci, venea deseori în vizită. Aproape c-am putea spune că făcea parte din familie, dacă devotamentul său nu s-ar fi exprimat, întotdeauna, prin cel mai riguros respect.

Şi totuşi (după cum spuneau servitorii cei noi, căci, fără-ndoială, nici Rose Lequiel, nici domnul Larsonneur, nici Tardenois nu şi-ar fi permis asemenea bârfe) fusese auzit, şi nu doar o dată, vorbind răstit. În astfel de prilejuri, ai fi jurat că poruncea.

Există, într-adevăr, case în care un străin domneşte în intimitatea secretă a familiei.

Rareori veneau musafiri la doamna de Souzay — care, de când se mutase în palat, nu purta nici un titlu, de altfel ca şi fiul său Georges — deşi trăiau pe picior mare. Grajdurile şi magazia aveau tot ce le

trebuia.

Acolo, sus, către acele înălţimi ale Parisului locuite de artişti, oamenii sunt mai puţin provinciali decât în cartierul Marais; oare să fie şi mai puţin curioşi? În cele două case mari ce se înălţau de ambele laturi ale aleii, asfixiind teii, se discuta uneori despre micul palat trist, şi vecinii se întrebau cine puteau fi locatarii lui.

Nimeni nu ştia din ce trăiesc.

Casa din dreapta avea onoarea de a găzdui un avocat ieşit la pensie; cea din stânga se bucura de prezenţa unui birou de afaceri. De o parte, ca şi de cealaltă, se făcuseră încercări să se afle, dar bucătăreasa doamnei de Souzay îşi mărturisise încă de mult, la brutar, totala necunoaştere a oricăror amănunte.

Un lucru deosebit de ciudat era faptul că, în mohorâtul palat, niciodată nu era vorba nici de rentă, nici de venituri de la vreo fermă.

Şi absolut nici o datorie! Nicicând, măcar umbra unor lipsuri băneşti!

Doctorul Abel Lenoir?... Vă puteţi închipui că nu se aşteptase mult până a i se atribui acel miracol.

Ei, bine! se greşea. Doctorul Lenoir îşi trimitea semestrial la palatul Souzay nota de plată, care era achitată cu sfinţenie, ca şi toate celelalte datorii.

Oricum ar fi, mulţumită îngrijirilor doctorului Lenoir, tânărul domn de Souzay revenea la viaţă şi-şi recăpăta forţele pe zi ce trecea. În cursul primelor luni, fusese văzut cu braţul drept în eşarfă, însă după o jumătate de an, aceasta dispăruse, deşi cabrioleta continua să şi-o conducă doar cu mâna stângă.

Acum, mâna dreaptă era cea cu care-şi ducea la buze ţigara, cu un gest cât se poate de graţios.

Întâia oară când ieşise din casă cu ambele braţe libere, doctorul Lenoir îl însoţea, ca şi cum ar fi fost o încercare, sau o experienţă. Şi, la înapoiere, excelentul profesor părea foarte mândru.

Pe vremea aceea, doctorul se bucura deja de o reputaţie strălucită. Silueta lui frumoasă — care devenise bine cunoscută Parisului — nu părea să aibă mai mult de patruzeci de ani, deşi în părul său bogat şi ondulat se zăreau, de la un timp, fire argintii destul de numeroase.

În tinereţea lui, se spusese despre el că semăna cu un erou dintr-un roman sentimental — lucru rar la medici. Întâmplarea — zeu de o ghiduşie nebună — se sileşte să rezerve astfel de înfăţişări angelice pentru înalţii funcţionari ministeriali.

Acum, doctorul Lenoir era destul de copt pentru a nu fi rămas înger, iar secolul nostru nu-i iubeşte îndeajuns pe sfinţi pentru ca eu să îndrăznesc să folosesc un asemenea cuvânt spre a vorbi despre omul cel mai amabil pe care l-am întâlnit pe lumea aceasta: m-aş teme că-l

pun într-o postură neplăcută faţă de doamne. Era puţin cam prea frumos pentru un doctor — mă mulţumesc să spun doar atât. Dar, deoarece suferise mult şi luptase şi mai din greu, ceea ce rămăsese din candoarea încântătoare a tinereţii sale căpătase înfăţişarea virilă care-i conferă glorie oricărui ostaş. Era iubit de oameni; cu excepţia duşmanilor de moarte care, pe ascuns, purtau împotriva lui un război crâncen. Nu se ştia să aibă prieteni, în înţelesul obişnuit al cuvântului.

Trăia singur, făcând fapte bune cu discreţie, slujind cu fidelitate ştiinţa, dar fiind întotdeauna înconjurat de un oarecare mister, datorită faptului că o mare parte din viaţa sa era închinată unei opere al cărei secret nu era cunoscut de nimeni.

Din numeroasa lui clientelă, alcătuită din mari seniori dar şi din oameni nevoiaşi, mulţi ar fi zâmbit dacă, în prezenţa lor, s-ar fi vorbit în felul acesta despre doctorul Abel Lenoir.

Adeseori treci, fără a vedea, pe lângă fapte şi oameni eroici, pentru că acele fapte au modestia măreţiei, şi fiindcă acei oameni sunt, în mod firesc, tăcuţi.

Faptele mărunte sunt cele care stârnesc vâlvă mare, şi când auziţi o voce stridentă împroşcând cu flecăreala ei găunoasă universul căzut în admiraţie, coborâţi-vă privirile şi căutaţi bine — veţi descoperi şi un omuleţ care urlă prin ferestruica pivniţei sale.

Unii îşi aminteau de nişte zvonuri ciudate ce circulaseră, cândva, pe seama doctorului Lenoir: o dramă îngrozitoare, o luptă îndârjită purtată cu un curaj cavaleresc împotriva unei asociaţii de răufăcători cu atât mai primejdioasă cu cât oamenii a căror profesie le cerea să fie înţelepţi îi negau până şi existenţa.

O iubire mare într-o inimă duioasă, un curaj de leu într-o mână neînarmată, şi colosalul monument al crimei zguduit de uluitorul efort al unei virtuţi!

Se spusese — vag — că doctorul Abel era prietenul, poate chiar servitorul acelui tânăr magistrat, domnul Remy d'Arx, care-şi pierduse viaţa şi aproape şi onoarea pentru că încercase să aducă în faţa justiţiei Fracurile-Negre.

Dar acum puţini mai erau cei care-ar fi putut să-şi amintească amănuntele acelei lugubre întâmplări prin care un om de o rară inteligenţă şi cu o admirabilă voinţă murise în încercarea sa, strivit sub povara pretinselor noastre înţelepciuni administrative; murise acuzat c-ar fi nebun de către nişte orbi şi surzi, în timp ce crima savantă, salvată de imbecilitatea cu diplomă, îşi continua în linişte sinistrele ocupaţii.

Atât în susul cât şi în josul ierarhiei juridice şi poliţieneşti, lui Remy d'Arx i se răspunsese: "Fracurile-Negre nu există!"

Şi dacă, după moartea acelui martir al rutinei, câţiva dintre şefii tenebroasei asociaţii căzuseră în plasa poliţiei, explicaţia era că un alt

nebun acţionase din nou, ocolind călăii şi grefele judecătoreşti, un nebun care-şi risca de două ori viaţa, la fel ca şi Remy d'Arx, urmărit atât de cei care atacă societatea, cât şi de cei care sunt mânaţi, fără îndoială, de intenţia de a o apăra.

Nebunul acela era doctorul Lenoir.

Însă bătălia se desfăşurase fără martori. Atât cât se aflase trecuse deja în uitare, iar cei ce-ar fi putut să-şi amintească ajunseseră să nu mai creadă nici ei. De altminteri, doctorul Abel făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a îngroşa vălul care acoperea romanul vieţii sale.

Când, din întâmplare, cineva pomenea despre "Fracurile-Negre", el era primul care zâmbea, întrebând cu glasul său grav şi vibrant:

— Încă mai credeţi în toate astea? Tribunalul a hotărât: niciodată n-au existat "Fracuri-Negre".

Doamne Sfinte, nu — cu excepţia celor cinci sau şase nenorociţi care, în faţa Curţii cu Juri, fuseseră văzuţi purtând acest nume, întreaga epopee a colonelului Bozzo-Corona, Tatăl-tuturor, şi a bandiţilor săi nu era altceva decât o urzeală de născociri.

Spre a reveni la palatul Souzay, liniştit şi tăcut în singurătatea sa puţin tristă, trebuie să spunem că între Georges, tânărul stăpân al casei, şi domnul Albert, secretarul său, care mânca la aceeaşi masă cu doamna de Souzay, domnea o adevărată intimitate.

La început, Albert era, aşa cum am arătat, însăşi voioşia casei, în vreme ce Georges avea o înfăţişare bolnăvicioasă şi tristă.

Încă din acele vremuri, frumoasa văduvă prefera — lucru ciudat — societatea veselă şi sănătoasă a secretarului celei posomorâte a melancolicului său fiu.

Dar lucrurile nu întârziaseră să se schimbe, în ceea ce priveşte sănătatea şi firea celor doi tineri.

Îngrijit de doctorul Lenoir, Georges se refăcu şi, odată cu puterile, îşi recăpătase întreaga voioşie a vârstei sale. Dimpotrivă, Albert, atacat brusc de o boală necunoscută şi care se agrava din ce în ce, devenise posac, taciturn, măcinat de o veşnică tristeţe.

Şi se pare că nu numai veselia lui atrăgea, mai înainte, simpatia doamnei de Souzay, căci, de când se lăsa pradă tristeţii, ea era şi mai ataşată de el.

În cursul rarelor plimbări pe care văduva le făcea cu trăsura, Albert era însoţitorul ei nedespărţit, şi zilnic buna femeie petrecea ore întregi dându-i îngrijiri de care numai o mamă çste în stare.

Georges nu părea deloc gelos, şi-l înconjura cu o afecţiune sporită pe cel care avea rolul de secretar al său, fără, bineînţeles, să-i îndeplinească funcţiile.

Georges pleca adeseori de acasă; mama lui nu-i cerea nici o explicaţie a purtării sale. Însă îndată ce lipsea Albert, de la care tânărul său stăpân nu pretindea nici un serviciu, doamna de Souzay

devenea neliniştită şi, la înapoiere, urmau întrebări minuţioase, însoţite uneori de reproşuri.

Bucătăreasa casei — doamna Meyer — se pricepea să ciupească din coşniţă ca mai toate servitoarele originare din Prusia. Trăncănind despre acele mici scene casnice la măcelar — francez, dar tot atât de hoţ — pronunţă o dată, aplicându-l doamnei de Souzay, cuvântul *gelozie*, luat în înţelesul său cel mai brutal.

— Şi nici n-ar fi de mirare, adăugă ea. În casele în care sunt angajaţi, secretarii trebuie să-şi câştige pâinea, n-am dreptate? Iar doamna-i tare bine conservată! Şi-atunci, pricepi, nu-i aşa, că un bebeluş atât de mare cum e domnul Georges o face să pară mai bătrână, şi de-aia nu-l iubeşte, pe când celălalt o întinereşte, iar ea nu-i poate purta pică pentru asta, păi nu? Odată, l-am auzit pe doctor spunându-i domnului Georges cam aşa: "Curaj, vei vedea că se va termina!" Înţelegi, tânărul nu-i încântat, şi speră că secretarul o s-o mierlească, pe cinstea mea!

Spuse cu accentul din Breslau, de unde era originară doamna Meyer, lucrurile acestea sunau şi mai savuros.

Într-o seară cu trei luni mai înainte de epoca în care începe istorisirea noastră — era 5 ianuarie 1853 — Albert, secretarul, s-a înapoiat acasă foarte târziu.

Era palid ca un mort.

Doamna de Souzay şi doctorul Lenoir şi-au petrecut întreaga noapte la căpătâiul lui, împreună cu bătrânul Tardenois.

Cât despre tânărul domn Georges, acesta nu se mai întorsese deloc, şi s-a aflat că plecase într-o lungă călătorie.

Chiar a doua zi după această întâmplare, la închisoarea Force fusese adus Clément-Ciungul, acuzat de complicitate în omorul celor două bătrâne domnişoare Fitz-Roy de Clare, asasinate, în timpul nopţii, în casa cu numărul 67 de pe strada Victoire.

Capitolul XI - Georges şi Albert

Timp de câteva săptămâni, Albert, secretarul, se zbătu între viaţă şi moarte. În camera lui nu era lăsat nimeni să intre, cu excepţia doamnei de Souzay, a doctorului Lenoir, a lui Tardenois şi a Rosei Lequiel, Camerista — purtând mereu doliu, ca şi stăpâna sa.

Odată, când doamna Meyer izbutise să ajungă până la uşa bolnavului, sub pretextul de a aduce o supă, îl auzise gemând cu glas răguşit: "L-am ucis! L-am ucis! Eu sunt cel care-l ucide!"

Doamna Meyer îi repetase cuvintele la patiser, adăugând:

— Pe cine-o fi ucis derbedeul ăsta? Desigur, pe tânărul nostru domn, de care nu se mai aude vorbindu-se nici atât cât dac-ar fi în Australia!

Bucătăresele noastre, franţuzoaice, n-ar vorbi despre Australia; însă în Germania, toate, chiar şi ajutoarele lor, cunosc geografia locurilor în care ar putea scormoni ceva aur, spre a-l aduce acasă la ele.

Cu toate acestea, doamna Meyer se înşela. Se discuta despre Georges mult mai mult decât îşi închipuia ea.

Uneori, în convorbirile sale cu doctorul Abel, doamna de Souzay avea izbucniri pătimaşe în favoarea lui Georges, şi doctorul aproape că se mira, căci exista o enigmă de familie al cărei tâlc îi era cunoscut.

Ţinând seama de această cunoaştere, purtarea frumoasei văduve devenea nu numai explicabilă, dar şi foarte firească.

În afară de doctor, misterul nu exista nici pentru bătrânul Tardenois şi nici pentru Rose Lequiel care, de faţă cu ceilalţi servitori, îl tratau pe Albert ca pe un simplu secretar, adică fără prea multe menajamente, dar, în particular, dădeau dovadă de un respect afectuos.

Într-una din zile, la negustorul de fructe, doamna Meyer veni cu ştiri importante.

— Te prăpădeşti cu firea, spuse ea, pentru lucruri care nici nu merită. Stăpânul nostru, domnul Georges, călătoreşte pur şi simplu în străinătate, prin urmare, nu pe el l-a omorât Albert. Da' n-o să-mi scoată nimeni din cap că-n casa aia se petrec lucruri ciudate. Ţi se face frică! Mie una-mi place Franţa din cauza asta — nimeni nu se fereşte. Nici măcar n-ai nevoie să te ascunzi pe după uşi, ca să vezi toate minunile — Rose Lequiel — aia îmbrăcată mereu de parc-ar fi nevasta unui cioclu — şi bătrânul Tardenois trebuie să ştie o grămadă de chestii amuzante! Măi, să fie!

Remarcaţi că ea pronunţa: "Patrinul Darténois drebuie za jdie kestii amusante!" Dar, mai curând m-aş spânzura decât să caut hazul

în păcătosul ăsta de jargon nemţesc.

Dar cel mai mare succes l-a avut doamna Meyer la coşar.

— Vei vedea că, în coşmelia aia, toată povestea o să se sfârşească urât! Uite, de pildă, ce s-a-ntâmplat: ne plângeam că nu avem nici bancher, nici notar, ci doar pe doctorul ăla care aduce rente în batistuţa lui. Ei, bine! Au venit o droaie de notari! Şi avocaţi cu grămada! Am primit o moştenire, ghiciţi de la cine? Banda Cadet este a de-nvârteşte afacerile noastre! Se pare că doamna e nepoata, sau verişoara, sau mai ştiu eu ce rudă cu cele două domnişoare bătrâne de pe strada Victoire, aşa încât Clément-Ciungul a muncit în contul firmei. Şi asta nu-i tot! Noi stăm cuminţi în colţişorul nostru, dar dac-am vrea, ar sări scântei! Nici o problemă! Suntem conţi, suntem marchizi, suntem prinţi, duci, şi cei mai grozavi! Erau o grămadă de titluri nobiliare printre hârtiile avocatului. Ştii? M-am uitat prin ele. Oricum, e ciudat. Mă bate gândul că, într-o bună zi, o să ne dea la gazetă, şi nu pe degeaba!

După o lună, Albert fu în stare să se scoale din pat, dar nu mai era decât propria lui umbră, şi părea cuprins de o tristeţe de moarte.

Ar mai fi ceva de spus înainte de a ne relua povestirea.

La câteva săptămâni după plecarea lui Georges în faimoasa călătorie care-o intriga atât de mult pe doamna Meyer, doctorul Abel Lenoir ieşea din palat, cam pe la ora zece seara, când zări o siluetă de femeie şezând pe stâlpul scund pentru priponirea cailor aflat în stânga porţii pentru trăsuri — acelaşi stâlp de pe care se ridicase micuţa Lirette în momentul sosirii cupeului care-l aducea pe evadatul nostru de la închisoarea Force.

Doctorul Lenoir cunoştea multă lume şi poate că avea motive să se creadă spionat.

Din prima privire recunoscu femeia şi o apucă de umăr cu oarecare brutalitate.

— Ce faci aici, Lirette? întrebă cu asprime.

Copila — chiar ea era, şi adormise în acel post pe care părea să-l păzească mereu cu fidelitate — se trezi tresărind. Schiţă o mişcare de spaimă.

— Cine te-a pus de pază, tata Échalot? Spune-i din partea mea că riscă mult, dacă recade în vechile lui păcate.

— Oh! nu, protestă Lirette, nu tata Échalot.

— Atunci, ce cauţi aici? Te pomeneşti că te-a gonit?

Fata înclină capul, şi părul ei bogat îi ascunse fruntea.

— Nu, nu m-a gonit, dar m-ar goni.

— De ce?

— Pentru că iubesc pe cineva şi-i prea devreme.

Cuvintele fură şoptite atât de încet, încât doctorul cu greu le auzi.

Eliberă braţul copilei spre a-i da la o parte părul.

— Tu, micuţă Lirette! spuse. Tu, deja?!

Ea se ridică iute în picioare, îndreptându-şi trupul.

— Oh! replică, şi încă de câtva timp!

Era de o drăgălăşenie atât de ciudată, sub razele felinarului îndepărtat care-i mângâia paloarea obrazului smulgând scântei ochilor săi, încât doctorul o privi ca şi cum n-ar mai fi văzut-o niciodată.

— Şi pe cine iubeşti, Lirette? o întrebă coborându-şi fără voie glasul.

De data aceasta, ea nu mai răspunse, însă, după un timp, murmură:

— Dumneavoastră, care sunteţi bun, vă rog să nu refuzaţi să-mi spuneţi unde este el. Se zvonise c-ar fi murit…

— Georges! exclamă doctorul, în culmea uimirii.

Fata îi luă mâna şi şi-o duse la buze, îngăimând:

— Nu vă bateţi joc de mine şi răspundeţi-mi!

Doctorul continua s-o privească zâmbind. Pe chipul ei frumos şi blând se citea un fel de visare, ce părea să se întoarcă departe în trecut.

— Voi veni să te văd, Lirette, şopti în cele din urmă, vreau să ştiu cum ţi s-a-ntâmplat asta. Mă pricep să vindec nu numai congestiile pulmonare şi febrele…

— Oh! îl întrerupse copila, eu nu vreau să fiu vindecată… Unde se află?

— Este plecat într-o lungă călătorie.

— E sănătos?

— Trupeşte, da.

— Şi sufleteşte?

— Nu ştiu.

— Se va întoarce curând?

— Aşa sper.

— Să vă răsplătească Dumnezeu, mulţumesc!

Cu o mişcare rapidă ca fulgerul se ridică în vârful picioarelor, şi doctorul simţi o sărutare uşoară pe frunte…

* * *

Îndată ce la palat se află despre sosirea tânărului stăpân, servitorii se agitară şi, pretextând zelul, veniră să cerceteze situaţia. Unul luă geanta de voiaj, un altul — valiza; doamnei Meyer nu-i rămăsese nimic de cărat, dar era cea mai ocupată, deoarece avea nevoie de materialul său de reportaj pentru brutar, măcelar, negustorul de fructe, patiser şi coşar.

Georges trecu repede printre valeţi, foarte aproape de bătrânul Tardenois, ca şi cum l-ar fi ţinut cu braţul drept.

Urcă scările din mijloc, care nu erau luminate, şi intră prin uşa vestibulului.

În urma lui, doamna Meyer remarcă:

— S-ar spune că face contrabandă! Tot cu secrete umblă! Are ce ascunde sub braţ?

În salon, doamna de Souzay aştepta, singură. Georges vru să-i sărute mâna; ea nu-i îngădui, ci îl sărută de mai multe ori pe frunte, spunând:

— Sărmanul, dragul meu copil! Cât de mult ai suferit!

Avea ochii plini de lacrimi, dar nu ştiu cum i-aş putea descrie comportarea — era o emoţie rece, aproape un sentiment de milă.

Georges luă loc şi i se adresă imediat lui Tardenois:

— Trebuie să se înhame caii la trăsură, urgent.

— Cum? Deja! exclamă doamna de Souzay.

Georges răspunse:

— Am întârziat, suntem aşteptaţi.

Apoi, când bătrânul valet plecă spre a-i îndeplini ordinul, adăugă:

— Mamă, aş putea să-l îmbrăţişez pe Albert?

Roşind, doamna de Souzay răspunse:

— Doarme.

Îşi ţinea privirile plecate. Frumuseţea ei palidă şi plină de mândrie l-ar fi inspirat pe un poet, însă inexplicabila stânjeneală ce tulbura loialitatea semeaţă a privirii sale ar fi constituit o sfidare pentru ochiul unui observator de mare fineţe.

Georges întrebă:

— A spus doctorul ceva despre mine?

— A spus, răspunse doamna de Souzay fără a-şi ridica pleoapele, că trebuie să te grăbeşti şi, sub nici un motiv, să nu ratezi *rendez-vous*-ul de astă-seară.

Georges fu imediat în picioare.

— Vedeţi bine, doamnă, că nu sunt stăpân pe timpul meu.

Frumoasa văduvă îi întinse mâna şi rosti cu glas coborât:

— Georges, du te vei duce singur.

— Şi cine mă va însoţi, mamă?

— Eu… Sunt decisă, vreau acest lucru!

— Aşa a aranjat doctorul?

— Nu, dar ştiu, simt că este de datoria mea.

— Doamnă ducesă, replică Georges, mă aflu aici ca fiul cel mai mare; sunt, aşadar, şeful familiei. Dacă ar fi necesar să-mi exprim voinţa, o voi face. Dorinţa mea este să merg singur.

Ea îl îmbrăţişă strâns şi spuse:

— Dragul, dragul meu copil! Cum mă voi putea achita vreodată faţă de tine?

Georges păli puternic şi, la rândul său, îşi coborî ochii.

— Doamnă, pronunţă cu greutate, greşiţi: nu-mi datoraţi nimic, în schimb, eu vă datorez totul.

În momentul acela se înapoie Tardenois. Georges îi făcu semn să-l urmeze, o salută respectuos pe cea pe care o numea mama sa, şi ieşi.

Doamna de Souzay îşi sprijini capul în mâini.

De-abia se închisese uşa prin care plecase Georges, că o alta se deschise, lăsând să se vadă un chip de tânăr, suferind şi slăbit. Acesta era Albert, secretarul, despre care am mai vorbit deja destul de mult. Îşi roti privirile în jurul camerei şi, văzând că doamna de Souzay era singură, intră.

Cu paşi rari, înăbuşiţi de moliciunea covorului, se apropie de ea şi, gâfâind din cauza efortului de a merge, se aşeză la picioarele ei.

— Mamă! O, mamă! îi spuse. Nu te gândeşti decât la mine, dar el este cel care-şi va risca viaţa.

Ducesa îi înconjură gâtul cu braţele şi ochii i se umplură de lacrimi — cu totul diferite de cele care-i curseseră mai înainte, în prezenţa lui Georges.

— Aşa este, spuse, e foarte adevărat! Şi Dumnezeu mă va pedepsi: întotdeauna m-am gândit numai la tine!

Zâmbi, căci sărutările lui Albert îi uscau lacrimile.

— Pentru ce n-ai vrut măcar să-l îmbrăţişez? o întrebă cu blândeţe. Dorea acest lucru, iar eu ţin mult la el, mamă.

Ea tăcu câtva timp înainte de a răspunde. Hohotele îi gâtuiau glasul.

— Nu vă pot vedea alături unul de altul, îngăimă în cele din urmă, strângându-l cu patimă la piept. Albert, bietul meu copil, el este aşa cum erai tu acum un an, plin de viaţă, de îndrăzneală, de forţă, pe când tu…

— Pe când eu, eu mor, o întrerupse Albert. Ah! Nu ştii, nu poţi şti cât de mult mai fericit este decât mine, şi cu ce preţ aş plăti primejdia pe care o va înfrunta!

Capitolul XII – Mâna înmănuşată

Evenimentele din acea seară se derulaseră foarte rapid, şi nu se făcuse încă ora nouă când trăsura cu caii înhămaţi veni să-l aştepte pe Georges la scară.

— Aş fi pariat un franc că avea să iasă în oraş chiar astă-seară, exclamă doamna Meyer, când calul izbi cu copita nisipul aleii. Iată unu' care nu pierde mult timp sărutându-şi mama! Mie, una, îmi plac băieţii ăştia, care se duc să-şi cheltuiască afară prea-plinul sângelui ce le curge prin vine: asta face să circule banii şi să înflorească dragostea!

Întredeschise uşa oficiului spre a pândi plecarea tânărului ei stăpân, dar avu tot timpul să devină nerăbdătoare — toaleta lui Georges nu se terminase.

În momentul în care doamna Meyer îşi începea aşteptarea, evadatul nostru tocmai se lăsase pe mâinile lui Tardenois. Scopul nu era ca acesta să îndeplinească obişnuitele însărcinări ale unui camerist, căci Georges îşi răsese el însuşi, la repezeală, întreaga barbă, rămânând cu o mustăcioară răsucită cu cochetărie; apoi se îmbrăcase tot atât de repede şi, după aceea, făcuse să dispară ultimele urme, şi aşa imperceptibile, ale cicatricei.

Nu minţise adineauri, spunând că braţul pe care-l mai avea era bun.

Camera în care se aflau era elegantă, fără a fi luxoasă. Puteai vedea în ea portretul doamnei de Souzay, pe cel al lui Albert şi o a treia pânză, reprezentând un tânăr frumos, îmbrăcat într-un costum de ofiţer.

— Sunt sigur că, în lipsa mea, veneai uneori aici, Jean, spuse Georges, sfârşind să-şi aranjeze pieptănătura.

— Veneam deseori, răspunse bătrânul.

— Şi Albert?

— A venit o dată, şi doamna ducesă l-a certat.

— De ce?

— Era îndreptăţită: a ieşit de aici şi mai bolnav. Domnul duce are o inimă bună.

— Acum, ajută-mă, şi să ne grăbim! spuse Georges. Da, fără-ndoială, are inimă bună. Sunt convins.

Tardenois pregătise de mai înainte diferitele piese ale unui costum elegant. Aproape de el, pe o măsuţă, se afla o cutie măricică şi lunguiaţă, închisă cu cheia.

O descuie. Conţinea o mână înmănuşată ce ieşea dintr-o mânecă de cămaşă, cu manşetă. Totul avea o lungime ceva mai mică decât cea a unui braţ obişnuit.

Georges era acum complet dezbrăcat pe partea dreaptă. Stătea lângă pat, a cărui perdea, trasă dinadins, cădea în faţa umărului său. Era, cu adevărat, o făptură clădită armonios. Pieptul, gâtul lui, braţul ce i se putea vedea, totul avea o frumuseţe sculpturală.

Tardenois luă din cutie obiectul pe care l-am descris şi care produse un sunet metalic. Degetele mâinii înmănuşate atârnau. La celălalt capăt al antebraţului se aflau câteva piese de oţel şi nişte curele.

Tardenois spuse:

— Doctorul l-a mai perfecţionat, veţi vedea. Este o capodoperă.

Ambele lui mâini dispărură cu obiectul sub perdea, iar el trecu în spatele tânărului său stăpân, care, după o clipă, păli şi-şi apăsă cu

putere o batistă pe buze, spre a-şi înăbuşi un geamăt.

Se auzi din nou scrâşnetul metalic.

— Spuneţi dacă vă doare! zise Tardenois, cu glas tremurător.

— Acum nu mai doare, gata, replică Georges, ai cărui obraji îşi recăpătau culoarea.

Bătrânul valet mai rămase un minut în spatele perdelei, apoi strigă, aproape vesel:

— S-a făcut!

În acelaşi timp, petrecu peste capul lui Georges o cămaşă fină de batist şi trase draperia. Oglinda mesei de toaletă, aflată în faţă, reflectă imaginea unui Apollo pe jumătate îmbrăcat.

Georges începu să râdă.

— Mă dezobişnuisem, murmură. Credeam că voi începe să plâng ca un copilaş. Să ne grăbim.

Degetele mâinii înmănuşate nu mai atârnau şi păreau însufleţite.

— Pipăiţi-o puţin, ca să vă daţi seama, spuse Tardenois, încheind catarama pantalonului, pe deasupra cămăşii bine potrivite.

Mâna stângă a lui Georges o atinse pe cea dreaptă şi el schiţă o mişcare, ca şi cum s-ar fi speriat.

— Nu mai este din fier! şopti.

— Pentru cazul în care cineva v-ar strânge mâna fără voia dumneavoastră, replică Tardenois. Aţi avut dreptate: doctorul este un vrăjitor — e o mână vie.

Restul toaletei se încheie în trei minute şi, la ieşire, Georges îşi luă pălăria cu mâna dreaptă.

În prag se opri, părând că şovăie să pună o-ntrebare.

— Ştii cumva, îndrăzni în cele din urmă, cu glas coborât, dacă Albert s-a mai întors pe strada Victoire?

— N-a ieşit din casă decât o singură dată, răspunse bătrânul. Asta s-a întâmplat la o lună sau la cinci săptămâni după seara aceea cumplită. Se simţea ceva mai bine. Când s-a înapoiat, ai fi zis că nu mai avea nici o picătură de sânge în vine. Am crezut că ne va muri în braţe.

— Pe ea a mai văzut-o?

În clipa în care Tardenois era pe punctul de a răspunde, Georges tresări. Un glas adânc şi voalat vorbise în spatele lui, spunând:

— N-am revăzut-o, şi nici n-o voi mai vedea vreodată!

Georges se întoarse. Albert se afla la doi paşi de el.

Uşa dinspre apartamentele interioare, prin care intrase, rămăsese deschisă.

Georges trebui să facă apel la întreaga lui energie spre a nu lăsa să i se ghicească spaima. În faţa ochilor avea o fantomă.

— Albert! exclamă. Ce fericit sunt că te văd!

— Minţi, răspunse tânărul palid încercând să surâdă. Cum ai

putea fi mulţumit văzându-mă aşa, de vreme ce mă iubeşti?

Georges căută un cuvânt de protest, dar nu găsi nici unul.

— Îmbrăţişează-mă, spuse Albert. Acum un an eram mai puternic decât tine, îţi aminteşti?

Georges îl strânse la piept.

— Plângi, constată cel căruia i se spunea "secretarul". Toţi cei care mă îmbrăţişează plâng. Numai eu nu plâng.

Se eliberă din strânsoarea lui Georges cu o oarecare bruscheţe.

— Tardenois îşi întoarse capul, pentru a-şi ascunde lacrimile.

— Georges, continuă Albert, tu eşti cel care luptă, dar eu sunt cel ce moare. Eşti puternic — cu atât mai bine — şi, de fiecare dată când te revăd, îmi pari tot mai frumos! Când nu te va mai avea decât pe tine, te rog, Georges, iubeşte-o mult pe mama!

Celălalt îl asculta cu o expresie îndurerată.

— În numele cerului, domnule duce, nu-mi vorbi astfel! strigă. Am nevoie de tot curajul meu.

— Este adevărat, răspunse cu amărăciune Albert, tu, tu serveşti la ceva. Aşadar, du-te, salvează-i pe cei ce pot fi salvaţi. Venisem să-ţi spun care-i răul care mă omoară, dar ţi-am auzit ultimele cuvinte — cunoşti tot ce ţi-aş fi putut spune. Adio.

Cu pas anevoios, porni din nou spre uşa prin care intrase. Georges vru să-l urmeze, dar Albert îl opri cu un gest de stăpân şi ieşi fără a mai adăuga vreun cuvânt.

În clipa următoare, doamna Meyer, răsplătită pentru răbdarea ei, îl vedea, în sfârşit, pe "tânărul domnişor" urcând în trăsura deschisă care-l aştepta în faţa scărilor.

"Este totuşi o frumuseţe de băiat" — gândi ea — "şi tare bine-i stă haina de seară! Dacă a-ţi îndrăgi stăpânii, mai ales când sunt francezi, n-ar fi o josnicie, eu una nu i-aş ura nenoroc îndrăgostitului ăstuia!"

Trăsura porni în galopul cailor. Tardenois, luând loc pe capră, îi spuse vizitiului:

— Strada Culture-Sainte-Catherine, numărul 5. Dă-i bice!

După cum vedem, Georges bătuse o mulţime de drum pentru a ajunge tot în punctul său de plecare. Când trecu prin faţa orologiului luminat de la catedrala Saint-Paul, era ora zece fără un sfert, şi o privire aruncată spre strada Pavée îi arătă grupurile de curioşi, înţepeniţi statornic în împrejurimile închisorii Force, prin a cărei poartă mare, acum închisă, nu mai răzbătea nici un zgomot.

De fapt, nu toţi oamenii pe care, în seara aceea, îi preocupa evadarea lui Clément-Ciungul se aflau pe strada Pavée.

Acasă la Jaffret, unde martorii contractului de căsătorie a domnişoarei Clotilde se adunaseră acum pentru ceremonie, nu mai lipseau din salon decât logodnicul însuşi, doamna Jaffret şi domnul Buin, a cărui întâmplare nenorocită era deplânsă de toţi cei prezenţi.

Absenţa nefericitului director era cât se poate de scuzabilă. Cea a logodnicului era mai greu de explicat, iar maestrul Isidore Souëf, care, datorită meseriei sale, avea un respect religios faţă de punctualitate, îşi permisese să-şi consulte deja de mai multe ori ceasul, în mod ostentativ.

Cât despre doamna Jaffret, cineva venise, pur şi simplu, s-o anunţe că o persoană dorea să-i vorbească.

Aşa ceva se întâmpla adesea. Adèle nu se jena defel să-şi lase musafirii baltă.

O ciudăţenie a menajului Jaffret o constituia faptul că soţul avea un birou pe care-l ocupa doamna.

Ea se pricepea la afaceri şi-i plăceau. Bunul Jaffret, mânat de dragostea sa nevinovată pentru păsărele, îşi dădea cu plăcere demisia din postul lui de şef al familiei, în favoarea puternicei Adèle.

În cabinetul despre care am vorbit a fost introdusă persoana venită să întrebe de doamna Jaffret, iar Adèle sosi acolo după o clipă, mai zbârcită şi mai bătrână decât de obicei, în splendida toaletă de gală cu care se îmbrăcase în vederea semnării contractului matrimonial.

Părul cărunt îi era pieptănat cu multă grijă de către peruchier, şi ea purta un evantai.

Pe cel care o aştepta îl cunoaştem sub numele de domnul Noël, însă Adèle, intrând, îl salută cu un altul:

— Ah! Tu eşti, Piquepuce dragă, i se adresă cu glasul ei acru şi plin de răutate, ai făcut treabă bună astăzi! Ai venit să-ţi capeţi răsplata?

— Am lucrat exact cum mi se spusese să procedez, răspunse domnul Noël pe un ton morocănos. Vreau să fiu răsplătit aşa cum mi s-a făgăduit. Nu-i vina mea dacă mecanismul era prost.

Adèle îl privi chiondorâş, dar el continuă:

— Am făcut tot ce mi s-a poruncit să fac, dovadă că adineauri am dat foc hangarului, ca să ardă scara zidarilor, care, altminteri, mâine-dimineaţă ar fi rupt gâtul vreunui nenorocit, şi atunci s-ar fi văzut că fusese tăiată cu ferăstrăul, dinainte, în două locuri. Prizonierul urma să evadeze peste zidul curţii "Vechii-Datorii", care dă spre terenul cu demolări, şi pun mâna-n foc că, prima tăietură a scării fiind făcută la o înălţime de mai bine de douăzeci de picioare deasupra solului, Ciungul nu s-ar mai fi sculat de jos!

Adèle înălţă din umeri şi bombăni:

— Eşti un lăudăros şi un nepriceput! Trebuia, mai întâi, să-l sileşti să se hotărască să-ţi folosească scara, imbecilule!

Domnul Noël se aşezase chiar în fotoliul domnului Jaffret. Îşi scoase din buzunar punga cu tabac şi-ncepu să-şi îndese o pipă, înnegrită de prea multă utilizare, pe care-o ţinea în mână încă de la

începutul convorbirii.

O privea pe Adèle drept în faţă şi nu părea a fi prea afectat de reproşurile ei.

— Îţi mulţumesc pentru reproşuri, doamnă Jaffret, spuse. Ştii ceva? Ia-ţi-le înapoi în întregime, nu-mi trebuie. I-am spus Ciungului: "Deoarece ai fost condamnat, ce ai de pierdut? Eu, unul, am o poftă nebună să mă cufund în toate plăcerile Parisului — dans, destrăbălare, mâncăruri bune şi altele — dar îmi lipsesc mijloacele băneşti. Dă-mi parale cât să trăiesc într-o beţie măcar doi ani, înainte de sinuciderea mea finală, şi te fac om liber, na!"

Departe de a se formaliza, Adèle zâmbi şi nările i se dilatară.

Domnul Noël îşi aprinsese pipa.

— Doi ani! repetă femeia. Ori, ori! Câţi bani i-ar cerut, Piquepuce, iubitule?

— Douăzeci de mii, la naiba! răspunse fumătorul de pipă. Asta nu înseamnă nici treizeci de franci pe zi, iar eu n-am gusturi proaste.

Adèle îi trase o înjurătură care nu prea se potrivea cu rochia de satin negru. Era cumplit de enervată, însă degetele ei, cuprinse de mâncărime, se întinseră fără să vrea spre domnul Noël.

— Îţi spusesem cincisprezece mii, nenorocitule! strigă. Douăzeci de mii! E o nebunie!

Domnul Noël vârî muştiucul scurt al pipei sale între degetele tremurătoare ale doamnei Jaffret, ale cărei buze îl supseră îndată cu o senzualitate lacomă.

— Face bine la durerile mele de dinţi, spuse încă pe jumătate supărată, dar schimonosind deja un zâmbet cavernos. Asta le mai potoleşte. Piquepuce, scumpule, pipa ta e bună, dar ai greşit şi totuşi vei plăti.

Capitolul XIII - Scapularul

Doamna Jaffret trase vreo duzină de fumuri în piept şi, înapoind pipa cu un regret evident, continuă:

— Astă-seară e spectacol de gală, gata cu prostiile — le-aş duhni.

— Realitatea este, replică domnul Noël, că, pentru o bătrână de sexul dumitale mireasma asta în batistă nu-i prea nimerită; dar, potrivit zicalei, femeilor drăguţe li se iartă orice. Vrei să discutăm serios, Maillotte? Nu eu voi plăti, ci dumneata. Nu spun că voi, femeile, aţi fi lipsite de talent — regina Victoria guvernează bine Anglia. Dar, oricum, este ciudat să vezi o fustă în fotoliul colonelului. Se bârfeşte, şi nu puţin, acolo, la cafeneaua *l'Épi-Scié*. Afacerile nu merg deloc, şi toţi îşi aduc aminte de vremurile în care *"se lumina de*

ziuă" de trei şi de patru ori pe săptămână… se lumina tare!

— Era prea des, fiule, îl întrerupse Adèle. Urciorul nu merge de multe ori la apă… Restul îl cunoşti. Când mi-am scos pentru prima dată nasul din vizuina mea şi când v-am făcut "psst!", v-aţi culcat pe burtă cu toţii. Nu ştiaţi prea multe, şi asociaţia era la treizeci de metri sub pământ, aşa-i?

— Da, e adevărat. Însă, uite, sunt trei ani de când s-a repus pe picioare, şi încă n-am făcut nici o operaţie.

— Ia dă-mi pipa. Justiţia s-a alertat, poliţia — parcă are pe dracu'n ea… Tare-i bun, totuşi, dar Marguerite o să mă dibuiască de îndată ce mă voi întoarce acolo. Degeaba i-aş spune că-mi face bine la durerile de dinţi…

— Ah! Ah! oftă domnul Noël, Marguerite asta! Şi despre ea se vorbeşte, oamenii îşi spun: "Dacă cei mari au murit — colonelul, Toulonnais-l'Amitié, doctorul în drept, contele Corona şi ceilalţi — pentru ce Marguerite — eleva lui Toulonnais şi preferata colonelului — pentru ce n-a luat ea Scapularul?"

Acest ultim cuvânt, *Scapularul*, fu pronunţat cu acelaşi ton cu care domnul Noël ar fi spus "sceptrul", şi de fapt, chiar asta şi era, după cum vom vedea.

Indispusă, Adèle înapoie pipa şi replică:

— Nu are Scapularul fiindcă e-n buzunarul meu, bătrâne. Măcar ştii ce-i ăla, Scapularul? Ştii ce era colonelul, fetişul acela pe care veţi jura până la sfârşitul lumii şi care şi-a bătut joc de voi vreme de optzeci de ani încheiaţi? Ca şi de mine, desigur, şi chiar şi de el, căci, în cimitirul în care zace acum n-a putut lua comoara vechilor Fracuri-Negre, grămada de aur care n-ar încăpea în pivniţele Băncii Franţei.

Ochii bătrânei păreau că ard sub sprâncenele ei cărunte şi stufoase, şi s-ar fi spus că strălucirea aceea aprindea o lumină între pleoapele domnului Noël. Acesta întrebă, coborându-şi glasul:

— Este adevărat că Scapularul conţine secretul marelui Tezaur?

Înainte de a răspunde, Adèle tăcu o clipă, apoi, smulgând pentru a treia oară pipa din gura interlocutorului său, zise:

— Dragă Piquepuce, fii atent: sunteţi cu toţii nişte brute, iar brutele se conduc prin mascarade. Dac-ai fi primit vreo educaţie, ai şti treaba asta. Când vrei să formezi un popor, le spui vagabonzilor de soiul tău: "Sunt posesorul unui mare mister, doica mea era o lupoaică", sau: "În fiecare noapte mă duc în pădure să stau de vorbă cu nimfa Egeria." Ei, bine! Fracurile-Negre au fost un popor — şi încă un popor mare, pe cuvântul meu — care se răspândea, ca şi evreii, în toate regiunile universului. Colonelul Bozzo i-a adus, într-o bună zi, din Italia, unde erau numiţi *Veste-Nere* şi făceau parte din cea de a doua Camorra, al cărei şef era însuşi Fra Diavolo, cel ce nu fusese spânzurat aşa cum trebuie de către francezi în 1799, în timpul campaniei de la

Napoli. Sunt cincizeci de ani de atunci, dar îmi amintesc, ceea ce nu mă întinereşte… Dacă-ţi mai cer pipa, nu mai mi-o da, spre binele meu. Te amuză povestea mea?

— Doamne, replică domnul Noël, aştept. Poate că vei vorbi din nou despre tezaur.

— Eşti un copil bătrân! Ai prefera un basm de adormit copiii! Ah! Ai dreptate să-l regreţi, avea întotdeauna o grămadă dintr-astea la dispoziţie! Când l-am văzut întâia oară, zicea că avea o sută de ani, şi pe urmă a mai trăit o jumătate de veac… Într-o noapte am intrat în dormitorul lui, să-i spun că poliţia dădea târcoale în jurul casei sale, pe strada Thérèse. Am găsit patul gol şi, în faţa unei oglinzi, stătea un tânăr frumos, ondulându-şi părul negru…

— Părul colonelului? întrerupse Noël, uluit.

— Părul tânărului frumos, care era colonelul.

— Şi cum explici asta?

— Nu explic în nici un fel, dragă Piquepuce. Sunt o femeie bătrână şi guralivă. Dac-ai povesti istorisirea mea la cafeneaua *L'Épi-Scié*, ce zici, ţi-ar da crezare?

— Nu, sigur că nu!

— Vezi, aşadar, că nu risc prea mult. Cu toate acestea, este tot atât de adevărat ca şi lampa asta care ne luminează! Uită-te la gâtul meu, aici, între două zbârcituri — este urma stiletului său, căci, în noaptea aceea, a vrut să mă ucidă, pentru că-l văzusem.

— Vasăzică, pretinsa lui bătrâneţe era o deghizare?

— Habar n-am. Doctorul Samuel spunea că era diavolul în persoană.

— Atunci, murmură domnul Noël, cei care susţin că el n-a murit s-ar putea prea bine să nu se-nşele.

— Nu ştiu. Eu eram una dintre cele trei femei deghizate în călugăriţe care i-au vegheat agonia, încercând să descopere secretul Tezaurului. Jur că l-am văzut murind, l-am văzut cu ochii mei, şi monumentul lui se află în cimitirul Père-Lachaise. Dar dacă cineva mi-ar spune că el este cel care face să rateze toate afacerile noastre, l-aş crede.

Urmă o tăcere. Domnul Noël îşi scutură scrumul din pipă. Din salonul alăturat se auzi zgomotul monoton şi paşnic al conversaţiei.

Doamna Jaffret reluă vorba.

— Ei aşteaptă acolo, iar cel aşteptat nu vine. S-ar putea ca în drum, să-l fi oprit colonelul. Unde rămăsesem? Pentru a-şi întemeia poporul, colonelul a adoptat vechea metodă, şi bine-a făcut: s-a înconjurat de mistere şi poveşti gogonate, în care există totuşi şi ceva adevăr, fiindcă am intrat (e mult de atunci) în pivniţele mănăstirii Milei, care-i aparţinea asociaţiei, în Corsica, în ţinutul Sartène, şi am văzut acolo grămezi de bogăţii valorând cât o împărăţie.

— Şi unde-au dispărut, bogăţiile alea? întrebă domnul Noël, cu glasul schimbat din cauza emoţiei.

Adèle ridică din umeri:

— Unde se află diamantele, rubinele, aurul, bancnotele, acţiunile care umpleau ascunzătoarea de pe strada Thérèse{22}? Continui, şi-ţi vorbesc deschis, fiindcă, pentru a te avea la mână, nu mai ne sunt necesare atâtea mistere: asupra noastră, a tuturor, planează, împotriva voinţei noastre, un mister, o minune — Comoara colonelului Bozzo. Asta-i de ajuns. Păstrăm vechea parolă, *"Se va lumina de ziuă mâine?"* şi tot restul, însă Scapularul pe care diavolul acela l-a făcut să sclipească în faţa ochilor noştri superstiţioşi timp de atâţia ani îndelungaţi, faimosul Scapular al Milei, cel ce conţinea Secretul Fracurilor-Negre, cuvântul magic, marea formulă şi cheia aurului, nu conţine nimic, n-a conţinut niciodată nimic, decât suprema bătaie de joc a Stăpânului — un cuvânt scris în douăzeci de limbi diferite, dar având toate un singur înţeles: nimic. Poftim, iată-l, Scapularul Milei, priveşte!

Doamna Jaffret aruncă pe birou un cordon de mătase cu două medalioane care, atingând lemnul, zdrăngăniră. Noël îl înhăţă cu aviditate şi deschise, pe rând, cele două cutiuţe. Erau goale, sau, mai curând, nu conţineau, fiecare, decât câte o tabletă de fildeş, tăiată în formă de cerc; amândouă erau identice şi purtau, înscrise cu litere roşii, cuvintele scurte şi caracteristice care, în toate limbile pământului, înseamnă *nimic*.

— Eu nu ştiu decât franţuzeşte, zise domnul Noël reînchizând medalioanele. Pentru ce mi le-ai arătat?

— Ca să nu regreţi prea mult trecutul, prietene Piquepuce. Ca să cunoşti motivele aparentei noastre lipse de acţiune şi pentru ca tu să repeţi toate acestea, explicând raţiunile care — potrivit propriilor tale exprimări — m-au pus pe mine în locul Tăticului-tuturor, când încă mai există Stăpâni din vechile timpuri: Samuel şi Marguerite, precum şi Comayrol, care, odinioară, era mai presus de noi toţi. Înţelege bine ce-ţi spun: nu mai avem decât o afacere — Tezaurul; şi eu sunt singura pe lume care posedă mijlocul de a pune asociaţia pe urmele lui.

— Oare logodna de azi are legătură cu Tezaurul? întrebă Noël.

Adèle îl întrerupse printr-un gest afirmativ.

— Dar evadarea?

— Şi ea. Totul are legătură cu Tezaurul. Cu nimic altceva decât cu el. Iar acum, bună-seara, bătrâne. Ăsta-i misterul meu. Minunea mea este la fel de valoroasă ca oricare alta, nu-i aşa, şi voi mă veţi urma ca nişte căţeluşi! Du-te la culcare.

Doamna Jaffret se ridică şi-şi aranjă fusta cu lovituri mici de evantai, ca o femeie ce se pregăteşte să-şi facă o intrare spectaculoasă. Noël nu-i răspunsese nimic la salutul de despărţire. În momentul în care ea era pe punctul de a trece pragul, o rechemă.

— Iartă-mă, Maillotte, aş vrea să mai ştiu ceva.

— Atunci, zi-i repede, şi numeşte-mă doamna Jaffret.

— Oare domnul Larsonneur *mănâncă din aceeaşi ciorbă?*

— Mii de trăsnete! izbucni Adèle, dând drumul clanţei uşii, doar ştii bine că nu-mi place argoul vostru! Mai bine întreabă-mă, pur şi simplu, în limbajul oamenilor cumsecade, dacă domnul acela este de-al nostru. Cu jargonul tău de tâlhar, atragi inspectorii de poliţie şi agenţii de ordine ai oraşului. Ce nume-ai spus?

— Larsonneur.

— Nu-l cunosc.

— Atunci, te rog să stai pe loc, patroană, noi doi n-am terminat încă.

În intonaţia lui era ceva atât de grav, încât doamna Jaffret se întoarse imediat.

— Vorbeşte, eşti ascultat.

— Dacă nu-ţi mai place argoul nostru, spuse Noël, există alţii care-l folosesc, şi dacă domnul Larsonneur nu mănâncă împreună cu noi ciorba, atunci stă la masă cu alţii. Na!

— Fii mai clar, amice.

— Ei, bine! continuă domnul Noël, eu cred că Larsonneur ăla era unealta blestemată a domnului Buin… nici ăsta nu-i de-al dumitale, ce zici?

— Ah! Nici gând! ripostă Adèle râzând. În salon ne trebuie şi câţiva oameni cinstiţi.

— Larsonneur acela era câinele credincios al directorului şi spaima tuturor salariaţilor închisorii…

— El ţi l-a suflat pe condamnat de sub nas? îl întrebă doamna Jaffret.

— Ştiai asta?

— Nu, dar ghicesc.

— Ghiceşti bine. Larsonneur este cel care a aranjat evadarea pe poarta principală, printre picioarele jandarmilor. Îţi închipui că nu aveam chef să-l mângâi, aşa că am pornit în urmărirea lui, chiar mai mult decât în cea a condamnatului. Scotoceam prin gloată, când am auzit pe cineva spunând: "În piaţa Royale *s-a luminat de ziuă!*" Am tresărit imediat, fiindc-am crezut, pe moment, că era una dintre maşinaţiile tale, şi nu mai îndrăzneam nici să înaintez, nici să mă retrag, de teamă să nu-ţi stau în cale. Altminteri, condamnatul n-ar fi ajuns aşa de departe, şi-mi spuneam: "Dacă mă amestec, Maillotte e-n stare să-mi creeze necazuri."

— În privinţa aceasta aveai dreptate, zise Adèle, şi dacă mai uiţi să-mi spui doamna Jaffret, chiar că ţi le voi crea. Mai aveai ceva să-mi aduci la cunoştinţă?

În mod evident, domnul Noël era dezamăgit de prea micul efect al

dezvăluirilor sale.

— Dacă te lasă rece, mârâi printre dinţi, cu atât mai bine! Eu credeam că faptul de a şti că-n Paris există o altă firmă comercială care se foloseşte de şmecheriile dumitale şi de marca dumitale de fabricaţie…

— Şi că nu-i nici o posibilitate de a o acuza de contrafacere, aşa-i, Piquepuce? îl întrerupse bătrâna râzând. Da, fără-ndoială, îţi închipuiai c-o să mă dai gata… Dar umila dumitale slugă are o sumedenie de resurse, doar ştii bine, băiete…

— Cum?! strigă domnul Noël, plin de admiraţie, dumneata eşti cea care-a născocit lovitura cu bătrânul domn şi cu femeia în negru?

Doamna Jafrret îi făcu cu ochiul, zâmbindu-i amabil.

— Am mai născocit eu şi altele, bietul meu prieten! spuse. Aprinde-mi una înainte de a pleca, nici o pipă nu-mi place atât de mult ca a ta, şi-ţi voi da bonul, ca să treci mâine pe la casierie. Ia stai, să văd dac-a sosit mirele.

Întredeschise uşa ce dădea în salon şi întrebă:

— Ei, bine! şi prinţul nostru din poveşti?

Capitolul XIV - Istoricul "Fracurilor-Negre"

În epoca măreţiei lor, Fracurile-Negre se conduceau după legea salică{23}, la fel ca vechiul regat al Franţei, ba chiar, în modul lor de guvernare exista ceva care amintea de egipteni, căci, de cele două părţi ale Alpilor, în Franţa şi în Italia, întotdeauna un faraon fusese acela care, timp de mai bine de un secol şi jumătate, îi mâna în războiul tâlhăriei — când în defileurile Apeninilor, când pe străzile Parisului. Faraonul se numea colonelul Bozzo-Corona, şi acel faimos rege al întunericului domnise, el singur, tot atât cât Henri al IV-lea, Louis al XIII-lea, Louis al XIV-lea şi Louis al XV-lea{24} la un loc.

Este drept că legenda dădea de înţeles că regele Fracurilor-Negre, Tatăl-tuturor *(il Padre d'ogni)*, cum i se spunea, era un soi de pasăre phoenix, renăscând din propria-i cenuşă, şi că bătrâneţea lui — mai mult decât seculară — se încăpăţânase să dureze până la sfârşitul lumii.

Mulţi soldaţi din întunecata oştire a cărei decădere, încă şi mai redutabilă, o descriem aici credeau neclintit în nemurirea colonelului. Cei mai sceptici îşi închipuiau că acel Brahma al tâlharilor, acea crisalidă monstruoasă trecea în cine ştie ce bârlog printr-o perioadă de amorţire, şi că întotdeauna avea să fie văzut reapărând, brusc, ca un drăcuşor dintr-o cutie cu arc, mai viclean, mai feroce şi mai încărcat de ani ca niciodată.

Oricâtă valoare ar avea această superstiţie, care este frecventă în cursul istoriei, de-a lungul căreia o întâlnim dând târcoale în jurul mormintelor aparţinând aproape tuturor oamenilor mari, am văzut, adineauri, că sceptrul colonelului ajunsese, cel puţin pentru moment, în mâinile unei femei.

Soţia umilului şi bunului Jaffret, bătrână, respingătoare, având între dinţii înnegriţi o gaură roasă prin frecarea cu muştiucul pipei, era regină în locul banditului romantic şi strălucitor pe care legenda italiană îl adorase sub numele de Michele Bozzo sau Pozza şi care, în Panteonul Operei, se numeşte Fra Diavolo.

Sărmanii de noi! Când decad atât de mult, marile instituţii ar face mai bine să moară.

Există însă mai multe feluri de a fi regină: maniera rusească a Marei Ecaterina, şi maniera englezească a demnelor doamne pe care parlamentele Regatului-Unit le înconjoară cu respect şi iubire, cu condiţia ca ele să nu facă niciodată ceea ce le-ndeamnă propria inimă.

Adèle a I-a, soţia lui Jaffret, domnea aşa cum putea: într-un al treilea mod, ce consta în a plăti în fiecare zi, cu bani peşin, cele douăzeci şi patru de ore de autoritate, recurgând la viclenie şi îndrăzneală.

Drepturile ei nu erau nici din acelea ce-ţi revin prin moştenire, nici din cele pe care le conferă alegerile.

Ea se insinuase, apoi se impusese adunând rămăşiţele împrăştiate ale organizaţiei cu *"Se va lumina de ziuă mâine?"*, oferindu-le o motivaţie pentru a se strădui să trăiască.

Era o regină sârguincioasă, care lucra cu strădanie la maşinaţiile sale.

N-am fi bine înţeleşi dacă, acum, nu i-am oferi cititorului, pe scurt, un rezumat al istoriei Fracurilor-Negre.

Bineînţeles, vom lăsa deoparte amănuntele, referindu-ne la legendă numai în limitele sale mari.

Pe la începutul acestui secol{25}, cam în ultimii ani ai Imperiului, colonelul Bozzo-Corona, şeful celei de-a doua Camorre, care răspândise atâta nenorocire în sudul Italiei şi în Sicilia, fu obligat să treacă marea, după ce purtase mai multe bătălii împotriva trupelor regelui Murat. N-a fost o fugă în derută, ci o retragere ordonată, iar întregul stat-major al Camorrei a izbutit să se refugieze în insula Corsica, împreună cu comoara bandei, evaluată deja la nişte sume fabuloase.

Înainte de a părăsi Italia, consiliul Stăpânilor se întrunise, noaptea, în minele templului Poestum, în timp ce armata încă numeroasă a banditţilor îşi instala tabăra în jurul coloanelor.

Colonelul Bozzo se afla acolo cu fiica lui, frumoasa Francesca Policeni, care comanda escadronul de ghizi din Catania.

Unii spuneau că Fra Diavolo purta deja coroana sa de păr alb care, peste un secol şi jumătate, încă mai împodobea venerabilul cap al Tatălui-tuturor; alţii pretindeau că pe vremea aceea era un ostaş eroic, ale cărui plete lungi şi negre ca tăciunele fluturau în vânt. Fapt este că el se aşeză în incinta templului, pe un ciot de coloană spartă, aşa cum stătuse Charlemagne în mijlocul celor doisprezece cavaleri ai săi.

În chip de tavan aveau cerul Italiei, din ale cărui adâncuri azurii atârnau mii de stele; cornul enorm al lunii apunea la orizontul acelei ţări a trandafirilor şi, prin spaţiile dintre coloanele dorice, se zăreau siluetele soldaţilor, moţăind sau bând în jurul focurilor de tabără.

— Fiii mei mult-iubiţi, începu colonelul, în mijlocul unei tăceri pline de respect, iată-ne ajunşi la capătul drumului nostru. Acestui şef de stat-major, căruia i se spune regele Murat, nu-i rămân mai mult de doi ani, asta-i sigur, însă noi nu avem nici două săptămâni. Suntem încolţiţi între mare şi munţi. Voi trebuie să hotărâţi dacă vreţi să treceţi marea sau să mergeţi în munţi.

— În munţi! i se răspunse într-un glas.

Fra Diavolo schiţă un gest mângâietor.

Era un tenor, aşa cum v-aţi putut convinge în sala Favart{26}. Când voia, glasul îi era mai dulce ca mierea.

— În munţi, repetă, îmi convine perfect, scumpii mei. Întotdeauna fac ce vreţi voi. Numai că, îngăduiţi-mi să vă reamintesc că sunteţi foarte bogaţi…

Fu întrerupt printr-un murmur îndelung şi vesel, din care răzbăteau strigăte de admiraţie şi devotament: *E viva il Padre d'ogni!* ("Trăiască Tatăl-tuturor!")

— Vă mulţumesc, porumbeii mei, continuă colonelul. Sper că urarea voastră se va îndeplini şi că voi trăi încă mulţi ani. Ştiţi bine că eu nu mor prea des… Fiind bogaţi, nu văd ce interes am avea, atât voi cât şi eu, să ne vârâm ca nişte cârtiţe în cine ştie ce văgăună din Apenini, unde nu există nici teatru, nici promenadă, nici saloane în care se conversează. Dacă v-aş putea oferi Napoli, Roma, sau măcar Florenţa, altfel aş vorbi: dar în acele defileuri diavoleşti, voi, copilaşii mei dragi, cum dracu' v-aţi putea cheltui splendida avere?

Unul dintre Stăpâni exprimă următoarea părere:

— S-o împărţim, spuse, şi fiecare să se ducă încotro va voi.

Se pretinde că acel Stăpân a fost găsit în dimineaţa următoare, zăcând printre flori. În urma unui accident, se alesese cu gâtul tăiat.

Colonelul îi răspunse totuşi:

— Fiul meu preferat, astăzi, ca întotdeauna, vorbeşti cu înţelepciune; însă soarta nu vrea ca sfatul tău să fie urmat, cel puţin deocamdată. În rezervele noastre se află, slavă Domnului, multe monede de aur şi de argint, dar grosul averii ne este alcătuit din

obiecte sacre, împrumutate de la mănăstiri, sau chiar de la catedrale. Sfânta biserică a Sfântului Petre de la Roma ne-a furnizat, ea singură, mai mult de cincizeci de mii de ducaţi. Crezi că în Italia ar fi uşor să transformi în bani, la repezeală, obiecte în valoare de zece sau douăsprezece milioane?

Nu fură auzite decât cifrele, şi străvechiul templu al lui Jupiter răsună sub un lung strigăt de bucurie nebună: douăsprezece milioane!

— Din cauza acestei temeri, continuă colonelul frecându-şi uşor mâinile, mi-am îngăduit să iau ceea ce se cheamă măsuri de prevedere. Lăzile noastre ne-au precedat dincolo de mare. Nu vă temeţi, răspund cu propriul meu credit pentru conţinutul lor intact.

— Unde se află? se întrebă din toate părţile.

Colonelul trimise în jurul său sărutări, însă păstră tăcerea.

Şi-mi închipui că nu mai este nevoie să vă explic secretul datorită căruia acel om extraordinar a fost, timp de atât de mulţi ani, suveranul cel mai invulnerabil şi cel mai ascultat.

Încă din acea epocă, pentru supuşii săi, el valora douăsprezece sau cincisprezece milioane.

Cu vremea, a devenit tot mai dificil, dacă nu imposibil, să se calculeze sumele nebuneşti reprezentate de viaţa sa. Este şi asta o metodă de a-ţi prelungi zilele.

Bătrânul continuă:

— Vom urma, măcar în parte, sfatul sincer al celui mai drag dintre fiii mei (cel care avea să nu se mai trezească a doua zi). Ne vom despărţi aici. Libertate deplină — fiecare se va conduce după propria-i fantezie; numai că toată lumea este încunoştinţată că *rendez-vous*-ul general va avea loc în Corsica, până-n treizeci de zile, în ţinutul Sartène, la mănăstirea bunilor Fraţi al Milei, care ne vor primi cum nu se poate mai bine. Mi-e somn, scumpii mei, să ne ducem la culcare.

A doua zi, două regimente ale armatei napolitane, care urmăreau de o lună de zile cea de a doua Camorră, se reuniră la minele templului Poestum, unde nu se mai afla nimeni, decât "fiul îndrăgit" al colonelului Bozzo, care avea gâtul spintecat.

Celelalte Veste-Nere intraseră în pământ.

Exact o lună mai târziu, în ţinutul Sartène, clopotele vechii mănăstiri a Fraţilor Milei, părăsită de ani îndelungaţi, începură să bată către seară, iar când se înnoptase deplin, ţăranii din împrejurimi putură vedea cu uimire că vitraliile anticei capele se luminau.

Câţiva sfinţi călugări fuseseră văzuţi, cam cu cincisprezece zile în urmă, mergând încolo şi-ncoace de-a lungul celor patru leghe ce despărţeau mănăstirea de oraş. Se zvonise vag că mănăstirea, ocupată din nou, avea să răspândească bunătatea în întreaga regiune.

Ca urmare, bucuria înlocui în curând surprinderea. Mai înainte de sfârşitul serii, toată lumea află despre sosirea bunilor călugări, iar

trecătorii îşi descoperiră capetele ascultând cântecele, fără îndoială pioase, ce răzbăteau prin ferestrele închise ale capelei.

De pioşenia acelor cântece eu, unul, n-aş putea răspunde, căci în naos era întinsă o masă mare şi ofiţerii fostului stat-major al Vestelor-Negre sărbătoreau acolo, în familie, ceasul reîntâlnirii după o lună de despărţire. Ospăţul era prezidat de Tatăl-tuturor, a cărui venerabilă şi blândă veselie se transmitea şi mesenilor.

Mănăstirea Milei ocupa o întindere de pământ foarte mare. Criptele şi pivniţele sale puteau fi privite ca nişte adevărate subterane — soldaţii de rând aveau unde petrece, ca şi şefii lor.

Chiar în aceeaşi noapte, după masă, consiliul Stăpânilor se întruni în cripta săpată şi amenajată sub capelă. Nu vom cita nici un nume al acelor Stăpâni, care nu au nici o legătură cu prezenta povestire. După moartea lor urmaseră mulţi alţii, căci dacă Tatăl-tuturor era nemuritor, locotenenţii săi se uzau repede: avea o manieră cumplită de a-i converti atunci când nu-i împărtăşeau părerea.

La acel prim consiliu ţinut în subteranele Milei, colonelul Bozzo, după ce se felicitase pentru faptul de a-i vedea din nou în jurul său pe dragii şi credincioşii săi tovarăşi, declară că era gata să facă împărţirea Tezaurului între toţi membrii asociaţiei.

Se pare că Stăpânii nu se aşteptaseră la un deznodământ atât de prompt şi de cinstit, căci bucuria fu imensă şi bolţile bisericii subterane fură cât pe-aci să se surpe sub aplauze.

Trebuie să adăugăm că excesul de bucurie a fost de scurtă durată.

În mijlocul aclamaţiilor entuziaste, Tatăl-tuturor fu văzut desfăşurând un pergament îngălbenit, care era *carta* asociaţiei, semnată de membrii fondatori ai celei de a doua Camorre. Chipurile se lungiră îndată.

— Părţi egale pentru toţi! decretă colonelul. Aceasta-i legea noastră, ultimul om are tot atâtea drepturi ca voi şi ca mine.

— Când aţi făcut înţelegerea asta eraţi doisprezece, şi eraţi Stăpânii, protestă unul dintre şefi.

— Şi acum suntem tot doisprezece Stăpâni, numai că avem sub ordine ceva mai mulţi de patru sute de soldaţi şi, potrivit statutului nostru, Tatăl-tuturor îi moşteneşte pe aceia dintre iubiţii săi copii care au murit.

Desfăşură alte două foi, dintre care una conţinea patru sute de nume, iar cealaltă — o listă intermediară — îi cuprindea pe toţi "sărmanii săi copii" decedaţi. Numărul morţilor era pe puţin dublu faţă de cel al viilor.

Chipurile se lungiră şi mai mult.

Capitolul XV - Colonelul

Colonelul Bozzo îşi plimba de jur împrejur privirea zâmbitoare şi blajină. Pe morţi îi ţinea în mâna dreaptă, pe cei vii — în stânga.

— Vreţi, vă rog, să studiaţi aceste liste, micuţii mei? întrebă. Socoteala dreaptă e frăţie curată.

Nimeni din asistenţa consternată nu răspunse.

— Nu? continuă Tatăl-tuturor. Aveţi încredere în mine, ca nişte copilaşi drăguţi ce sunteţi? Asta-i foarte bine. Atunci, să facem puţină aritmetică. Presupun că avem douăsprezece milioane în bani lichizi, ceea ce reprezintă o grămadă frumuşică de bani, nu-i aşa? Împărţind la o mie două sute, înseamnă zece mii de franci în cap pentru fiecare.

În jurul mesei de consiliu se auziră înjurături grosolane.

— Dacă m-am înşelat, spuse colonelul cu blândeţe, vă este îngăduit să refaceţi calculul. Nu vă jenaţi faţă de mine.

Nu-i trecu nimănui prin cap să accepte propunerea.

Colonelul continuă:

— Patru sute de părţi pentru cei vii, asta echivalează cu patru milioane; aproape dublu pentru morţii noştri — opt milioane, completând astfel totalul de douăsprezece. Aş fi dorit ca Dumnezeu să-mi dea posibilitatea de a-i readuce la viaţă pe scumpii dispăruţi, renunţând la drepturile mele, dar fiindcă aşa ceva nu-i cu putinţă, respect litera tratatului, şi-mi iau partea.

Membrii consiliului oscilau între teamă şi mânie. Nimeni nu protestă.

— Bravo! aprobă colonelul, privindu-i întruna zâmbitor, luăm lucrurile aşa cum trebuie, şi bine facem, căci nu noi suntem cei mai tari. Egalitatea aceasta care vă supără, pe voi, cei doisprezece, îi va bucura pe ceilalţi, care sunt patru sute… Vreţi o cale pentru a ieşi din situaţia asta?

Se ridicase printr-o mişcare bruscă, şi întreaga lui persoană îşi schimbase brusc înfăţişarea. Privirea sa fixă şi pătrunzătoare se lăsă grea ca o fascinaţie asupra celor ce-l înconjurau, în timp ce vorbi din nou:

— Încă nu mă cunoaşteţi. Cu atât mai rău pentru cei care nu vor avea încredere în mine! Vreţi partea mea? V-o dau. Nu pentru ca fiecare dintre soldaţii ai căror general sunt, dintre copiii al căror tată sunt să aibă în loc de zece mii de franci douăzeci, treizeci de mii, sau chiar de două ori pe atât. Asta nu-nseamnă să ai avere, iar eu vreau să fiţi bogaţi, bogaţi aşa cum trebuie să fii pentru a comanda oamenilor şi pentru a-ţi putea alege femeile; îndeajuns pentru a arunca aur spre a-ţi satisface pasiunile; destul pentru ca cea mai nebunească risipă să nu ajungă niciodată la fundul pungii voastre inepuizabile!

Multe priviri se înflăcărară, aprinse de o credulitate lacomă, dar

trei dintre cei de faţă spuseră:

— Cerem să ni se dea cei zece mii de franci şi libertatea noastră.

— Ieşiţi, replică pe un ton ca de gheaţă colonelul, nu mai faceţi parte dintre noi. Mâine vă veţi căpăta libertatea şi banii voştri.

Se ridică de la masă şi deschise el însuşi uşa prin care trebuiau să iasă cei trei Stăpâni. Înainte de-a o închide în urma lor, spuse, cu glasul pe jumătate, unui om ce stătea afară:

— *S-a înnoptat, copii, faceţi lumină!*

Şi uşa grea se reînchise, înăbuşind trei gemete care nu treziră nici un ecou.

Pe masă nu se afla nimic, nici vinuri, nici lichioruri.

Spre a ameţi minţile celor pe care-i dorea beţi, bărbatul acela nu avea nevoie decât de ciudata elocvenţă care, atunci când dorea să fie convingător, curgea în valuri arzătoare de pe buzele lui, de obicei atât de reci.

Le repetă ceea ce poate că Fernando Cortez şi Francesco Pizarro le spuseseră aventurierilor spanioli spre a-i împinge către necunoscutul Eldorado; ceea ce barzii Nordului le cântaseră, cu mult înainte, războinicilor blonzi care au invadat jumătate din Franţa şi întreaga Anglie şi ceea ce, chiar cu şi mai multă vreme în urmă, le strigaseră şefii barbari hoardelor răsăritene, năpustite asupra lumii vechi — acel imn căruia nimeni nu-i rezistă: imnul aurului, al vinului şi al voluptăţii.

Aşadar, banditul acela sălbatic din Apenini cunoştea Parisul?

Dar oare Attila cunoştea Europa?

Nu — cei asemenea lor, pleacă şi sosesc tot aşa cum izvoare muntelui intuiesc oceanul imens şi se reped să se arunce în el, în lungul fluviilor, dacă este loc, iar dacă nu, trecând peste lucruri şi peste oameni.

Din adâncul vicleniei sale, sălbaticul ghicise misterele civilizaţiei, precum şi excesele ei; le debită acelor cruciaţi grosolani, care-l ascultau cu mintea şi inima în flăcări, predica lui diavolească, înfăţişându-le minunile acelei ţări de basm, destrăbălarea acelui loc blestemat — Parisul, culmea gloriei şi străfundurile ruşinii!

De acum înainte, Italia era închisă pentru ei; le arătă deci ceilalţi Apenini, cu nopţi mai adânci, cu zile mai strălucitoare, unde, în loc să stea la pândă vreme de săptămâni întregi în aşteptarea trecerii unei caravane engleze, bandiţii, înnebuniţi, nu ştiu ce prilej să folosească, nici ce jaf să aleagă.

Bani cu grămezile, desfătări pe săturate, şi gata cu oboseala! Dispărută orice primejdie!

Era bătălia fără arme, în care dibăcia înlocuieşte forţa şi în care mâna înmănuşată poartă alene o nuia, în locul flintei grele a bandiţilor antediluvieni.

În seara aceea a fost înfiinţată confreria Fracurilor-Negre.

Iar când colonelul a ridicat şedinţa, cele trei locuri eliberate de Stăpânii dezertori fuseseră ocupate. Cei nou-veniţi erau un medic din Paris, un doctor în drept din acelaşi oraş şi o femeie drăguţă, de asemenea pariziancă.

La vremea în care se petrece istorisirea noastră dintre aceştia unul singur mai trăia: medicul Samuel, care chiar în momentul acesta aştepta, în casa familiei Jaffret, sosirea logodnicului domnişoarei Clotilde. Toţi ceilalţi dispăruseră rând pe rând, italienii ca şi francezii, ba chiar, cei mai mulţi foarte rapid, căci colonelul Bozzo consuma mulţi locotenenţi.

Dacă redusese la zero primejdia venită dinafară, îşi păstrase neschimbat bunul obicei de a-şi epura urgent consiliul ai cărui membri nu ajungeau niciodată la vârste înaintate.

Dar oare, înainte de a muri, toţi acei ostaşi ai Răului măcar se îmbogăţiseră? Fuseseră respectate faţă de ei miraculoasele făgăduieli din prima noapte?

Da şi nu.

Câţiva dintre ei trăiseră pe picior mare; însă împărţeala n-avusese loc niciodată.

Vechea Camorra, părăsind ţinuturile singuratice din Marea Grecie{27} spre a invada potecile aglomerate ale civilizaţiei noastre, se transformase de sus şi până jos; rândurile sale lărgite o făcuseră să devină o armată — poate cea mai puternică dintre armatele de răufăcători care înspăimântaseră Europa modernă.

Armata aceasta înglobase, printre cei din afara Legii, pe toţi cei puternici şi pe toţi cei slabi; nu-i lipseau nici generalii, nici soldaţii, iar guvernul ocult al cărui şef suprem rămânea colonelul, dispunea de diplomaţi, avocaţi şi mari căpitani. Într-una din zile, avu ca ministru de finanţe pe unul dintre acei oameni care le împrumută miliarde regilor.

Există oare o funcţie de stat care să fie mai importantă decât cea al cărei simbol — scop al tuturor ambiţiilor — este atât de mult doritul *portofoliu?*

Da, şi anume cea al cărei simbol este *securea.*

Cel puţin în Lumea Veche, întâiul dintre toate drepturile legate de puterea suverană era dreptul de a avea un călău. Nu se poate concepe o coroană fără acest ornament roşu.

Regele Fracurilor-Negre avea un călău.

La încheierea sumbrelor întruniri *se lumina de ziuă* la miezul nopţii — spre a folosi cumplitul limbaj al faimoaselor Veste-Nere, târziu după ivirea zorilor *se făcea noapte* brusc, în plin soare. Un glas care stârnea tremur în toate vinele anunţa acest lucru.

Şi atunci, uriaşul cu chip sinistru, Coyatier, zis *Marchef*-ul, a cărui

mână nu voiau s-o atingă nici chiar hoţii şi asasinii, apărea în mijlocul cercului de Stăpâni: douăsprezece chipuri ascunse sub văluri negre.

Şi o altă voce se auzea, rostind următoarele cuvinte simbolice:

— *Copacul este sănătos, i s-a uscat o ramură.*

— *Tăiaţi ramura!* poruncea primul glas.

Marchef-ul izbea, întotdeauna, doar dintr-o singură lovitură.

În spatele lui Agamemnon, rege al Argos-ului şi al cetăţii Mycena, Homer a înşiruit un batalion de eroi nemuritori; în spatele Tatălui-tuturor exista de asemenea un Achile, plus doi Ajax, şi Diomede, şi chiar şi înţeleptul Ulyse, reprezentat prin faimosul doctor în drept care a descoperit regula fundamentală a asociaţiei: "*Întotdeauna să fie plătită Legea.*"

Adică: *Să li se dea tribunalelor un vinovat pentru fiecare crimă comisă.*

Mulţumită acestei invenţii a unui geniu infernal, confreria nu numai că rămânea la adăpost de răzbunarea publică, dar mai şi făcea să-i dispară duşmanii în mod legal. Fiecare dintre loviturile sale nimerea simultan două victime: pe cea dintâi, şi pe acela care era predat justiţiei cu mâinile şi picioarele legate, strivit de mai înainte sub povara dovezilor pregătite în mod savant.

Ţin bine minte că, prima dată când s-a pomenit de faţă cu mine despre acest mecanism simplu şi eficient, am zâmbit.

Cu toate acestea, îmi fusese explicat de către un jurisconsult eminent, care lăsase o amintire de neşters la Palatul de Justiţie.

Asta se întâmpla pe vremea când procesul Fracurilor-Negre stârnise o atât de pătimaşă curiozitate a publicului. Jurisconsultul la care mă refer mi-a spus: "Nu vom şti nimic, fiindcă oamenii aflaţi astăzi în faţa Curţii cu Juri nu ştiu nici ei nimic. Aceştia sunt prostovanii armatei; înclin chiar să cred că nu-i aparţin absolut deloc redutabilei confrerii ai căror şefi ne vor păcăli mereu, doar dacă nu vom avea noroc de o împrejurare favorabilă."

Nu s-a aflat nimic, într-adevăr, decât că şeful bandei arestate era un hoţ ordinar. Nici el, nici soldaţii lui nu aveau nimic în comun cu aceia care, apăraţi prin sistemul lor de compensare, şi-au desfăşurat activitatea criminală rând pe rând, în Franţa — sub numele de *Fracurile-Negre*, în Anglia — sub cel de Black Coats; în Italia — sub cel de *Cavalerii Tăcerii*; în fine, în Germania purtau, timp de aproape o jumătate de secol, denumirea de *Francs-Rosecroix*, fără ca tribunalele acestor ţări să le facă vreodată necazuri serioase.

De atunci, am închinat timp îndelungat şi multe eforturi studiului unei serii de fapte care-mi stârneau la maximum dorinţa de a afla, în cele din urmă, dezlegarea acelei ciudate enigme. Există însă persoane care, înainte de a fi serioase, sunt inteligente, şi printre ele am găsit încurajări neaşteptate.

Însă prima afirmaţie (făcută cu multă vreme în urmă) referitoare la *doctorii în materie de crimă* care fac negoţ cu mijloace destinate să îndrume pe căi greşite instrucţiile judiciare şi să dea naştere erorii judiciare fusese provocată de unele informaţii obţinute chiar de la Palatul de Justiţie şi de la Prefectura de Poliţie. Mulţi au dispreţuit-o şi au luat-o în râs, însă un proces recent a dovedit că nu trebuie să ridici din umeri cu prea mare uşurinţă la gândul că un ansamblu de prezumţii reuşind să creeze impresia unei complete verosimilităţi ar putea fi *fabricat* în întregime, aşa cum se imită o semnătură sau cum se falsifică un bilanţ.

Până acum, întâmplarea făcuse ca acest sistem să reziste, şi nu neg că jocurile hazardului sunt deseori suficiente pentru a rătăci biata noastră justiţie umană. Trebuie totuşi să recunoaştem şi meritele talentului criminal, ale activităţii diabolice şi ale ştiinţei de a face rău, care, luptând cu succes împotriva celorlalte ştiinţe, obţin, în zilele noastre, rezultate uimitoare.

Am studiat mult în acest domeniu, dar nu ştiu totul, şi aş mai avea ce învăţa.

În timpul Restauraţiei şi sub domnia lui Louis-Philippe exista o nelinişte, ba chiar o groază, în pofida ciudatului scepticism al administraţiei. Prin anul 1843, cu prilejul afacerii bancherului J.-B. Schwartz, s-a declarat public că mâna dreaptă a Stăpânului Fracurilor-Negre, domnul Lecoq de la Perrière (Toulonnais-l'Amitié) nu era altul decât însuşi Vidocq, cel care avea un picior în birourile de pe strada Ierusalim{28}.

Lucru cert era că, în decursul acelei perioade îndelungate, numărul de crime despre care se vorbea în şoaptă şi care nu ajungeau în faţa Curţii cu Juri a depăşit orice închipuire. Şi niciodată n-au fost mai frecvente uimirile neîncrezătoare ce-au cuprins populaţia în urma atâtor verdicte, iar imensul succes de public al dramei ce punea în scenă martiriul lui Lesurques *(Curierul din Lyon)* a reprezentat un simptom al opiniei publice.

Cu toate acestea, nici o bănuială nu s-a rătăcit într-atât încât să ajungă până la ilustrul binefăcător al omenirii, apostolul de pe strada Thérèse, colonelul Bozzo, care-şi cheltuia cu dărnicie milioanele pentru a-şi mitui armata, sporindu-şi în acelaşi timp reputaţia de filantrop; Lecoq ducea o viaţă de prinţ; falsul duce de Bourbon, contele Corona, contesa Marguerite ocupau un loc de frunte în viaţa înaltei societăţi pariziene. Şi, la încheierea fiecărui an, Tatăl-tuturor, adorat, cinstit şi punctual ca un contabil al Băncii Franţei, îşi întocmea inventarul şi făcea să sclipească în faţa ochilor asociaţilor săi cifra mereu crescândă a valorii Tezaurului.

Capitolul XVI - Adèle Jaffret

Cifra aceea a fondurilor sociale atinse, cu timpul, niveluri cu adevărat fantastice şi, pe măsură ce creştea, reprezentând un munte de aur, dorinţa de a împărţi sporea şi ea în mintea asociaţilor. Cu vremea, mulţi au murit, căci colonelul nu-şi pierduse, cu trecerea timpului, bunul obicei de a-i vârî în pământ pe cei care-i opuneau cea mai mică împotrivire. Nimic nu era de o blândeţe mai părintească decât autoritatea sa; pentru "copilaşii săi cuminţi" nu avea niciodată decât cuvinte de mângâiere. Atâta doar că teribilul *Marchef* avea deseori treabă de făcut.

Avuseseră loc numeroase revolte în cursul cărora oamenii aceia puternici, inteligenţi, crunţi, pe care nici un sentiment de milă nu-i putea opri, fuseseră înfrânţi de bătrânul fantomatic, aproape diafan de cât de slab era şi pe care şi cea mai nevolnică femeie l-ar fi doborât atingându-l doar cu degetul mic.

Vreme de ani îndelungaţi, colonelul a continuat să trăiască viaţa aceea redusă doar la o răsuflare şi semănând cu o perpetuă agonie, dar care, în slăbiciunea sa, concentra o atât de mare cantitate de forţă, încât, până-n ultima clipă, nici o putere omenească n-a fost în stare să-i reziste.

În cele din urmă, a murit; însă voinţa lui încăpăţânată a rămas vie. Cei pe care-i oprimase şi-i înlănţuise sub legea sa prin speranţa imensei prăzi ce-o doreau împărţită nu i-au fost moştenitori şi, în bezna mormântului său, a continuat să-şi bată joc de ei fără milă, aşa cum făcuse în timpul vieţii.

Luase Tezaurul cu sine, în cealaltă lume!

După moartea sa, asociaţia, crunt lovită, amorţi o clipă datorită descurajării. Legătura misterioasă se rupse: monstrului îi lipsea capul. Câţiva ani, Stăpânii ce supravieţuiseră îşi despărţiră eforturile, îndreptându-le totuşi către un ţel unic — descoperirea Tezaurului. Iar armata lipsită de şefi se risipi.

Însă foamea, care-l face pe lup să iasă din pădure, adună în curând la un loc rămăşiţele confreriei dezorientate. Exista o organizaţie gata alcătuită, pe care primul venit putea pune mâna. Într-o bună zi, codrul Parisului tresări de bucurie până în străfundurile sale întunecoase. O veste bună alerga din precupeţ în precupeţ: *"Se va face ziuă mâine"* renăştea din somnul său de moarte.

Nu mai erau "Fracurile-Negre". Pentru a reîntineri instituţiile vechi este nevoie de un sânge nou. Lua naştere "Banda Cadet".

În ţinuturile tenebroase aflate la antipodul strălucitoarelor noastre bulevarde, în barbaria care este inversul civilizaţiei cu care ne mândrim, există glorii necunoscute nouă sau, cel Puţin, al căror

uimitor prestigiu nu-l bănuim.

Ticăloşii pe care dezbaterile juridice, trâmbiţate de entuziasmul ziarelor, îi transformă pentru noi în celebrităţi nu sunt, uneori, decât dublurile din marele teatru al crimei.

Mai întâi, s-au lăsat prinşi — o notă proastă. Evident, cei care nu se lasă prinşi sunt mai valoroşi.

Cel mai adesea, ei pot fi incluşi în categoria singuraticilor, ca Tropmann; sau, ca Lacenaire, în rândul excentricilor, acţionând cu ajutorul unui număr mic de complici. Le place zgomotul, procesele le oferă aşa ceva, şi ei pleacă mulţumiţi. Nu-i luaţi drept *eroi serioşi*. Sau, cel mult, taxaţi-i aşa cum aţi face — dac-ar fi vorba de comerţul cu noutăţi — ca pe nişte negustori mărunţi oarecare şi morţi de foame, puşi faţă-n faţă cu nişte întreprinderi uriaşe de felul magazinelor Bon-Marché sau Luvru.

Exista undeva, în subsolurile pariziene (dar nimeni, şi mai ales poliţia nu ştia unde), un individ zdravăn, condamnat la moarte în contumacie, şi care-o ducea foarte bine.

Un adevărat bărbat!

Acesta nu dăduse niciodată reporterilor nici măcar fărâme din biografia lui. Se ascundea cu o dibăcie aproape vrăjitorească şi se spunea că trăia ca un burghez cumsecade, cu cele cinci condamnări ale sale în buzunar. Îşi făcuse "serviciul militar" sub colonel.

Era cu adevărat celebru în Ţara Sălbăticiei — misteriosul ţinut, situat la o sută de picioare sub pivniţe, acolo unde se târăşte publicul de elită capabil să aprecieze la justa lui valoare un asasin.

Renghiurile legendare pe care i le jucase Justiţiei îi dădeau dreptul de a râde ridicând din umeri când se vorbea despre eroii imbecili ajunşi la modă cu ajutorul *Gazetei Tribunalelor*.

— De mine nu se va vorbi niciodată! spunea. Nu-s eu atât de prost!

Nimeni nu-i ştia cu precizie vârsta, fiindcă de mulţi ani trăia înconjurat de un mister de nepătruns, dându-şi la iveala existenţa numai prin răul pe care-l făcea.

Se spune că, în mările nordice, balena poate trăi îndelung sub apă, dar că, până la urmă, este nevoită să urce la suprafaţă spre a respira. Atunci, în larg, pe creasta imensă a oceanului apare o pată de spumă, şi pescarii înarmaţi cu harpoane se grăbesc într-acolo. Când în marea Parisului apărea o pată roşie, justiţia şi poliţia vâsleau cu putere.

Dar deseori, când sosesc vânătorii cu harpoane, balena este plecată. Când poliţia şi justiţia soseau, una zorind-o pe cealaltă, întotdeauna Cadet-l'Amour plonjase deja în adâncuri.

Acesta era jumătate din numele său: se numea Tupinier, zis Cadet-l'Amour din cauza succesului său la femei. Era urât, rău, laş ca

bărbat în faţa altui bărbat, dar de o nemaipomenită bravură pe câmpul de bătălie al crimei. În ciuda vârstei sale, se spunea c-ar fi în stare să-l întreacă în agilitate pe saltimbancul Auriol.

În ceea ce priveşte şiretenia, era egalul răposatului Talleyrand.

Aşa era omul a cărui poreclă servea drept firmă pentru *"Se va lumina de ziuă mâine?"*, ce încerca să renască din propria-i cenuşă. Bandit de speţă josnică, soldat de acţiune, care întotdeauna pusese el însuşi mâna la treabă, le comanda foştilor Stăpâni, dintre care unii erau situaţi pe primele trepte ale ierarhiei sociale.

Şi asociaţia trăia.

Însă misterul, care, odinioară, îl înconjura pe Tatăl-tuturor era fleac în comparaţie cu nesfârşitele precauţii luate de Tupinier, zis Cadet-l'Amour. Ordinele sale porneau dintr-un nor. Nu fusese văzut niciodată. Unii spuneau că-şi transmitea instrucţiunile la Adèle Jaffret, dar cum? Alţii, mergând şi mai departe cu presupunerile, susţineau că asociaţia se împodobea cu celebrul nume Cadet, aşa cum unele bande industriale cumpără — după cum se zvoneşte — titlul de duce, numele unui general, al unui fost ministru sau senator, spre a da strălucire consiliului lor de administraţie.

Potrivit spuselor acestora din urmă, Tupinier era mult prea şiret pentru a se vârî într-o asemenea încurcătură.

Oricum ar fi fost, fie prin delegaţie, fie în alt fel, femeia aceea bătrână cu purtări ciudate, Adèle Jaffret, dădea toate semnele autorităţii atât în căsnicia sa, cât şi în consiliu, iar Membrii Conferiei restaurate nu cunoşteau altă conducere decât pe a ei.

Ţinând seama de această avansare considerabilă, s-ar putea crede că bătrâna Adèle, soţie a unui simplu figurant în cadrul lugubrei comedii din trecut, trebuie să nu se fi simţit în largul ei pe acel tron, ocupat odinioară de colonelul Bozzo.

Cu toate acestea stătea pe el, dar, desigur, nu fără oarecare greutate, căci autoritatea sa nu semăna defel cu cea a fostului Tată-al-tuturor.

Nu era totuşi o nepricepută. O femeie cu posibilităţi obişnuite, aş putea spune chiar şi un bărbat, şi-ar fi pierdut capul de o sută de ori, în mijlocul complicaţiilor de care se izbea. Ea cunoştea afacerile şi viaţa mult mai bine decât te-ai fi putut aştepta din partea tovarăşei de viaţă a bunului Jaffret. Ba chiar, uneori, îţi amintea vag de unele vechi maniere nobile şi de o distincţie din naştere ce contrastau puternic cu actualele sale obiceiuri.

Dar, lăsând la o parte toate acestea, ea domnea, cel puţin în aparenţă, mai mult prin dibăcie decât prin forţă. Rolul său era cel al unei lupte constante, chiar şi faţă de subalterni ca domnul Noël, ale cărui informaţii nu le primea decât cu condiţia de a părea mai bine informată decât el — ceea ce constituia o dovadă de slăbiciune.

* * *

I-am lăsat pe amândoi, împreună, în biroul domnului Jaffret, domnul Noël aprinzându-şi pipa, Adèle întredeschizând uşa salonului şi întrebând:

— Ei, bine! Şi prinţul nostru din poveşti?

Răspunsul îi fu dat de maestrul Isidore Souëf în persoană, pe un ton de profundă proastă-dispoziţie:

— Îndrăznesc să spun că purtarea viitorului soţ lasă de dorit din punct de vedere al convenienţelor. A întârziat cu treizeci şi cinci de minute.

— Atunci, replică Adèle cu blândeţe, îmi pot termina micile mele treburi. Să mă anunţaţi când va fi nevoie de mine.

Închise uşa. Revenind la fotoliul ei, spuse cu cel mai mare calm:

— Maestrul Souëf este la fel ca directorul închisorii, ne îmbălsămează cu mirosul său de burghez cumsecade. Mai avem noi şi alţii dintr-ăştia.

Cu siguranţă, nimeni n-ar fi bănuit emoţia pe care i-o provocaseră ultimele cuvinte ale lui Noël, denunţându-i o contra-asociaţie ce părea să aibă intenţia de-a o combate cu propriile ei arme. Fumă din nou, dar ca-n joacă şi cu moderaţie.

Domnul Noël o întrebă:

— Întârzierea prinţului din poveşti nu prea pare să te îngrijoreze?

— Fiule, replică ea, treaba-i reglată ca o maşină de tricotat ciorapi. Dacă ţi se iveşte prilejul, uită-te de aproape la una din ele şi observă cum îi funcţionează toate şuruburile care-o alcătuiesc. Cei care au inventat chestia asta erau oameni inteligenţi, însă noi, ăştilalţi, nu avem decât să atingem manivela şi să privim cum funcţionează. Ştiam că prinţul va întârzia, după cum ştiu şi de ce avea să întârzie. Afacerea e drăguţă, şi-ţi garantez că-i tare bine condusă… Ia ascultă, amice, îmi placi, vrei să dai examen pentru un post bun care-i vacant? Tu şi cu mine, dragă Piquepuce, suntem prieteni vechi, şi sunt convinsă că poţi face mai mult decât să fii mereu un simplu împingător de pietre în regimentul cârtiţelor, ce zici, şmechere?

— Ce post şi ce examen? întrebă domnul Noël. Ar trebui să plec de la închisoare?

— Dimpotrivă, ai căpăta slujba domnului Larsonneur, care ţi l-a suflat de sub nas pe Clément-Ciungul. Dar ştii, nu te necăji: exista cineva care nu voia ca tu să reuşeşti.

— Dumneata?

— Nu.

— Aşadar, mai sus de dumneata mai este cineva?

— Nu se ştie! rosti bătrâna dându-şi importanţă. Nu fi niciodată

prea curios cu mine, ţi-ar purta ghinion… Eşti de acord?

— Totuşi da. Treci la examinare.

— Ei, bine! Spune tot ce ştii în legătură cu cei care ţi-au şterpelit cei doi ani de petreceri şi chiolhanuri pe care te bizuiai că ţi-i vei cumpăra cu cei douăzeci de mii de franci ai condamnatului. Nu uita nimic, vreau să văd dacă ştii tot atât de multe cât noi.

— Bun. Aşadar totu' era cu susu'-n jos în curte, şi directorul îşi smulgea părul din cap, văicărindu-se că era dezonorat…

— Treci mai departe…

— La început, am crezut că toţi cei de la trăsură, ca şi jandarmii, erau înţeleşi, că tare ciudat mi se părea că Ciungul dispăruse aşa, deodată. Unul dintre jandarmi mi-a povestit chestia cu lădiţa vânzătorului de ziare. E o şmecherie cunoscută, da' nu-i proastă. De altminteri, n-a fost de prea mare folos, de vreme ce chiţibuşurile erau multe şi bine unse. Exista câte un aranjament la fiecare zece paşi, şi sunt sigur că între strada Pavée şi piaţa Royale se aflau mai bine de cincizeci de figuranţi care lucrau pentru noul "*Se va lumina de ziuă mâine*…" sau pentru cel vechi, dacă spui că-i acelaşi lucru. Femeia cu voalul era condamnatul, cum se şi cuvenea, iar domnul bătrân era Larsonneur, sau… ia stai, ce idee! Asta e! Mi-a venit uite-aşa, brusc! Poate că erai dumneata!

Mama Jaffret tresări atât de puternic, încât domnul Noël o privi cu gura căscată.

— Am călcat în străchini? şopti cu o expresie pe jumătate temătoare, pe jumătate mulţumită, studiind-o pe Adèle Jaffret cu coada ochiului.

— Animalule! replică bătrâna, revenindu-şi deja din tulburare şi silindu-se să râdă, mă amuzi cu prostiile tale. Cum vrei ca eu să fiu luată drept un bărbat!…

— Doamne… Începu domnul Noël, dar se întrerupse adăugând: — De fapt, ai dreptate, e imposibil, din cauza celor două aluniţe ale dumitale, care-s mărişoare, nu glumă!

În ciuda slăbiciunii musculoase a gâtului său, bătrâna avea, într-adevăr, sub mătasea corsajului său, o pereche de rotunjimi formidabile.

— Te pomeneşti că mai eşti şi obraznic! îl dojeni cu o supărare comică. Greşesc că mă port familiar cu tine, dragul meu Piquepuce, nu eşti o persoană cuviincioasă.

Împotriva voinţei sale, mâinile îi tremurau uşor, dar chipul îi rămânea liniştit.

Domnul Noël o privi cu coada ochiului şi declară:

— Trebuie să credem că era totuşi domnul Larsonneur. De altfel, vei vedea că ticăloşirii are talent. Fii atentă, iată care-i povestea!

Capitolul XVII - Strada Bondy

Acel Noël nu era un recrut, iar porecla de Piquepuce cu care i se adresa câteodată Adèle era celebră în cafeneaua *L'Épi-Scié*. Remarcase prea bine emoţia subită a patroanei în momentul în care, încercând la nimereală, riscase ipoteza că bătrânul domn, principalul complice la evadare, putea fi una şi aceeaşi persoană cu însăşi Adèle.

Cu logica meseriei sale, îşi spusese: "Trebuie să fi dat o lovitură urâtă, deghizată în domn în vârstă, dacă nu vrea să fie văzută în rolul ăsta."

Dar servise vreme destul de îndelungată sub ordinele lui Toulonnais-l'Amitié, care era Vidocq sau umbra acestuia, pentru a nu cunoaşte cât de primejdios este să ştii prea multe, iar pe de altă parte, îşi lua foarte în serios "examenul".

Măcar în privinţa aceasta doamna Jaffret reuşise să-l păcălească.

El descrise, aşadar — dramatizând, şi ca un om care ştie că a săvârşit o acţiune frumoasă — goana lui în urmărirea trăsurii de-a lungul bulevardului.

— Şi să spun că nu alergam straşnic după caraghiosul ăla ticălos de Larsonneur, mărturisi el, ar însemna să mint, dar, în sfârşit, intenţia de a-ţi fi pe plac conta şi ea, pe cuvântul meu! De la strada Pas-de-la-Mule până la Galliote e de făcut o cursă bună, nu-i aşa, când goneşti să-i prinzi pe cetăţeni. Ei, bine! Trecând prin faţa cafenelei *L'Épi-Scié*, eram la fel de odihnit ca la plecare. Şi uite că, deodată, văd o trăsură care trece ca fulgerul, aproape tot atât de repede ca mine. Bun! Nu-i nevoie să fiu înghiontit ca să mi se atragă atenţia; pricep care mi-e treaba dar, în acelaşi timp, ciulesc urechile şi aud un galop în urma mea, şi zău că nu erau nişte patrupede! Bag viteză. Taman în faţa teatrului "Gaieté", unde se juca *La Citerne de l'Estrapade*, mai mulţi vânzători de bilete mă acostează şi mă-ntreabă dacă vreau să plâng pentru douăş'cinci de centime. Ah! Şmecheria era bine pusă la punct! Dacă dumneata ai fost, felicitări! Cupeul se afla atât de aproape, încât m-aş fi putut agăţa de arcurile lui din spate. Îi iau la goană pe derbedeii mei, care, în loc să mă lase-n pace, mă înconjoară. Mă prind cum stă chestia şi-i pocnesc pe trei dintre ei la ţurloaie, şi de-ndată ce-i văd lungiţi la pământ, sprintez… Da' ţi-am zis că totul era organizat mişto. "Prostule!" — mi se strigă în ureche — *"nu vezi că s-a luminat de ziuă?"* Trei vlăjgani, poate patru, ieşiseră de sub caldarâm şi, trosc! Mă pomenesc şi eu pe jos, cu o lovitură de măciucă-n cap, care-mi înfundă pălăria până la umeri… În chip de trosneală, apăi era una ca la carte! Pe cuvânt!…

Lăsând la o parte puţină exagerare şi introducerea în scenă a opt

sau zece atacanţi în loc de doi, n-am putea avea decât elogii pentru corectitudinea relatării domnului Noël. Doamna Jaffret îl asculta cu o placiditate din care nu lipsea o oarecare bătaie de joc, însă, sub indiferenţa ei prefăcută, nu pierdea nici o silabă.

— Dumitale puţin îţi pasă, continuă domnul Noël, da' nu-i şi cazul meu: am pierdut o pălărie. M-am ridicat cum am putut. Îi ştiu pe unii care s-ar fi dus să se culce, însă eu sunt croit din altă stofă. La cafeneaua *L'Épi-Scié* se juca "găină", era tentant, da' eu — nix! Când mi-a intrat ceva în cap!… Mi-am lăsat pălăria să zacă în canal, mi-am tras părul peste ochi şi mi l-am răvăşit, şi mi-am împăturit haina sub braţ. Vezi dumneata, doar cu-atâta mă deghizez mai bine decât într-un costum de turc fiindcă toţi sunt obişnuiţi să mă vadă mereu la patru ace. Îmi spuneam: "Trăsura s-a dus la naiba-n praznic, da' vânturându-mă prin faţa teatrelor s-ar putea să-i prinz iar pe vânzătorii mei de bilete."

— Şi? întrebă mama Jaffret căscând cât o ţineau fălcile. Scurtează puţin, mă plictiseşti.

— Ei, aşa s-a şi-ntâmplat, răspunse domnul Noël. Ia ascultă ceva care te va trezi: lângă teatrul *Historique* am zărit un individ cu umeri laţi, pe care bluzonul nu prea se potrivea, stând de vorbă cu-n puştan dintre cunoştinţele mele. Râdeau, nemernicii! Unul era domnul Larsonneur, în original, iar cel'lalt — Clampin, zis şi Pistol…

— Fostul ciripitor al inspectorului Badoît! îl întrerupse Adèle.

— Întocmai! Începe să te pişte, patroană? Pe vremuri se strecurase la *L'Épi-Scié*, da' acu' nu mai îndrăzneşte să calce pe-acolo.

— Şi ai auzit ceva din conversaţia lor?

— Nici un cuvinţel. Când ăştia doi discută în aer liber, au ochi de jur-împrejurul capului, şi n-aveam chef să mă apropii.

— Dar atunci…? începu Adèle.

— Aşteaptă puţin? Am dat ocol, m-am ascuns în spatele oamenilor. Ţi-aş putea spune că, la un moment dat, mi s-a părut că-ţi aud numele…

— Numele meu? Doamna Jaffret?

— Nu, ălălalt — Maillotte… Da' mi-ar fi teamă să nu mă-nşel.

— Mă bate gândul că ai avea dreptate, Piquepuce, drăguţule, zise bătrâna privindu-l fix.

— Ştii, zise el, eu joc corect. Dac-aş vrea să-nfloresc, aş fi liber s-o fac, fiindcă nu mi te-ai duce să-l întrebi pe Pistol sau pe domnul Larsonneur cum stau lucrurile…

— Eşti chiar atât de sigur? ripostă cu răceală Adèle.

— Oricum, n-ai decât să te duci, puţin îmi pasă… După câteva minute au pornit din loc — i-am urmărit. Au trecut prin spatele Castelului-de-Apă, intrând pe strada Bondy, şi au intrat în palatul ăla mare, din faţa teatrului "Ambigu". Am alergat spre poarta pentru

trăsuri şi am auzit spunându-se: "El este cel care plăteşte..."

— El, cine?

— Şi care plăteşte ce, nu-i aşa? Habar n-am, da' încă n-am terminat, vei ghici fără-ndoială mai bine decât mine. Cei doi s-au făcut nevăzuţi pe sub bolta din dreapta, printr-o uşă care mi s-a părut c-ar permite să intri în apartamentul dă la parter. M-am dus imediat la fereastră, pe stradă. Era luminată slab, în spatele unor jaluzele lăsate, însă geamurile rămăseseră deschise, pen'c-am auzit aproape îndată un glas care zicea desluşit: "Pofteşte-i să intre..."

Degeaba se străduia Adèle, ceea ce strălucea acum în privirile ei era mai mult decât curiozitate.

— Începe să te amuze? întrebă domnul Noël. Păcat c-am ajuns aproape la capăt. Ceilalţi au intrat. Le-am recunoscut foarte bine vocile când au spus: "Ce mai faceţi, domnule Mora?"

— "Domnule Mora!" repetă Adèle. Asta-i persoana de la parter?

— Nu ştiu. Persoana de la parter tăcea mâlc sau vorbea încet de tot, fin'că n-am reuşit să prind nici un cuvânt de-al ei. Domnul Larsonneur a zis: "S-a făcut!" S-au numărat nişte parale, apoi tot domnul Larsonneur a adăugat: "Se pare că micuţul e pe urmele cioplitorului de monumente funerare."

Adèle se agită în fotoliul ei. Era foarte palidă şi mormăi cu glas schimbat:

— Ce vrei să facem cu toate prostiile astea?

— Eu? *Dumneata* faci ce vrei, răspunse domnul Noël. Putem tăia restul, dacă nu te interesează. De altminteri, am ajuns la sfârşit. Aud persoana dinăuntru vorbind pentru prima şi ultima dată, şi zice cu un glăscior blând: "Vă rog să închideţi fereastra, mă tem de curent..."

— Doctorul Abel are un glas puternic! şopti fără a-şi da seama doamna Jaffret.

— Ha! Ha! râse Noël, nu era doctorul. Ştiam de la început că doctorul Abel Lenoir locuieşte în casa aia, pen'că eu ţi-am adus la cunoştinţă faptul, da' apartamentu' lui se află la primul etaj, spre grădină.

— Atunci, glăsciorul era al acelui domn Mora?

— Aşteaptă! Mai bine-aş uita amănuntul ăsta. În momentul în care se închidea fereastra, sunt sigur c-am auzit numele străzii pe care suntem acum şi numărul casei dumitale.

— Cine vorbea?

— Fostul ciripitor al Prefecturii — cel pe care domnul Larsonneur îl numea "micuţul" şi care e "pe urmele cioplitorului de monumente funerare"... N-aş putea garanta, pen'că s-a suprapus zgomotul închiderii ferestrei, însă cred c-am mai auzit un alt nume...

— Care?

— Cadet-l'Amour.

De data aceasta, doamna Jaffret nici nu tresări, ba chiar ridică din umeri:

— Cadet-l'Amour e departe, zise, dac-o mai fi trăind!

Domnul Noël fu puţin dezamăgit. Contase pe un succes.

— Chiar şi cea mai frumoasă fată din lume nu poate oferi decât ceea ce are!… începu el.

— Şi tu n-ai mare lucru, domnule Piquepuce, replică bătrâna pe un ton tăios. Al cui era glăsciorul?

— E voie să spun ce gândesc?

— De ce nu.

— Ei, bine! Era pe vremuri un glăscior care semăna cu acela, spuse în şoaptă domnul Noël, şi care totuşi se auzea de foarte departe. Inspira spaimă, asta-i sigur, da' cum toţi cei care-l ascultau se vânduseră de multă vreme diavolului…

— Destul! îl întrerupse Adèle, râzând acum fără nici o afectare. Prostia asta ar fi de-ajuns ca să fii respins la examenul ăla al tău. Păi, omule, morţii nu se mai întorc — e lucrul cel mai sigur de pe lume. Am fost la înmormântarea colonelului, şi am văzut cum a fost băgat în pământ… Du-te să te culci. Nu suntem nemulţumiţi de tine; uite, ţine zece ludovici pentru c-ai ratat evadarea Ciungului, şi noapte-bună.

Domnul Noël ieşi cu coada-ntre picioare. Coborând scara, Se gândea: "Nu ştiu dacă diavoliţa bătrână e şeful, nici care-i sunt planurile. Uneori îmi vine să cred că-l are pe colonel în dulap şi poliţia în buzunar!"

Îndată după plecarea lui, doamna Jaffret începu să străbată cu paşi mari biroul. Pe chipul ei de pasăre de pradă bătrână se citea ironie, dar şi o oarecare îngrijorare. Deschise un dulap aflat în stânga şemineului, în spatele mesei de lucru. Acesta era plin de hârţoage cu un aspect venerabil. Luă de acolo o sticlă şi un pahar pentru vin, pe care-l umplu conştiincios până la buză. Îl bău cu una din acele sorbituri scurte şi puternice descrise de amatori prin verbul "a rade". În sticlă era ţuică.

Oamenii obişnuiţi pot rade un păhăruţ, dar trebuie să fii cineva ca să razi aşa vârtos o asemenea stacană.

— Toate astea se vor aranja, se vor aranja, spuse închizând din nou dulapul. Măcar de n-ar observa că eu nu mă pricep deloc! Am văgăuna mea, ca anghilele, şi dacă treburile se încurcă, mă vâr în ea, şi bună-seara! Hai să mergem să-i vedem pe nuntaşi.

Îşi luă evantaiul, îşi înfoie faldurile rochiei şi deschise pentru a doua oară uşa salonului în care stătea "familia".

Nu era acela în care am mai intrat cu câteva ore mai înainte şi prin ferestrele căruia se vedea închisoarea Force, dincolo de terenurile cu demolări.

Încăperea aceasta era mai mare, iar vechimea mobilierului îi

dădea un aspect de măreţie.

Cartierul Marais, ale cărui palate văduvite de acoperişuri aparţin acum industriei, încă mai cuprinde comori — adevărate "bibelouri".

Mobilele din salonul în care intrăm şi care avea patru ferestre nu erau însă nişte bibelouri. Caracteristica bibeloului este că a fost vândut şi cumpărat. Aici, fotoliile venerabile, acoperite cu foarte frumoase tapiserii ale căror culori sunt spălăcite, draperiile, tablourile şi alămurile se aflau la ele acasă. Aici trăiseră şi îmbătrâniseră.

Încăperea aceasta din casa lui Jaffret semăna cu o capelă în care s-ar fi păstrat relicve.

Mai ales pendula, reprezentând un scut ridicat şi susţinu de doi sălbatici înarmaţi cu măciuci, de o parte şi de alta a cadranului împodobit cu email roşu şi auriu, era o operă de artă de bun gust şi de mare valoare. Blazonul avea "primul şi al patrulea câmp al Angliei, cel de-al doilea — al Scoţiei, cel de-al treilea — al Irlandei, fiecare fiind barat de spărtura semnificând calitatea de bastard (adică Fitz-Roy) iar peste întregul ecuson, o inimă de azur şi soarele încununat cu raze de aur, însemnând Clare."

Cele două devize ale coroanei Angliei — "Dumnezeu şi dreptul meu" şi "Ruşine celui ce se gândeşte la rău" — se desfăşurau, una deasupra, cealaltă dedesubtul marelui scut. În jurul ecusonului central se răsucea deviza personală a familiei Fitz-Roy de Clare: *"Clarus ante claros*{29}*"*.

Aceste armoarii, repetate pretutindeni, erau sculptate deasupra uşilor şi brodate pe spătarul fotoliilor.

Capitolul XVIII - Salonul familiei Jaffret

Şi, într-adevăr, adunarea plină de gravitate căreia i se alătură doamna Jaffret, elegantă în rochia ei de moar şi fluturând cu gesturi hotărâte imensul său evantai, nu era în prea mare discordanţă cu acele însemne de mândrie heraldică. Blazonul bastarzilor ultimului rege catolic al Angliei nu avea de ce se ascunde în faţa reuniunii jumătate nobile, jumătate burgheze pe care-o prezida.

Dintre cei de acolo, numai stăpânul casei, bietul şi bunul domn Jaffret, cel cu păsărelele, avea aerul unui intrus.

Ceilalţi cadrau perfect cu interiorul. Tuturor le este bine cunoscută frumoasa ţinută a notarului, în general vorbind. El Pare să fie la locul său în colibe ca şi în palate, chiar şi atunci când vârsta sau vreo frumoasă dovadă de devotament încă n-au făcut să-i înflorească la butonieră trandafirul onoarei.

Or, maestrul Souëf (Isidore) era decorat din abundenţă. Din

bogăţia panglicilor sale roşii s-ar fi putut croi o cravată, în plus, avea o înfăţişare ce îmbina cu o rară armonie nevinovăţia copilului din corul bisericesc cu majestatea misterioasă ce li se atribuie pontifilor religiei druidice. Părul său alb i-ar fi făcut cinste lui Charlemagne, al cărui monument poate fi văzut la Aix-la-Chapelle; cămaşa lui te fascina cu albul ei strălucitor; pe scurt, totul la el (chiar şi vata pusă în urechi) impunea atât dragoste cât şi respect.

Şi v-aş ruga să remarcaţi că astfel de notari nu sunt rari. Printre confraţii noştri există unii care, uneori, i-au insultat pe notari. Îi reneg din înaltul cultului duios pe care l-am închinat acestor îndeletniciri lucrative a căror denumire este sinonimă cu decenţă, curăţenie, discreţie, şi care, orice-ar zice calomniatorii, nu mai conduc la ocnă.

De altminteri, ocna s-a desfiinţat.

L-am prezentat, primul, pe maestrul Souëf fiindcă era cel mai frumos, dar şi ceilalţi oaspeţi din salonul casei Jaffret aveau valoarea lor. Se afla acolo doctorul Samuel — eleganţă severă, urâţenie accentuată şi purtând marca succesului. La vremea aceea atinsese apogeul faimei care, timp de zece ani, îi pusese la picioare turma bolnavilor nobili şi milionari.

Nimeni nu cunoscuse, nimeni nu ştiuse vreodată secretul ciudatei risipe ce înghiţea enormele câştiguri ale acestui om. Trăia ca un stoic, deşi încasa anual salariile a patru miniştri; la bursă n-a fost nicicând întâlnit vreun jucător mai norocos ca el, şi totuşi alerga după zece scuzi ca un ajutor de uşier.

Alături de el se afla una dintre reginele marii vieţi pariziene, clienta şi prietena lui, doamna contesă Marguerite du Bréhut de Clare, al cărei nume l-am mai pomenit de câteva ori.

Ar fi nevoie de un întreg volum pentru a povesti, chiar şi pe scurt, uimitorul roman al trecutului său{30}. Vom spune numai că, în urma aventurilor în cursul cărora îndrăzneala şi inteligenţa ei o slujiseră mai bine decât hazardul, se ridicase încet, cu trudă, de la un nivel inferior chiar şi sărăciei, croindu-şi drumul cu un braţ viguros dar necruţător, vânzându-şi fermecătoarea isteţime şi frumuseţea fără pereche, până în ziua în care intrase pe uşa cea bună în casa aproape regală a familiei de Clare, căsătorindu-se cu bretonul Joulou du Bréhut.

Ambiţia încă nu i se astâmpărase.

Stând mai sus, vedea mai multe lucruri, şi voia tot ceea ce vedea.

În salonul acela în care amintirile nobile abundau, dar în care elementul burghez îşi avea şi el locul, ea ocupa poziţia superioară în ierarhie, tot aşa cum ar fi ocupat-o şi în cel mai mândru palat de pe strada Varennes. Era o mare doamnă prin voia proniei cereşti, după cum poţi fi poet în pofida oricăror împrejurări, dacă aşa vrea Dumnezeu. *Incessu patuit dea*, spunea şi Virgiliu, care totuşi încă nu

bănuia existenţa cartierului Saint-Germain.

Pentru ce să negi puternicul farmec al zeiţelor? Cu toţii aţi văzut, în mândrele echipaje ai căror cai dansează pavane în lungul străzii Bac, ducese care ar fi fost în câştig de sută la sută dacă şi-ar fi schimbat înfăţişarea cu cea a bucătăreselor lor, şi v-aţi spus: "Rasa nu-i decât un cuvânt gol."

Nu este adevărat. Cuvântul ascunde un lucru splendid, dar rar.

Desigur, cunosc şi eu la fel de bine ca dumneavoastră o soţie de duce care este urâtă de la talpa picioarelor ei cu platfus până la rădăcina părului ţepos ce-i împodobeşte capul; nu ştie nici să meargă, nici să zâmbească, vocea îi este ordinară, intonaţia — groaznică, iar felul insultător în care poartă toaleta femeilor drăguţe te duce cu gândul la farsele jucate în teatrele londoneze, în care grosolana voioşie engleză o împopoţonează cu mătase şi catifea pe femela mistreţului casnic.

Nu mă opun, dar ia priviţi lângă ea: iată ceva demn şi zâmbitor, una dintre acele mândrii franceze, atât de semeţe Şi de vesele încât îţi râde inima. Nu ştiu ce titlu poartă aceasta — eu aş numi-o regină. Toată lumea o adoră, chiar Şi cei care nu-şi dau seama pentru ce anume. Ea impune, farmecă, atrage; are toate parfumurile femeii şi, în plus, un altul, ce nu le aparţine decât zeilor: ambrozia.

Aceasta-i Rasa.

Ca şi dumneavoastră, nu m-aş pricepe să definesc acest efluviu nobil, dar vă voi dezvălui una dintre cele mai ciudate caracteristici ale lui, pe care am descoperit-o în urma unor amănunţite căutări:

Femeile de soiul acesta nu au nevoie să îndrăznească.

Şi cu toate acestea, orice îndrăznesc ele, oricât de nebunească le-ar fi cutezanţa, nimeni nu se miră.

Şi toţi se-ntreabă — ah! Prin asta le-am ghicit divinul talisman! — toţi se-ntreabă cum de nu îndrăznesc încă şi mai mult!...

Marguerite, contesă de Clare, era una dintre alesele care niciodată nu vor putea îndrăzni prea mult. Genealogia ei? Nu posed acest articol, şi nu vorbim aici despre cai. Rasa, în toată splendoarea ei, am întâlnit-o în cartierul Saint-Germain; spun asta şi nu adaug nimic altceva, ba chiar trebuie să recunosc că nu mi-a ajuns la urechi nici o informaţie despre prezenţa în cruciade a vreunui strămoş al Margueritei.

Avea tot ce li se atribuie cu atâta uşurinţă adevăratelor mari doamne: nonşalanţa decentă, naturaleţea pe care n-o poate înlocui nici o artă, simplitatea — mamă a oricărei glorii; frumuseţea ei îi făcea pe poeţi să bată câmpii; era tânără, chiar şi în prezenţa înfloritoarei tinereţi a domnişoarei Clotilde, care şedea, în toaletă de gală, alături de ea!

Şi, bineînţeles, frumoasă era şi aceasta, dar în alt fel, şi îşi purta

cu o graţie puţin superioară strălucitoarele podoabe de logodnă.

Sub bogăţia buclelor blonde cu reflexe aurii, Clotilde avea o frunte foarte frumoasă şi ochi înconjuraţi de umbre adânci cu o privire sclipind de sinceritate. În momentul acela, pleoapele îi erau pe jumătate plecate, lăsând să i se vadă genele întoarse şi mătăsoase. Pe buze, mai proaspete decât o floare, îi flutura un zâmbet mirat — poate mirat de faptul că se reţinea.

Erau două frumuseţi îndrăzneţe. Marguerite îşi dovedise calităţile, Clotilde nu mai avea mult de aşteptat prilejul de a şi le demonstra.

Discutau împreună în momentul în care doamna Jaffret, ieşind din biroul soţului ei, reintră în salon, sau, mai curând, Marguerite îi spunea ceva în şoaptă şi cu mare însufleţire Clotildei, aceasta ascultând, după câte se părea, cu cea mai mare atenţie.

Între timp, ceilalţi membri ai reuniunii, alcătuită din oameni cu o înfăţişare foarte respectabilă, ba chiar dintre care unii, femei şi bărbaţi, ocupau fără îndoială poziţii sociale distinse, îl înconjurau pe domnul conte de Comayrol. Acesta explica absenţa fortuită a domnului Buin şi relata, cu amănunte, îndrăzneaţa evadare ce avusese loc în aceeaşi seară.

Maestrul Souëf, stând singur lângă masa pe care contractul aştepta de atâta vreme, se uita din două-n două minute la un minunat ceas pe care obişnuia să-l poarte cu prilejul căsătoriilor spre a încuraja cadourile, şi-şi manifesta cu gravitate profunda nemulţumire.

Adèle veni drept spre el şi, pe un ton sec, îi spuse:

— Cauzele întârzierii îmi sunt cunoscute, scumpe domn, nu vă pierdeţi răbdarea.

Maestrul Souëf roşi ca un om ce ţine la aparenţele sale în societate şi care-i prins în flagrant delict de necuviinţă.

— Nu pentru mine, se bâlbâi el, dar mă puneam în locul familiei…

Adèle se depărtase deja, ducându-se spre grupul al cărui centru îl constituia domnul de Comayrol.

— Bietul Buin! spuse, o persoană atât de cumsecade! Şi totdeauna la postul său! Închipuiţi-vă că, în timpul evenimentului, el era la noi! Şi tocmai ne spunea cum beneficia condamnatul de nişte protecţii de-a dreptul uimitoare.

— În cadrul administraţiei?

— Sau chiar mai de sus, poate?…

— Doamne! Cam de pretutindeni.

— Am discutat de curând cu un slujbaş al închisorii, şi asta vă va îndemna să-mi scuzaţi absenţa. Buin este un foarte bun prieten al nostru. Dacă n-ar fi fost împrejurările care ne reunesc aici, la ora asta domnul Jaffret s-ar fi aflat cu siguranţă la el, încercând să-l consoleze şi oferindu-şi serviciile.

— Bineînţeles că da, îi întări vorbele domnul Jaffret, cu o expresie timidă şi privind în ochii soţiei sale spre a încerca să-i ghicească gândurile.

Adèle continuă:

— Slujbaşul îmi povestea… Nici nu ştii până unde merge dibăcia ticăloşilor acestora! În jurul uşii se aflau mai bine de o sută de persoane, zece salariaţi ai închisorii, patru jandarmi şi încă alţii; ei, bine, nemernicul a fost deghizat în mijlocul tuturor, şi a trecut prin mulţime anunţându-şi propria condamnare.

— Drăguţ, ce să zic, aprecie de Comayrol.

Maestrul Souëf, care dorea să se reabiliteze cu orice preţ, se apropie de grup şi replică:

— Aşa suntem noi, francezii! E vorba despre un ucigaş care-i scapă justiţiei, iar noi exclamăm: "Ce drăguţ!"

Adèle îi adresă un semn de aprobare energică şi părăsi grupul, îndreptându-se către contesa Marguerite. În drum, doctorul Samuel, care stătea deoparte răsfoind un album, o opri apucând-o de mânecă.

— Totul e-n ordine, îi spuse Adèle, sunt mulţumită.

Însă contesa de Clare o ţintui cu o privire întrebătoare, pe care Adèle o susţinu vitejeşte, declarând:

— Ţin în mână toate sforile marionetelor noastre. Nu-mi scapă nimic. Veţi vedea în curând!

Apoi, aşezându-se pe un colţ de scaun, adăugă:

— I-aţi vorbit deja scumpei copile?

— Da, desigur, răspunse Marguerite, petrecându-şi un braţ pe după gâtul Clotildei şi dându-i o sărutare. Nu doar de astăzi ne iubim noi două, nu-i aşa, frumoasa mea dragă?

Clotilde surâdea uşor.

— Cine nu v-ar iubi? murmură.

— Cu toate acestea, continuă Marguerite, încă nu i-am spus totul. Vreau să fiu foarte sigură înainte de a rosti cuvântul cel mare.

— Sigură în ce privinţă? întrebă Clotilde, ai cărei ochi frumoşi se luminară de o curiozitate calmă.

Marguerite zâmbi şi răspunse printr-o altă întrebare:

— Ştii, copila mea, că, prin vârstă, aş putea fi mama dumitale?

— Oh! exclamă Adèle, numai dumneavoastră vă puteţi permite asemenea cochetării. Aveţi vârsta frumuseţii depline, scumpă contesă.

— Cea mai frumoasă! adăugă Clotilde cu sinceră admiraţie.

Adèle îi mângâie obrazul cu un gest de bunică şi şopti:

— Dar oare noi, nu simţim noi puţintică nelinişte?

— Nu, replică Clotilde, jucându-se cu o splendidă pereche de cercei cu diamante montaţi după moda antică şi a căror casetă deschisă o avea pe genunchi — cadoul de nuntă al contesei.

— Şi totuşi, insistă doamna Jaffret, întârzierea aceasta… Ai avea

motive să te nelinişteşti, doar dacă nu cumva ştii…

— Chiar aşa! o întrerupse Clotilde zâmbind; ştiu că va veni.

Capitolul XIX - Ultimii din neamul Fitz-Roy

I-a prins bine doamnei Jaffret să stea cu spatele la lustră, având faţa în umbră, căci nu-şi putu reţine o strâmbătură la auzul răspunsului fetei. Cât despre contesa Marguerite, surâsul frumos şi calm Ce-i flutura pe buze părea tăiat în marmură. Cu o privire rapidă ca fulgerul opri cuvintele Adèlei şi, sărutând fruntea Clotildei, o întrebă:

— Asta ne-a spus-o inimioara noastră?

O uşoară roşeaţă îmbujoră chipul frumoasei tinere.

— Ca să vezi! replică izbucnind în râs, iar râsul o făcea şi mai fermecătoare, citisem în multe cărţi că inima ar vorbi, dar încă nu ştiam că-i adevărat!

— Atunci, insistă Adèle, nu ai nici un motiv anume?…

O privire poate înţepa ca şi vârful unui cuţit, fiindcă, sub cea a contesei, doamna Jaffret lăsă să-i scape un geamăt dureros şi tăcu.

În momentul acela uşa salonului se deschise, şi domnul Laurent, în livrea nouă, anunţă:

— Domnul prinţ Georges de Souzay!

La auzul numelui prinţului, rostit în mijlocul conversaţiilor, în salon se creă o agitaţie febrilă. Câteva dintre personajele prezente nu-l cunoşteau pe noul-sosit. Doamna Jaffret merse în întâmpinarea lui şi-i primi scuzele cu o reală demnitate, îmblânzită de cea mai cordială indulgenţă.

Repet aici că bătrâna Adèle nu era lipsită, dincolo de urâţenia ei din naştere, de un oarecare lustru. Fără îndoială, în vremuri apuse, văzuse o altă lume decât cea a sărmanului şi bunului Jaffret.

— Întârzierea — observă maestrul Souëf (Isidore) negându-şi cu măreţie opiniile de mai adineauri — pe lângă faptul că nu depăşeşte mai mult de patruzeci şi două de minute, este cu atât mai scuzabilă la înapoierea dintr-o călătorie pe care căile ferate, în ciuda incontestabilei lor superiorităţi din punct de vedere al rapidităţii…

Cu siguranţă, toată lumea a remarcat că, în general, frazele notarilor sunt întrerupte de câte un incident favorabil. Oare cât de lungi ar ajunge dac-ar fi lăsate să se depene până la capăt?

Doamna Jaffret îl dădu la o parte pe soţul său, care-i stătea cu stângăcie în drum, şi luă braţul prinţului spre a-l conduce la contesa Marguerite. Aceasta se ridicase în picioare, ţinând-o de mână pe Clotilde.

Prinţul îi oferise braţul stâng, fiindcă aşa se nimerise, după cum explică maestrul Souëf, atrăgând totuşi atenţia că nu astfel se obişnuieşte. Cu mâna dreaptă, prinţul îşi ţinea pălăria.

Impresia pe care-o produse în salon fu cât se poate de măgulitoare şi, când bietul domn Buin sosi — aproape pe urmele lui, nevrând, cu toată supărarea, să le refuze prietenilor şi vecinilor săi această dovadă de afecţiune — putu auzi murmurul binevoitor ce se prelungea după intrarea domnului de Souzay.

— Vă implor, spuse directorul închisorii astupându-şi urechile cu ambele mâini, nici un cuvânt despre afacerea aceea oribilă! Fuseseră luate — şi bine luate — toate măsurile posibile. Dacă mi se vorbeşte despre accident, muşc!

Domnişoara Clotilde îşi întâmpină logodnicul cu un zâmbet ceremonios, ce diferea de felul ei de-a fi obişnuit. După ce-şi exprimase respectul către contesă, amabilă şi fermecătoare ca întotdeauna, prinţul i se adresă tinerei fete:

— Domnişoară, dumneavoastră sunt dator să vă adresez scuzele mele, chiar înainte de a ruga să fie primite de doamna contesă de Clare. Doamna prinţesă de Souzay, mama mea, avusese intenţia de a mă însoţi…

— Chiar aşa?! exclamă Adèle.

Marguerite luă mâinile Clotildei într-ale sale şi nu-şi ascunse defel bucuria.

— Aţi auzit, doctore? întrebă.

— Am auzit, răspunse domnul Samuel, apropiindu-se îndată.

După câte se părea, simpla intenţie a doamnei de Souzay, de a-şi însoţi fiul la familia Jaffret, constituia un eveniment important.

Georges continuă:

— Am aşteptat până în ultimul moment. Prinţesa m-a rugat să vă spun, şi vă repet chiar propriile-i cuvinte, că numai dureroasa stare a sănătăţii sale a împiedicat-o să întreprindă, astăzi, un demers pe care-l consideră mai mult o plăcere decât o datorie.

Adèle îşi ridică ochelarii, spre a-şi şterge ochii.

— Jaffret! chemă ea, maestre Souëf, Comayrol! De fapt dumneavoastră toţi, de vreme ce toată lumea de aici iubeşte şi respectă nobila familie căreia de atâţia ani îmi închin devotamentul, veniţi cu toţii să aflaţi o veste ce vă va umple de bucurie. Reconcilierea este fapt împlinit între cele două ramuri ale familiei de Clare! Da! Am apucat să văd asta înainte de a muri!

Era, într-adevăr, acea emoţie înduioşătoare a oamenilor în vârstă ataşaţi unei mari familii şi care resimt cu mai multă intensitate decât înşişi membrii ei efectul fericirii sau al nenorocirii acesteia. Vom vedea în ce măsură aveau dreptul bunul Jaffret şi soţia lui să iubească tot ce purta numele de Clare.

Înfăţişarea salonului oferea un exemplu în plus în sprijinul adevărului exprimat aici de noi; căci, dintre toate chipurile, al lui Georges şi al Clotildei erau cele cu mult mai calme. Se iscă un murmur înduioşat care făcu înconjurul asistenţei, iar maestrul Souëf îşi apăsă mâneca pe coperta contractului, ca şi cum ar fi şters o lacrimă ce i-ar fi căzut pe ea.

— Iată o veste bună şi o vorbă excelentă, prinţe, spuse doctorul Samuel.

Şi, în timp ce blândul Jaffret îşi freca mâinile cu expresia aceea uşor mirată ce-l caracteriza, contesa Marguerite adăugă:

— Prinţe, în măsura în care se cuvine, consider ca aparţinându-mi amabila intenţie a respectatei mele verişoare, prinţesa de Souzay. Căsătoria ce se încheie acum nu este una obişnuită; are loc sub auspicii promiţătoare, şi sunt foarte fericită că am contribuit la ea cu slabele-mi puteri.

Îi întinse mâna lui Georges, care i-o sărută. Printre pleoapele întredeschise ale logodnicei se strecură o privire — o sclipire pătrunzătoare şi plină de o intensă curiozitate.

Oare ce căuta acea privire, cu siguranţă cea mai arzătoare şi cercetătoare pe care-am văzut-o ţâşnind din ochii domnişoarei Clotilde? Poate că răspunsul la această întrebare va părea pueril. Judecând după dubla sa străfulgerare, privirea aceea era destinată numai să cerceteze cele două mâini ale lui Georges.

Dreapta continua să ţină pălăria. Stânga fu cea de care se sluji Georges pentru a ridica până la buze fermecătoarele degete ale Margueritei.

De îndată ce văzu asta, Clotilde îşi plecă ochii. Marguerite şi Adèle schimbaseră o scurtă privire.

Iar Georges făcu în continuare înconjurul salonului, fiind acum însoţit, de o parte, de doctorul Samuel, iar de cealaltă, de domnul conte de Comayrol. Adèle rămăsese lângă Marguerite, căreia-i şopti:

— Joacă strâns, atenţie! Vei pune, în fine, punctul pe *i* cu micuţa?

După câte se pare, se apropiase prea mult, căci contesa îşi duse batista la nas.

— Pe cuvântul meu! zise Adèle profund jignită, nu s-ar spune că ne-am cunoscut în piaţa Şcolii de Medicină. Pe vremea aia, tutunul şi ţuica nu te făceau să strănuţi! Pe cinstea mea! Îţi spun că astea-s inhalaţii, şi o picătură de coniac pe vată, pentru durerea mea de dinţi. Ce atâta fandoseală?

Se îndepărtă furioasă şi luă loc, în mod ceremonios, alături de maestrul Souëf.

— Drăguţa mea, spuse Marguerite, îndată după plecarea Adèlei, sunt convinsă că instinctul dumitale te-a făcut să înţelegi că nu le aparţii acestor oameni cumsecade. În vremurile de azi, adânca

prăpastie care despărţea castelele aproape a dispărut. Ne putem aşeza aici, fără ca asta să însemne o necuviinţă, şi să sărbătorim cea mai solemnă zi din viaţa dumitale în casa domnului şi a doamnei Jaffret, cu atât mai mult cu cât această locuinţă e plină de amintirile strămoşilor dumitale. Însă nimic nu poate desface ceea ce a făcut Dumnezeu: ei sunt nişte mic-burghezi, iar dumneata faci parte din marea nobilime. Eşti mulţumită că eşti nobilă, Clotilde?

— Sunt mulţumită, răspunse fata, sunt mulţumită că, prin naştere, nu sunt mai prejos de bărbatul cu care mă voi căsători.

— Îmi vei mărturisi în sfârşit, scumpă copilă, dacă-l iubeşti?

— Îmi place... sunt încântată şi că sunt ruda dumneavoastră, doamnă.

Marguerite o îmbrăţişă — nicicând vreo femeie nu se pricepuse mai bine ca ea să strecoare într-un surâs o privire pătrunzătoare. Întreaga ei viclenie felină şi necruţătoarea-i diplomaţie erau în acea privire care vi s-ar fi părut bună ca aceea a unei mame. În gând îşi spunea: "Ce se află oare în adâncul sufletului acestei făpturi?"

Poate că nimic. Şi totuşi, Marguerite se temea, fiindcă îşi amintea de ea însăşi la vârsta de şaptesprezece ani.

"Mi se pare", îşi mai spunea, "că la vârsta aceea aş fi dus de nas chiar şi o femeie la fel de tare ca mine!"

Asta însemna: "atât de tare cum sunt la vârsta de...", dar niciodată nu-şi spunea vârsta.

— Multe lucruri se pot exprima cu puţine cuvinte, draga mea, continuă cu glas tare. În cinci minute, avem timp să punem punctele pe *i*, spre a vorbi ca excelenta noastră Adèle. Adineauri ţi-am spus îndeajuns pentru ca, de acum înainte, să mă înţelegi din jumătăţi de cuvinte. Noi, dumneata, eu, doamna ducesă şi Georges de Clare, suntem ultimii din neamul de Clare, şi mă miră puţin calmul cu care asculţi rostindu-se acest nume mare, care este şi al dumitale.

— Şi pe mine mă miră puţin, replică Clotilde. Poate că încă nu am în mine tot ceea ce trebuie pentru a aprecia o asemenea onoare şi o atât de mare fericire.

Sprâncenele Margueritei se încruntară uşor.

— S-ar putea, zise totuşi, şi în fond, nici n-ar fi de neînţeles. Din copilărie, te afli într-o situaţie atât de diferită de cea care ţi se datorează! Tocmai această situaţie ţin să ţi-o explic pe scurt. De aproximativ un sfert de veac, familia noastră pare să fi fost urmărită de o stranie fatalitate. Oamenii înţelepţi nu cred în fatalitate. Aceia dintre noi care erau săraci (cu excepţia, totuşi, a tatălui dumitale) au supravieţuiţi aşa încât te poţi gândi că imensa avere a familiei de Clare era o pradă în jurul căreia se încrâncenau duşmani misterioşi. Datorită neînţelegerilor interne care ne-au răvăşit familia, aceşti duşmani sunt atât de victorioşi încât ultimii reprezentanţi ai numelui

trăiesc într-o relativă mediocritate şi şovăie în faţa bătăliei juridice pe care-ar trebui s-o câştige pentru a fi repuşi în posesia moştenirii lor. Unele documente importante lipsesc, deoarece ne-au fost atacate nu numai vieţile, ci şi drepturile…

— Cine le-a atacat? întrebă Clotilde.

— Dacă doamna contesă binevoieşte să îngăduie, spuse în acel moment maestrul Souëf, vom trece la citirea contractului, domnul conte de Comayrol având procură spre a reprezenta ramura de Souzay. Am onoarea de a vă ruga să păstraţi linişte.

Capitolul XX - Contractul de căsătorie

Toate conversaţiile particulare încetară, fiecare luând loc şi pregătindu-se să asculte.

— Stimate domn, spuse contesa Marguerite, adresându-i-se orgoliosului notar, vă rog să mă scuzaţi, vă mai cer un minut, doar un minut.

Apoi, întorcându-se către Clotilde, adăugă în şoaptă:

— Există lucruri ce nu pot fi lăsate nelămurite. Întrebai cine sunt duşmanii noştri, draga mea copilă? Întrebare foarte firească, şi la care totuşi nu-i uşor de răspuns, mai ales în Puţine cuvinte. Cu toate acestea, voi încerca. Se spune că o asociaţie cumplită, la care erau afiliaţi oameni aparţinând celor mai înalte clase ale societăţii noastre, a trăit în umbră, în plin secol al XIX-lea, în mijlocul Parisului…

— Ştiu, o întrerupse Clotilde, aşa cum se retează scurt un subiect prea bine cunoscut: — Fracurile-Negre!

Contesa o privi mirată.

— Ai auzit oare vorbindu-se?… începu.

— Oh! exclamă Clotilde, ştiu multe despre toate acestea. Fostul servitor al unchiului meu Jaffret, sărmanul Échalot, îi cunoştea pe toţi, şi boteza păsările din colivie cu numele lor — al celor răi. Printre ei erau colonelul, Toulonnais-l'Amitié, Trei-Labe, Corona, Fanchette, Marguerite de Bourgogne, care era atât de frumoasă — multă vreme, când eram mică, am crezut că aceea eraţi dumneavoastră… iertaţi-mi îndrăzneala, doamnă…

Un zâmbet sincer ilumină chipul contesei, care spuse:

— Nebună scumpă! Pentru copii, totul e prilej de joacă.

Şi, pe un ton grav şi trist, adăugă:

— Sunt văduva unui om pe care Fracurile-Negre l-au ucis, iar eu însămi, de două ori lovită, nu-mi datorez viaţa decât unui miracol… Întreabă-l pe iubitul nostru Samuel.

— Nu-l voi întreba nimic, niciodată, replică repede fata.

— Pentru ce?

— Fiindcă-mi inspiră teamă.

Maestrul Souëf (Isidore) tuşi în chip de avertisment.

— Lumea îşi pierde răbdarea, draga mea, se grăbi să spună Marguerite. Vom relua această convorbire, deoarece îmi rămân încă multe lucruri pe care să ţi le aduc la cunoştinţă. Află totuşi că tatăl dumitale era un Fitz-Roy de Clare cu acelaşi drept ca şi generalul, el însuşi duce, deşi era sărac şi a trăit în condiţii umile. Étienne Morand era vărul primar al şefului familiei şi unchi al contelui, soţul meu. El a fost acela care-a descoperit regula de conduită pe care, de atunci înainte, am urmat-o în ceea ce te priveşte, cu prilejul accidentelor atât de numeroase şi de crude care răspândeau doliul în familia de Clare… Măcar bănuieşti ce pierderi a suferit familia dumitale, copilă mult-iubită? Ducele de Clare (pair al Franţei) a fost asasinat, generalul — de asemenea, şi tot aşa şi ducesa, soţia sa, precum şi prinţesa d'Eppstein{31}, fiica lui, căreia i s-a adăugat mătuşa noastră, călugăriţa. Îţi vorbesc despre vremuri îndepărtate, însă, mai recent, au căzut victime soţul meu şi prinţul de Souzay, care era duce de Clare abia de o lună, şi însuşi sărmanul Morand, şi cele două fete — nişte sfinte —, domnişoarele Fitz-Roy, la care, în copilărie, te duceai să te joci, şi la care te aflai, după câte mi s-a spus, chiar în ziua catastrofei…

Clotilde pălise.

Cutiuţa ce conţinea superbii cercei cu diamante tremura în mâna ei.

— Da, murmură, eram acolo! Îmi voi aminti toată viaţa.

— În faţa acestei epidemii de omoruri, continuă Marguerite coborând glasul, mai curând în faţa acestui masacru, împotriva căruia justiţia n-a putut face nimic, nici spre a preîntâmpina crima, nici pentru a o pedepsi, noi trecusem sub tăcere numele dumitale şi ascunsesem faptul că trăieşti. Ţine seama că scurtez. Şi dacă, în sfârşit, ne-am hotărât să sfâşiem vălul, cu prilejul acestei căsătorii ce reuneşte familia într-un singur mănunchi, şi prin care capeţi un vajnic apărător, asta se datorează faptului că procesul şi condamnarea acelui mizerabil, a asasinului domnişoarelor Fitz-Roy…

— Şi evadarea lui?… o întrerupse Clotilde.

— O mare nenorocire — izbucni contesa cu un gest de dezamăgire repede stăpânit — dar care, ieri, nu putea fi prevăzută. De altminteri, totuşi s-a realizat, într-o oarecare măsură, trezirea justiţiei, iar noi, ca să ne dăm seama de puterea duşmanilor noştri, nu avem nevoie de această fugă. Vei fi bine păzită, dragă fată, nu te teme…

Se întrerupse, adăugând cu glas tare:

— Domnule Souëf, te ascultăm.

Şi, în timp ce notarul, încântat, îşi răsfoia hârtiile, întrebă:

— Ai înţeles bine, Clotilde?

— Da, verişoară, răspunse fata, şi-ţi mulţumesc.

Maestrul Isidore Souëf îşi limpezi glasul printr-un hm! Hm! sonor şi începu să citească imediat, cu vocea aceea, realmente fără pereche în notariat, despre care s-a spus că ar da farmec chiar şi unei zestre mai mici de o sută de mii de franci şi că citeşte contractele aşa cum Duprez cânta opera La Juive.

— "În faţa subsemnaţilor, maestrul Souëf, Isidore-Madeleine-Xavier, şi a colegului său, notari în Paris;

Au compărut:

Georges-William-Henri Fitz-Roy Stuart de Clare, prinţ de Souzay, proprietar, locuind în palatul său, în Paris, strada Pigaille, numărul...

Fiu al lui William-Henri Fitz-Roy Stuart de Clare şi de Souzay, duce de Clare, pair al Franţei, şi al doamnei Françoise-Jeanne Angèle Tupinier de Beaugé, locuind în Paris, strada Pigalle, acelaşi număr, domnul duce de Clare fiind decedat,

Susnumitul prinţ de Souzay stipulând pentru dânsul şi în numele său personal, de o parte,

Şi

Domnişoara Clotilde-Marie-Elisabeth Morand Stuart de Clare,

Fiică minoră, emancipată prin hotărârea consiliului de familie şi prin declaraţia domnului judecător, datată 23 ianuarie 1853,

A lui Étienne-Nicolas Morand Stuart De Clare şi a Mariei-Clotilde-Julie Gordon de Wangham, ambii fiind decedaţi.

Locuind pe strada Culture-Sainte-Catherine, numărul..., la domnul Jean-Baptiste Jaffret, rentier, fostul său tutore şi actualul curator, şi la soţia numitului,

Stipulând pentru ea şi în propriul său nume, de cealaltă parte,

Care, în vederea căsătoriei dorite între ei şi urmând a fi oficiată fără întârziere la primăria arondismentului al 9-lea din Paris, au stabilit astfel clauzele şi condiţiile civile ale unirii lor..."

Aici, maestrul Souëf face întotdeauna o pauză spre a recepţiona şi savura murmurul aprobator ce răsplăteşte fără greş atât minunatul său organ sonor, cât şi perfecţiunea debitului său. De câte ovaţii din acestea nu s-a bucurat în cursul strălucitei şi îndelungatei sale cariere!

După două hm! hm!-uri continuă, vorbind pe deasupra procesului verbal pe care-l lăsase jos:

— Obstacolele cu totul trecătoare, condiţiile — dacă preferaţi să spunem aşa — cărora le este subordonată oficierea căsătoriei fiind cunoscute şi acceptate de cele două părţi contractante, de asemenea cunoscute şi acceptate de fostul consiliu de familie, de curator şi de către întreaga asistenţă, n-am fost nevoit să menţionez acest fapt care va dispărea odată cu oficierea ceremoniei, nici să fixez data căsătoriei.

— Foarte bine! aprobă Adèle.

Aprecierea fu repetată în unanimitate, şi maestrul Souëf îşi reluă lectura:

— "Articolul unu: nu vor fi consideraţi legaţi prin datoriile unuia faţă de altul, anterioare căsătoriei lor, iar dacă există, vor fi achitate de acela dintre ei care le-ar fi contractat, sau de capul familiei celui de partea cărora provin, fără ca celălalt soţ, nici ceilalţi membri ai familiei să poată fi în vreun fel obligaţi..."

— Asta nu-mi place, spuse contesa Marguerite. Restaurăm aici una dintre cele mai mari familii din Europa. Să lăsăm meschinăriile!

— Fără meschinării! o susţinu imediat Angèle.

— Încredere de ambele părţi! adăugă Comayrol, cunoscut pentru opiniile sale cavalereşti.

Şi toată lumea repetă în cor:

— Încredere! Încredere!

Maestrul Souëf zâmbi cu un uşor dispreţ.

— Afacerile sunt afaceri, declară. Eu, unul, mă spăl pe mâini!

Deoarece maestrul Souëf vorbea despre a-şi spăla mâinile, domnul de Comayrol schiţă imediat gestul respectiv, iar semeţul notar continuă:

— "Articolul trei: bunurile pe care viitorul soţ declară că le aduce în căsătorie şi pe care le-a făcut cunoscute viitoarei soţii, aceasta recunoscând faptul, sunt..."

Aici, maestrul Souëf se întrerupse din nou şi flutură, nu fără graţie, batista pe care-o ţinea în mână.

— Deoarece ambele familii au cerut, spuse, ca situaţia specială în care se află noii căsătoriţi — situaţie ce, de altfel, este aceeaşi pentru fiecare din ei — să nu fie deloc menţionată în contract, ca fiind în esenţă trecătoare, sunt dator, în interesul demnităţii mele profesionale, să o exprim cu glas mai încet.

— Foarte bine! aprobă doamna Jaffret. Daţi-i drumul, dar mai repede.

— Este de la sine înţeles, continuă notarul, că toţi cei de faţă cunosc împrejurările celei de-a două căsătorii a domnului duce de Clare, care s-a căsătorit cu Angèle Tupinier de Beaugé în Scoţia, potrivit legilor şi formalităţilor locale…

— Ei! Da, bineînţeles! exclamă Adèle.

— Tocmai pentru că toată lumea cunoaşte acest fapt, adăugă Marguerite, nu văd utilitatea…

— Daţi-mi voie! insistă maestrul Souëf. Profesiunea noastră este

un sacerdoţiu! În general, mă abţin să rostesc acest cuvânt, care a fost la originea multor glume destul de nesărate, dar el subliniază drepturile şi îndatoririle mele. Căsătoria scoţiană a domnului duce, tatăl viitorului soţ, validată ulterior în Franţa, nu ridică nici umbra unei dificultăţi, însă agravează, oarecum prin juxtapunere, faptul privind pierderea sau distrugerea actului de naştere al numitului viitor soţ care, adăugat la situaţia întru totul analogă în care, din nefericire, se află scumpa noastră Clotilde…

— Cer cuvântul! interveni de Comayrol. Nu pot lăsa ca problema să fie prezentată în felul acesta. Cu prilejul răzmeriţei din 1831, la arhiepiscopie, toate documentele referitoare la starea civilă a prinţului Georges au fost, într-adevăr, distruse sau sustrase; căci însăşi ducesa le depusese în scopul validării căsătoriei religioase. Însă un act de notariat a fost întocmit chiar pe loc, şi dacă n-ar fi fost, am putea întruni aici, cu ajutorul celor despre care vorbesc, inclusiv onorabilul domn Buin şi maestrul Souëf el însuşi, elementele unei a doua declaraţii.

— Foarte bine! zise doamna Jaffret, din celălalt capăt al salonului. Este clar!

Prinţul, de o parte, şi Clotilde, de cealaltă, rămâneau tăcuţi.

Contesa Marguerite adăugă:

— De altfel, noi n-am renunţat defel la speranţa de a regăsi actele de naştere. Aşa cum ştim cu toţii, cel al dragei noastre Clotilde s-a aflat în mâinile tatălui său până la moartea lui.

Maestrul Souëf strălucea de mulţumire.

— Iată ce-nseamnă profesiunea! spuse. În mintea mea nu există nici o îndoială. Ştiu Că-i avem aici pe moştenitorii poate ai celei mai mari averi teritoriale actuale din Franţa, şi dumneavoastră n-aţi vrea ca eu să iau precauţiile elementare care nu lipsesc din nici un contract burghez, stipulând aporturi de o mie de scuzi şi zestre de o mie cinci sute de franci!

Respira zgomotos, aşa cum face de obicei actorul care istoriseşte, la Teatrul Francez, moartea lui Hypolit, apoi continuă:

— Vă mulţumesc pentru spusele dumneavoastră, care măcar stabilesc situaţia aşa cum este, atât din partea celor doi soţi, cât şi din partea martorilor, a familiei şi din propria mea parte, eu fiind instrumentul necesar şi privilegiat al fericirii lor în căsătorie… Acestea fiind înţelese, deoarece le-am exprimat sau am provocat exprimarea lor în clar, închei articolul trei:

"... Bunurile viitorului soţ sunt:

1. Averea personală a doamnei ducese, văduvă de Clare, prinţesă de Souzay, mama sa, evaluată la optzeci de mii de lire în rente, asupra cărui venit numita prinţesă constituie un aport de douăzeci şi cinci de

mii de franci, plătibili anual, în conformitate cu actul întocmit în Biroul meu şi al cărui proces verbal se află în anexă;

2. Drepturile sale actuale şi lichide — însă subordonate prezentării unor titluri — la succesiunea domnului duce de Clare, tatăl său, evaluate în bunuri mobile şi imobile la suma de Patru milioane cinci sute de mii de franci;

3. Drepturile sale actuale şi lichide, însă, etc., ca mai sus, la succesiunea generalului duce de Clare, unchiul său, evaluată în bunuri mobile şi imobile la suma de trei milioane opt sute de mii de franci;

4. Drepturile sale actuale şi lichide, etc., ca mai sus, la succesiunea doamnei prinţese d'Eppstein, ducesă de Clare, sora tatălui său, evaluată în bunuri mobile şi imobile la suma de două milioane două sute de mii de franci;

5. Drepturile sale actuale şi lichide..."

Capitolul XXI - Cavatina milioanelor

Există felurite maniere de a savura marile emoţii datorate artei, fie că este vorba de o sublimă tiradă a lui Corneille, recitată de Rachel, fie că este o melodie divină de Rossini, cântată de Alboni.

Unii tac de parcă s-ar fi transformat în statui, alţii vibrează din toate fibrele fiinţei lor şi, fără voie, emit — mai ales femeile — zgomote profunde: suspine, şoapte, gemete nedesluşite şi subtile ce ţin locul cuvintelor admirative. Este vorbirea mută, puternicul însă reţinutul strigăt al pasiunii. Îl auzi ca pe o hulă imensă, dar discretă, care te învăluie şi te acoperă fără ca vreun zgomot distinct să străbată atmosfera tăcută care totuşi bubuie, impregnată de ecouri nelămurite.

Aşa se întâmpla în salonul lui Jaffret, care tresărea de sus până jos, atins în mod misterios, în toate coardele sale invizibile, de arcuşul de aur. Nu ştiu ce le spunea Orfeu pietrelor, se susţine că le vorbea despre dragoste, dar asta li se potriveşte bolovanilor; ştiu însă că bărbaţilor şi femeilor glasul autentic al maestrului Souëf, cântând imnul milioanelor, le provoacă întotdeauna un fior voluptuos.

Iar pentru celelalte lucruri care te mişcă şi ele şi care, în felul lor, sunt frumoase — dragostea deja citată, onoarea, religia — este necesară seducţia formei.

Iubirilor sufleteşti le trebuie Petrarca; încântărilor fericirii tinereşti — Shakespeare; onoarea nu se ridică la adevărata sa înălţime decât la auzul uriaşului vers al lui Corneille; Dumnezeu, în fine, Dumnezeu însuşi nu se manifestă în toată strălucirea sa redutabilă decât sub şocul puternicului cuvânt al lui Bossuet sau al strigătului supraomenesc al lui Lacordaire.

Dar aurul! Nimic nu-l măreşte, nimic nu-l înalţă; el este cel care există pentru că este zeul tuturor celor care nu mai au Dumnezeu!

Şi aici, vă spun adevărul (o, fraţii mei!): voi nu credeţi în aurul poeţilor — acela vă face să zâmbiţi, nu e aurul vostru! Aurul bun, singurul care poartă acest titlu şi care zornăie, conferind copiilor cruzime de bărbat şi redând sângelui întârziat în venele bătrânilor fiorul înflăcărat al adolescenţei, este aurul pur şi simplu, aurul greu şi grosolan, servit crud, fără flori şi fără stil, în proza nesărată a agenţilor de schimb şi a notarilor!

Dacă vreţi ca el să strălucească cu întreaga-i putere incendiară, răspândind toată forţa lui de ameţire, nu-i înălţaţi un templu — nu s-ar simţi bine în el; nu-l puneţi nici în pivniţa în care se complăcea cândva, rostogolindu-se şi sclipind sub privirea înnebunită a avarului.

Nu: patru pereţi, un grilaj în spatele căruia se văd obiecte care sunt oameni fiindcă poartă redingote, o casă de bani cu hârtiile pătate de cifre — iată domiciliul aurului modern, mobilierul lui şi moliile cărora le dă naştere în prăvălia sau în biroul său…

În contract mai erau vreo patru-cinci articole care sporeau aportul "viitorului soţ". Maestrul Souëf le detalie cu pietate, asistenţa le ascultă în prada unor uimiri pline de duioşie. Adèle îşi ştergea clipă de clipă ochelarii, pe care febra ce-o ardea îi înceţoşa.

Fără a-şi da seama că vorbea cu glas tare, repeta întruna:

— Foarte bine! Foarte bine! Niciodată n-am auzit ceva atât de frumos!

Iar bunul Jaffret îşi freca mâinile în extaz, cântând cirrrip, cip în străfundurile inimii sale blânde.

Doctorul Samuel se retrăsese într-un colţ, pe gânduri. Contesa Marguerite era foarte palidă, şi pleoapele ei pe jumătate plecate nu reuşeau să-i ascundă fulgerul din priviri.

După o tăcere prin care punctase ultima cifră şi în timpul căreia se bucurase ca un artist de efectul produs de marea sa arie, maestrul Souëf continuă:

— "Articolul patru: Viitoarea soţie aduce în căsnicie, constituindu-se ca zestre:

1. Personal, bunurile sale mobiliare, lenjerie, haine şi bijuterii.

2. Din partea rudelor şi prietenilor mai jos numiţi, o rentă de douăzeci şi cinci de mii de franci pe care se obligă s-o plătească, solidar, câte un sfert, doamna contesă Joulou du Bréhut de Clare, născută (Marguerite Sadoulas, domnul Jaffret (Jean-Baptiste), rentier, domnul conte de Comayrol (Stanislas-Auguste) şi domnul Samuel Meyer, supus prusac, doctor în medicină, diplomat al facultăţilor din Paris şi Iena, semnaţi mai jos;

3. Drepturile sale actuale şi lichide, însă subordonate prezentării

titlurilor de succesiune a răposatului său tată, domnul Morand Fitz-Roy Stuart (Étienne-Nicolas) şi a răposatei sale mame (Marie Gordon de Wangham, evaluate împreună la suma de (vezi memoriu).

4. Drepturile sale actuale şi lichide, etc., la succesiunea domnişoarei Désirée-Mathilde Jitz-Roy Stuart de Clare şi a domnişoarei Mathilde-Emilie Fitz-Roy Stuart de Clare, decedate în palatul lor de pe strada Victoire, la 5 ianuarie trecut, respectivele succesiuni fiind evaluate împreună la suma de un milion trei sute treizeci de mii de franci, bunuri imobile şi acţiuni;

5. Drepturile sale actuale şi lichide, etc., la succesiunea doamnei Louise-Sophie-Mathilde Schwartz, născută Fitz-Roy Stuart de Rothsay, văduvă în viaţă şi legatară universală a domnului Antoine-Jean Schwartz, asociat al băncii baronului J.-B. Schwartz et Co., respectiva succesiune evaluată, în bunuri mobile şi imobile, la suma de cinci milioane patru sute şaizeci de mii de franci..."

Să ne oprim.

În total, aporturile reunite depăşeau cu mult douăzeci de milioane.

Restul contractului prezenta mai puţin interes, semănând cu oricare altele şi, în ciuda valorii pe care talentul maestrului Souëf o conferea frazelor consacrate, sfârşitul lecturii fu acoperit de zgomotul conversaţiilor.

Se semnă în mod ceremonios; apoi, discuţia deveni imediat generală.

Cei ce se aflau astăzi împreună aici erau, într-adevăr, prieteni foarte buni ai familiei de Clare, căci din toate părţile se auzeau felicitări călduroase. Maestrul Souëf trecea de la un grup la altul, colecţionând complimentele, care-i erau acordate cu dărnicie.

— Am vrut, spunea el, ca acest contract să fie capodopera mea. Aşa am dorit — oare am reuşit? De răspuns trebuie să răspundă cele două familii. În cariera mea laborioasă şi asiduă, nu cred că s-ar putea găsi un alt exemplu de aporturi aşa de mari reunite în împrejurări atât de delicate. În sfârşit, cred că m-am achitat cu cinste. Câştigul material nu mă interesează prea mult în acest caz şi, de altfel, pot afirma că sunt mai presus de asemenea detalii. Adevărata mea răsplată o voi găsi în satisfacţia celor două familii.

Domnul Buin se dusese să se aşeze lângă Georges.

În ciuda energiei cu care bietul director interzisese să i amintească de nefericita lui întâmplare, nu înceta să vorbească el însuşi despre acest subiect; şi — fapt ce ar fi Putut părea, desigur, ciudat — prinţul Georges îl asculta cu o atenţie neobişnuită.

În jurul lor se formă un grup de auditori curioşi. Pe baza informaţiilor culese din toate părţile în cursul serii, domnul Buin,

vechi şi iscusit funcţionar, reconstituise atât de bine istoricul evadării, încât nu-i lipsea nici un detaliu.

Bineînţeles, exagera puţin — aceasta fiind în interesul său — perfecţiunea, abundenţa mijloacelor folosite şi, mai ales, amploarea forţelor ce acţionaseră.

După părerea lui, în noaptea aceea diabolică, întregul cartier fusese sub o puternică şi misterioasă ocupaţie.

— Eu n-am spirit romantic — spunea — şi, în domeniul nostru, nu prea dai frâu liber imaginaţiei, însă faptele sunt fapte. Acel Clément era protejat de persoane importante. Nu le acuz, dar mă mir şi chiar am dreptul s-o fac. Cine poate fi? Aţi vrea să cred că, pentru a deschide uşile închisorii Force unui asasin ordinar, s-a pus în mişcare o armată capabilă să cucerească fortăreaţa de la Vincennes?

— Realitatea este, interveni Samuel, că-n toate acestea există o enigmă.

Adèle se alătură grupului şi adăugă:

— Este evident! Sărmane prieten, te-am prevenit că vom discuta. Posed amănunte. Gheţăria noastră se află în apropiere de teatrul Gymnase. Slujbaşul nostru care tocmai însoţea răcoritoarele — căci vă voi oferi o mică gustare drăguţă… foarte simplă, desigur, nu noi suntem milionarii… De la slujbaşul gheţăriei am aflat că aranjamentul se întindea de-a lungul bulevardului până la Castelul de Apă. Şi vă atrag atenţia asupra unuia de-ai voştri, singurul care-a scos nasul afară. Şi-i unul bun! În momentul în care era gata să ajungă la trăsură — cea despre care vorbeaţi adineauri şi care-l lua pe condamnat — omul vostru a fost înconjurat, bătut şi trântit pe jos de o adevărată răscoală. Vânzătorul meu de gheaţă a fost unul dintre cei care l-au ajutat să se ridice, buşit rău. L-am întrebat cum îl cheamă şi vă spun numele lui: este un paznic al închisorii, domnul Noël. Notaţi-vi-l.

— Unde se petrecea asta? întrebă domnul Buin.

— Între La Galiote şi cartierul Temple.

— La un kilometru şi jumătate de noi! remarcă nefericitul director, mă uluieşti! Şi Parchetul nu vrea să creadă!

— Aţi remarcat, încercă să spună maestrul Souëf, articolul şapte, referitor la drepturile viitoarei soţii, în caz de moarte a soţului?…

Însă domnul Buin îl întrerupse cu impetuozitate şi izbucni:

— Ce-şi închipuie ei, că ţin la dugheana lor? Mi-am agăţat demisia pe uşa biroului meu, ca s-o ia, nici măcar nu vor fi nevoiţi să intre. Ah! Dumneavoastră nu cunoaşteţi nici administraţia, nici Palatul de Justiţie, nici tărăgăneala rutinei urmată de curcanii aceia împăiaţi! Cu toată ora târzie de atunci, i-am văzut pe toţi la Parchet şi la Prefectură. Când am pomenit despre o mare organizaţie de răufăcători, mi s-a râs în nas. "Fracurile-Negre, nu-i aşa?" — mi-a zis un mic substitut care nu se pricepe la nimic, deşi e mai bătrân ca Irod

— "Asociaţia aceea o cunoaştem, nu mai e bună de nimic, absolut deloc! Şi de altminteri, dac-ar exista, într-adevăr, o asociaţie de treizeci-patruzeci de mii de domni cumsecade, printre care se numără marchizi, milionari şi şefi de divizie, nu ne-ar rămâne decât să ne înregimentăm şi noi, ce zici, domnule Louban?" Domnul Louban, care este cel mai mare şmecher din Paris (din cel oficial!) şi şef de serviciu pe strada Ierusalim, a răspuns înălţând din umeri: "Eu, unul, caut un Frac-Negru de douăzeci şi cinci de ani, ca să-l disec şi să-l descriu în Jurnalul Savanţilor, şi niciodată n-am întâlnit nici picior de aşa ceva, şi aflaţi că inspectorii noştri glumesc între ei, întrebându-se dacă se va lumina de ziuă mâine. Toată treaba e mai râncedă decât uleiul de lampă şi tot atât de prostească pe cât este povestea cu Piele-de-Măgar. Nu, nu, nu, nu sunt necesari cincizeci de mii de oameni şi un caporal să-i faci scăpaţi pe prizonieri printre degetele directorilor de închisoare." Ticălos obraznic! Şi să-i mai învinuieşti pe cei care se opun guvernului!

Bunul domn Buin devenise stracojiu, şi ochii îi ieşeau din cap.

— Dacă, dimpotrivă, viitoarea soţie este cea care decedează prima… Încercă să continue maestrul Souëf.

Dar contractul părea să se afle la o mie de leghe.

— Mai întâi şi-ntâi, eu nu aş pune mâna-n foc, interveni Adèle, că Fracurile-Negre sunt amestecate în afacerea asta şi că şeful lor este Clément-Ciungul!

— Fiţi amabili să ne faceţi loc, ceru contesa Marguerite, sosind la braţul lui de Comayrol.

Şi în timp ce grupul se deschidea, adăugă zâmbind:

— Nu vă temeţi, nu suntem Fracuri-Negre.

Era o glumă bună, care-i făcu pe toţi să râdă.

— Frumoasă doamnă, replică bietul domn Buin, vă rog să mă iertaţi că am adus aici o preocupare…

— Cât se poate de firească, îl întrerupse Marguerite, şi la care luăm parte, vă asigur. Sunteţi scuzat, prietene, dar nu acesta e şi cazul domnului prinţ de Souzay, care nu-i nici director de închisoare, nici prizonier evadat — aşa-mi place să cred — şi care ne abandonează într-un mod cu totul de neiertat.

Georges se ridică repede, roşind.

— Îţi mulţumesc, conte, spuse Marguerite părăsind braţul lui de Comayrol. Eşti liber.

Georges îl prezentă pe-al său.

— Eşti cumva foarte timid, vere? întrebă Marguerite.

— Mai mult decât v-aş putea mărturisi, frumoasă verişoară, răspunse Georges.

— Aşadar, nu-i vorba nici de îndepărtare, nici de indiferenţă?

— Faţă de domnişoara de Clare?… Nu, desigur.

— M-ai bucura spunându-mi că o iubeşti şi că doreşti s-o faci fericită.

— Verişoară, v-o afirm cu toată sinceritatea.

Se apropie de domnişoara Clotilde, care era mai trandafirie decât o floare şi a cărei privire plecată nu exprima prea multă pică.

Lângă Clotilde rămăsese un loc liber; Georges îl ocupă, jar nu cu propria-i voinţă. Marguerite îi eliberase braţul şi, cu degetul, îi indicase fotoliul.

— Prinţe, i se adresă cu voioşie, te previn că scumpa noastră tânără este mai curajoasă decât dumneata.

În momentul acela, Laurent, servitorul cu înfăţişare de rentier, deschise uşa şi anunţă că gustarea este servită.

— Domnilor, oferiţi braţul doamnelor! îi invită Adèle.

Printre grupuri se iscă agitaţie.

— Îţi este foarte foame, vere? întrebă Marguerite, ai cărei ochi scânteiau ca o sfidare.

— Nu mi-e foame deloc, replică Georges.

— Bravo… dar dumneata, drăguţă?

— Nici mie, răspunse domnişoara Clotilde. Aţi face însă mai bine să-i spuneţi imediat domnului de Souzay că eu sunt cea care v-am rugat să mi-l aduceţi. Nu vreau să mă căsătoresc fără a fi discutat cu viitorul meu soţ.

— Vezi, prinţe, şopti contesa continuând să zâmbească, vei fi supus unui interogatoriu, ţine-te bine!

Capitolul XXII - Tête-à-tête

Ştim că prinţul de Souzay era un cavaler fermecător, în adevăratul înţeles al cuvântului. Cititorul ar putea fi tentat să aprecieze că, în momentul acela, situaţia lui era întrucâtva comică.

Din partea noastră, nu vedem nimic rău în asta.

Tânărul îngăimă nu ştiu ce compliment, şi contesa continuă:

— Într-o zi ca aceasta şi chiar mai dinainte — dar împrejurările n-ar fi fost favorabile — se obişnuieşte ca logodnicii să-şi împărtăşească gândurile. De altfel, nu este prea târziu: contract nu înseamnă căsătorie. Nu se poate spune că aţi fi străini unul faţă de celălalt, deoarece, în timpul căutării prinţului, nimeni dintre cei de aici n-a împiedicat vreodată completa libertate a convorbirilor dumneavoastră, însă n-aţi profitat mult de ea. Discutaţi. Dintre toate acţiunile pe care le săvârşim în viaţă, căsătoria este cea mai importantă, şi milioanele nu înlocuiesc fericirea.

La ultimele cuvinte, rostite cu adâncă melancolie, glasul îi

tremură. O sărută pe Clotilde, dădu mâna cu Georges şi ieşi spunând:

— Voi reveni să vă iau, astfel încât să nu vă simţiţi stânjeniţi când veţi intra în salon.

Georges şi Clotilde rămaseră singuri. Stăteau unul alături de celălalt, fără să vorbească şi fără a se privi.

După plecarea Margueritei, putuseră auzi, dincolo de uşa închisă a salonului, zgomotul unei a doua uşi, închizându-se şi ea.

La capătul câtorva clipe de tăcere, domnişoara Clotilde îşi puse un deget pe buze şi şopti foarte încet:

— Poate că încă mai este acolo. Mă duc să văd.

Spunând acestea, se ridică brusc şi, dintr-o săritură ca de gazelă, ajunse la uşă, chemând:

— Marguerite! Mătuşă Marguerite!

Deschise şi-şi încetă chemările. Cea de a doua cameră era goală. Constatarea schimbă expresia domnişoarei Clotilde, şi zâmbetul bun şi ştrengăresc al vârstei sale îi lumină deodată ochii.

Surâdea şi Georges.

— Ce i-ai fi spus? o întrebă.

Aţi citit bine: cu toată timiditatea lui pe care aţi constatat-o, domnul prinţ de Souzay o tutuia cu îndrăzneală pe domnişoara de Clare.

— Mă pregăteam să-i spun — răspunse aceasta fără a părea jignită, nici măcar mirată — să rămână cu noi, că am discuta tot atât de bine de faţă cu ea. Nu avem nimic de ascuns…

— Mincinoaso! exclamă Georges râzând.

Fata închise uşa cu grijă. Când se întoarse, Georges se afla lângă ea.

— Vrei să te sărut? zise.

Ea fu cea care-i înconjură gâtul cu braţele, răspunzându-i:

— Foarte repede şi doar o dată! Sunt convinsă că ne spionează.

— Dacă ne spionează, replică Georges, acoperind-o deja cu sărutări, o singură dată este la fel de periculos ca de o sută de ori.

Tânăra se desfăcu din îmbrăţişarea lui şi-şi reluă locul, făcându-i semn s-o imite.

— Îi cunosc, spuse în şoaptă, şi cunosc casa. Nu aici (arăta uşa prin care ieşise Marguerite) vor veni să asculte. Stai drept, bietul meu Clément, şi joacă-ţi rolul.

— Ce rol? întrebă Clément, privind-o mirat.

— Nu mă face să râd, trebuie să fim extrem de serioşi… doar dacă nu-ţi trece prin gând să mă convingi şi pe mine că tu eşti domnul prinţ de Souzay.

— Nici eu nu mai ştiu bine… Începu Georges.

Ea îl întrerupse şi-i atinse braţul drept spunând:

— Iată totuşi ceva care-i aparţine cu siguranţă lui Clément!

— Da, dragă… şi asta-i aminteşte lui Clément că-şi datorează viaţa Tildei sale mult-iubite.

— Prostii! protestă domnişoara de Clare cu accentul pur al micuţelor pariziene.

Apoi continuă:

— Dacă te amuză să fii prinţ, mă voi purta ca o prinţesă. Vom fi cu atât mai mult în pielea personajelor noastre… Depărtează-te puţin şi ia-ţi o mutră mai descumpănită, de vreme ce faci pe timidul… Am multe să-ţi povestesc; însă, mai întâi să ne înţelegem asupra unui lucru: dacă vom fi întrerupţi înainte ca eu să fi terminat, vei veni din nou la mine, la o jumătate de oră după plecarea ta… Ia să vedem! Unde anume? Stai puţin! Ştiu un loc bun — la colţul străzii Des Minimes.

Mirarea lui Georges devenea stupefacţie.

— Tu! exclamă. Tu, să ieşi noaptea…

— Te obişnuieşti cu orice, replică ea, nu mă mai tem de nimic… Nu te apleca aşa spre mine, îndrăzneala e prea mare.

Vorbind astfel, Clotilde stătea dreaptă, cu o ţinută severă. Nu ştiu cum aş putea spune că cinstea şi voioşia unei inimi curate ridicau masca de împrumut pe care-o ţinea cu ambele mâini pe fermecătorul ei chip, şi că în ochii ei sclipea o ştrengărie de copil; şi ar însemna, într-adevăr, să atribui prea multe însuşiri celei mai expresive feţe din lume dacă aş declara că prin atâta voioşie dârză străbătea uneori un sentiment de melancolie, care arunca un fel de văl trist peste strălucirea tinereţii ei. Însă chipul ei exprima, realmente, toate acestea.

Georges îşi coborî privirile; ea zâmbi şi spuse:

— Da, da, văd bine că-ţi par mai drăguţă decât altădată, dar nu ştiu deloc dacă mă iubeşti.

Şi, deoarece el voia să protesteze:

— Aşadar, ne-am înţeles în legătură cu colţul străzii Des Minimes?

Iar apoi, imediat, schimbând tonul:

— Ia stai! Pentru ce, niciodată, nu-mi spuneai bună-ziua?

Georges nu pricepea.

— Acolo, vis-à-vis, îi explică ea, la închisoarea Force, unde aveai perdele verzi atât de frumoase.

— Cum? exclamă tânărul în culmea uimirii, mă recunoscuseşi?

— Vrei să taci odată!… Şi vă rog frumos, să nu ne mai tutuim. Încă de prima dată de când v-am văzut, domnule prinţ, mi-am spus, în ciuda cicatricei şi a tuturor celorlalte "Iată un tâlhar pe care l-am mai întâlnit undeva. Ferestrele salonaşului sunt chiar vis-à-vis de perdelele verzi, şi bunul domn Buin îmi vorbea despre dumneavoastră oricât doream. Aveam binoclul meu de teatru, este foarte bun, iar eu mă

ascundeam în spatele jaluzelelor pe jumătate lăsate… şi braţul acela drag, care, cândva, m-a făcut să plâng atât de mult, cum nu l-aş fi recunoscut?

— Buna mea Clotilde! o întrerupse prinţul, te rog, sărută-mă!

Domnişoara Clotilde fu inflexibilă şi refuză să-i dea sărutul cerut.

— Daţi-mi pace! ripostă râzând, nu mai avem timp… Nu c-aş spera prea mult să-i înşel, şi mai ales nu pentru multă vreme, dar n-avem nevoie de şase săptămâni ca să spălăm putina. Alteţa voastră ştie câte ceva din problema aceasta. Vă rog să jucăm strâns. Vă dau cuvântul meu de onoare că ei sunt pe aici, pe undeva, în pereţi, în tavan sau sub parchet. Fiţi, aici, mai bun actor decât în celula dumneavoastră.

— Şi eu care credeam că eram deghizat perfect! murmură Georges cu oarecare dezamăgire.

— Pentru ceilalţi nu era prea rău, de vreme ce bietul domn Buin, care v-a vizitat ieri, vine astă-seară să discute cu dumneavoastră şi nu bănuieşte nimic, însă pentru mine, Clément rămâne Clément, nu rezistă nici o deghizare!

— Şi soţii Jaffret?

— Ura se aseamănă puţin cu iubirea. Numai că a durat ceva mai mult până când cei doi Jaffret v-au recunoscut. Şi apoi, mătuşa mea Marguerite are ochi atât de buni!… Dar, à-propos, când am vorbit despre strada Des Minimes, aţi părut mirat. Ah! Ascultaţi, este adevărat că am alergat noaptea prin Paris, singură…

— Singură! Şi pentru ce?

— Păi, nu trebuia să-l înştiinţez pe doctorul Abel Lenoir?… Şi-i departe de aici până în strada Bondy!

— Şi te duceai aşa, pe jos?…

— Da, întâia oară, dar asta n-a fost decât o dată. După aceea, doctorul îmi trimitea o trăsură şi mă aducea înapoi la Saint-Paul, de unde mă întorceam împreună cu Michèle, după slujba de dimineaţă.

— Ai încredere în ea?

— Nu prea mult, dar ştiţi, n-aveam de ales, şi dumneavoastră eraţi condamnat la moarte.

— Cum?!

— Foarte simplu. Se ţinuse sfat în biroul unchiului meu Jaffret. Mătuşa Adèle… Însă, mai întâi, ar trebui să-ţi povestesc ce s-a întâmplat pe strada Victoire, în noaptea de 5 ianuarie… Pariez că habar n-ai… (Clotilde vorbea acum abia auzit şi-l tutuia din nou).

— Nu, conveni Georges, nu ştiu nimic, absolut nimic!

— Niciodată n-o să avem timp, şopti ea, îi simt în jurul nostru. Adresează-mi un compliment, dar fără a ridica prea mult glasul.

— Mi-am pus în dumneata, Clotilde, spuse îndată prinţul, cele mai fierbinţi speranţe ale vieţii…

— Răule! Măcar de-ar fi adevărat! ripostă ea.

— Şi tot ce stă în puterea unui bărbat pentru a face fericită o femeie iubită…

— Ajunge, gata. Eu îţi răspund: "Îmi este greu, prinţe, să exprim nişte sentimente pe care, eu însămi, nu le pot defini. Mi-am întrebat inima, iar ea mi-a răspuns…" Restul, cum vei vrea, dragul meu, adăugă coborând vocea până la un murmur.

Se jucă uşor cu evantaiul şi continuă:

— Să revenim la oile noastre! Care, din păcate, sunt lupi. Ne aflăm, aici, într-o capcană mai întunecată decât codrii din Bondy!

— Ştiu, spuse Georges înclinându-se, ca şi cum ar fi făcut un compliment fermecător.

În acelaşi timp se aplecă spre a săruta o mână care nu reuşi să se retragă.

— Cât eşti de drăguţ! şopti ea. Ca să ajungă la tine, ar trebui să mă taie în bucăţi… Aşadar, în biroul unchiului meu, consiliul de familie, cum îşi spun ei uneori, a reformulat dinainte hotărârea Curţii cu Juri care ar fi urmat să dea o sentinţă doar de închisoare pe viaţă: ei te-au condamnat la moarte. Doamna Jaffret a pus la cale o comedie de evadare, în care rolul principal îi era încredinţat unui slujbaş al închisorii, un oarecare domn Noël…

— Atunci, de la tine era scrisoarea! o întrerupse Georges.

Şi, deoarece domnişoara Clotilde nu răspundea, continuă:

— Scrisoarea în care mi se spunea că montanţii scării fuseseră pe jumătate tăiaţi cu ferăstrăul la o înălţime de treizeci de picioare deasupra solului…

— La naiba! Sigur, exclamă ea ca un bărbat.

Apoi, adăugă cu o expresie uluită:

— Vasăzică, nu te-ai gândit că aş fi fost eu?

— Doamne! Cum voiai să ghicesc?

Pe genele domnişoarei de Clare se ivi o lacrimă, în timp ce şoptea:

— Oh! Răutăciosul care nu-şi iubeşte surioara! Eu te ghicesc întotdeauna, chiar şi când nu eşti tu!

Partea a doua — Clément-Ciungul

Capitolul I - Noaptea de 5 ianuarie

În vastul salon în care lumina lustrei şi cea a lămpilor se pierdea în draperiile întunecate, smulgând ici şi colo câte o scânteie de pe aurul şters al portretelor de familie şi de pe emailurile străvechilor blazoane, Georges şi Clotilde erau înconjuraţi de o tăcere adâncă.

Nici un zgomot nu se auzea, nici din cealaltă încăpere, în care i-am văzut pentru întâia oară pe intimii familiei Jaffret reuniţi în jurul cadourilor de nuntă şi în care, chiar în momentul acela, se servea gustarea, nici din cabinetul de lucru folosit de mama Jaffret pentru "afacerile" sale.

Mai ales înspre partea aceasta supraveghea urechea domnişoarei Clotilde; spun urechea şi nu ochiul, deoarece fata se aşezase în aşa fel încât să obţină o dublă mascare a chipului său şi al lui Georges, pentru orice privire venind dintr-acolo.

Mascare dublă — o dată prin poziţia lor, cu spatele spre uşa respectivă, şi încă o dată prin cea mai frumoasă şi mai mare dintre toate coliviile bunului Jaffret, care se afla între ei şi uşă. Colivia aceea superbă reprezenta un templu indian, şi nici un amator de păsărele n-ar fi putut s-o vadă fără s-o dorească.

Locul ei obişnuit era în mijlocul salonului, însă în vederea ceremoniei de citire a contractului, fusese împinsă la o parte, şi acum ocupa colţul dintre ultima fereastră şi uşa cabinetului.

Era acoperită, de sus până jos, cu o stofă, la adăpostul căreia dragele captive ale domnului Jaffret ascultaseră capodopera maestrului Isidore Souëf fără a-şi manifesta nici aprobarea, nici dezacordul.

Trebuie totuşi să spunem că, în momentul în care domnişoara Clotilde se repezise în urma contesei Marguerite pentru a se încredinţa că în încăperea alăturată nu se afla nimeni, în întunericul din colivia monumentală se produsese un zgomot înăbuşit, un soi de fierbere.

Zgomotul nu trecuse neobservat de Clotilde.

Reîntorcându-se din expediţia ei în afară, îşi continuase cercetările, mai întâi încercând uşa cabinetului de lucru, pe care o găsi bine închisă, şi făcând apoi înconjurul coliviei, îndeajuns de mare pentru a ascunde în spatele stofei sale nu numai unul, ci chiar mai mulţi observatori.

Cândva locuise în ea un pui de struţ, şi Jaffret îl mai plângea şi acum.

De fapt, ascunzătoarea era atât de bună, încât domnişoara de

Clare se miră că nu găsi înăuntru pe nimeni. Însă, controlând, se putu convinge că cele trei fotolii ascunse în spatele cortinei erau neocupate, ba chiar împinse precauţia până la a privi şi sub ele.

Clotilde nu-şi reluă locul decât după ce pipăise de jur împrejur colivia şi după ce inspectase fiecare cută a stofei cu care era învelită.

Cu toate acestea, ştim că bănuielile nu i se potoliseră. Se simţea spionată de sus, de jos, din părţi — în fine, de undeva; dar, cel puţin, era sigură că numai chipul ei şi cel al lui Georges puteau trăda sensul convorbirii lor, continuate în şoaptă.

Aceasta era explicaţia grijii cu care regiza mica lor comedie şi, chiar şi aşa, a neîncrederii pe care i-o inspira strădania ei.

— Nu, spuse râzând printre lacrimi, tu nu mă iubeşti aşa cum te iubesc eu, Clément. E câtva timp de când mă tem de asta.

— Ba da, draga mea, te iubesc din toată inima...

— Nu-i de ajuns!

— Ce vrei să spui?

— Ah! Eu te iubesc mult mai mult decât din toată inima.

— Eşti nebună!

— Exact! Şi aş vrea să fii şi tu nebun. Vrei să ştii ce cred? Într-o zi o vei iubi pe alta aşa cum te iubesc eu, îţi vei pierde capul... şi poate s-a şi întâmplat?

Îşi adâncea privirea în ochii lui cu atâta înflăcărare, încât fu atras spre ea ca şi cum două braţe puternice i-ar fi îndoit brusc trupul.

Sărutul îi era pe buze.

Clotilde închise ochii şi păli. Nu aşteptă însă ca sărutul să-i atingă gura — se trase repede spre spate.

— Stai drept, spuse cu un regret stoic. Încerc să te iubesc ceva mai puţin, dar nu pot. Pentru mine eşti mereu sărmanul mic martir care a fost mutilat de un tigru cu chip omenesc şi pe care, aşa copilă cum eram, te-am purtat în braţe, nepărându-mi greu, deşi erai aproape bărbat. De unde îmi venea acea forţă? Ascultă! Există între noi ceva, ceva dureros şi rău. Îţi aminteşti? Prima dată când ai venit la mine, ai făcut apel la nişte amintiri care nu-mi aparţineau. Mă luai drept acea Tilde din cimitir, biata copiliţă căreia îi era frig şi foame lângă un mormânt. Iar eu, deja sclavă, răspundeam "da" la tot ce-mi spuneai tu. Mi-era teamă să te lămuresc. Gândeam că-mi vei zice: "Ah! aşadar nu tu eşti Tilde, cea Pe care am încălzit-o, cea căreia i-am dat pâinea mea!" Şi mi te închipuiam depărtându-te de mine, căci, lasă, ştiu eu bine că pe ea o cauţi...

— Şi nu ştii şi pentru ce o caut? o întrerupse Georges cu reproş.

— Ba da, răspunse Clotilde, gânditoare, este adevărat, ştiu, ai devenit şi tu, ca mine, un instrument în mâna altuia. Dar, spre deosebire de mine, tu-ţi iubeşti stăpânii... Odată, ai venit din partea acelor oameni, şi atunci ţi-am mărturisit adevărul. Ai încercat să

scotoceşti în străfundurile memoriei mele. Mi-ai vorbit despre o rugăciune latinească pe care, când eram mică, eram pusă s-o memorez cu de-a sila…

— Şi mi-ai răspuns, şopti Georges căzând şi el pe gânduri: "Şi alţii decât tine mi-au pus deja întrebarea asta, dar nu o ştiu, n-am ştiut-o niciodată." Apoi mi-ai mărturisit biata poveste a trecutului tău. Fuseseşi luată dintr-o fermă ai cărei stăpâni nu-ţi erau nici măcar rude. Doamna Jaffret îţi spusese: "Sunt mătuşa ta, tu eşti moştenitoarea unei mari averi; nu trebuie să afli nimic în plus şi rămâi în umbră, ca să scapi de oamenii răi care te-au făcut orfană…"

— Pe vremea aceea o credeam, zise Clotilde, copiii sunt creduli. Poate că încă aş mai crede, dacă n-aţi fi fost tu şi sărmanul Échalot, care-şi dădea drumul la gură de îndată ce un pahar de vin îi gâdila creierii…

Se întrerupse brusc, cu un gest de mânie împotriva ei înseşi.

— Dar, Doamne Sfinte! Poftim de ce mă ocup acum! Uite câte minute preţioase am pierdut! Se împlinesc în curând trei luni de la seara de 5 ianuarie. Ştii că în momentul omorului eram singură, singură cu un bărbat, în casa domnişoarelor Fitz-Roy. Erai acolo, de vreme ce ai fost arestat. Pentru mine te aflai acolo?

— Nu, răspunse Georges, plecându-şi ochii.

— Şi, după trei luni, primul tău gând nu este să ceri o explicaţie referitoare la prezenţa acelui bărbat alături de cea pe care pretinzi că o iubeşti!

În privirile ei se citea o profundă tristeţe ce-o înfrumuseţa de o mie de ori.

— Ca să vezi! adăugă cu mânie şi descurajare, nici măcar nu eşti gelos pe mine!

Şi, mai înainte ca Georges să poată răspunde, amărăciunea din inima ei izbucni:

— Ah! Acela mă iubea! Mă iubea în genunchi! Până la moarte! Aş vrea să-l iubesc şi eu pe el! Iată explicaţia pe care nu mi-o ceri, Clément: în jurul moştenirii de Clare se joacă un joc ciudat. Pe de o parte, oameni cinstiţi — cel puţin aşa cred, de vreme ce eşti cu ei; de cealaltă, nişte bandiţi. Un motiv puternic îi împiedică, fără îndoială, pe oamenii cinstiţi la care mă refer să se adreseze tribunalelor, şi mărturisesc că asta mă face puţin neîncrezătoare faţă de ei. Îşi ascund numele când, din întâmplare, cad în mâinile Legii; mai curând se lasă condamnaţi, decât să vorbească deschis şi cu fruntea sus. Dacă evadează…

— Tu nu spui ceea ce gândeşti, biata şi buna mea Tilde, şopti Georges cu blândeţe. Încerci să te răzbuni pe mine…

— Oh! Este adevărat! Este adevărat! exclamă ea. Încerc să mă răzbun… Îţi inspir milă, nu-i aşa? Şi câtă dreptate ai să mă plângi,

dacă nu mă iubeşti!

— Dar te iubesc!

— Minţi! Din bunătate! Nu-i nimeni pe lume atât de bun, atât de nobil ca tine... Dar lasă-mă să închei: oamenii cinstiţi şi bandiţii stau, ambele tabere, de o parte şi de alta a mesei de postav verde, cunoscându-şi unii altora cărţile. Joacă toţi cu cărţile pe faţă, ca la whist cu mort. Şi cu toate acestea, încearcă să trişeze! În timp ce erai primit aici, acum trei luni, ca logodnic al meu, tu, falsul prinţ de Souzay, adevăratul duce de Clare era atras în strada Victoire...

— Albert!

— Albert, care-mi spunea: "Mor de dragul tău!"

Georges îşi lăsă capul în jos.

Dacă Clotilde ar fi ştiut ce se petrece în sufletul logodnicului său, şi-ar fi dat tot sângele pentru a-şi reţine ultimele cuvinte.

Georges întrebă:

— În acelaşi scop era atras Albert acolo? Tot pentru căsătorie?

— Nu, răspunse Clotilde. Nu-i nevoie să adaug că doar mai târziu am înţeles asta: era o cursă... Te cutremuri? Şi totuşi îi cunoşti bine pe oamenii care urziseră acea sângeroasă comedie. Dacă planul lor ar fi reuşit, cadavrul tău ar fi fost găsit mâine pe pavajul uneia dintre curţile închisorii Force... Continui: Ducele Albert tocmai plecase de la mine. Nu numai că-i luasem orice speranţă, dar îl şi pusesem în gardă împotriva primejdiilor ce-l înconjurau. Când a vrut să coboare scara, a pierdut timp deschizând uşa din spate, pe care la sosire o găsise deschisă şi care acum era închisă. Cu siguranţă, nu întâmplător. Am încercat să-l ajut. Uşa camerei mele, care mă despărţea de el abia de o clipă, era şi ea închisă, tot doar de o clipă, astfel încât îl auzeam fără a putea ajunge la el. O cameră o despărţea pe a mea de apartamentul domnişoarelor Fitz-Roy, pe care le iubeam mult şi le numeam mătuşile mele. Mi s-a părut că desluşesc un zgomot, un strigăt ca un vaiet, şi că recunosc glasul celei mai în vârstă, mătuşa Mathilde. Am intrat în camera alăturată, din care, printr-o uşă cu geamuri, se trecea în dormitorul mătuşii Mathilde. Nu se mai auzeau strigăte, se sfârşise. Primul chip pe care l-am zărit prin geam a fost cel al unei servitoare, angajată abia de cincisprezece zile. Cineva îi număra bani pe o măsuţă din dormitor, luminată de lampa ce atârna din plafon. Încă nu bănuiam că în casă se petrecuse un omor, şi totuşi mă cuprinsese o spaimă îngrozitoare. Persoana care număra banii stătea în umbră. Un glas răguşit a chemat, nu ştiu de unde: "Hei! l'Amour!" şi persoana cu banii a ridicat capul. Am crezut că visez — era chipul mătuşii Jaffret...

— Ah!... exclamă Georges, care asculta cu inima strânsă şi ţinându-şi respiraţia.

— Am fost cât pe-aci să cad pe spate, continuă Clotilde, căci chiar

în momentul acela am zărit-o pe mătuşa Mathilde trântită de-a curmezişul patului ei, cu capul atârnând atât de jos, încât părul alb îi mătura podeaua. Să fi vrut, şi n-aş ti putut să ţip. Mi-am închipuit că eram prada celui mai înspăimântător coşmar cu putinţă. Chiar atunci, prin uşa din fund, care dădea spre camera celei mai tinere dintre domnişoarele Fitz-Roy, au intrat doi bărbaţi. Cărau un alt trup, pe care l-au aruncat la picioarele patului. Deşi capul acestui al doilea cadavru era despicat cu o lovitură de topor, surâsul blând al mătuşii mele Émilie încă îi mai flutura pe buze. Unul dintre cei doi cărăuşi nu avea decât un braţ. Faţa lui hidoasă şi stupidă rânjea. El era cel care strigase: "Hei! l'Amour!" Ceilalţi îl numeau Clément-Ciungul. Erau cinci cu toţii, inclusiv servitoarea, care, fără îndoială, primea preţul sângelui. După ce aceasta îşi numărase din nou banii, doamna Jaffret i-a mângâiat obrazul cu un gest deşănţat, iar femeia a respins-o, spunând: "Termină odată, destrăbălat bătrân!" Şi abia atunci mi-am dat seama că mătuşa Jaffret nu mai avea veşmintele ei femeieşti. Purta o redingotă lungă, de muncitor îmbrăcat ca de duminică, cu un fular legat în jurul gâtului, iar craniul complet chel nu mai avea nici măcar o şuviţă de păr cărunt. "Inima n-a îmbătrânit, ticăloasă mică", a spus ea, sau mai curând el, fiindcă sunt sigură că este bărbat. "Ce-o să faci cu tot bănetul ăsta? Dacă vrei să mi-l laşi mie, va sta mai bine decât la Casa de Economii!"

Capitolul II – Domnişoara de Clare

— Ceea ce mă făcea să mă îndoiesc cel mai mult de mărturisirea simţurilor mele, continuă Clotilde, era liniştea extraordinară ce domnea asupra acelei scene. Toţi erau foarte calmi în jurul celor două rămăşiţe omeneşti, deşi din oribila rană a uneia încă mai curgea valul de sânge. Se discuta paşnic despre treaba săvârşită şi despre ce mai era de făcut, ca şi cum ar fi fost unul dintre cele mai simple lucruri. Programul fusese stabilit dinainte, punct cu punct. Oamenii care se aflau acolo nici nu erau îngrijoraţi, nici nu se grăbeau. La început, mă izbise numele acela, Clément, care este al tău, dar care era purtat de un tip lipsit, ca şi tine, de braţul drept, însă înfăţişarea respingătoare a mizerabilului îmi îndepărtase orice gând de comparaţie, aşa încât nici nu mai remarcasem acea ciudată similitudine. "E vremea s-o uşchim", a zis bărbatul pe care-l numeau Ciungul, după ce se uitase la pendulă. "Comisarul va fi înştiinţat exact peste trei minute!". "Patru", l-a corectat mătuşa Adèle consultându-şi ceasul. "Pendula o ia înainte. Unde-i domnul duce?" Am înţeles că era vorba despre Albert. Ciungul i-a răspuns: "Între cele două uşi; i se va deschide la momentul potrivit,

aşa încât să-i întâlnească pe agenţi în curticica de serviciu". "Şi căpriţa?" Despre mine vorbeau. Ciungul a slobozit o înjurătură. "Nu mă mai gândisem la aia", a spus. "Să fi uitat oare să pun zăvorul?" A izbit cu piciorul, spărgând uşa cu geam şi s-a năpustit în camera de unde văzusem totul. Dar deja nu mai eram acolo. La auzul ultimelor cuvinte rostite, ghicisem întregul adevăr: Albert, prins într-o capcană, era sortit să poarte povara crimei în faţa justiţiei. Ca să folosesc limbajul lor, el era cel care trebuia să plătească legea. Gândul pe care l-am avut, de a încerca un ultim efort să-l previn sau să-l eliberez, m-a salvat, căci dacă Ciungul m-ar fi găsit în spatele uşii cu geam, acum n-aş fi aici istorisindu-ţi povestea acelei nopţi cumplite. Ciungul m-a găsit, dimpotrivă, exact în locul în care, după mintea lui, trebuia să mă aflu. Când a intrat în camera mea, încercam să deschid uşa care mă despărţea de Albert. "Am avut unele necazuri" — mi-a spus fără a-şi bate capul să găsească o explicaţie a prezenţei sale — "nişte-hoţi, ce mai, Parisul e plin de asasini acum. La drum, puicuţo!" M-a apucat de braţ; însă, înainte de a mă împinge în camera din care ieşisem, a întrebat cu glas tare: "Mai e cineva înăuntru?" N-a răspuns nimeni. M-a silit să străbat în fugă cele două încăperi şi, când mi-a scăpat un strigăt la vederea cadavrelor pe lângă care am trecut, a bombănit: "Da, da! e o nenorocire, dar aşa ceva se-ntâmplă, şi cele două bătrâne au urcat direct în Paradis." Coboram deja scara. Vecinii nu bănuiau nimic, toată casa dormea. Doar la primul etaj am început să aud zgomote confuze, venind de pe stradă, şi Ciungul mi-a spus din nou: "Este o prostie să săvârşeşti fapte rele, niciodată nu scapi de ochiul vigilent al Celui de Sus şi al curcanilor. Desigur, ăştia care vin sunt bravii domni de la poliţie, şi s-ar putea să asistăm în curte la arestarea individului sângeros care le-a făcut de petrecanie sărmanelor domnişoare bătrâne." Se făcuse aproape ora unsprezece. Fata portarului exersa la pian în camera din spatele lojii lui. În momentul în care soseam în curte, câţiva bărbaţi urcau în goană aleea ce duce spre strada Victoire. Acolo se afla o trăsură. Bărbaţii au trecut pe lângă ea. În acelaşi timp, în interiorul casei se pornise o zarvă mare, şi portarul a ieşit speriat de pe culoarul care făcea legătura cu curtea din spate. "Fie-ţi milă, Doamne!" — striga — "un omor în casa mea! O să avem neplăceri! Au pus deja mâna pe asasin. Termină cu pianu' ăla, domnişoară Arthémise! Săriţi! Foc! O casă atât de liniştită!" Nu-i păsa deloc de moarte. Dar când nevasta lui a apărut în fugă în pragul lojii, el a adăugat: "Sunt cele două milionare bătrâne de la al doilea. Nimic nu-i mai periculos pentru o casă, decât să adăpostească femei singure şi despre care ce crede că ascund în salteaua lor tot aurul pământului. Prezisesem eu c-aşa o să păţim!" N-aş putea spune cum de se umpluse curtea cât ai clipi. La portiera deschisă a trăsurii, oprită acum în faţa lojii, am văzut ochelarii mătuşii Adèle, care de data asta avea părul ei

cărunt şi încreţit şi pălăria ei mare cu pene. A întrebat cu îngrijorare: "Dar ce este, prieteni? S-a întâmplat ceva?" Prin cealaltă portieră, care s-a deschis şi ea, am fost azvârlită în cupeu, şi Ciungul s-a făcut nevăzut. În trăsură m-am pomenit între bunul Jaffret şi contesa Marguerite, care întrebau, la fel de miraţi: "Ce-nseamnă toate astea?" "Asasinul! asasinul!" strigau în cor cincizeci de glasuri, căci curtea era arhiplină. Deşi domnul Jaffret mă înşfăcase şi mă ţinea strâns, m-am aruncat spre portieră. Îmi şi imaginam chipul palid al lui Albert, în mijlocul oamenilor poliţiei, care-l legau ca pe un criminal, şi mi-am adunat toate forţele spre a striga: "Este nevinovat!" cu riscul a tot ce ar fi putut urma. Însă, înainte de a fi scos un sunet, vocile gloatei au adăugat: "E Ciungul! Clément-Ciungul! Ăsta nu-i la prima lui încercare!" Am fost aproape bucuroasă. Aşadar, de data aceasta Poliţia nimerise bine. M-am întors către mătuşa Adèle, aşteptându-mă s-o văd îngrozită, dar mă înşelam: în spatele îngrijorării ei prefăcute, era un zâmbet plin de răutate şi, cu voce tare, spunea: "Are o mutră de ticălos primejdios, nenorocitul! Da' pe cine o fi asasinat?" Îţi jur că, auzind-o vorbind astfel, mai că mă îndoiam. Aproape nu mai puteam crede ceea ce văzusem cu ochii mei puţin mai înainte. În spatele trăsurii s-a produs o vânzoleală mare, şi parcă o lumină orbitoare mi-a apărut în faţa ochilor. Vreo şase agenţi îl conduceau sau mai degrabă îl purtau pe ucigaş, ocărându-l. O adevărată mulţime venea în urma lui înjurându-l şi, în îmbulzeala aceea, am recunoscut-o pe servitoare, care striga mai tare decât ceilalţi, frecându-şi ochii cu batista. Dacă ar fi percheziţionat-o, în buzunarul ei s-ar fi putut găsi preţul sângelui. De atunci nu te-am mai văzut, prinţe, mi-ai putea explica de ce? Este adevărat, cel pe care-l ţineau agenţii nu era Albert, dar nu era nici groaznicul însoţitor al fugii mele. Prin ce miracol te aflai acolo, în locul fie al unuia, fie al celuilalt, căci erai chiar tu, nu-i aşa? Tu, deghizat în muncitor şi nemaiavând acest braţ, minune a chirurgiei, care-ţi ascunde atât de bine nenorocirea? Te rog, răspunde-mi!

— Eu eram, răspunse Georges după o tăcere. Şi de-aş nega, tot nu m-ai crede.

— Desigur, nu te-aş putea crede... explică-mi însă motivele prezenţei tale acolo.

Georges îşi ţinea ochii plecaţi. Nu răspunse.

Clotilde aştepta. Pieptul i se zbătea puternic. Cât timp dură tăcerea, chipul ei fermecător îşi schimbă de câteva ori culoarea. Era evident că emoţia sa nu era defel legată de tragicele amintiri pe care le evocase. Un singur gând era în stare să-i facă inima să-i vibreze în felul acesta.

— Nu mă iubeşti! Nu mă iubeşti! spuse, şi în glasul ei se simţeau lacrimi, în timp ce ochii uscaţi căutau cu înfrigurare privirea logodnicului său.

Georges îi luă mâna şi şi-o duse la buze.

— Îţi jur că te iubesc! zise.

Uitaseră biata comedie pe care-o jucaseră mai înainte, cu atâta bună credinţă, spre a înşela pânda spionilor invizibili. Mai ales Clotilde uitase totul. Apăsând mâna lui Georges pe pieptul ei, strigă:

— Eu te iubesc atât de mult! Ce nevoie am de răspunsul tău? Oare nu ştiu tot? Nu citesc în sufletul tău la fel de bine ca în mine însămi? Erai acolo, aşa cum eşti acum aici, pentru a te supune voinţei aceleia care va fi mereu între noi doi! Tu nu-mi aparţii! Locul meu este abia după mama ta!

Era atât de frumoasă şi frumuseţea ei degaja atâta iubire, încât Georges închise ochii şi păli. Îl durea inima.

— Îţi jur că te iubesc! repetă cu un glas pe care, acum, pasiunea, adevărata pasiune, îl făcea să tremure. Niciodată nu te-am iubit decât pe tine, niciodată nu te voi iubi decât pe tine!

Ea se repezi spre el, şi buzele li se atinseră, însă sărutul fu scurt ca un fulger.

Când fata recăzu pe scaunul ei, un văl de tristeţe încăpăţânată îi acoperea privirea.

— Minţi, şopti, sau cel puţin te înşeli, Clément, sărmanul meu Clément, căci eşti mult prea nobil pentru a-ţi înşela în mod voit surioara. Eşti sclav, eşti folosit fără nici o măsură sau milă…

— Nu o vorbi de rău pe mama, murmură Georges cu o intonaţie de implorare, în care se simţea deja o nuanţă de severitate.

— Oh! Cât aş adora-o, exclamă Clotilde cu înflăcărare, dacă n-aş ghici-o împotriva mea! Oare ar mai exista pe lume o iubire comparabilă cu cea cu care aş înconjura-o pe mama noastră?!

— Dar asta-i o nebunie, protestă Georges, întorcându-şi privirile, dacă mama ar fi împotriva ta, m-aş afla aici cu consimţământul ei?

— Te afli aici, repetă fata, pentru că doamna ducesă de Clare te foloseşte ca pe o pavăză în faţa fiului său iubit.

Foarte palid, Georges zise:

— Te rog, taci!

— Te afli aici, continuă Clotilde, fiindcă aici este pericolul. Doamna ducesă a pornit la o luptă primejdioasă, dar ea este acolo, în palatul ei, împreună cu ducele Albert de Clare, pe când tu rămâi, zi şi noapte, pe câmpul de luptă. Ea nici măcar nu ştie, aşa cum ştiu eu, că în seara asta nu ai a te teme de nimic.

Georges nu-şi putu reţine o tresărire de uimire.

Clotilde continuă:

— Azi-dimineaţă erai condamnat, însă vântul şi-a schimbat direcţia, ei au nevoie de tine; în seara aceasta s-au făcut complicii fugii tale. Îndrăzneşti să spui că doamna ducesă de Clare ştia asta când te-a lăsat să pleci?…

— Voia să mă reţină, îngăimă Georges. Pe cinstea mea, acesta-i adevărul! Ba chiar voia să vină cu mine…

Pe buzele Clotildei apăru un zâmbet plin de amărăciune.

— Ascultă, zise, adineauri mi-ai jurat că mă iubeşti. Vrei să fiu soţia ta?

— Dar nu-i deja lucru stabilit? răspunse Georges încercând să surâdă.

— Nu încerca să-mi ocoleşti întrebarea! ripostă ea aproape cu duritate. Ştii bine ce înseamnă cuvintele mele. Sunt singură pe lume, tu — la fel. Eşti tânăr şi puternic, eu sunt curajoasă. Departe de aici, departe de luptele tenebroase în care nici tu, nici eu nu avem vreun interes real, vom putea să trăim fericiţi, liniştiţi, şi să întemeiem o familie, care le este bună oamenilor săraci, la fel ca şi marilor seniori. Tu eşti un fals prinţ de Souzay, aşa cum eu sunt o falsă moştenitoare de Clare. Nu nega, ar fi nedemn de tine. Să sfărâmăm această dublă minciună. Să plecăm chiar în noaptea asta. Unde vei vrea să mă duci, voi merge. Mă ofer ţie, mă vrei?

Capitolul III - Sfârşitul tête-à-tête-ului

Clotilde luase amândouă mâinile lui Georges şi-l privea drept în ochi.

— Aşa cum ai spus adineauri, sunt incapabil să înşel, spuse el. Acum ai exprimat cea mai fierbinte dorinţă a vieţii mele, ai dat întrupare visului meu. Să trăiesc alături de tine, cu totul al tău, asta ar fi fericirea…

— Ei, bine? exclamă Clotilde, izbind nerăbdătoare cu piciorul în pardoseală.

— Nu vreau… nu pot să-mi părăsesc mama…

Fata îi lăsă mâinile libere şi spuse cu asprime:

— Tu nu ai mamă!

Georges se retrase ca şi cum ar fi fost pălmuit, şi Clotilde se întrerupse, speriată.

— Te-am supărat, spuse, deja cuprinsă de remuşcări.

— Nu, replică Georges. Eu sunt de vină. N-am avut încredere în tine, nu ţi-am spus adevărul. Iată-l: sunt, cu adevărat, fiul doamnei ducese de Clare…

— Şi atunci, Albert?…

— Să nu-mi ceri decât partea de secret ce-mi aparţine.

În privirea fetei se citea o profundă mirare.

— Şi ea te trimite aici, pe tine, fiul ei? bâigui.

— Nu doamna ducesă de Clare m-a trimis. Poate că împotriva

voinţei sale am venit.

Urmă o tăcere, după care Clotilde continuă:

— Te cred, Clément, îţi voi da crezare mereu. De acum înainte o voi respecta şi iubi din adâncul sufletului pe aceea care îţi este mamă. Speram să te trag, alături de mine, spre fericire; n-am putut — rămân împreună cu tine în nenorocire. Lupta ta e şi a mea. Însă trebuie să ştii încotro mergi, Clément. Este necesar să ştii încotro o conduci pe cea căreia, adineauri, i-ai spus: "Te iubesc". Eu, una, ştiu, şi-ţi voi spune.

Se reculese timp de o clipă.

Erau gravi amândoi, şi dacă acum cineva îi spiona fără a le putea auzi cuvintele, aparenţele i-ar fi arătat, într-adevăr, convorbirea rece dintre doi logodnici care tatonează cu prudenţă terenul înainte de lupta definitivă a căsniciei.

— Îi cunoşti — continuă fata pe un ton de rece resemnare — îi cunoşti pe oamenii la care ne aflăm. Chiar mai înainte de a auzi dezvăluirile pe care ţi le-am făcut, îi cunoşteai, poate la fel de bine ca şi mine. Sunt îndârjiţi în fărădelegea lor, şi acţionează la adăpostul unui mecanism a cărui eficacitate le-a fost dovedită nu o dată, ci de o sută de ori. Ei dispreţuiesc combinaţiile subtile şi merg drept înainte, pe un drum fără ocolişuri. Pentru ei, naivitatea mijloacelor este culmea ştiinţei. Ucid pur şi simplu, fără nici o precauţie, aproape la lumina zilei, fiind siguri că, după comiterea omorului, vor îndruma cercetările pe căi greşite, şi chiar ieri l-am auzit pe doctorul Samuel — căci viaţa mea nu-i decât un îndelung spionaj — bătându-şi joc de neîndemânaticii care se slujesc de otravă spre a-şi mări şansele de a rămâne nepedepsiţi. Otrava lasă urme ceva mai puţin vizibile decât cuţitul, este adevărat; însă ce importanţă are urma lăsată, dacă ea conduce cu certitudine la îndrumarea cercetărilor Legii pe o pistă eronată? Domnişoarele de Fitz-Roy au fost ucise cu o lovitură de secure — îmi închipui că aşa ceva lasă urme! Cu toate acestea, asasinii trăiesc mai departe liniştiţi; pentru ce? Pentru că cel condamnat ai fost tu. Acum, ascultă programul nunţii noastre: Programul acesta a fost stabilit cu tot atâta grijă ca şi contractul maestrului Souëf, semnat de domnul Buin şi alţi oameni foarte cinstiţi, pe care diplomaţia ticăloşilor s-a priceput să-i înglobeze într-o complicitate involuntară — cea mai bună dintre măsurile lor de asigurare. Ca maşinaţie, este ceva grosolan, pueril, însă rezultatul este cât se poate de cert. Cât despre autenticitatea planului, ţi-o pot garanta, deoarece prezentarea lui încă-mi răsună în urechi. În urma morţii mătuşilor mele de Fitz-Roy, tu şi cu mine suntem ultimii din neamul de Clare…

— Împreună cu fratele meu Albert totuşi, şi cu doamna ducesă! o întrerupse Georges.

Clotilde zâmbi cu milă.

— Pentru reuşita planului, replică, este de ajuns ca ducesa şi

Albert să moară înaintea noastră — asta-i o nimica toată.

Georges fu scuturat de un fior, din creştet până-n tălpi.

— Teama pe care eşti incapabil s-o simţi pentru tine, spuse fata, te chinuie pentru ei. Este frumos, ai o inimă generoasă... Dar dacă-i iubeşti din tot sufletul, oare ce mai poate rămâne pentru mine?

— Dacă ar părăsi Parisul, Franţa... gândi cu glas tare prinţul Georges, în loc să răspundă. Dac-ar pleca departe, foarte departe...

— E oare posibil să pleci mai departe decât în Australia? replică Clotilde. André Maynotte{32} şi văduva J.-B. Schwartz se duseseră în Australia, de unde s-au înapoiat actele lor de deces. Soţul prinţesei d'Eppstein, cel care a fost ultimul purtător al numelui de duce de Clare, se ascunsese în străfundurile Parisului, în atelierul neînsemnatului pictor Inimă de Oţel, care făcea afişe pentru barăcile de bâlci; după ce s-a căsătorit cu nobila şi nefericita lui verişoară, au plecat şi ei, căci îşi cunoşteau soarta. Au mers atât cât i-au putut duce marea şi pământul. Acum, ar trebui să fie încă tineri. Cu toate acestea, le-ai văzut în contract numele, printre cele ale persoanelor pe care urmează să-i moştenim. Au murit. Parisul nu are nici un ascunziş îndeajuns de întunecat, şi universul este prea neîncăpător. Clément, sărmanul meu Clément, degeaba îi vei trage după tine până la capătul lumii — când cei despre care-ţi vorbesc au şi dat verdictul: trebuie să mori.

Descurajat, Georges îşi lăsă capul în jos.

— Dar n-am terminat de prezentat horoscopul unirii noastre, continuă domnişoara de Clare. Să nu crezi că vorbesc la întâmplare — din nefericire, sunt un profet mult prea bun. Adineauri îţi spuneam: "Vântul şi-a schimbat direcţia, au nevoie de noi." Acesta-i adevărul adevărat. Fie că drepturile noastre sunt autentice, fie că, aşa cum cred, s-au făcut maşinaţii frauduloase, în patrimoniul nostru s-a acumulat totalitatea bunurilor familiei de Clare. Suntem inviolabili: moştenitorul unic al acestei imense averi trebuie să se nască din nou şi nu se poate naşte decât din noi. După naşterea copilului...

— Înţeleg foarte bine, spuse Georges, neputându-se împiedica să zâmbească. Băiat sau fată, n-are importanţă...

— N-are importanţă, repetă Clotilde. Băiat sau fată.

Surâdea şi ea, dar nu în felul neîncrezător al prinţului, ci ca oamenii curajoşi dar resemnaţi.

— Ne vor face să dispărem? continuă Georges. Asta vrei să spui?

Capul drăgălaş al Clotildei se înclină în semn de afirmare.

— Şi aceşti mari inventatori n-au găsit nimic mai subtil decât o asemenea soluţie? întrebă Georges.

— La ce bun? ripostă Clotilde. Mai-binele este duşmanul binelui. Iscusinţa nu înseamnă subtilitate, ci ştiinţa de a-ţi atinge fără greş ţinta. L-am auzit odată pe doctorul Samuel discutând foarte serios

această problemă şi contrazicând-o pe Marguerite. Ea are imaginaţie, iar doctorul i-o reproşa. Îi dădea ca exemplu teatrul, în care ideile noi nu au niciodată succes. Contesa râdea, dar se încăpăţâna. El făcea referire la domnul Scribe şi la sfatul lui: "Fă mereu ceea ce s-a mai făcut." Ceva mai ingenios decât o asemenea soluţie pentru a mă exprima ca tine, n-ar fi fost atât de bun, fiindcă o asemenea soluţie este experimentată, a mai fost folosită şi a reuşit. Familia noastră şi Fracurile-Negre îşi au analele lor, pe care le poţi cerceta ca pe Istoria Universală. Când vom muri, cinstitul domn Jaffret va fi numit tutore al copilului, în acelaşi fel în care contesa Marguerite de Clare, sau mai curând soţul ei, contele du Bréhut, a fost numit tutore al prinţesei d'Eppstein şi, vreme de douăzeci de ani, asociaţia va dispune de nişte venituri de o jumătate de milion. Începi să înţelegi şi să crezi?

— Nu-mi pot închipui… vru să obiecteze Georges.

— Poţi crede sau nu, îl întrerupse fata, n-are importanţă. Aşa s-a stabilit, cu precizie, aşa a hotărât consiliul în unanimitate. De acum înainte, nimeni nu mai poate schimba nimic, aşa trebuie să fie şi aşa va fi.

— Dar atunci, întrebă Georges, a cărui neîncredere dispăru dintr-o dată în faţa tăriei acestor afirmaţii, ce-i de făcut?

Tânăra îşi îndreptă trupul. Ochii mari i se aprinseră de o lumină eroică. Niciodată n-o văzuse Georges atât de minunat de frumoasă.

— Dacă aş fi iubită… zise ea. Dar se întrerupse, continuând imediat: — Am greşit şi-mi retrag vorba asta. Chiar şi fără a fi iubită, sunt gata să fac totul pentru a te salva pe tine şi pe cei care-ţi sunt dragi…

— Dar eşti iubită, Clotilde, draga mea! exclamă Georges, de data aceasta cu intonaţia unei iubiri adevărate. De ce eşti nedreaptă cu mine? Nu vezi că sunt strivit sub povara răspunderilor şi îngrijorărilor mele? Spune repede ce se poate face!

Ea îi întinse mâna.

— Poate că eu greşesc, spuse zâmbind cu tristeţe. De altminteri, pentru ce să fugim? Adineauri am pledat împotriva mea însămi, dovedind că fuga de aceşti demoni este inutilă. Dacă a fugi nu foloseşte la nimic, vrei să luptăm?

— Oh! Da, aproape că strigă Georges. Să luptăm cu vitejie şi până la moarte!

— Este posibil ca aceasta să nu fie prea departe… Dar ai dreptate! E mai bine să luptăm.

— Porunceşte! Mă voi supune. Chiar de-ar fi să mor eu însămi atacând această hoardă de asasini…

— Nu, îl întrerupse Clotilde redevenind gânditoare, nu vom fi singuri. Există un bărbat cu inimă vitează, cu o voinţă neîmblânzită…

— Doctorul Abel Lenoir…

Fata îi puse un deget pe buze, cu un gest atât de imperios, încât, fără voia lui, Georges înconjură cu privirea încăperea.

Era linişte în vastul salon în care, în afară de sunetul vocilor lor, domnea singurătatea şi tăcerea.

— Apropie-te, şopti ea.

Şi atât de încet încât cu greu o auzi, adăugă:

— Mâine voi ieşi spre a asista la slujba de la biserică. Ştii unde locuieşte?

— Da.

— Du-te la el la ora opt dimineaţa, mă vei găsi acolo.

— Şi rendez-vous-ul din strada Des Minimes?

— Vorbeam prea tare. Nu vor lipsi nici alţii… Ascultă-mă, dispunem de oameni şi de arme. Aici nu-i Fontenoy{33}, vom fi primii care să tragă.

— Sunt gata, o întrerupse Georges. Pe mâine, la ora opt.

În camera alăturată se auzi un zgomot şi ei se depărtară imediat la o distanţă convenabilă.

În pragul uşii se ivi frumuseţea surâzătoare a contesei Marguerite.

— Ei, bine! Dragi copii, li se adresă, vă plângeţi c-aţi fost lăsaţi prea mult timp împreună?

— Să fie oare adevărat că suntem de mult împreună? întrebă Georges, la întâmplare.

Clotilde stătea cu ochii plecaţi şi nu spunea nimic.

Marguerite, care-i dădea braţul bunului Jaffret, şopti:

— Joacă teatru ca nişte vechi comedianţi!

Cu glas tare, adăugă:

— Toată lumea vă doreşte şi n-am putut amâna mai mult. Trebuie să asistaţi la despachetarea cadourilor de nuntă.

În spatele contesei de Clare veneau domnul Buin, domnul de Comayrol şi câteva doamne. Era, cu adevărat, voioasa expediţie a "nuntaşilor" care sosesc, înveseliţi de nu se ştie ce vânt de ştrengărie, să tulbure, în glumă, prima întrevedere a îndrăgostiţilor.

Prezenţa nou-veniţilor, atât de paşnici şi de veseli, lumină oarecum vechiul salon, izgonind suflul lugubru pe care, cu puţin mai înainte, îl simţeam pătrunzând acolo.

Realităţile vieţii de toate zilele îşi reintrau în drepturi şi, chiar şi după ce aţi auzit confidenţele Clotildei, poate că v-aţi fi eliberat de vârtejul gândurilor negre, făcând apel, în mod deschis, la ceea ce numim "raţiune", spre a exorciza demonul acelor coşmaruri absurde şi imposibile…

Capitolul IV - Schimbarea la faţă

Când voia, contesa Marguerite avea un zâmbet care alunga atât de departe gândurile negre! Îl rugă pe Georges să-i dea braţul; domnul de Comayrol îl oferi pe-al său Clotildei, şi se îndreptară cu toţii către salonul în care aşteptau cadourile de nuntă — splendid desert al gustării.

Rămas singur şi liber, bunul Jaffret se apropiase de colivia în care erau închise iubirile lui. Moartea prematură a micului său struţ îi cauzase, la vremea respectivă, o boală grea. Dădu ocol coliviei şi nu se putu abţine să le adreseze un cuvânt de prietenie copilaşilor săi, deşi presupunea că dorm adânc.

Aşa fac şi tinerele mame care, în încântătoarea lor nebunie, sporovăiesc vesel în jurul odorului adormit ce zâmbeşte în leagănul adorat. Jaffret spuse:

— Cip, cip, cirrrip, cip.

— Cip! i se răspunse de sub cuvertura care apăra colivia.

Jaffret tresări şi deveni livid.

— Poftim că una e trează, bombăni. Ciudat, la ora asta!

Aşa înduioşat cum era, dacă ar fi fost singur poate că ar fi ridicat un colţ al vălului; însă Marguerite, care pleca ultima din încăpere şi tocmai trecea pragul, se întoarse să-l cheme.

— Hai, prietene, locul dumitale este dincolo. În cea mai mare măsură, dumitale ţi se datorează această căsătorie.

Jaffret, ascultător ca întotdeauna, o urmă îndată.

Şi salonul cu patru ferestre rămase pustiu.

Câteva clipe domni cea mai deplină şi adâncă tăcere. Însă deodată, sub cuvertura coliviei se auzi un zgomot, acelaşi zgomot, parcă provocat de fluturări din aripi şi mici pocnituri, pe care l-am auzit la începutul convorbirii celor doi logodnici.

S-ar fi zis că înăuntru se iscase o mică răscoală.

Prima oară, acel zgomot uşor încercase cumva să ia naştere şi se stinsese de la sine, după scurt timp.

Dimpotrivă, de data aceasta persistă şi se amplifică până ce căpătă proporţiile unui război civil izbucnit pe neaşteptate în micul popor înaripat.

Sub cuvertură se distingeau zboruri disperate, piuiturile se încrucişau în toate direcţiile cu ciripiturile. Dacă bunul Jaffret ar fi auzit asta, inima lui părintească s-ar fi strâns de spaimă.

Cu toate acestea, explicaţia nu se lăsă aşteptată.

Cuvertura începu brusc să se agite încoace şi-ncolo; se umflă, în timp ce barele de fier ale cuştii scârţâiau; apoi, ridicându-se cu totul, dezvălui cheia enigmei sub forma Adèlei Jaffret, care, cu sprâncenele încruntate, cu ochelarii puşi strâmb şi gata să-i cadă de pe nas, ieşi cu impetuozitate prin uşa puiului de struţ decedat.

Ea, atât de palidă de obicei, era congestionată la faţă ca o pătlăgică roşie, iar ochii, alteori înfundaţi în orbite, îi ieşeau din cap.

— Fir-ar al dracului! ocărî, animalele astea put! Credeam c-o să mă sufoc acolo, dedesubt. Idiotul de Jaffret! Locul e bun ca să tragi cu urechea, dar te poţi asfixia!

Scoase din buzunar o sticlă cu înveliş din nuiele, de o mărime foarte respectabilă, şi-i dădu un lung sărut care răspândi în atmosfera salonului o plăcută aromă de ţuică.

— Îndrăgostiţii ăia n-o să trăiască aşa bătrâni ca Matusalem! mormăi. N-am auzit tot, dar am prins, ici şi colo, lucruri folositoare. La convorbirea între patru ochi din strada Des Minimes vom fi trei. Ceea ce-mi lipseşte este partea de conversaţie referitoare la doctorul Lenoir. Degeaba mi-am încordat auzul — nimic! Oricum, ăsta capătă proporţii îngrijorătoare. Va trebui să-l potolim.

Un ecou al aclamaţiilor cu care era întâmpinată prezentarea cadourilor de nuntă ajunse până la ea.

"Micuţa ţine zdravăn la Ciungul ei", îşi spuse. "Tare-i drăguţă puştoaica! Şi îndrăzneaţă! Dac-aş avea cincisprezece ani mai puţin, sau chiar douăzeci şi cinci… Ţţţ! Cu toată vârsta mea, înc-aş mai ciripi ca oricare altul; şi dacă n-ar fi treburile cu care-mi muncesc creierii… Dar tânărul domn e rece precum ceaiul cu gheaţă! S-ar zice că-i împăiat în întregime şi că tot ce-i viu este braţul lui artificial. Altfel, băiat frumos! Mă amuză să văd cum Angèle îl tot scoate-n faţă, spre a-l acoperi pe Albert al ei. Cât despre ea, socotelile noastre-s clare: vreau s-o văd plângând cu lacrimi de sânge… De sânge!"

Îşi trecu limba lacomă peste buze şi adăugă:

— Ciudat lucru, temperamentul! Ştii că încă mai ţii la ea, marchize?

O oarecare tristeţe i se aşternu pe chipul zbârcit. Se duse în faţa uneia dintre oglinzile mari ale salonului şi se privi din cap până-n picioare, cu o expresie grotescă şi totodată cumplită, bombănind:

— Te-ai ofilit, marchize, te-ai ofilit, te-ai ofilit! Marchize Ange de Tupinier de Beaugé, îndrăgostit de treizeci şi şase de mii de ştrengăriţe şi care încă o mai voiai, în plus, pe frumoasa ta nepoată, pe fermecătoarea ta fină — Venus ieşind din valuri, fir-aş al dracului! Angèle, pe care-ai făcut-o ducesă, şi care şi-a bătut joc de tine! Pentru ea ai ucis prima dată, marchize! Nu ea te îndemnase să faci aşa ceva, marchize, dar diavolul ţi se strecurase deja în trup… mai bine l-ai fi strâns de gât pe celălalt… pe afurisitul de doctor Lenoir! Toată încurcătura pe care trebuie s-o descâlceşti de la el se trage, marchize. Dar, răbdare! Va veni şi rândul lui… Angèle nu te putea suferi. Erai prea bătrân, marchize, şi n-aveai un fir de păr pe faţă! Femeilor nu le place asta… Barba mea, dracu' s-o ia, era pe dinăuntru!

Îşi trimise ei înseşi o sărutare în oglindă.

— Şmechere! spuse pe un ton mângâietor, zbori de la una la alta ca musca după miere! Fără cuţit, ai fi fost un adevărat heruvim, ca piosul Enea sau ca doctorul Lenoir, dar, atâta pagubă! Doamnele nu vor asemenea îngeri; ceea ce le trebuie este temperamentul. Îl ai, şi, în afară de faptul că te-nnebuneşti după sex, nici un obicei rău: nici jocuri de noroc, nici băutură… O picătură din când în când, pentru înviorarea imaginaţiei, câte o pipă… ai putea trăi cu un salariu de o mie două sute de franci, marchize, bietul meu bătrân!

În ochii ce-i sclipeau des îndărătul ochelarilor se citea mulţumire şi o nemărginită iubire de sine. Îşi continuă examenul de conştiinţă cu o plăcere evidentă şi profund savurată.

— Comoara mea, se adresă reflexiei din oglindă, dacă vreodată ţi se va scrie biografia, va fi interesantă pentru diverse clase ale societăţii, fie prinţese, fie croitorese. Ce de mai roluri ai jucat spre a salva gâtul ăsta, nu prea rotunjor, e drept, dar bine prins de umeri! Ai fost Maillotte, regina evadatelor de la Saint-Lazare{34}; ai fost paradisier, vizitiu, director de comandite, zidar, cioplitor de monumente funerare, vânzător de limonadă şi membru al comitetului de binefacere; ai făcut operaţiuni bancare la bursă şi la bâlci, ai aranjat nunţi, ai dat lecţii de educaţie şi gimnastică… şi n-ai comis prea multe prostii, nu deloc!… Şi totuşi, câteva! căsătoria Angèlei cu ducele, prinţ de Souzay, (un biet om cumsecade!), braţul rupt al lui Clément… Închipuie-ţi, credeam că-i fiul lui Abel Lenoir, şi voiam să-i joc Angèlei renghiul ăsta! De fiecare dată când am de a face cu ea, fie spre a o servi, fie spre a-i face rău, parcă-s turbat, dar e ceva mai tare decât mine, mereu trebuie să mă ocup de ea — cred că acesta îmi e destinul!

Tot vorbind — căci Adèle Jaffret nu-şi spunea doar în gând toate aceste lucruri, ci le rostea de-a dreptul, râzând la părţile vesele ale amintirilor sale şi ocărând la celelalte — părăsise oglinda, apropiindu-se de uşa cabinetului. O deschise şi, de îndată ce intră, îşi descheie frumoasa rochie de mătase, puţin cocoloşită în urma şederii în colivie.

— Eu una, n-am nevoie de cameristă! spuse.

Şi, într-adevăr, apăru într-un jupon scurt, sub care se vedeau crăcii unui pantalon bărbătesc, suflecaţi până la genunchi. Dintr-o mişcare rapidă a mâinii, îşi dădu jos coafura sa respectabilă de păr cărunt împodobită cu o bonetă înflorată.

Adineauri alăturam două adjective: grotesc şi cumplit. Aici, ar fi fost nevoie de alte două de acelaşi fel, dar mai dure. Priveliştea acelui craniu cu totul chel şi colţuros, deasupra unor lenjerii de femeie din care, în partea de jos, ieşeau două picioare osoase, slabe şi cât se poate masculine, te îndemna totodată să râzi şi să plângi.

Adèle mângâie pe rând pulpele acelea sfrijite şi se proţăpi pe ele ca un cocoş.

— Ţinuta cavalerului de Faublas[35]! spuse. Don Juan francez! Richelieu modern, care găseşte timpul necesar s-o seducă pe micuţa lui Lirette, neîncetând să se lupte cu un munte de afaceri… şi, în plus, şi director al unei întreprinderi de interes general!

Izbucnind în râs, el (sau ea) se apropie de birou spre a-şi lua o pipă scurtă şi neagră, mult mai bună decât cea a domnului Noël zis şi Piquepuce. Pipa fu umplută după toate regulile artei, tutunul fiind bine înfundat cu degetul, şi apoi — aprinsă.

După aceea, juponul căzu la rândul său, iar noi nu mai putem vorbi despre Adèle Jaffret decât la trecut, ca despre crisalida din care tocmai ieşise oribilul fluture, Cadet-l'Amour, în toată splendoarea urâciunii sale de nedescris.

Acesta îşi încălţă ghetele şi îmbrăcă o redingotă lungă, pe a cărei pulpană stângă, în căptuşeală, era prevăzută o teacă de piele în care înfipse un cuţit cu lama deschisă. Craniul său golaş dispăru sub o pălărie de fetru moale pusă strâmb. Luă un baston gros pe care-l roti pe deasupra capului şi reveni spre oglindă, în faţă căreia se propti cu mâna în şold, declamând ca un actor adresându-i-se publicului:

— Cadet-l'Amour, în rolul Fra Diavolo! Preferat al celuilalt sex, în stare să depăşească dificultăţile cele mai complicate, vâră-ţi în buzunar camarazii şi pleacă-n oraş! Înfundă-l pe colonel!

Îşi trimise o ultimă sărutare şi ieşi cu un pas de învingător prin uşa ce îngăduise intrarea domnului Noël.

Capitolul V - Intrigile lui Échalot

Într-o bună zi, Eugène Sue a făcut cea mai îndrăzneaţă dintre excursiile cunoscute prin subteranele Parisului. Mulţi oameni au putut crede că măsurase (şi chiar exagerase) adâncimile acelui abis, tot aşa ca genialul inventator, Jules Verne, când ne conduce, la umbra pădurilor de ciuperci, până în centrul pământului, sau când călătoreşte, fără umbrelă, la trei mii de metri sub nivelul mării.

Cei care au crezut astfel se înşelau. Chiar şi o imaginaţie ca a lui Eugène Sue degeaba s-ar întinde şi s-ar lungi, niciodată n-ar putea atinge fundul civilizaţiei sau al barbariei noastre.

Un singur lucru pare să fie demonstrat şi cert, iar în cazul acesta tot fantezia lui Jules Verne este cea care are dreptate. Când sapi sub Paris şi cobori în el, cu lanterna în mână, oroarea la care te aştepţi este curând învinsă de grotesc: s-a terminat cu stejarii înalţi cu umbre ameninţătoare — peisajul nu mai este alcătuit decât din ciuperci.

De pildă, spre a urma acelaşi mod de gândire, călătorul nu ajunge niciodată la capătul descoperirilor şi al surprizelor, mai ales în acele

uimitoare penumbre în care mişună oameni şi lucruri aparţinând artei decăzute. Să ne înţelegem bine, nu poporul este cel care veghează acolo, nici măcar o parte din el, ci o specie aparte, alcătuită din homunculi asemănători celui care, într-o seară, a apărut din cuptorul doctorului Faust. Numai că doctorul Faust nu este de pe la noi, iar chimiştii care au creat oamenii criptogami despre care vorbim îşi fac bucătăria în pivniţele teatrelor.

Făpturile acestea, aşa amestecate cum sunt, n-au trecut niciodată cu mult dincolo de ceaiul lui *madame* Gibou{36}; fiii lor, care ne caricaturizează eroismul şi josniciile pe fundul canalului de scurgere, se trag din ele şi alcătuiesc ciudata categorie a şarlatanilor de bâlci — turmă mai ignorantă, mai superstiţioasă, mai credulă decât însăşi gloata care o contemplă.

Periferiile noastre încep să ia în derâdere melodrama; lumea bâlciului încă mai crede în ea şi, în mijlocul universalei treziri din prostie, familia Bilboquet{37} trăieşte cu iluzii mâncate de viermi. Ea caută "secretul", aşteaptă "comoara"; ei i se pare că o leşie de haz nestăpânit dar plângăcios influenţează totul, nelăsând pe suprafaţa globului nimic adevărat.

Dacă ar exista un poet destul de îndrăzneţ pentru a arăta publicului, în realitatea ei neverosimilă, această biată lume a durerilor caraghioase şi a halucinaţiilor uluite, secolul nostru şi-ar căpăta epopeea sa nemuritoare, cel puţin în ceea ce priveşte drojdia societăţii.

Şi vă afirm, cunoaştem atât de puţin şi de denaturat ceea ce se află alături de noi, încât secolul nostru ar crede că i se vorbeşte despre lună!

Échalot era un artist cu sufletul plin de poezie cavalerească. Similor, prietenul său, artist şi el, dar mai puţin loial, adăuga tuturor defectelor unui bun trădător gustul banilor împrumutaţi de la doamne. Échalot însuşi îşi mărturisise de multă vreme că acest Pilad al său nu se putea lăuda cu un caracter nobil.

Din seara în care l-am văzut, doică şi santinelă totodată, pândind poarta pentru trăsuri a palatului Fitz-Roy şi alăptându-l pe micul Saladin la corpul de gardă de pe strada Culture-Sainte-Catherine, Échalot nu făcuse avere.

Cinstit, muncitor, delicat, sentimental, având gustul intrigilor fără a şti ce-i aceea, credincios onoarei pe care o definea vag şi în termeni necunoscuţi moraliştilor, Échalot nu trăia bine, însă trăia din artă, păstrându-şi cu gelozie independenţa şi vânzând prafuri de scărpinat.

Similor, tatăl natural al lui Saladin, nu se purtase bine cu Échalot; ba chiar, într-o seară, încercase să-l strângă de gât ("dispreţuind prietenia!" — după cum spunea Échalot) pentru patru monede de un franc ce se nimeriseră laolaltă în puşculiţa lor, mirată de un asemenea

belşug. Chiar şi Saladin pornise pe căi greşite, în ciuda excelentelor principii de educaţie ce-i fuseseră sădite încă din leagăn.

Ca familie, lui Échalot nu-i rămăsese decât mica plimbăreaţă nocturnă, Lirette, cunoscută de doctorul Abel Lenoir şi care-i aducea buchete de violete prinţului Georges de Souzay.

În cele ce urmează, se va vorbi mult despre Lirette.

Échalot era — după Dumnezeu — stăpânul celui mai sărăcăcios "local" dintre cele ce alcătuiau umilul bâlci instalat, pe vremea aceea, în piaţa Clichy, aflată în curs de amenajare.

Tocmai bătuse ceasul ora unsprezece la restaurantul lui Taica-Lathuile, singurul "templu" existent în împrejurimi. Baraca mai mult decât modestă a lui Échalot era închisă, iar noaptea împiedica să se vadă "afişul" său, foarte deteriorat şi reprezentând o zeiţă robustă, culcată pe spate, tocmai în momentul în care Hercule, fiul lui Jupiter şi al Alcmenei, îşi ridică măciuca spre a sfărâma un pietroi de caldarâm pus pe buricul ei.

Lângă baracă se afla casa-rulotă, cu aspect antediluvian şi aproape cu totul dezmembrată, care trebuie să fi făcut de mai multe ori turul Franţei. Purta un ecuson mare de formă ovală cu inscripţia:

"Spectacolul Échalot din Paris, ridicări de greutăţi, suspensii aeriene, fizică, electricitate, lupte şi mistere, oferite locuitorilor acestui oraş, cu permisiunea speciala a autorităţilor."

Deja de câtva timp piaţa era pustie. Un vânt aspru scutura arborii desfrunziţi ai bulevardelor periferice. Abia dacă la intervale lungi se vedeau câţiva trecători, grăbindu-şi mersul şi strecurându-se pe lângă ziduri.

Barăcile bâlciului dormeau. Iarna, după ce se înnoptează, nici măcar nu se mai fac încercări de a atrage "lumea". Singura lumină ce se vedea strălucea în interiorul rulotei "Échalot", printre scândurile unui oblon vopsit în stacojiu şi îngrozitor de crăpat.

Într-o cabină de trei ori mai mare decât un sicriu, Échalot veghea, stând gânditor pe un burduf de armonică. Era îmbrăcat cu nişte zdrenţe rămase dintr-un costum de magician, purtat cândva cu glorie de răposatul său patron, domnul Samayoux, hipnotizator al mai tuturor Curţilor regale europene. Alături de el se afla o ceaşcă încă umedă de *gloria*{38} şi în care zăcea o spatulă, retrogradată la meseria de linguriţă.

Pe tavan, într-o plasă întinsă, se vedea capul îmbălsămat al unui om ghilotinat, umbrela doamnei Samayoux şi chitara ei. Un caniş împăiat moţăia sub masă.

Părul lui Échalot încărunţise, deşi nu trecuse de patruzeci de ani. În mână ţinea un portofel şi se gândea profund. Expresia chipului său

bun trăda o naivitate ce depăşea limitele obişnuite.

— Ce să zic, spuse cu descurajare, munca de birou nu-mi convine, e greu să-mi tot obosesc creierul slăbit de nenorocirile unei cariere, că de mi-aş scrie memoriile, cu siguranţă că nimeni în universul întreg n-ar vrea să le dea crezare.

După această primejdioasă frază se opri şi scoase un geamăt ca de bou. Dar continuă îndată, în timp ce două lacrimi i se iviră în colţul ochilor:

— Îndurerat, din cauza sentimentului pe care-l nutream pentru ea, Léocadie, văduva domnului Samayoux, de nici nu mă pot uita la umbrela ei fără să-mi smulgă lacrimi; trădat de prietenie, care-i întâiul bun al vieţii, de către Similor, care m-a părăsit, luând cu el economiile mele; cu iluziile şi himerele legate de Saladin pierdute, nu mai văd la orizontul meu încărcat de nori întunecaţi decât falimentul total, prin care, într-o bună dimineaţă, până şi zdrenţele mele vor fi vândute la uşă de către guvernământ!

Scoase un al doilea oftat, mai adânc şi însoţit de un pumn straşnic pe care şi-l trase în mijlocul frunţii.

— Este drept, mai există Lirette şi secretul de nepătruns! Cunosc şmecheria prin care poţi profita de împrejurările unui mister, ca să intri în sânul unei familii nobile şi să-i storci bani printr-un şantaj cinstit — tatălui, pe de o parte, mamei, pe de alta, şi copilului tot aşa, fără să încâlci onoarea, fiindcă vinzi ceea ce ai, nu-i aşa, celor care au nevoie să cumpere spre a fi fericiţi. Foarte bine, dar încă n-am sondat străfundurile misterului, şi de unde să iau adresa familiei?

Îşi strânse capul în mâini, care nu erau curate, şi din piept îi ieşi un adevărat muget.

— Bun, bun, bun! continuă ca şi cum ar fi răspuns sugestiei unui Mefistofel invizibil, ştiu asta la fel de bine ca şi tine. Lirette se apropie de vârsta râsului, a graţiilor, a iubirilor, şi de centura lui Venus, nu-i aşa? Să fie oare şi bani în chestia asta? E lucru cunoscut, domnul Tupinier este un criminal bătrân, care, fără să pară, a strecurat deja două vorbe în legătură cu aşa ceva, iar negustorul de pe strada Amsterdam… Ştiu că, în fond, nu-i un atac împotriva onoarei, mai ales dacă depui la Casa de Economii, aşa spun toţi; însă prejudecăţile sunt înfipte zdravăn. Eu, unul, am prejudecăţi, deşi, nu dau impresia asta… şi pe urmă, ia gândeşte-te cum ar fi să-i propui lucruri dintr-astea domnişoarei Lirette! Mai întâi şi-ntâi, eu nu mă văd într-un asemenea rol!

Nu bănuia, bietul de el, că în timp ce pronunţa aceste cuvinte, chipul său umil se luminase de o nobilă mândrie. Nu cunoştea nici binele, nici răul — nimic!

O clipă, rămase tăcut şi pierdut în incoerenţa propriilor gânduri, apoi îşi deschise portofelul soios şi scoase o hârtie mototolită,

acoperită cu o scriere aproape ilizibilă.

— Secretul este aici! şopti. Norocul e că mă pricep să scriu binişor, că doar am fost ucenic de farmacist. Numai că asta îmi pare a fi latină, şi educaţia mea n-a ajuns până acolo. Încerc mereu să citesc aşa cum le spunea micuţa: "O remus, Petre sub unde…"

Se întrerupse brusc şi puse repede hârtia înapoi în portofel. Cineva tocmai ciocănise la uşa barăcii.

"Cine-o fi venind la ora asta?" se întrebă Échalot uimit. "Vezi să nu-ţi deschid!"

Afară, ciocăniturile se repetară, şi un glas mieros se strecură prin cea mai mare crăpătură a oblonului:

— Nu te preface că dormi, bătrâne. Deschide, vei vedea că *s-a luminat de ziuă*.

— Cadet-l'Amour! îngăimă Échalot, pălind.

Capitolul VI - Ora nepotrivită

Échalot nu se grăbi să deschidă. Veni până la uşa rulotei şi începu să parlamenteze.

— Ce mai faceţi, domnule Tupinier? întrebă. Dacă locuiţi împreună cu sora dumneavoastră, doamna Jaffret, acolo, pe strada Culture, în cartierul Marais, aveţi ceva drum, şi se face târziu.

— Aşadar, nu m-ai auzit? veni răspunsul de afară. Ţi s-a spus că *s-a luminat de ziuă!*

— Nici gând, la ora asta! Glumiţi, domnule Tupinier.

Apoi, corectându-se, adăugă cu o mândrie copilărească:

— Este adevărat că, pe vremuri, vă înţelegeam jargonul destul de uşor. Nu neg că am avut de a face cu Fracurile-Negre, în nişte intrigi din care nu pricepeam nimic, fără să fi încălcat vreodată onoarea! I-am frecventat pe cei mai mari granguri de la cafeneaua *L'Épi-Scié*, într-o intimitate familiară, iar domnul Piquepuce mă bătea mereu pe umăr spunându-mi: "Dacă n-ar fi deja inventate, cu siguranţă le-ai născoci tu." Despre prafuri vorbea…

— I-ascultă, prostovanule, ai de gând să mă laşi afară? strigă Tupinier. E un ger de crapă pietrele!

— Însă vârsta pasiunilor a trecut, continuă calm Échalot, şi prin frecventarea doamnei Samayoux am aflat despre dumneata lucruri incompatibile. Aşa că mă lipsesc, dându-l pe uşă afară chiar şi pe Similor, pentru lipsă de cinste. Toate cele bune acasă, l'Amour.

Tupinier bombăni o înjurătură şi nu mai insistă. Échalot îşi încordă auzul şi i se păru că-i aude paşii pe pământul îngheţat.

"Şi acum ne vom duce la culcare" — îşi spuse în gând — "cu

speranţa că Fiinţa Supremă mă va răsplăti odată şi odată pentru c-am alungat un asemenea ticălos, care venea, poate, să-mi ofere îndestulare, după toate nefericirile mele, dacă-n schimb recădeam la o purtare nepotrivită. Ar fi o prostie din partea Providenţei să mă lase-n încurcătură, nu pot crede c-ar fi-n stare de-aşa ceva."

În fundul cabinei se afla un soi de dulap. Échalot îi trase zăvorul care alunecă scârţâind, dând la iveală un culcuş îngust, dotat cu o saltea fără aşternuturi, dar pe care era întinsă o splendidă cuvertură cenuşie cu bordură roşie.

Stăpânul locului spuse:

— Cadet-l'Amour trebuie să fi ajuns deja pe la piaţa Saint-Georges, doar dacă nu şi-a înecat necazul la vânzătorul de spirtoase. Similor zice că el ar fi doamna Jaffret şi că ţine secretul Tezaurului ascuns la subsuoara lui — milioane de milioane, de-ai putea clădi o casă-ntreagă numai din argint… Dar Pistolet susţine că bătrânul colonel n-a murit şi că-n frumosul lui mormânt de la Père-Lachaise nu s-ar afla decât un schelet de iepure… Şi că faimosul Tezaur este-n America, pe fundul unui lac… Şi că moş Morand petrece nu ştiu câte nopţi cu colonelul, zidind o ascunzătoare pentru Comoară (da' asta ar însemna că nu-i în America) şi pentru actele familiei de Clare… Şi că-şi bătea fata ca s-o silească să înveţe câteva cuvinte latineşti care păreau să fie o rugăciune… Ei! ia stai!… Ah! Pe cinstea mea, ce idee!

Glasul lui Échalot tremura.

În timp ce vorbea astfel, biata lui făptură parcă se transfigurase cu totul. Chipul îi strălucea, ochii îi ardeau.

Se lăsă să cadă în genunchi lângă culcuşul lui şi, ridicând spre cer mâinile împreunate într-o rugă fierbinte, strigă, sărutându-şi cu patimă portofelul soios:

— Poate că ce-i acolo e latină! O, suprem arhitect al universului, fă asta pentru mine! Dacă găsesc comoara de un milion de milioane mă voi cufunda şi eu puţin în deliciile din Chaussée-d'Antin şi de la Palais-Royal, că destul am tras mâţa de coadă, neluând niciodată masa la Véfour şi nici la Maison d'Or. Dar voi adopta infirmi, voi înălţa biserici şi voi împărţi supă în hale, aşa ca fiecare sărac din Paris să aibă, în afară de banul din buzunar, şi o găină în oală, pentru familiile necăjite! O, bunule Dumnezeu! Dragă bunule Dumnezeu! Ce te costă? Dacă-ţi mai trebuie în plus şi pentru călugăriţele Tale, pentru ologi şi casele de corecţie, mă voi mulţumi cu o sută de milioane, şi promit să-ntemeiez şi-un spital!

Se opri ca să suspine, apoi continuă eu o fervoare crescândă:

— Fir-ar să fie! Ce poftă am să mă culc în pânzeturi fine şi-n catifele mătăsoase, înconjurat de doamne care-şi aşteaptă rândul deşi, în afară de asta, aş răspândi nenumărate binefaceri pe toată suprafaţa emisferei! E ceva vreme de când îmi tot aştept câştigul la loterie. Am

mizat pe Lirette…

— Şi eu la fel, amice! îl întrerupse glasul lui Tupinier venind tot de afară.

Dar cuvintele care urmară fură rostite în interiorul cabinei, căci în broasca uşii se auzi un zgomot sec şi bietul Échalot, uimit, abia avu timp să se ridice în picioare, că nasul coroiat al lui Cadet-l'Amour, încălecat de ochelari, se şi ivea în prag.

— Cerul ţi-a împlinit ruga, amice, spuse intrând. Stai o clipă să-mi scot cuiul din broasca ta… Aşa! Am venit special ca să-ţi vorbesc de Lirette.

Când voia, acest fost marchiz era un tovarăş vesel. Părea foarte mulţumit de gluma bună pe care o făcuse şi străbătu cu pas vioi distanţa ce-l despărţea de masă.

— Domnule Tupinier, i se adresă Échalot, vă rog frumos să mă iertaţi că nu v-am deschis, dar tocmai mă pregăteam să mă culc, şi dacă aveţi să-mi spuneţi ceva, grăbiţi-vă. Mi-e somn.

Aceste cuvinte fură pronunţate cu oarecare hotărâre.

Cadet-l'Amour îşi descheie redingota lui lungă şi scoase de sub revere o sticlă plină pe care o puse pe masă.

— Paharele adu-le tu, amice, spuse în loc de răspuns.

Apoi, trăgând din dulap salteaua, o rulă sul, făcându-şi din ea un scaun.

— Micuţa ta doarme? întrebă.

— Da, de mult.

— Dă-ncoa' paharele!

— Nu mi-e sete, replică Échalot.

— Atunci, în sănătatea ta!

Cadet-l'Amour scoase dopul sticlei şi luă o-nghiţitură zdravănă, bând direct din sticlă.

— Un ger de crapă pietrele, în seara asta, continuă, cred că ţi-am mai spus-o. E bine să tragi o duşcă. Aşează-te. Preferi să stai în picioare? Cum vrei. Unde-i reţinere, nu-i plăcere!

Ţuica din sticla destupată îşi împrăştia efluviile în cămăruţa îngustă. Nările lui Échalot palpitară. Cadet-l'Amour continuă:

— Ştii că treaba cu banda Cadet nu-i decât o poveste. Nu spun că n-am făcut câteva mici afaceri când şi când, pe vremea colonelului, care-mi pusese zgarda de gât ca atâtor altora şi căruia nimeni n-a îndrăznit vreodată să nu-i dea ascultare, dar de când bătrânul diavol a dat ortu' popii, am tras linie. Gata, nimic, decât lichidarea, care se face cinstit între doamna Jaffret, Samuel, Marguerite şi mine.

— Desigur că nu vă veţi certa, domnule Tupinier, mai ales cu sora dumneavoastră? zise Échalot.

Se duse să ia două pahare de pe o scândură şi le puse lângă sticlă.

— Şmechere! mormăi Cadet-l'Amour cu o expresie de om

înţelegător. Sub mutra ta prostănacă, ai minte cât patru… Trebuie să-ţi mărturisesc că mă aflu aici mai mult din întâmplare. Ieşisem pentru un rendez-vous drăguţ acolo, pe strada Des Minimes. Mai întâi şi-ntâi, pentru mine, femeile sunt totul. Vârsta n-are importanţă, sunt încă verde.

— Asta chiar că-i adevărat totuşi, aprobă Échalot, luându-şi paharul plin şi ciocnind politicos cu al musafirului.

— Un soţ gelos, continuă Cadet-l'Amour. Nu-şi va evita soarta, însă, în seara asta, din cauza lui am rămas în stradă. Aşa fiind, am vrut să folosesc prilejul. Ţi-ar plăcea să câştigi o bancnotă de o mie?

— Plătită când? întrebă Échalot.

L'Amour îşi cufundă mâna în pelerina lui şi scoase o splendidă bancnotă, pe care-o aşeză la vedere pe masă.

Échalot închise ochii.

— Destinul — murmură după un oftat înăbuşit — a încredinţat îngrijirilor mele dezinteresate o orfană fără tată şi fără mamă. Dacă banii sunt pentru a-i cumpăra nevinovăţia, nu-i nimic de făcut!

L'Amour îl privi cu ochi profund miraţi.

— Am fost prost că n-am adus monede de o jumătate de franc, zise. Asta ar face cât două sute de bucăţi, ştii?

N-am vrea să spunem că observaţia ex-marchizului ar fi fost lipsită de adevăr. Échalot răspunse cu nobleţe:

— Domnule Tupinier, dac-aţi pune aur peste argint şi pe deasupra rubine, şi aţi mai adăuga şi diamante, tot n-ar ajunge nici până la glezna bunelor mele moravuri! Lăsaţi-mă-n pace, n-am nevoie de banii dumneavoastră!

Poate că l'Amour nu se aşteptase la o apărare atât de frumoasă.

— Mă pregăteam să dublez, replică, dar dacă aşa stau lucrurile, nu-i nimic! Mi se păruse totuşi c-am auzit, prin uşă, că te plângeai amarnic de soarta ta, şi pe vremuri nu dispreţuiai o intrigă…

— De obicei mă arunc cu capul înainte! strigă sărmanul om, căruia eroismul sacrificiului său îi storcea lacrimi din ochi. Intriga, domnule Tupinier, este elementul meu, deşi încă nu mi-a reuşit, de douăş'cinci de ani de când tot încerc! Intriga — bun! Prezent pentru intrigă! Însă cu onoare, sau, mai curând, moartea! Luaţi-vă bancnota, nu-mi place să văd lucrurile astea.

L'Amour, care se ridicase, se aşeză din nou şi începu să râdă.

— Uite ce-nseamnă să nu explici aşa cum trebuie, zise umplând din nou paharele. Pariez c-ai crezut că era vorba de sex? Mă interesează, este adevărat… În sănătatea ta, puişorule.

— În sănătatea dumneavoastră, domnule Tupinier, sunteţi foarte cinstit.

— Dar flori de felul acesta culeg câte vreau, continuă l'Amour. Nu degeaba am fost poreclit l'Amour. În ciuda maturităţii mele, sunt

înconjurat de ocazii plăcute cu numeroase domnişoare tinere, contese, marchize, actriţe de la cele mai mari teatre… şi chiar persoane mai sus-puse!… Nu m-ai înţeles deloc, absolut deloc. Ceea ce-ţi propun este o afacere pusă la punct — comedie a-ntâia, intrigă cu triplu nod…

— Particip! exclamă Échalot.

Ochii îi străluceau, nu numai ca efect al ţuicii, dar mai ales din cauza acelui cuvânt magic: intriga răscolea în el toate fibrele ciudatei lui vocaţii. Adăugă:

— Dacă vreţi să fiţi foarte drăguţ, îmi veţi prezenta pe scurt acţiunea. Pricep lucrurile din jumătăţi de cuvinte, slavă Domnului, şi dacă-i o adevărată intrigă inteligentă şi scelerată, dar nu mârşavă, veţi vedea cum ştiu să mă descurc la jocul ăsta!

L'Amour mai turnă în pahare şi, acordându-şi stilul în mod firesc colorat la nivelul celui al lui Échalot, continuă:

— E vorba de produs o iluzie optică pentru a profita cu îndemânare de unele împrejurări încurcate de mister cu ocazia mai multor succesiuni bogate pe care vrem să le culegem folosind o înşelătorie de zile mari… Dacă nu înţelegi, să spui, fiule.

— Daţi-i înainte! exclamă Échalot, ai cărui ochi scăpărau şi care se frământa în loc, de plăcere. Nu pricep încă bine, dar oricât de învăluit în beznă ar fi, atâta vreme cât nu-mi pierd onoarea, asta se potriveşte cu atât mai mult cu firea caracterului meu!

Ciocniră.

L'Amour îl trase prieteneşte de ureche şi spuse:

— Şmechere! Tocmai pentru că-ţi cunoşteam capacităţile am venit la tine. Atenţie! Iată care-i treaba!

Capitolul VII - Victoria lui Échalot

— Piesa, spuse Cadet-l'Amour sprijinindu-şi coatele pe masă, se joacă între două familii nobile de la fosta Curte a regilor noştri legitimi…

— E o chestie de politică? întrebă Échalot circumspect.

— Nu. Este ceva absolut civil, şi tu nu eşti cu totul străin de problemă, pentru că tu ai venit să mă anunţi acolo, la cafeneaua *L'Épi-Scié*, în seara în care ultimul duce de Clare a murit în palatul de pe strada Culture.

— Îl lăsasem pe Saladin la postul corpului de gardă, replică Échalot. Similor voia să ia el toţi cei cinci franci pe care i-aţi dat pentru pază şi alergătură, dar i-am cerut o jumătate de franc pentru laptele mormolocului, care nu m-a răsplătit prin purtarea lui ulterioară. Asta-i o poveste veche, domnule Tupinier.

— Doisprezece ani, nici mai mult, nici mai puţin. Ducele avea un fiu care, în mod firesc, este acum duce de Clare. Pe de altă parte, bătrânul Morand… Îţi aduci aminte de ăsta?

— Ah! Păi sigur că da! exclamă Échalot, ferindu-şi ochii, deoarece se gândea la rugăciunea latinească.

L'Amour îl privi pe sub sprâncene.

— Acel Morand, continuă, nu era decât un cerşetor când a murit, dar se-ntâmplă că, acum, fetiţa lui este tot atât de bogată ca micul duce. Pricepi că erau unii care se interesau de copiii aceştia!

— Pricep… Da.

— În sănătatea Lirettei tale!

— Cu plăcere… Ziceţi-i înainte, domnule Tupinier.

— Aşadar, eram un fel de societate de oameni serioşi, hotărâţi să cercetăm afacerea… Şi-mi vine să râd, când mă gândesc la tot ce s-a trăncănit pe seama bandei Cadet…

— Doamne! mormăi Échalot lăsându-şi paharul pe jumătate plin, tragedia celor două bătrâne domnişoare de pe strada Victoire s-a nimerit tocmai bine pentru societatea dumneavoastră, nu-i aşa?

— Legea a fost plătită! ripostă l'Amour, şi nu-i vina noastră dacă directorul închisorii Force l-a lăsat pe criminal să scape.

— Cum aşa, Clément a şters putina? se miră Échalot.

— Da, în seara asta, pe la ora nouă. Unde rămăsesem? La comandita noastră, alcătuită din domnul Samuel, doamna contesă de Clare, contele de Comayrol…

— Îmi sunt cunoscuţi, toţi ăştia! Şi mama Jaffret prezida?

Nu ştiu dacă era din cauza ţuicii, dar Échalot căpătase un aer de învingător.

Dimpotrivă, Cadet-l'Amour cobora tonul, iar în privirea lui se citea o uşoară nelinişte.

Umplu paharele şi bău. Échalot îl respinse pe al său.

— Din motive de sănătate, explică. Ziceţi-i mai departe.

— Restul e de la sine înţeles, continuă l'Amour, ascunzându-şi pe cât putea proasta dispoziţie. Aveam un tânăr duce foarte bine fabricat şi o mică Clotilde de Clare prima'ntâia. Totul mergea, aşadar, ca pe roate…

— Şi?

— Ei, bine! Făceau parte din lumea în care cele mai frumoase lucruri…

— Te pomeneşti că i-aţi… pierdut? întrebă Échalot încruntându-se.

— Nu încă, răspunse Cadet-l'Amour, dar am descoperit la ei nişte calităţi… unele defecte… În fine, pe scurt, ne trebuie alţii. Asta e!

Échalot îşi scărpină urechea.

— Şi v-aţi gândit la mica mea Lirette? zise după o tăcere.

— Ce părere ai?

— Nu-i o idee proastă, dar dumneavoastră, domnule Tupinier?

Era puţin ameţit. Ochii îi clipeau, cu sclipiri de viclenie. Cadet-l'Amour se încruntă la rândul său şi întrebă cu asprime:

— Vrei sau nu, amice? Nici măcar nu fac vreo aluzie la discreţia ta, fiindcă, înainte de a intra, ţi-am spus: "S-a luminat de ziuă!", şi dac-ai scăpa vreo vorbă…

— Bine, bine, zise Échalot, nu te teme! E multă vreme de când sunt mai mut ca peştele…

— Vrei, sau nu vrei? repeta l'Amour.

— Depinde de condiţii, domnule Tupinier. Mai întâi, dacă te mânii, nu mă mai bag. Ce oferiţi?

— Pentru micuţă, palat, diamante, trăsuri, valeţi…

— Mă refer la mine, îl întrerupse Échalot.

— Pentru tine, situaţia de tată adoptiv al unei prinţese…

— Mă interesează numerarul, ce-i în căuşul palmei.

Cadet-l'Amour nu-l cunoştea pe om sub aspectul acesta.

Şovăi.

— Ştii că suntem corecţi, spuse în cele din urmă. Ai fi mulţumit cu o rentă de două mii patru sute de franci?

— Cerule! Două sute de franci pe lună, mai mult de şase franci pe zi!

— Ţi-ar conveni?

— Oarecum, domnule Tupinier… deşi aş prefera să fie mai mult. Şi ce-mi cereţi în schimb?… Nu, mulţumesc, nu mai beau. Vorbiţi limpede, vă rog!

Chipul răvăşit al lui Cadet-l'Amour devenise stacojiu. Noul Échalot pe care nu-l cunoştea îl irita şi-l nelinişte a.

— Uite ce-i, răspunse totuşi: Am trăsura la colţul străzii Fontaine. Trezeşti copila, o iau cu mine, îi aranjez o înfăţişare mai curăţică; i-o încredinţăm respectabilei mele surori, doamna Jaffret, care o va iubi ca pe lumina ochilor ei şi, în cele din urmă, o măritâm cu vărul ei, tânărul duce de Clare. Nimic mai simplu. Îţi convine, amice?

Échalot se ridică şi împinse la o parte, cu piciorul, burduful care-i servea drept scaun.

— Domnule Tupinier, spuse râzând blajin, aveţi un milion la dumneavoastră?

— Mii de draci! Imbecilule… începu l'Amour, ridicându-se la rândul său, vânăt de mânie.

— Păstraţi-vă calmul! îl întrerupse Échalot pe un ton plin de nobleţe, afacerile nu se fac cu vorbe grele. Chiar şi dac-aţi avea milionul mai sus menţionat, n-aţi lua-o pe Lirette la ora asta din noapte, care nu-i potrivită pentru o tânără persoană nobilă din născare, singură într-o trăsură închisă, împreună cu o puşlama în

vârstă...

L'Amour îşi încleştă pumnii.

Échalot adoptă poziţia atribuită lui Temistocle în celebra sa discuţie cu Euribiade.

— Vă place sau nu, aşa văd eu lucrurile, domnule Tupinier.

Şi deoarece l'Amour schiţă o mişcare, Échalot adăugă:

— Dacă aveţi de gând să treceţi la bătaie, vă previn că vă voi face ţăndări ca pe o farfurie!

Dezamăgirea lui Cadet-l'Amour era îmbinată cu furie.

Échalot îl privea cu un calm plin de bunăvoinţă. Continuă:

— Pentru lămurirea dumneavoastră, aflaţi că am fost model în atelierele artiştilor, pentru bicepşi, şi că, în localul meu, dau spectacole de box francez, a căror reputaţie l-a atras pe domnul Vigneron, împreună cu o grămadă de senatori şi deputaţi având cele mai opuse opinii. Menţionarea unui milion — sau a unei sume mai mici sau mai mari — nu este lipsită de urmări. Cer timp de gândire spre a fixa cifra exactă, după care, dacă noi doi ne înţelegem, o voi conduce eu însumi pe tânăra persoană la noul său domiciliu, dându-mi-se o recipisă timbrată... Ah! Păi cum! Deşi sărac şi cinstit, ne pricepem şi la afaceri şi la învârtirea lor. Am onoarea, domnule Tupinier!

Vorbind în felul acesta desluşit şi plin de importanţă, Échalot se înclină, aşa cum îi văzuse pe mai mulţi "seniori" făcând la teatrul Montmartre, apoi deschise uşa într-un mod foarte semnificativ.

Cadet-l'Amour îşi vârâse mâna sub pelerină şi apucase mânerul cuţitului lung înfipt în teaca din căptuşeală. Ochii i se injectaseră. Însă, potrivit zicalei, îşi înghiţi furia şi se repezi afară, mormăind un blestem.

Din prag, Échalot îi spuse:

— Vă voi revedea mâine, nu-mi fac griji în privinţa asta. Ştiţi bine că-n alte prăvălii nu veţi găsi marfa care se află într-a mea.

Cadet-l'Amour, ajuns deja departe, se întoarse să-i arate pumnul, dar Échalot închisese uşa.

Cadet-l'Amour mergea împleticindu-se. Era beat mai mult de furie decât de ţuică. Înjurături răguşite i se înecau în gât.

— Există zile — şi nopţi — dintr-astea! bombăni. Frige-i-ar dracu' afurisenia...! Ce i-aş mai cresta! Ce i-aş mai căsăpi! În strada Des Minimes, la rendez-vous, nimeni! Şi acum, până şi idioţii încep să-şi bată joc de mine! Şi ceilalţi din bandă, care mă ţin în gheare, mă strâng, mă sufocă spunând: "Cu atât mai rău pentru tine dacă nu reuşeşti — te aşteaptă cuţitul!" Dar, înainte de-a fi mâncat, o să-i mănânc eu pe unii dintre ei! Înainte de a fi tăiat, voi tăia, voi spinteca, voi înjunghia! Însă, mai întâi, am nevoie să muşc pe cineva!

Ajunsese la colţul străzii Fontaine unde, aşa cum spusese, îl

aştepta trăsura lui.

Vizitiul dormea înfăşurat în manta. Îl trezi cu o lovitură straşnică dată cu bastonul şi, când omul se revoltă, îi porunci:

— Poartă-te cum trebuie, ordonanţele poliţieneşti îţi interzic să dormi pe capră. Mâna mea ajunge departe, ai grijă! Du-mă pe strada Vieille-du-Temple, la numărul…, şi să iasă scântei din caldarâm, că de nu, păzea!… Iar dacă nu eşti mulţumit, coboară, îţi voi servi o chelfăneală!

Vizitiul n-avea poftă de luptă. Îşi strânse hăţurile, şi Tupinier urcă în trăsură. Portiera fu trântită cu atâta putere, încât geamul sări în ţăndări.

— Poftim, şi încă pe gerul ăsta! mârâi Tupinier, spumegând de furie. Numai ghinioane! Voi răci. Da' şi hodoroagele astea — se fărâmă dintr-o nimica toată! Mii de draci! Ciungul o să mi-o plătească!

Gândul acesta păru să-l liniştească întrucâtva. Se înghesui în colţul cupeului şi rămase nemişcat, bombănind din când în când înfundat.

Peste o jumătate de oră, trăsura se opri în faţa unei case cu şase etaje, nu prea arătoasă, situată nu departe de Imprimeria Naţională. Coborând, Tupinier i se adresă vizitiului:

— Prietene, eram prost dispus fiindcă puicuţa mea îmi făcuse vânt. Bacşişul dumitale va fi mărit în consecinţă.

Câţiva trecători încă mai circulau încoace şi-ncolo prin cartierul acela populat. Ceasul încă nu bătuse miezul nopţii.

Tupinier intră pe o alee îngustă în casa fără portar. Urcă cinci etaje, câte patru trepte odată, cu o vigoare a picioarelor pe care n-ai fi bănuit-o la vârsta lui.

La al şaselea, scara suia abrupt, şi deasupra mai era încă un soi se scăriţă, pe care Tupinier o urcă în cel mai adânc întuneric.

Ajunse la un mic pod a cărui uşă, în formă de trapez, se deschidea chiar sub ţiglele de ardezie ale acoperişului. Tupinier o izbi cu piciorul, şi uşa se deschise. Înainte de a intra frecă un chibrit chimic, a cărui flacără lumină murdăria unei cocioabe, într-unui din ungherele căreia dormea un bărbat, într-un sac umplut cu paie.

Alături de el se aflau două sticle, iar în gâtul uneia dintre ele era înfiptă o lumânare de seu. Tupinier o aprinse, şi oribila mizerie a locului apăru în toată hidoşenia ei.

Nu se afla nimic acolo, decât gunoaie — nici scaune, nici masă, nici măcar scândura folosită de omul sărac spre a-şi pune bucata de pâine, nici măcar cuiul de care să-şi agaţe zdrenţele.

Prin fereastră nu se putea vedea deloc, atât de gros era stratul de praf, iar paşii omului ce locuia în vizuina aceea lăsaseră amprente în toate direcţiile, aşa cum trecerea fiarelor lasă mii de urme în pădure.

Nefericitul era înfundat până la gât în sacul lui, al cărui şnur nici

nu fusese strâns, ceea ce cititorul va înţelege când va afla că suntem în prezenţa celuilalt "Clément-Ciungul", menţionat în povestirea domnişoarei Clotilde, cel care jucase un rol sinistru cu prilejul asasinatului din 5 ianuarie, de pe strada Victoire.

Chipul nu i se vedea, fiind ascuns sub claia lui de păr creţ.

Sforăia tare.

Tupinier se apropie de el cu paşi de lup şi, luând cele două capete ale şnurului destinat să închidă sacul, făcu un nod zdravăn. Când se ridică, un rânjet feroce îi dezvelea dinţii.

Capitolul VIII - Mânia fiarelor sălbatice

În răutatea oamenilor există întotdeauna o latură copilărească. Cadet-l'Amour, acel asasin primejdios care, vreme de patruzeci de ani, trăia din sânge, avea să-şi răcorească mânia ciomăgindu-l pe nenorocitul legat fedeleş în sacul lui, nemaiputând să se apere.

În mod evident, gândul acesta îl încânta dinainte.

Cruzimea satisfăcută părea să-i înconjure cu un soi de strălucire craniul ţuguiat, ca al unul vultur. Îşi scosese pălăria de fetru şi-şi sufleca fără grabă mânecile, spunându-şi: "Turbarea îi apucă de la sine pe câini, vreau să văd dacă tot aşa e şi cu oamenii."

— Hei! Ciungule! adăugă cu glas tare, visezi despre tâlhării la barieră, lacomule! Câştigi mult totuşi, dar mănânci tot. Ţi se interzisese să revii aici, fiindcă poliţia îţi cunoaşte bârlogul.

Celălalt sforăia mai departe, dar se agită anevoie.

În pod era atât de frig, încât toată partea trupului său rămasă neadăpostită de sac îi îngheţase.

— Hei! Ciungule! repetă l'Amour, mă auzi?

Şi deoarece nefericitul încă nu se trezea, îl izbi cu călcâiul în creştetul capului. Se auzi un zgomot ca lovitura unui ciocan într-o buturugă.

Ciungul tresări ca şi cum ar fi încercat să se ridice în picioare dintr-o singură săritură, dar efortul lui, împiedicat de sac din toate părţile, îl împinse înapoi pe podea.

Era şi el o fiară sălbatică şi, dacă ar fi avut mişcările libere, în clipa aceea Tupinier şi-ar fi plătit scump gluma. Însă Ciungul, neputincios şi învins de mai înainte, nu putu decât să scoată un strigăt de mânie şi uimire. Pronunţă mormăind numele lui Tupinier şi adăugă:

— Ce ţi-a venit să mă loveşti?

— Fiindcă trăncăneşti pe seama mea la *L'Épi-Scié*, răspunse l'Amour, încă râzând cu veselia lui de şacal. Le spui tuturor că ţi-am

rupt mâna din sălbăticie, şi asta dăunează consideraţiei de care mă bucur în Paris. Ai primit două sute de franci pentru braţul tău, care nu valora atât, şi ştii bine că operaţia a fost făcută cu un motiv întemeiat. Era necesar să-ţi dau o înfăţişare care să te ajute să scapi de Lege după cele petrecute în strada Victoire. Datorită braţului tăiat am putut vârî în închisoare un alt ciung, în locul tău, nu-i adevărat? Niciodată nu vei fi decât un ingrat! Şi de ce te mai afli aici? Ştii bine că trebuia să locuieşti în altă parte, după ce diavolul ăla de Pistol a întocmit un raport!

Clément nu răspunse. La început făcuse o sforţare teribilă să-şi scoată braţul din sac. Nereuşind, rămăsese nemişcat.

— Şi pe urmă, continuă l'Amour, înfierbântându-se şi cu o voce piţigăiată care izbutea să exprime o sinceră indignare, avusesem delicateţea de a te alege stângaci, astfel încât să poţi totuşi lucra, după vindecare, pentru care i-am plătit chirurgului cincizeci de scuzi. Şi tu cârteşti împotriva lu' Tăticu, om lipsit de inimă ce eşti!... Şi nu-i dai ascultare, copil rău!...

Clément tăcu şi nu se clinti; dar în ochii lui furioşi se aprinse un fulger.

— Cere-ţi iertare, în loc să fii stăpânit de gânduri rele, îşi urmă l'Amour predica. Văd prin tine: dac-ai putea, m-ai strânge de gât, puşlama denaturată!

Îşi scoase batista şi o împături cu grijă pe genunchi, ca pe o cravată.

Ciungul, care-i ghicea intenţiile, scoase două strigăte puternice, dar al treilea i se înăbuşi sub pumnul de praf pe care Cadet-l'Amour i-l vârî în gură, înnodând căluşul pe deasupra.

Două degete ale mâinii drepte a lui Cadet sângerau: în cursul operaţiei fusese muşcat.

Ochii Ciungului se injectară şi câteva clipe se zvârcoli cu furie, ca o muscă pe care pânza păianjenului o înfăşoară din toate părţile. Sub sac trupul i se vedea tresărind şi toţi muşchii feţei i se contractau.

— Nu te jena, continuă l'Amour. Îmi închipui că, pentru moment, nu vezi viaţa în roz, dar încă n-am sfârşit, puişorule! Este o gogomănie să sporovăieşti la cafeneaua *l'Épi-Scié*, pentru că mi se raportează totul. Ai spus chiar că te vei duce să ne denunţi la Parchet... imbecilule! Totuşi ştii bine că există o zgardă, făcută exact pe măsura gâtului tău... Ai mai spus şi că mi-ai înfige un cuţit în burtă cu primul prilej când aş mai porunci să fie "curăţat" cineva... nepricopsitule! N-ai pe-aici un capăt de frânghie?

Privirile lui făcură înconjurul maghernitei.

— Bei prea mult, spuse, bei tot! Cine-şi poate închipui că există un loc în care nu poţi găsi nici măcar un căpeţel de sfoară?

Îşi descheie pelerina spre a scoate sticla cu împletitură de nuiele,

şi-i răsturnă conţinutul în propria-i gură, după ce declarase totuşi, încă o dată:

— E o idioţenie, să bei prea mult!

Apoi scoase brusc, din teaca lui, cuţitul adăpostit în căptuşeala redingotei.

Ciungul, care de câteva minute nu mai mişcase, se întoarse cu faţa spre podea, ca să nu vadă tăişul ce avea să-l ucidă.

Cadet-l'Amour îi înţepă uşor ceafa.

— Ţi-am zis că nu s-a terminat, şopti. Pentru experienţa mea cu turbarea îmi trebuie o sfoară. Nu te clinti!

Şnurul sacului, înnodat strâns, avea două capete lungi care atârnau. L'Amour le tăie pe amândouă şi le împleti într-un soi de bici pe care-l legă la vârful bastonului său, spunând:

— Hei, Clément! N-ai răbdare nici de doi bani. Ia uită-te la chestia asta, acum ne vom distra amândoi.

Şi, în acelaşi timp, îl biciui repede, rănindu-i ochiul stâng.

Ciungul gemu sub căluşul său. L'Amour îl pocni din nou.

Nu lovea tare şi-şi explica planul cu bunăvoinţă:

— Am văzut cai — povestea el — pe care o singură muscă îi înnebunea. În seara asta am avut ghinion, pricepi amice, trebuia să am măcar şi o mică plăcere. Eu, unul, iubesc, ce vrei! Ah! Bârfeşti, puişorule! Ah! Nu vrei să-ţi mai faci munca! Şi totuşi este treabă de făcut! Domnul prinţ de Souzay, scumpa aia micuţă de Clotilde, prostul de Échalot… fă-mi un semn dacă ceri îndurare.

Tot vorbind întruna, continua să biciuiască faţa Ciungului, în primele clipe acesta păstrase o nemişcare stoică, dar acum începea să se zvârcolească în sacul lui.

Pe gâtul nenorocitului venele se umflau ca nişte odgoane, iar ochii i se injectaseră.

— Eşti un încăpăţânat, adăugă l'Amour. Dacă mă supăr, ia seama! Porneşti la treabă liniştit, dar sfârşeşti prin a te înfierbânta, e-n firea lucrurilor… Dacă ceri iertare, fă semn!

Biciul pocnea acum sfâşiind obrajii jupuiţi; ochii nu mai erau decât o rană în care privirile ardeau.

L'Amour izbea din ce în ce mai tare, un soi de voluptate sălbatică îl cuprindea ca o beţie, iar chipul schimonosit îi pălise. Pleoapele înroşite sub fruntea lui lividă se umflau ca pieile care atârnă de gâtul curcanilor. Transpiraţia curgea şiroaie; îşi scoase pelerina.

Ceea ce se mai putea vedea din Ciung nu mai era decât o masă violacee, pe care părul se năclăia de sânge, doar privirile rămânându-i arzătoare.

— Fă semn! Fă semn! repeta l'Amour ca nebun, fără a mai şti ce spunea. Până nu faci semn, dau 'nainte!

Spumegau amândoi — unul, vânăt, sub căluşul său, celălalt livid;

dar privirea martirului, privirea aceea cumplită arzând în sânge, nu se pleca.

L'Amour apucă bastonul cu amândouă mâinile. Dănţuia cu frenezie pe picioarele lui sfrijite şi începu să lovească puternic, ameninţând:

— Turbarea! I-o văd în ochi, turbarea! Şi eu sunt cuprins de turbare! Turbarea! Suntem turbaţi amândoi!

Bâta se frânse. L'Amour sări pe sac, călcându-l în picioare. Ciungul se zvârcolea îngrozitor, şi nimic nu poate descrie urletele strangulate pe care căluşul i le înfunda în gâtlej. În cele din urmă batista se desfăcu, însă Clément nu mai avea putere să strige.

Şi Cadet-l'Amour se prăbuşi epuizat, cu faţa alături de cea a victimei sale, ale cărei fălci se deschiseră convulsiv spre a-l muşca. Cele două limbi vibrau, lacome de sânge: l'Amour râdea şi Clément plângea cu lacrimi roşii.

Apoi l'Amour se săltă în mâini, fascinat de privirea aceea încăpăţânată care-l înspăimânta — privirea urii de moarte.

— Am cam exagerat, bombăni. Puţin cam prea mult. Te înfierbânţi, ce să-i faci! M-ai ucide… Stai să vezi!

Încet, reuşi să se cocoaţe pe sac şi rămase călare pe el. Cuţitul cel lung sclipi din nou în mâna lui tremurătoare.

Ciungul nu mai mişca. Nimic nu mai trăia în el, decât acea privire cumplită.

L'Amour pipăi pânza şi palpă prin ea trupul. Alese cu grijă locul favorabil; apoi cuţitul, apăsat cu putere, dispăru cu mâner cu tot.

Privirea lui Clément rămase intensă, dar capul i se răsturnă în noroiul de praf şi sânge.

L'Amour şterse-cu minuţiozitate lama armei sale pe pânza sacului şi, punându-şi-o în pelerină, spuse:

— Era încăpăţânat!

Asta fu tot. În curând i se auzi pasul greoi, pierzându-se în întunericul scării.

Când ultimul ecou al acelor paşi se stinse, un alt zgomot slab se iscă dinspre uşă. Cineva urca pe tăcute treptele.

Nu peste multă vreme în prag se ivi un cap blond şi cârlionţat.

Ciungul se ridică drept în şezut, şi capul blond se retrase, înspăimântat de oribila privelişte.

Nou-venitul era un bărbat tânăr, îmbrăcat ca un muncitor, cu ochi vioi, cu un chip inteligent şi îndrăzneţ. În ciuda siluetei sale firave părea puternic şi, mai ales, agil.

Revenind după prima sa mişcare de retragere, străbătu din doi paşi maghernița şi întrebă:

— Cine te-a adus în starea asta, Ciungule?

Celălalt nu putea răspunde. Arătă sticla pe jumătate goală pe care

lupta o rostogolise, însă fără s-o spargă.

Întredeschizând buzele strânse convulsiv ale martirizatului, tânărul vârî între ele gâtul sticlei. Clément bău cu lăcomie, apoi, cu un glas răguşit dar încă puternic, spuse:

— Îţi mulţumesc mult, domnule Pistol. Aşadar, de la dumneata s-a auzit tot?

— După câte se pare, n-am auzit destul de repede, sărmanul meu băiat. În ce hal eşti!

— Dezleagă-mă, dacă eşti bun, ca să vedem ce mi-a făcut cu cuţitul.

Tânărul deznodă şnurul. Clément îşi scoase din sac mâna stângă şi, cu o intonaţie plină de ură, spuse:

— Dacă aş fi avut-o afară!…

În acelaşi timp, făcu un efort pentru a da la o parte pânza şi a-şi dezveli pieptul. Însă trupul lui, pretutindeni dureros, refuză să se mişte. Fu nevoie să se taie sacul.

În partea stângă a pieptului era o rană mare, sau, mai curând, o zgârietură enormă în lungul coastelor.

— Ochise inima! pronunţă în şoaptă Clément.

— Cine? întrebă tânărul.

Clément începu să râdă, şi era ceva înspăimântător să vezi râsul acela pe faţa jupuită până la carne vie, semănând cu o imensă ulceraţie.

— Îţi voi spune tot, domnule Pistol, răspunse de data aceasta Ciungul, deşi ei zic c-oi fi un ciripitor. A făcut-o unul care are o droaie de nume: Tupinier, cioplitorul de monumente funerare, Maillotte, marchizul, Cadet-l'Amour, doamna Jaffret… şi cine-l ştie pe cel pe care-l va purta mâine? Dar acela va fi ultimul lui nume! A vrut să mă turbeze şi nu şi-a ratat scopul. Deocamdată, mă bate gândul să-i mănânc inima, pur şi simplu; încă n-am avut timp să caut o idee mai bună, dar voi găsi, am eu grijă!

Capitolul IX - Rochia de tafta

Rămas singur în cabina lui, după plecarea lui Cadet-l'Amour, Échalot părea să fi crescut cu câteva degete. Îşi vârî mâna stângă în buzunarul găurit al hainei lui de casă, toată numai zdrenţe, şi şi-o înfipse pe cealaltă în şold.

— Schimbare de decor! spuse. Reprezint fierberea diverselor mele gânduri în interiorul inteligenţei mele, în momentul în care văd misterul ieşind din găoace şi crescând până la înălţimea celor mai frumoşi arbori din pădurea virgină adăpostită de umbra lor! Aş

prefera să posed taina unei familii puternice şi retrase în vechiul ei conac de la ţară, decât să fiu amestecat, aşa deodată, în urmările unei imense maşinaţii cu decor, precum bătrânul Francesco în actul trei al *Falsului pustnic de la Etria*. Este periculos, deşi e profitabil! Şi asta ar trebui să îndemne tineretul, prin exemplul meu, la bună purtare şi cuminţenie, fiindcă, uite, cu timpul, voi putea trage foloase dintr-o grămadă de ticăloşii, fără să-mi fi pătat niciodată onoarea!

Făcu prin cuşca lui îngustă câţiva paşi, cu piciorul întins şi cu capul sus, apoi strălucirea triumfală ce-i încununa fruntea fu acoperită de un nor.

— Cât despre a cunoaşte cu precizie secretul, continuă, la asta încă n-am ajuns, dar demersul domnului Tupinier, adăugat calculelor mele, aruncă asupra lui o lumină care face… ah! Mamă, Doamne! Dac-aş fi primit măcar primele noţiuni ale unei mai bune educaţii în primii mei ani de viaţă.

Îşi lovi cu putere portofelul slinos şi desfăşură din nou faimoasa hârtie care, de atâţia ani, întreţinea în imaginaţia lui romanţioasă o mulţime de speranţe. Citi:

— *Petre sub unde*… *Petre* este, cu siguranţă, numele individului… Care individ? Ar fi nevoie de subtilitatea lui Similor, ca să-ţi dai seama… Să fie italiană, sau chineză? *Nantanche*{39}! Cum zicea englezul în *Fantoma din Concarneau*, în care Laferrière juca aşa de bine în rolul înecatului… *Sub unde?* Doamne! O fi zăcând pe fundul apei! *Ciuma fiului terţ, Ian*… Asta se-nţelege, ce dracu'! A murit şi-al treilea băiat, de ciumă! *Rugăm, dă musai tu, io nu am, că averi*… Averea familiei de Clare, la naiba! Zicea că n-o are, da' s-o dea altul! Mai întâi şi-ntâi, eu, unul, nici nu-mi doresc altceva! Dar depinde cum… Ah! Fir-ar să fie! Grea problemă, m-a apucat durerea de cap! Ar trebui să mă hotărăsc dacă mă culc sau o scol pe micuţă, să ne sfătuim împreună. Toată chestia o priveşte mai mult decât pe mine, fiindcă ea este copila răpită de ţigani, în munţi. Mă duc totuşi s-o chem.

Puse mâna pe clanţa unei uşi situate faţă-n faţă cu ieşirea şi care dădea spre o încăpere încă şi mai mică decât dormitorul lui.

Este drept că rulota lui Échalot nu era mare, dar, în general, casele acestea pe roţi sunt amenajate cu o inteligenţă remarcabilă. Cea de-a două cuşcă era fostul refugiu al ingratului Saladin.

Având o fire sensibilă, Échalot nu se putu abţine de la un monolog:

— Fiu risipitor şi fugar, oftă el când uşa fu deschisă, iată, aşadar, aerul pe care-l respirai pe vremea nevinovăţiei tale! Providenţa îşi ia singură sarcina de a te pedepsi pentru mizeriile pe care mi le-ai făcut fără-ncetare, încă de când îţi dădeam piept cu retorta mea, mai comodă chiar decât un biberon de la farmacist. Şi tocmai în ajunul zilei ce-mi va aduce averea cu care mă voi retrage în îndestulare,

tocmai acum, Saladin, ai dat dovadă de nestatornicie, părăsindu-mă… ce prostie din partea ta!

Se opri şi scoase o exclamaţie de mirare.

După plecarea lui Saladin, culcuşul devenise camera Lirettei, care, în închipuirea lui Échalot, trebuia să fie de mult adormită, căci venise acasă (Dumnezeu ştie de unde) la ora zece, iar acum, se auziseră bătăile de miezul nopţii la orologiul restaurantului al cărui prieten era Taica-Lathuile.

Totuşi, prin crăpăturile uşii, se vedea o lumină puternică.

Cititorul nu trebuie să se mire că, după ce am utilizat fantele oblonului în favoarea curiozităţii lui Cadet-l'Amour, ne slujim de data aceasta de cele ale uşii Lirettei. La Échalot crăpături găseai cu duiumul pretutindeni, în asemenea măsură încât ai fi zis că-i o casă fără pereţi.

Nemulţumit, Échalot gândi: "Îşi strică ochii citind lucrări de imaginaţie de-ale lui Paul de Kock{40}: *Atala*, *Muşchetarii*, şi altele. Spectacolele le înţeleg, dar cărţile — de aşa ceva nu-i nevoie, te ocupă!"

Îşi lipi ochiul de crăpătura cea mai lată, prin care ţi-ai fi putut trece cu uşurinţă degetul.

Din nou, o şi mai mare uimire.

— Este ca-n povestea cu Piele-de-Măgar! îngăimă Échalot, privind cu gura căscată.

Lirette şedea lângă măsuţa ei de lemn, pe care ardea o lampă cu flacăra mărită la maximum.

Somnul o furase în timp ce potrivea funda elegantă a unui cordon de tafta neagră, după modelul dintr-o gravură de modă pusă în faţa ei.

Şi asta încă nu era nimic.

Zânele care-ţi fac treburile sunt rare în barăcile sărăcăcioase în care, de obicei, lenea "artistică" domneşte despotic, însă mai există şi dintr-astea, şi aş putea cita una dintre cele mai respectabile case de modă din Paris, care se foloseşte, pentru executarea acestor "delicateţuri", de serviciile unei dansatoare pe sârmă emerite.

Ceea ce era surprinzător, acum, era însăşi toaleta cu care Échalot o vedea pentru prima oară îmbrăcată pe pupila şi pensionara sa: o rochie de tafta neagră admirabil croită, cu un corsaj care, realmente, părea să vină direct din atelierele *Wortz-le-Conquerant*.

Era simplă, dar fermecătoare şi, în cadrul unei cămăruţe atât de mizerabile, părea de o bogăţie de neînchipuit.

Şi dac-aţi şti cât de drăguţă era Lirette purtând-o! Îşi trecuse prin părul negru un pieptene umed, şi rezultatul era o coafură încântătoare. Chipul ei palid cu trăsături îndrăzneţe, dar delicioase, se odihnea pe buclele acelea atât de frumoase şi mătăsoase încât străluceau de parcă ar fi fost presărate cu jais-uri. Căzuse pradă

somnului în momentul în care îşi înfigea acul, şi somnul ei zâmbitor lăsa să se ghicească visul copilei, mirată de a deveni femeie.

Poate că Échalot nu era cel mai în măsură să judece farmecul acelei privelişti. Îşi scărpină totuşi nasul cu o expresie de cunoscător şi gândi cu glas tare:

— Unde naiba a pescuit învelişul ăsta? Este cum nu se poate mai drăguţă, deşi puţine zorzoane verzi şi roşii n-ar strica, doar aşa, ca să-nveselească nuanţa asta plăcută care-i cam prea întunecată.

Îşi ridică mâna să deschidă uşa, dar se răzgândi. După ce-şi zgândărise destul nasul, trecu la ureche, şi se întrebă cu sinceritate:

— Oare şi-o fi pătat onoarea?!

Să fi înţeles el acest cuvânt mare în acelaşi fel ca don Diego şi Rodrigo{41}? Şi, de fapt, nu se ştie bine cum îl înţelegeau, în spaniolă, acei doi fanfaroni. Marele nostru Corneille a pieptănat în mod ciudat poezia bătrânului Guilhem de Castro{42}, tatăl Cidului.

Fapt este că, pronunţând aceste cuvinte remarcabile, Échalot părea, într-adevăr, scandalizat până la un anumit punct, dar, în ascuns, zâmbetul îl era înveselit.

Aparţinea secolului său. Fără a şti, era adeptul filozofiei moderne, care priveşte, totul cu un sânge rece plin de înţelepciune.

Échalot ar fi putut edita manualele de morală la îndemâna frumoaselor obişnuite ale teatrului "Gymnase", dar nu se pricepea la ortografie.

La zgomotul pe care-l făcu deschizând uşa, Lirette se trezi tresărind.

Prima sa impresie la vederea lui Échalot fu o emoţie nedesluşită. Începu să râdă, ca atunci când încerci să-ţi recapeţi cumpătul, apoi, privirea căzându-i pe rochia de tafta, roşi.

— Vasăzică, ţi-ai schimbat pielea, fetiţo? întrebă Échalot luându-şi expresia rece şi şireată a unui judecător de instrucţie.

Ea deveni şi mai trandafirie şi sprâncenele i se încruntară uşor.

— Drăguţo, ai fi în stare să mă laşi baltă dintr-un foc! Nu te-ai jena tu s-o faci!... Libertate! Libertate! continuă după o clipă. Femeile nu sunt sclave înlănţuite de vechile moravuri şi obiceiuri ale feudalismului, dar asta nu-nseamnă că tot alergând aşa, departe de supravegherea mea, după căderea nopţii, consecinţele n-aveau să fie asemănătoare: pronosticasem eu asta.

— Ce consecinţe? întrebă Lirette ridicându-şi drăgălaşul cap semeţ.

— Rochii de mătase, la naiba! replică Échalot fără nici severitate. Cordoane împodobite, corsaje cu volane, urmate, poate, de dantele, pietre preţioase cu bijuterii de aur şi de argint.

Fetiţa izbi cu piciorul în podea şi o lacrimă de mânie i se ivi pe gene:

— M-ai crezut în stare de aşa ceva, bunul meu prieten!...

Severitatea exista în reproşul ei.

Sub privirile copilei, Échalot îşi plecă ochii şi bâigui:

— Nu poate fi vorba de supărare, micuţo, pentru moment tu-mi înlocuieşti toate celelalte iubiri şi, cu firea ta, ştiu bine că, dacă nu te-aş supraveghea, m-ai părăsi.

— Nu te voi părăsi niciodată, ripostă Lirette, dar nu vreau să fiu calomniată, nici măcar de dumneata.

Se exprima într-o franceză limpede şi simplă, ca muncitorii care vorbesc corect — lucru mai puţin rar decât se crede. Nu era limbajul pretenţios şi stângaci al declamatorilor limbuţi din micul comerţ; cu atât mai puţin nu era limba fantastică a literaţilor de bâlci, pe care Échalot o folosea cu atâta elocvenţă, era... Doamne! Da, felul corect în care vorbea era, dacă vreţi, un har. Repet: vorbea corect.

Aşa ceva le vine de la sine celor care ştiu să asculte şi să citească, mai ales femeilor. În cursul vieţii sale, Lirette avusese prilejul să discute şi cu alţi oameni în afara celor de la bâlci. Dintre aceştia, cunoaştem cel puţin doi — pe prinţul Georges de Souzay şi pe doctorul Abel Lenoir.

Exista o a treia persoană pe care Lirette ar fi putut s-o ia drept exemplu — de data aceasta, o prietenă. Cândva, baraca lui Échalot fusese instalată în piaţa Bastiliei. Pe vremea aceea, Échalot se ducea uneori să-l viziteze pe bunul Jaffret, pe ale cărui păsărele le îngrijise, şi o lua cu el pe Lirette.

Atunci, domnişoara Clotilde venea în fugă şi se porneau nişte partide de v-aţi-ascunselea prin lungile coridoare ale palatului Fitz-Roy, în care Lirette părea uneori să se descurce chiar mai bine decât domnişoara Clotilde.

— Calomnia, continuă sentenţios Échalot, este arma trădătorilor şi a personajelor rele pe care le joacă la "Ambigu" domnul Chilly. Eu nu ştiu ce-i aceea. Asta nu înseamnă că n-a sunat ceasul explicaţiilor. Ce zici?

— Sunt gata să răspund dacă mă întrebi.

— Bun! Atunci, pe scurt, unde te duci seara?

— La treburile mele.

— Bun. E vorba de secretul misterios al naşterii tale, sau de nişte întâlniri romantice: pur şi simplu, de dragoste?

— Despre amândouă, îl întrerupse Lirette. Iubesc şi vreau să fiu bogată, pentru că cel pe care-l iubesc este un prinţ.

Capitolul X - Interogatoriul Lirettei

Échalot era tocmai omul în stare să considere ca pe ceva foarte firesc o asemenea declaraţie. Nu văzuse niciodată un prinţ, însă în feeriile din imaginaţia lui prinţii mişunau, aşa încât repetă pentru a treia oară:

— Bun! Un prinţ, îmi dau seama. Cu ce nu m-aş putea împăca deloc, la maniera mea de a vedea lucrurile, ar fi dacă te-ai împiedica în primul venit — un comerciant sau chiar un artist — ca să faci cunoştinţă cu el. Cât despre mine, în particular, n-am nici o trufie orgolioasă, fiind până acum din popor, deşi aş putea să-mi descopăr şi eu originea. Niciodată nu-i prea târziu, şi mama mea (glasul îi tremură) ar deceda mai mulţumită, sunt convins, dacă m-ar strânge la piept înainte de a muri!

Îşi şterse ochii şi continuă:

— Prinţul tău te iubeşte?

— Nu, nu încă, răspunse Lirette cu tristeţe.

— Şi te cadoriseşte cu mătăsuri?

— Nu, nu el.

— Atunci, cine? Vreun burghez serios?

Stăteau unul în faţa celuilalt. Lirette îşi reluase scaunul, iar Échalot se aşezase la picioarele micului pat. Fata nu părea deloc tulburată, iar examinatorul ei o chestiona cu un calm plin de blândeţe.

— Te iubesc aşa cum eşti, tată Échalot, spuse copila, dar dumneata nu ştii cine sunt eu.

El sări în sus, căci se înşelă asupra înţelesului cuvintelor, şi strigă:

— Şi te pomeneşti că tu ştii, ştrengăriţo? Ai descoperit?...

— Ştiu, răspunse ea, că sunt o fată cinstită, asta e!

Înfierbântarea lui Échalot se potoli dintr-o dată.

— Este drăguţ din partea ta. Ai dreptate... deşi, când auzi o tinerică spunându-ţi aşa, de-a dreptul: "Iubesc", asta nu prea anunţă o purtare bună.

— Ah! exclamă Lirette, aş vrea s-o strig întregului univers! Îl iubesc! Îl iubesc! Îl iubesc!

— Ba, s-avem pardon! În cazul ăsta invitaţiile de nuntă ar costa prea mult! Dar eu înţeleg iubirea, deoarece i-am gustat arsurile şi deliciile, nu de chiar aşa multă vreme. Pasiunea este principala floare a existenţei noastre... Vrei să discutăm puţin despre afaceri, micuţo? Îţi propun să folosesc în favoarea ta toată experienţa şi întreaga mea capacitate. E foarte bine să spui: "Vreau să fiu bogată", dar căile şi mijloacele... Ia să vedem! Înşiră-ţi povestea.

— Am dreptul la o mare avere, şopti Lirette.

— Întotdeauna aşa am crezut şi eu, aprobă Échalot din tot sufletul. Ce să-i faci, fiecare din noi, suntem înconjuraţi, pe lumea asta, de tot felul de împrejurări. O voce interioară îmi spune că, în orice clipă, pot descoperi taina părinţilor mei personali cu rente şi

bunuri imobiliare, fie neguţători, fie nobili de la Curte, din cartierul Saint-Germain. Numai că există sarcasmele destinului. Dacă aştepţi la fel de mult ca mine… Doamne…

— Nu voi aştepta, murmură Lirette, care vorbea parcă fără voia ei şi al cărei surâs era impregnat de o ciudată gravitate.

Échalot o privi curios.

— Ţi-o fi ghicit cineva în cărţi? întrebă.

Ea scutură din cap.

— Poate te-ai consultat cu somnambula extralucidă?…

— Nu, îl întrerupse fata, nu cred în toate astea.

— Atunci, în ce crezi?

— În Dumnezeu… şi în mine, replică Lirette.

— Te pomeneşti c-ai visat baligă de măgar!

Urmă o explozie de hohote. Ochii lui Échalot se căscaseră cât farfuriile şi nasul îi pălise.

Râsul Lirettei lăsă să i se vadă dinţii frumoşi ca nişte perle:

— Este adevărat că, mai de mult, am încercat deseori să visez aşa ceva, spuse ea.

— Mai întâi, semn mai bun ca ăsta nici că există! declară Échalot.

— Se poate, dar tot n-ai ghicit.

— Cu atât mai rău.

— Pur şi simplu, am o bănuială că sunt prinţesă…

— Cum? Şi tu?! Dar bănuielile nu sunt de ajuns.

— Când spun prinţesă, înţeleg fiică a unor părinţi nobili şi bogaţi.

— Mai ales bogaţi!

— Am unele amintiri…

— O doamnă, sugeră îndată Échalot, o doamnă cu bucle după moda englezească, şi care se apleacă deasupra leagănului tău…

— Nu.

— Un salon mare, trist şi întunecat, cu draperii roşii, toate de mătase, însă veche, cu franjuri de aur…

— S-ar putea… Şi pe urmă, cineva mi-a spus asta.

— Ah!… exclamă Échalot căruia emoţia îi strângea gâtul. Cineva! Vasăzică aşa! Şi nu-i nici ghicitoarea-n cărţi, nici extralucida? Ei, drăcie! Cu toate acestea, pe-aici nu se află nici un pustnic din munţi! Nu mă lăsa să tânjesc, fetiţo! Am şi eu să-ţi dezvălui nişte ciudăţenii de cea mai mare importanţă.

— Ei, bine! zise Lirette, l-am văzut pe tânărul de pe strada Vieille-du-Temple! Pe Dihor, cum îl numeşti dumneata… acela care ştie tot.

— Pistol! strigă Échalot. Un ciripitor drăguţ! Are talent.

— Este vorba de ceva mai mult decât talent! E ceva ca o vrăjitorie!…

— Te-ai dus până la el, acolo?

— Da, a doua oară… dar prima dată, el a fost cel care a venit.

— Dacă a venit, trase concluzia Échalot, înseamnă că a simţit că era rost de vreun câştig. Îţi interzisesem totuşi să deschizi uşa…

— A intrat pe fereastră.

— Ziua-n amiaza mare?

— Mai curând în miezul nopţii.

— Ca să vezi! Şi tu l-ai primit?

— Dormeam. Am auzit pe cineva spunându-mi: "Bună ziua, Tilde!"

— Tilde… aşadar, te lua drept domnişoara Clotilde, nepoata lui Jaffret?

— Nu ştiu, am crezut că sunt nebună! Era întuneric beznă. Mi s-a părut că niciodată nu fusesem chemată decât cu numele acela. Am întrebat: "Cine-i acolo?" Vocea mi-a răspuns: "Sunt eu, tăticul tău, Morand." Atunci, am sărit jos din pat strigând, căci încă nu mă trezisem bine de tot: "Oh! Tată Morand! Tată Morand, am visat un vis care a durat atât de mult, şi în care dumneata erai mort."

Échalot nici nu mai respira, atât de puternic îi era excitată curiozitatea.

Lirette continuă:

— Pe întuneric, îl căutam pe tatăl meu Morand să-l îmbrăţişez, fiindcă nu-mi aduceam aminte cât de tare mă bătuse, bietul om. Dar glasul se schimbă brusc şi spuse: "Asta-i tot ce voiam să ştiu. Nu-ţi fie teamă, fată drăguţă, nu sunt nici hoţ, nici vreun îndrăgostit; am venit să-ţi aduc averea, şi tu îmi vei plăti un comision rezonabil pentru oboseala mea." În acelaşi timp, am auzit scăpărând un chibrit şi, imediat după aceea, lampa mea a luminat un băiat drăguţ, care ţinea sub braţ un pachet cu semnul magazinelor Luvru…

— El este cel care ţi-a dat mătasea? strigă Échalot uimit. Pistol?!

— El.

— Ah! Mii de draci! Nu cumva s-a purtat necuviincios?

— Când am văzut rochia, eu l-am sărutat, răspunse Lirette. Doamne! Niciodată nu avusesem aşa ceva!

— Este firesc, aprobă Échalot.

— Şi atunci, mi-a spus: "Eşti o adevărată dulceaţă şi o să fii o ducesă nemaipomenit de drăguţă."

Échalot pipăi ţesătura ca un cunoscător.

— Şi-a scos de sub unghie mai mult de cincizeci de scuzi, aprecie, trebuie să creadă serios în afacerea aia. Şi, pe urmă?

— Pe urmă, mi-a spus să croiesc rochia fuga-fuguţa, după o poză de ziar pe care mi-o adusese.

— Vasăzică, se gândise la toate, derbedeul… zi-i mai departe.

— A-nceput să-mi povestească despre copilăria mea… Ce mai! Aş fi spus că cea care vorbea era memoria mea. De unde a dezgropat toate amănuntele acelea, habar n-am. Ceea ce este sigur e că eu, una,

le uitasem.

— Şi n-au vrut să-l angajeze la birouri, pe strada Ierusalim, pentru o mie două sute de franci! Şi nici pe mine, spuse Échalot. Cei de-acolo sunt nişte şmecheri, nu pretind contrariul — dar invidia!… Au păgubit guvernul de serviciile mele şi ale lui Pistol, asta au făcut… zi-i mai departe!

— Ar dura mult, dacă ar trebui să-ţi spun tot. Aleg ce-i mai important. Mi-a reamintit că, după înmormântarea lui tata Morand… Doamne! Ce frig mi-a fost în dimineaţa aceea! Eram mică de tot… Am fost dusă în casa cea mare din cartierul Marais, deşi mă împotriveam, căci voiam să rămân cu micul Clément, cel de la cioplitorul de piatră, şi care-mi dăduse să mănânc gustarea lui… şi că am fugit de la familia Jaffret spre a mă întoarce la Clément. Dar la cioplitorul de monumente funerare nu mai era nimeni… Şi, fiindcă baraca dumitale se afla în bâlciul de la Landit, între Chapelle şi Saint-Denis, s-a întâmplat că am venit să plâng la uşa dumitale…

— Şi încă de pe-atunci erai tare drăguţă, ştrengăriţo!…

— Ţi-a fost milă de mine…

— Te-am luat, şi nu asta a fost cea mai proastă afacere a mea…

— Bunule tată Échalot, sunt la dumneata din ziua aceea.

— Asta-i tot?

— Oh! Ba nu! Dumneata vorbeşti deseori despre mâna destinului. Iată ceva uimitor: cel pe care-l iubesc, prinţul…

— Pariez că este micuţul de la cioplitorul de piatră! strigă Échalot gâfâind de surescitare. Când te gândeşti că fiecare-şi găseşte misterul, şi cel al naşterii mele rămâne de nepătruns!

— Exact, confirmă Lirette, era micul Clément, ai ghicit. Şi totuşi, îţi poţi închipui că nu-l recunoscusem. L-am văzut o dată, anul trecut, trecând călare prin piaţă, m-am îndrăgostit de el — şi asta-i tot… Dar aşteaptă puţin, tată: o ştii pe domnişoara Clotilde, de pe strada Culture, cea atât de bună şi de drăguţă?

— Aproape tot atât de drăguţă ca tine!

— Dar mai bună… Ei, bine! Ea se află la ei, în locul meu.

— La cine?

— La soţii Jaffret.

— În locul tău?

— Da, au luat-o dintr-un sat îndepărtat, şi când, după doi sau trei ani, au adus-o la Paris, au spus: "Vedeţi cât de mult a crescut şi cât s-a schimbat Tilde a noastră!" Cred şi eu! Era cu doi ani mai mare ca mine!

— Dar şi dacă şi-ar fi vârât dracul coada, acea Tilde nu le-ar fi putut spune rugăciunea… mormăi Échalot.

Lirette îi apucă amândouă mâinile şi-l privi drept în ochi.

— Aşadar, este adevărat! strigă. M-ai auzit, pe vremuri, recitând

rugăciunea! Şi ai hârtia despre care mi-a vorbit domnul Pistol! Hârtia pe care se află rugăciunea mea!

Capitolul XI - Raportul lui Pistol

Ochii lui Échalot se rostogoleau uluiţi.

— Rugăciunea ta! repetă. Îţi jur pe sufletul meu că n-am suflat, niciodată, nici o vorbuliţă nimănui, cu excepţia… Dar ce importanţă ar avea! Cum ar fi putut individul ăla să ghicească chestiile de pe hârtie?

— Ţi-am mai spus, rosti Lirette în mod solemn. Ştie tot… absolut tot!

— Şi l-au refuzat pe strada Ierusalim! Aşa se întâmplă!

— Acum lasă-mă să sfârşesc, continuă fata, fiindcă în noaptea asta noi doi vom avea de lucru… Se apropie zorile, domnul Pistol a fost nevoit să plece, dar mi-a spus să mă duc la el acasă, şi m-am dus. Dac-ai şti cât de multe hârtiuţe are în cutiile de carton în care se află povestea mea, ca şi a dumitale, şi a tuturor! Spunea că, într-o bună zi, cu ajutorul lor îşi va vârî în buzunar toată strada Ierusalim — adică administraţia — şi că atunci o va curăţa cu cuţitul aşa cum răzui murdăria de pe scoici, şi că nopţile Parisului vor fi luminate altfel decât cu felinarele a căror strălucire nu poate pătrunde până în adâncul pivniţelor. Ah! A mai spus o mulţime de lucruri! Are la mână Fracurile-Negre, banda Cadet, Cavalerii Tezaurului şi tot restul… Dar asta nu ne interesează… Cu excepţia, totuşi, a două rapoarte pe care mi le-a dat fiindcă îl privesc pe prinţul Georges, prietenul meu…

— Cum?! exclamă Échalot, prinţul Georges de Souzay! Cel care se va căsători cu domnişoara Clotilde! Tot el e şi prinţul tău?

Lirette scutură capul cu o expresie şmecheră şi replică:

— Căsătoria aceea nu se va încheia niciodată! Domnul Pistol nu vrea! Darmite eu! Nici eu nu vreau! Îmi place mult domnişoara Clotilde, dar… Ah! Aş muri, tată Échalot. I-am povestit domnului Pistol tot ce s-a petrecut între Georges al meu şi mine…

— Şi ce s-a petrecut, fetiţo?

— În fiecare seară îi duceam un buchet de violete…

— Gratis?

— Din păcate, nu! Îmi plătea. Oricum, domnul Pistol, care ştie tot, mi-a spus: "Pe dumneata te iubeşte." Şi mi-a mai spus… Ah! Parcă mai ştiu tot ce mi-a spus! Georges nu mai are decât un braţ — niciodată nu mi-am dat seama…

— Şi totuşi îl iubeşti, un ciung?

— Îl iubesc cu atât mai mult… şi pe urmă, poate că nu-i prinţ…

— Cine? Pistol?

— Ei, nu! Georges!

— Atunci, mii de draci! Un ciung, care nici nu e prinţ…

— Îl voi iubi de o mie de ori mai mult! Aş fi consimţit să-i datorez totul, dar a-i dărui totul ar fi o fericire şi mai mare!

— Stai puţin! o întrerupse Échalot.

Se reculese o clipă, apoi adăugă:

— Înţeleg sentimentul şi delicateţea lui! Doamna Doche îi zice chestia asta lui Mélingue în *Orfanii din Prăpastie*. Ba chiar, Mélingue se revoltă de mai mare dragul…

— Dar Georges nu se va împotrivi! Doar şi eu am acceptat, la cimitir, gustarea lui… şi mă va iubi atât de mult!…

În timp ce vorbea, scosese din buzunarul şorţului ei două hârtii pe care le despături.

— Iată cele două rapoarte ale domnului Pistol, spuse. Îl citesc mai întâi pe cel redactat ultimul, pentru că relatează evenimente mai vechi. Ia ascultă.

Era trecut de ora unu noaptea, şi pleoapele bietului Échalot se îngreunaseră de somn. Dar îşi trase scaunul mai aproape, plin de curaj.

Lirette citi:

"Raportul numărul 22, adresat domnişoarei Clotilde de Clare (Lirette, de la firma Échalot, piaţa Clichy) întocmit de J. Clampin, zis Pistol, fost ajutor al inspectorului Hadoît.

Încă n-am căpătat nici o certitudine referitor la cei doi tineri care locuiesc în palatul Souzay. Amândoi sunt fiii doamnei ducese, dar care din ei este moştenitorul de Clare? Într-adevăr, unul dintre ei s-a născut înaintea căsătoriei. Acest fapt consideraţi-l ca fiind sigur — posed dovezile necesare.

Doamna ducesă pare să se fi silit a face să planeze o incertitudine cu privire la starea civilă a celor doi copii ai săi. Căsătorită în Scoţia, devenită mamă în străinătate, s-a despărţit de soţul ei cu mai mulţi ani înainte de moartea acestuia, care, în ceasul suprem, a refuzat să-i dea actul de căsătorie şi actul de naştere al lui Georges, duce de Clare.

După 1830, cu prilejul incendiului de la Arhiepiscopie, doamna ducesă a lăsat totuşi să se împrăştie zvonul că documentele sale de familie, depuse acolo în vederea unor reglementări din punct de vedere al prescripţiilor ecleziastice, arseseră. Era o minciună.

În casa doamnei ducese circulă două curente de opinie.

Georges este considerat ca fiind tânărul duce. Însă Albert, care trece drept secretarul lui, acceptă în intimitate semnele de respect ale lui Georges. Albert este cel care s-a bucurat întotdeauna de monopolul mângâierilor materne (ceea ce n-ar dovedi deloc că ar fi fiul legitim),

fratele său îl numeşte «domnul duce».

Dintre slujitori, Tardenois, Larsonneur şi toţi cei care împărtăşesc secretul de familie îl numesc, şi ei, pe Albert «domnul duce». Eu personal cred că ducesa Angèle de Clare a jucat un joc foarte strâns, din care nimeni, în afară de ea, nu înţelege nimic. Aşadar, chiar pe ea am de gând s-o interoghez cândva sosi momentul, ceea ce nu va întârzia mult.

Scopul prezentului raport este de a-i aduce la cunoştinţă domnişoarei de Clare (Lirette), cu care am încheiat un contract de prestare de servicii şi de furnizare de informaţii, împrejurările în care prinţul Georges a fost lipsit de braţul său drept de către şeful bandei Cadet..."

— Dacă adorm, o întrerupse aici Échalot, ciupeşte-mă la sânge, fetiţo! Decât să nu ştiu toate astea, aş prefera să mi se ia şase franci din pungă!

Lirette continuă:

"Domnul marchiz de Tupinier, zis Cadet-l'Amour, pusese mâna (cam prin 1842) pe Georges, angajat de către mama sa ca ucenic la un cioplitor de morminte funerare din cimitirul Montmartre. Însăşi această răpire ar fi o dovadă în favoarea stării civile a prinţului Georges, dar Cadet-l'Amour putea fi insuficient sau greşit informat. Eu posed alte indicii.

De la moartea colonelului (chiar să fi murit?), conducerea Fracurilor-Negre este aproape tot atât de proastă ca a poliţiei..."

— Ah! interveni Échalot, nu se poate spune că micuţul nu-i ranchiunos!

"Dacă administraţia nu vrea să întindă sau să lase să fie întinsă o capcană cât de mică", continuă Lirette, "toţi bandiţii aceia a căror existenţă ea o neagă s-ar duce să cadă-n cursă ei înşişi, în şir indian. Nu le-a rămas decât o singură forţă, şi anume talentul deosebit cu care se aranjează să «plătească legea», Despre această forţă se va vorbi mai pe larg în alt raport.

În acelaşi timp, Cadet-l'Amour se ascundea sub înfăţişarea unui cioplitor în piatră sărac, instalat pe terenurile neconstruite care înconjurau noul cimitir din Clignancourt. Fiind urmărit de poliţie, l-a luat cu el în provincie pe tânărul Georges, în castelul Bréhut, care este proprietatea contesei Marguerite de Clare. Se pare că se află în Bretagne.

Acolo, Georges — sau mai curând Clément, căci aşa i se spunea — s-a pomenit tovarăş de învăţătură şi dejoacă al tinerei fete (nu-i

cunosc adevăratul nume) care, încă de pe atunci, era prezentată drept Clotilde de Clare, înlocuind-o pe cea legitimă, deoarece aceasta fugise.

Fata era şi încă mai este o făptură fermecătoare, tot atât de bună pe cât e de frumoasă. Înclin să cred că purtase întotdeauna numele de Clotilde, şi că tocmai de aceea fusese aleasă.

Cei doi copii se împăcau bine, deşi Clément vorbea adesea despre o altă Tilde, pe care n-o văzuse decât o singură dată, dar de care îşi amintea mereu...

Cadet-l'Amour este un tigru cu chip omenesc, şi se desfată făcând răul. Are vocaţia călăului schingiuitor!

Odată, pentru nu ştiu ce greşeală măruntă, îl încuiase pe tânărul Georges în cămăruţa lui; iar acesta, copil îndrăzneţ şi agil, reuşise să fugă pe fereastră, spre a se duce să se joace cu mica lui prietenă Clotilde. Fără a da de înţeles, Cadet-l'Amour observase modul în care procedase Clément pentru a cobori în grădină. A doua zi l-a pus iar la arest şi, în noaptea următoare, s-ar fi putut auzi cum cineva lucra sub fereastra tânărului prizonier. Însă nimeni n-a remarcat asta.

A doua zi, spre seară, Clément, care rămăsese închis toată ziua, a văzut-o în grădină pe Clotilde, şi a vrut să iasă din nou la ea, ca în ajun. Era uşor — o viţă de vie prinsă pe spalier urca pe lângă zid ca o scară. La câteva picioare deasupra pământului se afla un cârcel care, în ajun, îi servise lui Clément să-şi sprijine mâna. Când a vrut să-l apuce din nou, pe sub frunzele care-i ascundeau, a scos un groaznic strigăt de durere.

Cadet-l'Amour instalase acolo un mecanism de cursă pentru vulpi, ai cărui dinţi străbătuseră încheietura mâinii lui Clément. La asta lucrase în seara din ajun.

La chemarea lui Clément au venit două persoane: mai întâi, domnişoara Tilde. (Dar s-a oprit speriată la vederea lui Cadet-l'Amour care, în loc să-l ajute pe rănit, s-a pornit să-l bată, lovindu-i de preferinţă braţul captiv, cu o prăjină cu care venise, şi spunându-i: «Asta o să te-nveţe minte!»

Clément n-a scos un ţipăt. Îl cuprinsese o furie nebună; îşi sprijinea cu putere braţul pe marginea tăioasă a capcanei, încercând astfel să se elibereze cu orice risc, spre a se năpusti asupra călăului său care continua să-l bată.

În cele din urmă, Clément a reuşit să se elibereze; însă mâna lui, smulsă, rămăsese prinsă între dinţii de oţel, şi când a vrut să se repeadă, a căzut în nesimţire.

Înainte de a se îndepărta, Cadet-l'Amour l-a împins cu piciorul.

A venit Clotilde. A înfăşurat cât s-a priceput mai bine bietul braţ sfâşiat şi, aşa copil cum era, a reuşit să-l care pe Clément până la poarta grădinii, unde aşteptau doi oameni.

Pentru ce se aflau acolo cei doi bărbaţi se va vedea din rapoartele

7 şi 11, referitoare, primul la Tardenois, celălalt la doctorul Abel Lenoir. Raportul notat cu numărul 5 şi consacrat Angèlei, ducesă de Clare, va descrie eforturile făcute de ea spre a-şi regăsi fiul..."

— Ai acele trei rapoarte? întrebă Échalot. Ştii ce? Acum sunt treaz pentru opt zile de-aici înainte.

— Nu am decât raportul numărul 1, răspunse Lirette, palidă ca o moartă. Cum e cu putinţă ca Dumnezeu să lase să trăiască un asemenea tigru?

— Şi mai ales, adăugă Échalot încleştându-şi pumnii, cum de i-a dăruit Atotputernicul dibăcia de a se ascunde în Paris sub diferite deghizări, toate de nepătruns, fără a-şi întrerupe crimele şi delictele, în aşa fel încât forurile administrative să nu bănuiască nimic? Nu-i nici o oră de când era aici, şi eu discutam foarte liniştit cu el.

— Aici?! repetă fata. Şi dumneata, tată Échalot, dumneata, care eşti un om cinstit, curajos şi puternic, nu te-ai năpustit asupra lui! N-ai chemat vecinii, paza!...

— Nu te enerva! o întrerupse bunul om, nu fără oarecare stânjeneală. Vei înţelege. Mai întâi şi-ntâi, a denunţa aşa oamenii, înseamnă să-ţi pătezi onoarea! Doar dacă nu-i aparţii Prefecturii, angajat şi cu retribuţie fixă. Or, eu, dimpotrivă, am fost înlăturat din ea, ca fiind prea înzestrat. În al doilea rând, fiecare om are particularităţile sale intime, care-l împiedică să se apropie prea mult de guvernământ. În al treilea, deşi nevinovat — o jur — am fost *complicat* (voia să spună *implicat*), în pofida cinstei mele, în nişte intrigi importante de prim ordin: am jucat "găină" la cafeneaua *L'Épi-Scié*... şi dacă banda Cadet s-ar gândi, cu prilejul următoarei sale afaceri, să mă aleagă pe mine *să plătesc legea*... Doamne!

Lirette despături repede cea de-a doua hârtie.

— Aceste cuvinte sunt scrise aici, spuse: *L'Épi-Scié, a plăti legea*...

— Adevărat?! exclamă Échalot. Atunci, citeşte repede, fetiţo! Neaflându-te niciodată în proximitatea a ceva imoral, în nevinovăţia, ta, poate că Providenţa te-a destinat să joci rolul celei care este degetul lui Dumnezeu exact la sfârşitul ultimului act. De altminteri, chestia asta mă amuză… Citeşte repede!

Capitolul XII - A plăti legea

Lirette începu imediat lectura celui de al doilea raport:

"Raportul numărul 1, prezentat domnului (numele era bifat cu grijă) de către Joseph Clampin, zis (Pistol, fost ajutor particular al inspectorului (Badoît, locuind pe strada Vieille-du-Temple, numărul..., (Paris.

(Notă pentru domnişoara Clotilde-Lirette: Acestea erau debuturile mele, şi încă nu mânuiam cu uşurinţă pana. Am redactat acest raport cu aproximativ trei săptămâni înainte de crima de pe strada Victoire. Deoarece sunt sigur că, într-o zi, voi învinge reaua-voinţă şi voi reuşi să obţin posturi avantajoase în administraţie, nu numesc pe nimeni dintre cei care m-au respins, urmând să fiu, mai târziu, colegul sau superiorul lor.)

«Domnule (titlu administrativ bifat),

Îmi permit să vă adresez următoarele informaţii, ca specimen al iscusinţei mele, exprimându-vă, totodată, cu tot respectul, dorinţa mea de a obţine un post de inspector auxiliar în serviciul pe care cu onoare îl conduceţi.

În ziua de 10 decembrie 1852, dimineaţa, am aflat dintr-o sursă sigură, cunoscută numai mie, că o întrunire a bandei Cadet urma să aibă loc în aceeaşi seară la cafeneaua L'Épi-Scie, situată pe strada Fossés-du-Temple şi având intrare prin bulevard, în locul numit La Caliote.

Nu trebuie să vă mai spun că, de mai multă vreme, gura lumii desemnează această vizuină ca fiind unul dintre principalele locuri de întâlnire ale răufăcătorilor subalterni plătiţi de către Fracurile-Negre...»"

— Vizuină! bombăni Échalot. Dimpotrivă, este un local drăguţ! Cinci mese de biliard!… Iartă-mă.

Lirette continuă:

"«Deja cu mult timp în urmă, şi cu un scop pe care nu mai este nevoie să vi-l explic, făcusem cunoştinţă cu bătrâna doamnă de la

barul cafenelei şi care poartă porecla de "regina Lampion".

Se spune că în tinereţea ei fusese concubina unui om pe care fostul meu patron, domnul inspector Badoît, l-a urmărit ani de-a rândul, la ordinul dumneavoastră expres: domnul Lecoq de la Perrière, zis Toulonnais-l'Amitié. Mulţumită ei, figura mea este cunoscută în jurul meselor de biliard. Pot intra şi ieşi fără a trezi bănuieli.

Rămăşiţele asociaţiei Fracurilor-Negre se întrunesc, de obicei, în prima sală de biliard, cum intri pe dreapta. Spun "rămăşiţele" pentru că, după moartea Tatălui-tuturor, armata lui "Se va lumina de ziuă mâine" pare să se dezmembreze şi, la L'Épi-Scié, abia dacă se mai vorbeşte, când şi când, argoul.

Cu toate acestea, în seara amintită, în jurul biliardului domnea o agitaţie neobişnuită şi, printre jucătorii de "găină", i-am recunoscut pe mulţi dintre foştii obişnuiţi — dintre aceştia: hoţul Cocotte, prietenul său Piquepuce, pe care-l pierdusem cu totul din vedere, Saladin, o puşlama abia ieşită din copilărie...»

— Ah! Nemernicul! gemu Échalot. Propriul meu bebeluş! Să ajungă să fie semnalat într-un raport!

«... Similor, tatăl său, femeia Nas-de Argint, metresa lui...»

— Atât de tânăr! suspină Échalot, să aibă deja de-a face cu femei de patruzeci şi doi de ani! Şi, pe deasupra, infirme, rămase fără principala trăsătură a chipului lor!

«... şi, în fine, Clément-Ciungul, bruta mizerabilă care pare să-l fi înlocuit pe fostul ucigaş al colonelului — faimosul Coyatier, zis Marchef-ul. Prezenţa acestui Clément face, ea singură, cât toate celelalte simptome. În mod evident, informaţiile mele erau corecte: se punea la cale o afacere.

Partea dificilă era să aflu ce anume afacere.

Potrivit obiceiului meu, m-am aşezat lângă tejghea şi i-am făcut cinste cu un lichior de coacăze reginei Lampion, întotdeauna sensibilă la asemenea politeţuri; dar, acum, când vine seara, ea devine greoaie, şi nu mai deschide gura decât ca să înghită.

Am aflat totuşi de la ea că nişte persoane importante se întruniseră deja la primul etaj, în fostul "confesional" al colonelului, acea cămăruţă în care aţi fost cât pe ce să-l capturaţi pe Tatăl-tuturor în seara jefuirii de bani a lui J.-B. Schwartz. Erau acolo cinci persoane.

— Nu sunt foarte sigură că eşti "de-ai lor", micuţule, mi-a spus regina Lampion într-un moment de luciditate. Acum nici nu mai ştii cu cine stai de vorbă, şi, de altminteri, dacă nu eşti de-ai lor, cu atât mai bine pentru tine, fiindcă-n bucătăria aia se prepară mâncăruri

nesănătoase.

Şi capul i-a căzut în piept. Sforăia.

M-am amestecat printre grupurile care discutau cu voioşie. După cum spuneam, se simţea o renaştere — o urcare la bursa lor, însă nimeni nu părea să ştie cu precizie despre ce era vorba.

Scopul principal al prezentului raport, domnule (titlu bifat), este ca, punându-vă pe urmele unei crime plănuite, să vă atrag atenţia asupra importanţei unuia dintre trucurile bandei Cadet, care i-a fost lăsat moştenire de către Fracurile-Negre: treaba cu "plătirea legii" — citez expresia pe care o folosesc ei. Din păcate, nu vă pot spune nici numele victimelor ameninţate (două la număr, şi sunt femei), nici locul în care urmează a fi săvârşită crima. Ştiu numai că este un fost palat, ocupat acum de mai mulţi locatari şi înconjurat de o curte mare plantată cu arbori.

Îmi este îngăduit să vă informez cu certitudine asupra acestor amănunte, deoarece descrierea tocului a fost făcută în faţa mea, cu claritate, în vederea punerii în scenă ulterioare săvârşirii crimei, ca o mistificare destinată să-l dea pe mâna dumneavoastră pe nevinovatul care va trebui să plătească pentru vinovat.

Permiteţi-mi să insist aici asupra acestui gen de crimă cu două tăişuri, care loveşte şi în stânga şi în dreapta, mai întâi prin asasinat, apoi prin însăşi pedepsirea lui.

De fapt, este crearea instrumentului care dă naştere erorii judiciare.

Nu numai că are loc un asasinat, nu numai că vinovaţii scapă de justiţie, dar, în plus, un al treilea, un om pe care criminalii au interes să-l suprime, cade în capcană. Cred că am reuşit să scot în evidenţă dublul avantaj al acestei diabolice operaţii.

Nu pretind că faptul s-a petrecut. Aşa se spune, dar, având dorinţa să intru cât mai curând cu putinţă în administraţie, unghiul meu de vedere este cu totul în sprijinul acestei ipoteze.

Umilu-mi rol se rezumă la a vă atrage atenţia asupra unei posibilităţi primejdioase, şi sper că nu mi se va purta pică pentru aceasta.

De altfel, în direcţia asta se îndreaptă toate grijile Sandei Cadet. Ea ştie că, prin procedeul său, capătă o adevărată asigurare împotriva urmărilor crimei şi, pentru fabricarea pretinsului vinovat, utilizează o foarte mare iscusinţă. Să dau un exemplu: însăşi banda Cadet a tăiat braţul drept al ticălosului numit Clément-Ciungul. Sunt optsprezece luni de atunci. Braţul i-a fost cumpărat prin bună înţelegere.

Pentru ce? Pentru că omul ales dinainte spre "a plăti legea" în afacerea despre care am avut onoarea să vă amintesc are braţul drept lipsă.

Acela este tânăr; o momeală bazată pe iubire, pe care s-ar putea

să i-o fi întins ei, îl atrage spre casa omorului: "Este prezumat a fi vinovat acela căruia crima îi aduce un profit."

"Micul duce" va fi arestat la un sfert de ceas după comiterea crimei, în curtea plantată cu arbori, în momentul în care va ieşi din locuinţa iubitei sale.

Reiau pe scurt: afacerea plănuită la termen; indicarea locului — lipsă; numele victimelor îmi sunt necunoscute. Data loviturii: 5 ianuarie; motivul fixării ei — deocamdată necunoscut. Dar iată, cel puţin, câteva jaloane precise:

— numele "instrumentului": Clément-Ciungul;

— adresa: strada Vieille-du-Temple, numărul... (doarme într-un pod al casei în care locuiesc eu);

— numele şefilor bandei Cadet prezenţi în "confesional" în acea seară: Adèle Jaffret, doctorul Samuel, Marguerite, Comayrol, Jaffret.

Aceste date sunt prea de ajuns pentru a împiedica, din faşă, afacerea pusă la cale.»

De prima hârtie era prinsă cu un ac o a doua. În aceasta scria:

«Anexă la raportul numărul 1. Nici un răspuns. În urma informaţiilor luate nu s-a găsit nici o urmă a expedierii. Domnul (titlu bifat) a afirmat că nu primise nimic. Eu am fost angajat ca auxiliar.

Nerenunţând câtuşi de puţin ta ideea mea de a lucra în administraţie, consider că este adevărat că raportul nu mi-a fost citit.

Cu toate acestea, de atunci încoace, şefii bandei Cadet nu au mai apărut niciodată la cafeneaua L'Épi-Scié, iar Clément-Ciungul nu mai doarme decât întâmplător în podul său, când nu mai are unde se adăposti.

Vreme de trei luni, la închisoarea Force a existat un Clément-Ciungul, care nu era al meu, acuzat de uciderea domnişoarelor Fitz-Roy, săvârşită, într-adevăr, în ziua de 5 ianuarie, pe strada Victoire, într-un fost palat având o curte plantată cu arbori, aşa cum era precizat în informarea mea.

Dacă întreabă cineva pentru ce după raportul înaintat de mine n-am mai spus nimic, voi răspunde că s-ar putea să am propriile mele motive pentru aceasta. Banda Cadet este un vânat rănit care, acum, aleargă la întâmplare; eu o urmăresc ca un câine, adulmecând pământul. Vom vedea care va fi rezultatul.»"

Lirette tăcu. Échalot întrebă:

— Asta-i tot?

— Tot ce este scris, replică fata.

Échalot căscă, mai-mai să-şi rupă fălcile.

— Cu obişnuinţa mea într-ale intrigii, spuse, nu mi se pare că

acest raport ar fi chiar atât de grozav. Pistol nu-i un peşte destul de mare pentru a juca rolul Providenţei într-un spectacol cu zece tablouri. Îi voi istorisi, oricând va dori, povestea domnului Remy d'Arx, care era bogat şi savant, magistrat şi fiu de magistrat, şi care — măcar el! — ar fi trebuit să se poată baza pe ajutorul administraţiei. Spre nenorocirea lui, a vrut şi el să lupte împotriva Fracurilor-Negre…

— Domnul Pistol a făcut un raport referitor la domnul Remy d'Arx, îl întrerupse Lirette. L-am citit şi am plâns mult.

— Cui îi era adresat raportul ăla? Prefecturii?

— Oh! Nu… Domnului Abel Lenoir.

— Drace! exclamă Échalot. Care va să zică, doctorul n-a renunţat! Încă unul pe care l-a apucat nebunia!

Cu o oarecare emfază, Lirette adăugă:

— Domnul Pistol este un peşte mai mare decât îţi închipui, tată. Dacă n-a putut împiedica nici arestarea, nici condamnarea unui nevinovat, cel puţin i-a redat libertatea. Aseară, după evadarea pretinsului Clément-Ciungul, în jurul închisorii Force se aflau mai bine de şaizeci de agenţi.

Échalot îşi umflă obrajii.

— Şi totuşi, făgăduisem să nu mă mai amestec în toate astea! murmură. Oare mă voi cufunda iar în mocirla lor? Ştiam că Ciungul de la Force este liber; dar şaizeci de agenţi!… Drace! Drace!… Şi doctorul Lenoir în fruntea lor!

— Rochia mea frumoasă e pentru a merge la el, explică Lirette, şi domnul Pistol va sosi să vadă dacă-mi vine bine.

— La ce oră?

— Ar fi trebuit să fie aici încă de la miezul nopţii…

Un glăscior slab şi hârşâit pătrunse în cabină ca o suflare de vânt. Nici Échalot, nici Lirette n-ar fi putut spune de unde venea.

— *La miezul nopţii ca şi la prânz* — pronunţă desluşit — *se luminează de ziuă, dacă aşa este voia Tatălui*…

Capitolul XIII - Oremus

La auzul glăsciorului, o paloare pământie invadase chipul lui Échalot. Totul pe biata lui faţă, până şi rubiniul nasului său devenise cenuşiu. Dinţii îi clănţăneau în gură.

Încercă să se ridice, dar picioarele tremurătoare i se îndoiră sub greutatea trupului.

Lirette îl privea cu gura căscată, poate mai speriată de spaima tatălui său decât de faptul straniu ce avusese loc.

— Ce-i asta? Întrebă. Cine a vorbit?

— Nu se ştie, îngăimă Échalot. Totuşi, morţii nu se mai întorc…

— Minţi, amice, îl întrerupse glăsciorul — blând şi bine dispus. Există unii morţi care se înapoiează, şi cunoşti bine numele celui care a vorbit.

Échalot încercă să-şi facă semnul crucii. Trei bătăi uşoare se auziră în panoul de lemn ce slujea drept geam al ferestrei. O tuse uscată şi cavernoasă răsună în acelaşi timp afară.

— Trebuie să deschid? mai întrebă Lirette, care era curajul întruchipat, şi a cărei spaimă conţinea o doză bună de curiozitate.

Tremurând din cap până-n picioare, Échalot spuse:

— Tată, dacă pentru liniştea sufletului dumitale, în Iad sau în Câmpiile-Elizee, ai nevoie să ţi se plătească două acatiste la sacristia din Batignolles, eu unul, nu-s bogat, dar, oricum…

— Deschide, imbecilule! îl întrerupse glasul mititel, de data aceasta puţin mânios. Sunt ultimul proprietar al palatului Fitz-Roy, de pe strada Culture. Mie mi-a încredinţat scumpul duce caseta, înainte de a muri, şi eu sunt cel care, la rândul meu, i-am încredinţat-o bătrânului Morand, care era, oarecum, servitorul meu. Vreau s-o văd pe cea care, în curând, va fi ducesa de Clare.

Échalot se sprijini cu ambele mâini pe umerii Lirettei, şi trase zăvorul care fixa oblonul. De îndată ce fereastra se deschise, se trase repede înapoi.

Fata, dimpotrivă, se repezi şi se aplecă pe jumătate în afară, spre a privi mai bine.

Nu văzu nimic, decât piaţa pustie, când întunecată, când brusc luminată de luna prin faţa căreia alergau norii, împinşi de vântul de iarnă.

— Care-i acolo? întrebă mirată. Unde eşti, dumneata, cel care a vorbit?

Se auzi un zgomot ca şi cum două mâini de lemn ar fi aplaudat uşor.

— Bravo, drăguţică! murmură cineva în beznă.

La restaurantul Lathuile bătea ceasul. Glasul invizibil adăugă:

— Dacă trebuia să vină la miezul nopţii, înseamnă că a întârziat cu trei ore… Échalot!

— Stăpâne?

— Închide la loc, amice, şi citeşte-i micuţei hârtia ta de zece, de douăzeci de ori, dacă trebuie. Până-n zori să-şi ştie rugăciunea pe dinafară. Dacă Pistol nu vine, totuşi un altul va veni.

Se auzi din nou o tuse uşoară şi seacă.

"Asta-i cu neputinţă", gândi Échalot. "Nu se poate ca un mort să răcească."

Lirette se aplecă mai mult şi-şi încordă privirile. Din întâmplare, luna ieşită de după nori lumina puternic piaţa, de la barăci şi până la

bulevardul periferic.

Pretutindeni nu era decât pustietate şi tăcere.

— Bună-seara, spuse glăsciorul, în momentul în care fereastra se redeschidea. Să lucraţi repede şi bine, sunteţi supravegheaţi, copiii mei.

În clipa următoare, Échalot şi Lirette, stând în faţa hârtiei despăturite, îşi învăţau cu conştiinciozitate lecţia. Échalot citea mâzgăliturile lui, Lirette încerca să repete, după cum i se redeşteptau amintirile.

— *Petre sub unde*, silabisea Échalot. *Ciuma fiului terţ, Ian*… doar de două ori l-am văzut pe colonel, şi a doua oară era la înmormântarea lui, dar aş jura că el era… *Rugăm, dă musai tu*…

— Dacă i s-o fi-ntâmplat vreo nenorocire domnului Pistol! murmură Lirette… *Oremus*. *Petra sub undecima, filii tertiam*… Aşadar, crezi că era colonelul? Iată că tuşeşte din nou, ia ascultă!

— Sunt sigur că-i el!… Şi că, dacă ar vrea, mi-ar spune adevărul despre naşterea mea! În toate piesele de teatru mai interesante vei vedea că omul poate încheia pacte cu satana… *Rugăm, dă musai tu, io nu am, că averi*…

— *Regum ante januam quaerite*… tare-aş vrea să-l văd pe cel care tuşeşte!… Şi să ştiu că nu i s-a întâmplat nici o nenorocire sărmanului domn Pistol.

Vă scutim de restul rugăciunii latineşti pe care Lirette şi-o reamintea aproape fără efort ajutându-se de calambururile ortografice ale lui Échalot. Se zice că Maria Stuart — frumoasa şi nefericita regină care era, oarecum, ruda Lirettei noastre, fiind sora bunicului ei — vorbea latina ca un polonez, şi când, la o vârstă foarte fragedă, a venit la Paris, istoria spune cum, cocoţată pe un scăunel, a susţinut în faţa Curţii şi a doctorilor câteva teze de doctorat în limba lui Cicero.

Acum doamnele noastre nu mai au acest obicei, nefiind mai puţin fermecătoare din această cauză.

Când Lirette îşi reconstitui întreaga rugăciune, aşa cum tata Morand o învăţase odinioară cu atâta trudă, bătu din palme, dar ochii îi erau plini de lacrimi. Toate amintirile bietei sale copilării îi umpleau inima.

— Mi se pare că încă-l mai văd pe tata Morand, în mansarda noastră de pe strada Marcadet. Atât de slab, atât de bolnav, tremurând de frig, slăbit de multele lipsuri. În felul lui, mă iubea mult, şi abia acum înţeleg cât îl iubeam şi eu. Cu câteva minute înainte de a închide ochii pentru ultima dată, îmi repeta: "Aminteşte-ţi bine lecţia, fetiţo! În Parisul acesta mic nu cunosc pe nimeni căruia să i te pot încredinţa. Te încredinţez ţie însăţi. Am îngropat în memoria ta secretul ce te va face nobilă şi bogată. Aşteaptă să împlineşti şaisprezece ani, la şaisprezece ani poţi să fugi şi să te aperi… Nu vreau

să se întâmple cu tine, Clotilde Stuart, aşa cum am păţit eu — născut într-un palat, îmi sfârşesc zilele într-o cocioabă; eu, care mor de sărăcie lângă un morman de aur..."

Échalot se agită, murmurând:

— Este drept că aşa a sfârşit tata Morand! Este imaginea propriei mele situaţii, până ce taina mea va fi dezvăluită. Vreau să spun, taina naşterii mele!

Tăcu un timp şi adăugă:

— Dar la ce serveşte *patenotul*{43} tău, fetiţo, dacă ne lipsesc cuvintele în franceză ale şaradei lui latineşti?

Cu ochii umezi de lacrimi, Lirette zâmbea.

— Îmi reamintesc totul, spuse. Georges! Oh! Georges! Mă tem să nu mor înainte de a-mi pune averea la picioarele tale, căci iată-mă bogată! Cunosc strada, ştiu unde este poarta, în spatele bisericii, mă voi duce să-l caut pe preot... Dar încă mai este acolo!

Ultimele cuvinte nu se refereau defel la preotul pe care tata Morand i-l indicase fiicei sale, înainte de a-şi da sufletul.

Un al patrulea acces al tusei uşoare şi seci pe care o cunoaştem bine se auzea afară, sub oblon. Se termină printr-un *hm! hm!* mai piţigăiat decât guturaiul unui copil din corul bisericii, şi vocea dulceagă zise, ca şi cum ar fi vorbit chiar în cabină:

— Ideea cu rugăciunea nu-i aparţinea lui moş Morand, era prea prost pentru asta, bietul om! Na, poftim! Iată-mă aranjat, dacă m-am ales cu o bronşită, în loc să rămân liniştit la Père-Lachaise!

Lirette făcu un pas către fereastră.

— Mor de frică, spuse, dar vreau să-l văd!

Échalot o prinse în braţe, murmurând:

— Cu asta nu trebuie să te joci niciodată!

De afară veni un mic râs gâfâit şi glasul zise:

— Şi ce-ai vedea, ştrengăriţo? Puţină ceaţă, un pic de fum... Ţi-ai recitat bine lecţia şi sunt mulţumit de tine. Însă e multă vreme de când preotul tău de la Saint-Paul este vecinul meu, la cimitir. Nu te necăji, am urmat şi eu "umanul", şi am avut un premiu de merit la colegiu, pe timpul drăguţului rege Louis al XV-lea şi al doamnei de Pompadour. Ascultă şi ia notiţe, dacă ai un creion: îţi voi traduce pe loc chestia aia.

Aproape imediat, glasul slab dar desluşit pătrunse prin fereastră recitând: "*Oremus*, sub cea de a unsprezecea piatră în faţa celei de a treia porţi a casei Fiului Regilor (palatul Fitz-Roy) caută şi vei găsi, potrivit cuvântului Domnului, în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului duh, *amen*."

În timp ce erau rostite ultimele cuvinte, un pas rapid răsună pe pământul întărit de îngheţ.

— Asta e! zise glăsciorul, cândva îmi vei mulţumi...

Apoi, ceva mai departe, dar auzindu-se tot desluşit, adăugă:

— S-ar părea că amicul Pistol a trecut încă o dată prin ochiurile plasei lor!

Cu toată împotrivirea lui Échalot, Lirette trase zăvorul şi întredeschise oblonul spre a privi afară.

— Este absolut singur! zise.

— Cine? întrebă Échalot, curios dar tremurând.

— Domnul Pistol, răspunse Lirette.

Zgomotul de paşi încetase.

Échalot se apropiase şi el de fereastră şi aruncă afară o privire rapidă şi înspăimântată.

Pistol stătea în picioare, la doisprezece sau cincisprezece paşi depărtare de baracă. Îl vedeau din spate.

În acea poziţie, deşi Pistol nu era nici înalt, nici lat în spate, îţi puteai închipui că interlocutorul său rămânea ascuns de el.

Discutau cu patimă şi în şoaptă. Câteva cuvinte, ba chiar şi unele frânturi de frază ajungeau până la Lirette, care asculta cu foarte mare atenţie.

Auzi numele de Clément-Ciungul şi pe-al lui Cadet-l'Amour. Cel care vorbea era Pistol. Trecând peste câteva cuvinte pierdute, se desluşea:

— Adunaţi la palat… totală dezorientare… nu-l mai vor pe Cadet-l'Amour… *să se taie ramura*…

Échalot auzi şi se înfioră.

Pistol continuă:

— …Clément-Ciungul asasinat; mai rău decât atâta: jupuit de viu…

Apoi, un soi de relatare, ale cărei cuvinte nu ajungeau până la fereastră, părând a fi strangulate în gâtlejul povestitorului.

Glasul blajin spuse:

— De data aceasta, chiar că trebuie să fi fost nostim! Parcă-l şi văd pe domnul marchiz de Tupinier în podul fiarei sălbatice. Eu l-am şlefuit pe Cadet-l'Amour ăsta! Merge bine! Se auzi un mic râs acru, ca scrâşnetul unui ferăstrău, în momentul acela un enorm nor negru trecea prin faţa lunii. Piaţa era cufundată în cel mai deplin întuneric, căci încă se mai trăia sub regimul de înţeleaptă economie care, în unele cartiere dezmoştenite, stingea gazul de iluminat la miezul nopţii, între cea de-a douăzeci şi şaptea şi cea de-a douăzeci şi opta zi a lunii.

În bezna adâncă, pasul lui Pistol se auzi din nou răsunând pe pământul întărit şi cineva bătu în uşa casei rulante.

Pasul acesta tânăr şi bărbătesc părea să aibă, în depărtare, un ecou timid, iar ochii Lirettei, cercetând întunericul, desluşiră vag ceva negru, lung şi subţiratic, care aluneca în lungul străzii Fontaine cu o

rapiditate fantastică.

Capitolul XIV - Cea de-a unsprezecea dală

Ceea ce aluneca astfel spre strada Fontaine era un bărbat, sau, cel puţin, o siluetă omenească de lungime bărbătească însă extraordinar de subţire, înfăşurată într-o haină vătuită, de culoare neagră, încheiată de sus până jos ca o sutană.

Silueta mergea cu o viteză neobişnuită, deşi pasul îi era inegal şi împleticit.

Contactul încălţărilor sale cu pavajul abia dacă producea un zgomot perceptibil.

Şi în timp ce alerga — căci arătarea alerga — începu să fredoneze, cu glas tremurător şi tuşind, melodia din opereta Fra Diavolo, a lui Auber:

Priviţi sus, printre steiuri,
Viteazul curajos!
Muschet a-i stă alături,
Prieten credincios.{44}

Cuvântul "credincios" fu însoţit de nişte înflorituri pline totodată de cutezanţă şi decrepitudine.

Silueta omenească trecea pe sub un felinar. Îşi îndreptă spinarea. Lumina alunecă pe chipul său tăios ca o lamă de cuţit, biet fildeş îngălbenit şi purtând ştrengăreşte, pe o ureche, o tichie de mătase neagră.

Să spunem că era un bătrân? Limba nu găseşte alt cuvânt, dar, în cazul acesta, limba este departe de a reda realitatea.

Între proprietarul acestui chip ciudat şi un bătrân exista aceeaşi diferenţă ca aceea dintre un tânăr robust şi copilul înfăşat în scutecele sale.

Închipuiţi-vă doi ochi adânciţi în orbite strălucind în mijlocul unei grămezi de oase care mişcă şi se ciocnesc între ele sub un înveliş de pergament scorojit.

Şi arătarea aceasta era plină de vioiciune şi veselie!

La colţul primei străzi ce se intersecta cu strada Fontaine staţiona o trăsură particulară, cu felinare din argint şlefuit.

Îndată ce vizitiul zări fantoma noastră, se grăbi să coboare de pe capră şi să deschidă portiera. Fantoma merse drept spre el, strângându-se mai bine în haina călduroasă.

— Ah! Ah! Giovanni-Battista, spuse încercând să-şi îngroaşe

firicelul de voce tremurătoare, l-ai recunoscut pe stăpânul tău, aşa-i? Nu m-am schimbat. Eu te găsesc cam îmbătrânit, de când nu te-am mai văzut. O să vă-nmormântez pe toţi, bieţii mei copii, pe toţi, pe toţi, oh! Da, da, pe toţi!

Îşi înfipse mâna în şold şi continuă:

— Ce vârstă ai, Battista? Eu merg pe o sută treizeci, şi încă n-am renunţat să fiu un om plăcut, deşi, din când în când, mi se face o înmormântare de clasa întâia. Peste cincizeci de ani, viermii te vor fi mâncat, Battista, şi vezi că-ţi acord o vârstă frumoasă. Uită-te la mine! Ce vrei să mănânce viermi? La mine ar muri de foame!...

Bătrânul se porni să râdă de unul singur, apoi adăugă:

— Battista, mă duc s-o vizitez pe Marguerite, care-a pus să fiu înjunghiat de două ori, şi mă voi duce să-l văd pe domnul doctor Samuel, care m-a otrăvit de trei ori. Dă-i bice, *caro mio*, sunt grăbit. Mă vei lăsa pe strada Saint-Antoine, în faţa bisericii Saint-Paul. Cunoaştem cartierul ăsta, Battista, nu-i aşa?

Urcă treapta fără ajutor şi se aruncă în fundul trăsurii, unde ceea ce umplea haina sa căptuşită produse zgomotul unui sac cu oase.

Battista, o secătură încrezută din Italia, îşi reluă locul pe capră şi cupeul se îndreptă spre bulevard.

Trecuse puţin de ora patru dimineaţa când calul, transpirat, ajunse în faţa grilajului catedralei Saint-Paul.

Giovanni-Battista coborî şi deschise portiera.

— *Tată-al-tuturor*, anunţă, am sosit. *S-a luminat de ziuă?*

Fantoma aţipise în colţul său. Se trezi şi se întinse, provocând din nou zgomotul acela de bile scuturate într-un sac. Îi spuse vizitiului, care aştepta:

— Nu mai am nevoie de tine, fiule, întoarce-te acasă şi dormi liniştit.

Se aşeză şi rămase pe treptele bisericii, până ce cupeul se depărtă; apoi, în loc să intre pe strada Culture, se strecură printre dărâmăturile care se îngrămădeau în spatele palatului Fitz-Roy, a cărui grădină era tăiată de-a curmezişul de strada Mahler.

Odată ajuns lângă împrejmuirea de scânduri care înlocuia vechiul zid, privi de jur-împrejur cu atenţie. Nezărind nimic suspect, se retrase cu doisprezece paşi, îşi luă avânt ca Auriol când se pregăteşte să sară peste baionete şi, dintr-un salt cu adevărat formidabil, se pomeni pe creasta gardului de scânduri, în spatele căruia dispăru imediat.

Dincolo de gard se afla grădina palatului, părăsită şi părăginită.

Fantoma pătrunsese deja în tufişuri, în care discuta prieteneşte cu un câine de pază enorm pe care soţii Jaffret se bizuiau, pentru apărarea proprietăţii lor, fără îndoială mai mult decât pe gardul de scânduri.

— Mă recunoşti şi tu, bătrâne Bibi, spunea fantoma. Te voi

înmormânta ca şi pe ceilalţi, îngeraşule. Lasă-l pe stăpânul tău să treacă, are treabă!

Câinele dădu din coadă şi se depărtă ascultător.

Toate ferestrele de la faţada din spate erau întunecate, cu excepţia a două dintre ele — cele ale salonului situat vis-à-vis de închisoarea Force: salonul cu darurile de nuntă şi cu gustarea.

Printr-una din acele ferestre îşi îndreptase domnişoara Clotilde binoclul către faimoasele perdele verzi ale falsului Clément-Ciungul, în după-amiaza zilei precedente, conformându-se indicaţiilor domnului Buin.

Fantoma se opri să privească cele două ferestre. Era bine-dispusă.

"Marguerite are o inteligenţă cât ea de mare", îşi spuse în gând. "Samuel ar fi făcut revoluţie în ştiinţă, dacă ar fi vrut; Cadet-l'Amour este unul dintre cei mai uimitori nemernici pe care i-am întâlnit în viaţa mea; îi au pe Comayrol, pe Jaffret şi pe ceilalţi... şi, în plus, şi o armă! Şi nu mai fac nici o treabă bună pentru că nu-l mai au pe Tătuc! pe bunul Tătuc-al-tuturor care-a luat cu el, pe lumea cealaltă, talentul, norocul şi averea Confreriei... Ah! mai ales averea!" — Vino, dacă vrei, Bibi! adăugă cu glas tare.

Râdea uşurel, mergând din nou către casă.

Dulăul îl urma, cu coada între picioare.

Din salonul cel mic se auzea un murmur de voci. În afară de acesta, palatul Fitz-Roy dormea din pivniţă până-n mansardă.

Uşa cea mare ce dădea în grădină era încuiată cu cheia. Fantoma atinse broasca şi uşa se deschise ca prin magie.

Câinele îşi agită coada şi scoase un geamăt tandru.

— Găseşti că renghiul a fost bine jucat, aşa-i, Bibi? continuă fantoma. Şi totuşi sunt ani de zile de când ne-am retras din afaceri, după ce am făcut avere... Mă bate gândul ca i-ai dibuit pe noii tăi stăpâni, diavol bătrân ce eşti! Tu, câinele colonelului, ai dreptul să-i dispreţuieşti pe oamenii ăştia!

Cuvântul *colonel* fu rostit cu o ciudată emfază, iar Bibi păru să se fudulească, sub blana lui zbârlită.

Fantoma străbătu coridoarele ale căror lămpi suspendate erau pe cale să se stingă. Deschise uşa dinspre peron fără eforturi mai mari decât în cazul primei uşi.

Mâna sa îndemânatică, înarmată cu un instrument care poate să fi fost vrăjit, nu făcea nici un zgomot.

Câinele coborî împreună cu el treptele peronului şi cotiră la stânga, în curte. Portarul dormea în loja sa. Afară, strada Culture-Sainte-Catherine era cufundată într-o adâncă tăcere. Felinarul de la poartă rămăsese aprins.

Bătrânul, urmat mereu de dulău, merse în lungul faţadei până la ultima uşă laterală, situată exact în faţa cabinei portarului şi al cărei

panou purta numărul trei scris în cifre romane.

Aceasta era intrarea privată a locuinţei ocupate cândva de taica Morand Stuart, pe vremea când era paznicul palatului.

— A trecut mult timp de când cu întâmplarea aceea, spuse fantoma adresându-i-se câinelui. Bunicul tău, Bibi, era un ogar scoţian, şi tu eşti aproape un terrier: cum să mai vorbeşti acum despre rasă şi nobleţe! S-a sfârşit cu astea, prietene! Ştii? Au murit toţi, am murit şi eu, dar ceilalţi rămân în cutiile lor… Să numărăm pietrele, în loc să trăncănim.

Se aşeză chiar în pragul uşii marcate cu numărul III. Din locul acela şi până la loja portarului exista, pe pavajul curţii, o potecă dreaptă, alcătuită din mici dale de granit. Fantoma numără unsprezece asemenea pietre.

În momentul acela, perdeaua unei ferestre de la al doilea etaj se ridică. Luna, ieşind dintr-un nor, lumină vag un chip alb lipit de geam. Fantoma nu mai era singură.

La cea de-a unsprezecea dală, aceasta se opri.

— Aici este, Bibi, spuse: *Petra sub undecima*. Poate nu ştii latineşte… Atenţie! Tu eşti cel care mă păzeşte, ai grijă, şi dacă apare cineva înainte să termin, sări la gât!

Bibi îşi deschise botul enorm, arătând un dublu şir de dinţi ca de lup. Bătrânul izbucni în râsul lui sec, asemănător cu zgomotul unei hârâitori de fildeş.

— Ciudaţi mai sunt şi marii actori! mormăi. Îmi este la fel de imposibil să nu-mi joc rolul, ca şi să nu respir!

Se aplecă deasupra dalei, perfect netedă şi ale cărei margini nu păreau să ofere posibilităţi de prindere. O ridică totuşi la fel de uşor ca pe o pietricică.

Sub dală se afla o groapă pătrată care se adâncea lărgindu-se. Nu era profundă. În ea se putea vedea o casetă foarte mică, cu întărituri de fier.

Bătrânul îl goni pe Bibi, venit să vadă, şi-i reproşă curiozitatea. Deschise caseta ce conţinea câteva hârtii cu aspect mătăsos.

— Sunt mult prea voluminoase! bombăni nemulţumit. Dacă banca Angliei ar fi vrut să-mi tipărească o singură bancnotă de optzeci de milioane (le oferisem să suport costul şpaltului), totul ar încăpea în cutia ceasului meu de cupru.

Sub nişte cârpe, cofretul mai conţinea trei hârtii pliate, în formă de dreptunghi, ceea ce le dădea un aspect de acte publice. Bătrânul le luă, le aruncă din nou în fundul gropii şi ascunse caseta sub cutele hainei sale căptuşite. Pe urmă aşeză piatra la loc, cu grijă.

— Bibi, — zise cu glas tare, nu fără o uşoară melancolie — n-aş da nici doi bani pe banda Cadet, băiete. Ce zici, am putea s-o salvăm, bătrâne?… De fapt, am putea face tot ce-am dori, dar, la ce bun? De

acum înainte, am de gând să mă distrez cu altceva.

Printr-o lovitură cu călcâiul se încredinţă că dala era bine aşezată şi se îndreptă către peron, spunând:

— Vino cu mine, Bibi, vei vedea ceva caraghios.

În momentul în care trecea din nou pragul, uşa marcată cu numărul III se deschise încetişor şi Clotilde se strecură în curte.

La început rămase nemişcată, ascultând şi privind. Apoi merse drept spre cea de a unsprezecea dală şi, la rândul ei, o ridică.

Poate că fantoma nu bănuia asta, dar, cine ştie?...

Lampa din vestibul încă ardea pe suportul său. Bătrânul o luă şi urcă vioi treptele scării principale.

Capitolul XV - Discordie în tabără

La primul etaj al palatului Fitz-Roy, în micul salon în care cadourile de nuntă încă se mai aflau expuse sub vălul lor de muselină brodată, tot ce rămăsese din consiliul suprem al Fracurilor-Negre se reunise sub preşedinţia Adèlei Jaffret, care tocmai se reîntorsese după expediţia sa nocturnă în rolul lui Cadet-l'Amour.

În tabără domnea discordia.

Adèle, sau, dacă preferaţi, domnul marchiz de Tupinier, era nevoit — ca toate puterile executive — să suporte reproşurile parlamentului său.

Când guvernezi, trebuie să ai succes. Samuel şi Marguerite nu vorbeau de nimic mai puţin decât despre *"a tăia ramura"*, măsură analogă celei folosite de sultanii nemulţumiţi de marii lor viziri. Aşa se poate vedea şi la teatru, în tragedii.

— Marchize, spunea frumoasa Marguerite, ne-ai dat de înţeles că te bucurai de încrederea intimă a colonelului! Că erai pe urmele marelui Secret, că ştiai unde să găseşti formula misterioasă ce indica locul precis în care trebuia să sapi pământul spre a găsi Tezaurul...

— Şi ne-ai înşelat, continuă Samuel. Ca noi toţi, nu erai decât un instrument orb în mâinile Tatălui. Ne-ai condus la întâmplare, când poruncind omoruri inutile, când urzind extravaganţe care nu duceau, nu puteau duce decât la eşec. De cinci ani, ne pierdem timpul şi ne irosim forţele pregătind acea comedie proastă a unei căsătorii între ultimii doi moştenitori ai familiei de Clare... Şi iată că, în această unire, logodnica nu este o de Clare, iar logodnicul nu-i decât fiul nelegitim al nepoatei dumitale, Angèle Tupinier!... Vezi să n-o păţeşti!

— Sforile sunt în mâinile mele — încercă să obiecteze Adèle, căci toţi "miniştrii limbuţi" se aseamănă între ei. Lucrurile merg extraordinar de bine. Evenimentele n-au nimic surprinzător pentru

mine, eu sunt cel care le dirijează. Ciungul ne trăda, l-am lichidat în seara asta. Adineauri am văzut-o pe fetiţa bătrânului Morand, pe adevărata Tilde; aproape c-am dat de urma Secretului. Cât despre logodnicii noştri, jocul era chiar mai periculos decât vă închipuiţi, căci Georges de Clare (continui să cred că el este ducele) ne-a dibuit, iar Clotilde a noastră, cea de aici, îi aparţine trup şi suflet. Eram acolo, între ei, ieri seară (în colivie, nu găsiţi că-i tare inteligent?) în timp ce ei îşi spuneau tot ce aveau pe suflet. Ce nevoie avem de ei?... Să facem curăţenie! Acesta-i adevăratul plan. Dacă mâine vom avea actele, îi vom alege pe acela şi pe aceea care trebuie să profite de ele, iar dacă actele lipsesc, ei, bine! Mii de draci, în cel mai rău caz, le fabricăm!

Marguerite şi Samuel schimbară o privire.

— Asta-i tot ce ai de propus, marchize? întrebă doctorul. Atunci putem spune că suntem pierduţi... pierduţi datorită dumitale!

Se ridică, imitat îndată de Marguerite, amândoi înarmaţi, şi o armă în mâna Margueritei nu putea fi de dispreţuit. Dovedise de ce era în stare.

Însă Adèle stătea deja în picioare, şi cu degetele osoase strângea mânerul cuţitului lung care-l înjunghiase pe Ciung, în podul său.

Din două salturi, Adèle se năpusti în spatele mesei. În trecere, răsturnase lampa care, căzând pe pardoseală se sparse, stingându-se.

— *Se înnoptează*, nu-i aşa? strigă. Dar eu am făcut noaptea. Eu sunt stăpânul. Iată-vă patru împotriva mea, e-n ordine! Al cui îi este rândul? Vom tăia patru ramuri în loc de una!

Se repezi la doctorul Samuel care se trase înapoi, însă în clipa în care avea să lovească, o lumină slabă străpunse deodată bezna, ca şi cum lampa s-ar fi reaprins singură.

Braţul Adèlei se lăsă în jos, iar celor patru adversari ai săi le scăpă acelaşi strigăt de stupefacţie:

— Colonelul Bozzo!

Făptura ciudată pe care am numit-o fantoma stătea în picioare, în faţa uşii închise pe jumătate, şi ţinea în mână lampa din vestibul.

Colonelul Bozzo — de vreme ce i se dădea acest nume glorios şi înfricoşător în istoria banditismului parizian — îşi "aranjase intrarea", cum se spune în teatru. Poziţia lui era de o îndrăzneală comică: îşi ridicase într-o parte tichia de mătase neagră şi se proţăpise, slab şi lung în haina lui căptuşită, sub care caseta se contura ca o mică umflătură dreptunghiulară.

— Bună-ziua, bună-ziua, bună-ziua, prieteni dragi, spuse cu glasul său dulceag, încă şi mai subţirel decât de obicei. Ţi-au rămas urme ale frumuseţii, Marguerite, perla mea! Samuel, fiule, nu mai eşti la fel de drăguţ ca altădată. Cum îţi merge, Comayrol? Jaffret, ce-ţi mai fac păsărelele?... Ţine lampa, marchize, şi scapă-mă de ea.

Adèle se supuse.

— Îmi face plăcere să vă revăd, copii… Apropie un fotoliu, Marguerite. Nu că Père-Lachaise ar fi foarte departe de aici, dar acolo îţi amorţesc picioarele, he, he, he! Încă mai glumesc, din când în când, vedeţi, asta mi-e firea!

Marguerite îi dădu şi ea ascultare şi, înainte de a se aşeza, colonelul o sărută curtenitor pe amândoi obrajii.

Dintre cei cinci, până acum nici unul nu rostise vreun cuvânt. Erau cu toţii consternaţi.

Colonelul se răsturnă comod în fotoliu şi începu să-şi învârtească degetele mari, privindu-i rând pe rând, cu o milă dispreţuitoare, pe membrii jalnicei adunări.

— Aşadar, iată ce rămâne din Fracurile-Negre! spuse după o tăcere. Aceştia sunt discipolii şi succesorii mei! Aceasta-i banda Cadet! Ei, bine! Ei, bine! Scumpii mei, sărmanii de voi aţi încercat de mai multe ori să mă trimiteţi, înainte de vreme, acolo unde mă aflu acum. Vă spusesem eu că mă veţi regreta.

— Tată, spuse Marguerite cu o intonaţie de implorare, ai venit pentru a ne salva?

— Oarecum, oarecum, iubirea mea… pentru asta şi pentru încă ceva…

— Vei fi şeful nostru?

— Ah! Ba nu! Mă simt bine aşa cum sunt. Oamenii au prejudecăţi împotriva lumii de dincolo…

— Nu-ţi bate joc, Stăpâne, zise Samuel, la ce bun?

— Tu, doctore, replică fantoma ameninţându-l cu degetul, tu eşti un sceptic, ştiu bine. Toţi medicii sunt nişte păgâni. Nu-mi bat joc câtuşi de puţin. Sunt mort, mort, mort, foarte mort!… Numai că, datorită bunei mele purtări, paznicul cimitirului îmi dă, din când în când, câte o noapte liberă… Dar să vorbim despre voi, drăguţilor, minutele mele sunt numărate şi am a vă spune lucruri destul de importante — vă închipuiţi doar că altminteri nu m-aş fi deranjat… Aţi încurcat-o, bieţii mei bebeluşi, şi încă rău de tot! Am discutat ieri cu cineva de la Prefectură: acolo se dizertează asupra metodei voastre de *a plăti legea*, ca şi cum ar fi fost premiată la expoziţie. Poate că deocamdată nu i se dă totală crezare, căci nu există ochi mai orbi ca ochii clarvăzătorilor plătiţi pentru a fi microscoape. Însă, încet-încet, strada Ierusalim îşi împrospătează personalul. Pe cuvânt de onoare! Am văzut acolo un şef de birou care nu are ochelari de cal! Aţi încurcat-o, aţi încurcat-o, aţi încurcat-o! Sunteţi luaţi în obiectiv. Trebuie să ridicaţi întreaga miză, şi nu mâine, ci astăzi.

— Poate că ne-ai denunţat! mormăi ameninţător Adèle.

— Tu, marchize, ripostă colonelul fără a se supăra, nu valorai cât *Marchef*-ul, dar, în fine, erai totuşi un ucigaş bunicel. Pentru ce dracu'

l-ai schimbat pe individul ticălos care erai într-o bătrână oribilă? Marguerite — slavă Domnului! Iată un adevărat general de armată! Numai că de când a câştigat la loterie un titlu de contesă autentic, a devenit o fricoasă! Samuel, mai treacă-meargă, deşi întotdeauna a fost prea prudent. Însă tu, Tupinier, hienă turbată ce eşti, tu faci rău de dragul răului, ceea ce este culmea prostiei. Te înfurii, te răzbuni!… Nu replica! cunosc povestea ta de azi-noapte cu bietul Ciung…

— Trăda… vru Adèle să se dezvinovăţească.

— Taci! Te-ai ospătat cu sânge, şacalule! Câine îmbătat cu măruntaiele însângerate ale vânatului, du-te să-ţi potoleşti prin somn beţia! Îţi merge bine ceasul? E cinci dimineaţa! Să ne grăbim! Abia avem timpul necesar.

Bătrânul se instală comod în fotoliu şi continuă pe un ton tăios:

— Aţi stricat comedia, bieţi nenorociţi ce sunteţi. Treceţi în mod deschis la melodramă: în deznodământ, n-aveţi decât să vă mâncaţi între voi, dacă vreţi. Fiica lui taica Morand va scăpa, deşi Tupinier n-a minţit adineauri spunând că a văzut-o azi-noapte. Nu puteţi face nimic împotriva ei — pentru că o protejez eu. Rămâne moştenitorul ducelui de Clare, care, în urmă cu unsprezece ani, a venit să moară chiar în casa aceasta şi care mi-a încredinţat documentele lui de familie, ca fiind singurul om cinstit întâlnit de el pe lumea asta, he! he! he! Era un om de gust şi cu bun-simţ! Moştenitorul valorează cât o avere cu venituri de o jumătate de milion — nişte bani frumoşi, nu-i aşa? Băiatul ăsta trebuie să fie lichidat chiar azi!

— În palatul Souzay există doi tineri, obiectă Marguerite. Despre care vorbeşti?

Adèle ridică din umeri.

— Decât să ne înşelăm… începu cu hidosul ei surâs.

Dar colonelul o întrerupse spunând:

— Atenţie! Trebuie neapărat să alegeţi! Nu vi se dă decât unul din doi.

— Care? insistă Marguerite.

— Cel legitim. Celălalt este sub protecţia mea.

— Şi cum vom şti care e cel legitim?

— Ah! Povera{45}! o întrerupse fantoma, aşa mult ai îmbătrânit? Nu te mai pricepi să vezi în ochii unei mame, stând între cei doi fii, care este copilul iubirii sale?

Aruncă o privire spre ceas şi, fără a aştepta răspunsul, adăugă:

— Nu mă mai întrerupeţi! Ciungul a vorbit şi, de data aceasta, a găsit urechi care să-l asculte. Poliţia este alertată. Dacă vreţi să mă credeţi, mai bine aţi părăsi palatul până în zori, iar mâine seară aţi fi dincolo de frontieră. Ăsta e punctul unu. A doua problemă: presupun că nu vă va fi greu să găsiţi un băiat de douăzeci şi cinci de ani pentru a purta numele de Clare. Chiar astăzi, actul de naştere al băiatului se

va găsi la palatul Souzay. Dacă vreţi, aşteptaţi până seara (dar, în cazul acesta, până atunci ascundeţi-vă bine!), adunaţi banda, încercuiţi palatul de pe strada Pigalle — nu mai aveţi nimic de menajat — trimiteţi-l pe micul duce lângă răposatul său tată şi veţi lua cu voi, în poştalion, rente de cel puţin patru sute de mii de livre — asta e!

Se ridică.

Era înconjurat de priviri întunecate.

Marguerite spuse:

— Nu ne-am alege decât cu un proces. Poate că dumneata, Tată, ai câştiga partida, dumneata, căruia nimic nu i-a rezistat vreodată. Pe când noi...

— Haida-de! ripostă colonelul care, în mijlocul descurajării generale părea mai vesel ca niciodată. E simplu ca bună-ziua. Când micul duce pe care urmează să-l fabricaţi va reveni din străinătate cu actele sale, totul va merge ca pe roate... Oare drăguţa ducesă Angèle mai este la fel de apetisantă? Ehei! Marchize! Ce boboc de trandafir era pe vremuri! Nu putea să te sufere, l'Amour!

Adèle îşi încruntă sprâncenele.

Fantoma se propti într-un şold, cu un aer de învingător, şi continuă pe un ton de splendidă îngâmfare:

— Am fost tânăr vreme îndelungată — despre mine vorbesc — şi bietul doctor Abel Lenoir era de-a dreptul uluit. Dar tu, marchize, rămâneai cu buza umflată. Ah! Îmi amintesc mereu cu plăcere de scumpa Angèle — ce ochi! — şi am motive cu totul personale să mă interesez de acela dintre fiii ei care... În fine, ne-am înţeles: vă interzic să vă atingeţi de tânărul protejat de mine. Nu vi-l dau decât pe adevăratul duce... Merge bine ceasul?

Limba pendulei se apropia de ora şase.

Membrii bandei Cadet nu schimbaseră între ei nici un cuvânt, dar privirile le erau cumplit de grăitoare.

— Pleci deja, Tată? întrebă Marguerite.

— La noi, acolo, în cartierul cimitirului Père-Lachaise, niciodată nu te întorci acasă după ivirea zorilor, răspunse colonelul cu un mic râs răutăcios.

Marguerite continuă:

— Ne părăseşti fără să ne fi dat nici un ajutor, decât sfatul acela neînsemnat... Dumneata, care eşti atât de bogat!

— Atât de bogat, pe banii noştri! adăugă doctorul Samuel scrâşnind din dinţi.

Iar Adèle Jaffret mârâi:

— Ne-am putea retrage foarte liniştiţi din afaceri, dac-am poseda măcar a zecea parte din cât ne datorezi, colonele Bozzo!

În timp ce se rosteau aceste vorbe, bunul Jaffret, pe de o parte şi

Comayrol, pe de alta, executau cu mare îndemânare şi fără a mişca vizibil vârful picioarelor, un soi de mişcare de rotire.

În felul acesta, cercul se deplasase pe tăcute şi colonelul era pe trei sferturi încercuit de ei când, în cele din urmă, răspunse:

— Adevărul este că am o avere destul de confortabilă. Dar, dacaţi şti cât de scump este totul *acolo!*... Nişte preţuri exorbitante, pe cuvânt!

Cercul ticăloşilor fu străbătut de un fior de mânie mută.

Bunul Jaffret se mai deplasă cu două degete spre dreapta. Comayrol — cu tot atâtea către stânga.

În spatele colonelului nu rămăsese spaţiu liber decât exact cât lăţimea uşii întredeschise.

Capitolul XVI - Fifty thousand

Firav şi fragil în haina lui căptuşită, colonelul îşi păstra zâmbetul de fantomă blândă străbătut de fulgere de maliţiozitate. De două sau de trei ori îşi plimbase privirea batjocoritoare asupra cercului format de "dragii lui prieteni" — care se strângeau tot mai mult în jurul lui.

Nici o umbră de îngrijorare nu-i întuneca chipul, dar, cu toate acestea, membrii bandei Cadet înţelegeau, de la primul la ultimul, că bătrânul se aştepta la un atac.

Mai ales Marguerite şi Samuel — care de atâtea ori îl văzuseră cum, aflat în primejdie, trecea prin moarte ca un diavol ce era — încercau să joace strâns şi să nu lovească decât la sigur.

— Ce te-ar costa, murmură Marguerite, să ne înapoiezi măcar amărâta noastră de parte! Jumătate... un sfert!

— Da' ce te mai repezi, drăguţa mea!... protestă cu veselie fantoma. În noaptea asta, venisem aici anume spre a căuta Tezaurul...

Toate chipurile păliră.

— Aici! îngăimă Marguerite.

Iar Adèle adăugă, cu glas înfundat:

— La noi!

— Da, da, da, copiii mei buni, răspunse colonelul, aici, la voi, şi dacă marchizul — Adèle — care niciodată n-a făcut decât prostii, n-ar fi lăsat-o să scape pe fata lui moş Morand, adevărata Tilde, de mult aţi fi descoperit Tezaurul, doar ascultându-i rugăciunea de seară.

Ciocăni în caseta de sub haina vătuită.

Un strigăt, unul singur, izbucni simultan din toate gâtlejurile ce gâfâiau.

— Este acolo!

Adèle adăugă:

— Asupra dumitale!

Ca şi cum ar fi vrut să sporească imprudenţa nebună a provocării sale, colonelul îşi descheie haina şi scoase caseta la vedere. De-o parte şi de alta, Jaffret şi Comayrol treceau în momentul acela în spatele lui.

Era încercuit.

— Ia te uită, ia te uită! zise cercetând pe rând, cu o privire curioasă, ochii congestionaţi şi feţele livide care-l înconjurau. Aşa ceva te impresionează!

Calmul acela imperturbabil îi făcu pe toţi să aibă acelaşi gând.

— Minţi, spuse Marguerite, cutia asta atât de mică nu poate conţine nici a suta parte din Tezaur!

— Nu crezi? ripostă colonelul. Ei, bine! Priveşte!

În acelaşi timp deschise cofretul.

— Acolo sunt cel mult şaizeci de mii de franci, declară imediat Adèle, evaluând din prima privire numărul hârtiilor.

Fantoma luă una dintre acestea, o despături şi i-o arătă Margueritei, spunând:

— Tu, fată, ştii englezeşte.

Marguerite simţi un fel de ameţeală. Citi şi bolborosi:

— *Fifty thousand… pounds!* Cincizeci de mii de lire sterline! Un milion de franci! Şi aici sunt mai bine de şaizeci dintr-astea!

— Cu douăzeci mai multe, replică bătrânul colonel, al cărui râs scrâşni în tăcerea generală. Da, da, da! Optzeci în cap. Optzeci de milionaşe drăguţe!

Enunţarea acelei cifre nemaipomenite provocă un fel de *explozie*.

Ceea ce urmă se petrecu iute ca fulgerul.

Un sunet răguşit ieşi din fiecare piept. Cinci cuţite sclipiră simultan. Cel al Adèlei, aruncat primul cu o violenţă sălbatică şi ţintind inima, nu întâlni decât vidul, deoarece colonelul sărise la o parte. Celelalte se izbiră de fierul cofretului, mânuit cu mare dibăcie ca o pavăză.

— Bibi! chemă în şoaptă colonelul. Aici, bătrâne.

Şi adăugă:

— Sări la gât! Sugrumă!

Uşa se deschise cu putere. Jaffret şi Comayrol căzură, iar Adèle Jaffret se rostogoli pe pardoseală, sub năvala enormului câine care-l înhăţă de gât.

Colonelul nu mai era acolo.

În bezna camerei alăturate, un glas dulceag spuse:

— Întotdeauna ai nevoie de economiile lu' Tăticu, este ceva firesc, nu vă port pică, dragii mei copii. Afacerea de la palatul Souzay e-n ordine, credeţi-mă, făceţi-o, este bună, însă ţineţi bine minte: nimeni să nu se atingă nici măcar de un fir de păr al vechii mele prietene, Angèle, şi nici de al dragului copil care… Să nu insistăm: am fost

tânăr, aşa-i, marchize?... Dă-i drumul, Bibi, câine bun. Avem treabă astăzi. Eu, unul, mă duc să fac nani-nani. Îţi mulţumesc, Bibi, vrei să vii cu mine?

Lăsând-o pe Adèle pe jumătate sugrumată, câinele ţâşni afară.

— Ei! Marchize, uitam! mai zise glăsciorul care, acum, părea că vine de departe, fereşte-te de Ciung!

Se auzi un lătrat vesel şi zgomotul unei uşi închizându-se undeva, jos; apoi domni tăcerea.

În salon, cei cinci Stăpâni ai bandei Cadet rămăseseră învinşi şi descurajaţi.

Marguerite şi Samuel stăteau în picioare. Comayrol încă nu reuşise să se ridice, bunul Jaffret gemea într-un fotoliu, iar Adèle, aşezată pe covor, îşi spăla gâtul zdrobit cu ţuică din sticla cu împletitură de nuiele.

Sentimentul ce părea că predomină printre ei era o groază superstiţioasă. Nici pe de parte spaima căreia îi dau naştere lucrurile supranaturale. Cu excepţia bunului Jaffret — suflet simplu şi înclinat spre poezie — ei toţi ar fi trecut cu uşurinţă peste aşa ceva.

Ceea ce-i consterna era cealaltă superstiţie, cu totul omenească, aceea a jucătorilor, a bandiţilor, a bolnavilor, şi care este, pur şi simplu, sentimentul unei zdrobitoare inferiorităţi.

— Este tânăr, spuse Marguerite, asta-ţi sare-n ochi!

— E puternic! adăugă Samuel. Când m-a îmbrâncit, m-a împins până în celălalt capăt al camerei. Nu este el!

— Ba-i el! replică Adèle. Câinele l-a ascultat.

Bunul Jaffret interveni, oferind un detaliu:

— Oscioarele care se ciocnesc se află în buzunarul lui.

Iar Comayrol spuse pe un ton jalnic:

— Sub tichia lui de mătase neagră sunt buclele unui Absalon{46}!

Din nou tăcere.

Casa începea să se trezească. Paşii servitorilor treceau încolo şi încoace pe coridoare. La un semn al Margueritei; bunul Jaffret împinse zăvoarele uşilor.

— Şi acum, ce-i de făcut? întrebă.

Nu răspunse nimeni.

— Eram cinci împotriva unuia singur! izbucni Marguerite furioasă.

— De-am fi fost şi douăzeci... începu doctorul.

Marguerite îl întrerupse:

— Este drept că e o întâmplare diabolică, dar, la urma urmei, nimic nu dovedeşte că Tezaurul era ascuns chiar aici şi, dacă n-ar fi fost câinele ăla afurisit, acum am avea caseta.

Samuel clătină din cap cu o mutră uluită.

— Te vei duce s-o cauţi la Père-Lachaise? întrebă Comayrol pe un

ton acru.

— Dac-aş şti că o găsesc acolo!… replică Marguerite.

Îşi îndreptase frumosul trup înalt. Privind-o, ceilalţi păreau să-şi regăsească puţin din curajul pierdut. Samuel spuse:

— Contesă, e multă vreme de când n-ai mai dat o mână de ajutor. Eşti, realmente, o mare doamnă, în asemenea măsură încât ai făcut din noi nişte leneşi. Iată-ne într-o situaţie cât se poate de proastă, dar tu, Marguerite, ai astăzi o înfăţişare foarte bătăioasă. Dacă ne-ai spune: "Înainte!", cred că te-am urma încă o dată.

— Şi mâine — la frontieră! replică Adèle. Îmi convine. Doar atât că nu mai vreau să-conduc ticăloasa voastră de barcă. Puneţi-mă să lupt, voi lovi cu putere. Strămoşii mei erau cavaleri, nu diplomaţi. Am scurtat spada lor, făcând din ea un cuţit, asta-i tot!

Marguerite părea pierdută în visare.

— Un actor admirabil — spuse ca şi cum ar fi gândit cu glas tare. Copil capricios, exploatând absurdul şi imposibilul, cu aceeaşi uşurinţă cu care băcanul din colţ îşi vinde prunele; cu regularitate, tacticos, demonul acesta care, sub mormanul lui de crime, nu-i altceva decât un mic-burghez, a recoltat milioane acolo unde alţii trăiesc şi mor în mizerie. Noi am participat la prosperitatea lui; ne-am prăbuşit de îndată ce mâna sa a încetat să ne susţină. Asta dovedeşte că afacerile nu ne merg bine şi că se apropie falimentul.

— Nu cumva renunţi, contesă? întrebă Samuel.

În loc să răspundă, ea continuă:

— A minţit. întotdeauna minte. În toată lumea nu sunt cunoscute decât trei bancnote ale Băncii Angliei purtând o asemenea cifră — *fifty thousand* — ceea ce înseamnă un milion de monede de aur. Şpaltul imprimeriei a fost spart în prezenţa Consiliului Băncii Regale, imediat după ce regina, prinţul Albert şi directorul general şi-au primit bancnota proprie. Cum a reuşit colonelul să-şi procure măcar şi una singură, zău dacă ştiu, însă ceea ce este sigur e că nu poate avea o casetă plină cu dintr-astea. Nu contează: la moartea nepotului său, poseda deja cincizeci de milioane.

— Mai bine zis: "Aveam" deja cincizeci de milioane! o corectă Samuel. Şi ce-i de mirare? Se spune că Rotschild-ul din Germania are şapte miliarde, şi-i cel mai puţin bogat.

— Ce nepot? întrebă Adèle.

— Cel din legenda italiană, replică Marguerite; cel care este ucis şi care ucide după legea misterioasă a familiei Bozzo; cel care, lovindu-l, îi spune tatălui său: "*Îl răzbun pe tatăl tău*", şi căruia tatăl, murind, îi răspunde: *"Fiul tău mă va răzbuna"*… În fine, cel care — etern asasin, paricid nemuritor — s-a numit de două secole încoace, Stăpânul Tăcerii, Beldemonio, Fra Diavolo, colonelul Bozzo şi mai ştiu eu cum? Cel care, trăind din propria sa moarte, se regenerează prin ea

şi despre care, chiar adineauri, spuneam: "Este tânăr, e puternic!"

Când Marguerite tăcu, nimeni nu vorbi. Abia după un minut, doctorul Samuel spuse:

— Fie că-i scorneală sau adevăr, cunoaştem cu toţii povestea lui. Dar ce importanţă mai are la ora asta, care, pentru noi, ar putea fi ultima? Să revenim la problemă şi să luăm o decizie!

— Tocmai aici e problema! interveni Adèle, ai cărei ochi rotunzi străluceau îndărătul ochelarilor. Marguerite a găsit punctul slab: să comande ea — mă voi supune.

Şi, pentru că toţi ochii o priveau întrebător, Marguerite repetă:

— Aceasta e problema şi-i doar una. Tu, Cadet-l'Amour, *ştii unde-l găseşti pe cavalerul Mora?*

— Strada Bondy, răspunse Adèle, casa doctorului Abel, la parter.

— Atunci, fiţi atenţi!

Marguerite se reculese o clipă şi continuă:

— Toate instrucţiunile Tatălui trebuie să fie respectate cu sfinţenie. Toate — fie că sunt sincere, fie că-s calculate cu perfidie. E absolut necesar pentru a-i inspira încredere, şi este obligatoriu să aibă încredere. Peste o oră, vom părăsi această casă şi nu ne vom mai întoarce în ea…

— Discutaţi mai departe, o întrerupse Jaffret, eu mă duc să-mi ambalez păsărelele.

Şi se grăbi să iasă din cameră.

— Toţi oamenii valizi ai bandei trebuie să fie pregătiţi de luptă. L'Amour, eşti de acord să mânuieşti cuţitul de data asta?

— E meseria mea, răspunse Adèle, şi veţi fi mulţumiţi de mine… Dar cine va plăti legea?

Marguerite înălţă din umeri.

— N-o mai plătim! spuse. După aceea — sfârşitul lumii! Vom fi ori de cincizeci de ori milionari, ori morţi!… Astăzi, cartierul general va fi la mine, în casa de pe strada La Rochefoucauld. Palatul meu este părăsit, la fel ca locuinţele voastre. În cursul zilei — vizită la doamna ducesă. Iau asupră-mi să aflu din cuvintele ei sau să-i citesc pe chip care dintre fii este cel cu adevărat Iubit. Pe acela îl vom cruţa, e bastardul; pe celălalt…

— Am priceput! zise Adèle. Şi pe urmă?

— Părăsim în grabă Parisul, spre a-i da ascultare Tatălui până la capăt… iar el va fi informat imediat, căci ne spionează îndeaproape — Pistolet lucrează pentru el.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă, ei, bine! Diseară, va adormi liniştit, crezând că noi călătorim spre frontieră… şi la miezul nopţii, locuinţa lui va fi încercuită la rândul ei, uşa îi va fi forţată şi vom intra în camera în care doarme…

— Bravo! izbucniră cu toţii, entuziasmaţi.
— Iar când l'Amour îl va strânge de gât, tânăr sau bătrân şi oricât de bun comandant ar fi, vă jur că va spune unde se află banii noştri!

Capitolul XVII - Un certificat de căsătorie, două certificate de naştere

Ştim că domnişoara Clotilde, pupila soţilor Jaffret, era o fetiţă drăguţă, cu suflet foarte bun, inteligentă, plină de amabilitate şi devotament. Însă niciodată nu ni s-a spus că ar fi fost o tânără domnişoară deprinsă cu cerinţele etichetei mondene.
Poate că, din punct de vedere al educaţiei şi al bunelor maniere, palatul Fitz-Roy, locuit de ciudatul menaj — domnul şi doamna Jaffret — nu egala mănăstirea "Des Oiseaux".
Inima Clotildei era stăpânită de o mare dragoste. Aşa ceva ascute şi dezvoltă inteligenţa, dar nu te îndeamnă să respecţi cu stricteţe micile convenienţe mondene.
În jurul bărbatului iubit, Clotilde ghicise felurite primejdii. Aceste primejdii, încerca să le înlăture aşa cum se pricepea.
Deoarece era convinsă că Georges nu era defel prinţul de Souzay, după cum nici ea nu era domnişoara de Clare, visul ei era să fugă departe de aceste intrigi, pe care le socotea periculoase şi vinovate.
În ochii ei, peştera îşi dăduse în vileag tâlharii. Avea două soiuri de duşmani: cei doi Jaffret, Marguerite, Samuel, Comayrol, etc., de o parte, care o ţineau legată chiar în mijlocul acelei intrigi; pe de alta, ducesa de Clare, mama care, având doi fii, îl punea pe unul la adăpostul celuilalt, dăruindu-i celui dintâi dragostea, bogăţia, tot ce este de dorit pe lumea aceasta, şi rezervându-i celui de-al doilea tot ce înseamnă muncă, primejdie sau mizerie.
Clotilde găsise ajutor şi sfat la doctorul Abel Lenoir; însă doctorul nu ridicase nici un văl spre a-i lămuri misterul.
Posibil să nu fi ştiut nici el. Mai probabil era că nu putea dezvălui un secret ce nu-i aparţinea.
În mijlocul acelei nopţi ale cărei douăsprezece ore conţin aproape în întregime drama noastră, o găsim singură în camera ei situată la al doilea etaj al palatului Fitz-Roy. Nu închisese un ochi, nici măcar nu se aşezase pe pat. Atâta doar că-şi schimbase rochia. În locul toaletei sale de logodnică, purta costumul pe care-l folosea în excursiile ei nocturne. Ai fi zis că este un mic soldat gata pentru chemarea la luptă.
După ce plecaseră toţi invitaţii, Clotilde îşi dăduse seama, după anumite semne cunoscute de ea, că membrii consiliului de familie (a se citi "membrii bandei Cadet") rămăseseră pentru a delibera.

Se făcuse deja târziu. Georges nu ajunsese la trăsura cu care-l aştepta credinciosul Tardenois decât după ora două dimineaţa.

Mai întâi, Clotilde încercase să se strecoare pentru a trage cu urechea, şi n-ar fi fost pentru prima oară. Însă toate uşile salonului cu cadourile de nuntă, în care avea loc conciliabulul, erau închise şi un vânt descurajator părea să apese asupra celor care ţineau sfat.

În spatele draperiilor se vorbea puţin şi cu glas scăzut. Abia dacă, din timp în timp, se auzea vocea Adèlei, ascuţită ca ţipătul unui erete şi ale cărei sunete arţăgoase străbăteau pereţii.

Pierzându-şi nădejdea de a mai surprinde ceva, Clotilde se întoarse în camera ei. Era, din fire, veselă şi curajoasă. Poate că, amintindu-şi convorbirea ei cu Georges, avu un vis de iubire surâzătoare, dar melancolia o cuprinse curând şi, în momentul în care trecem pragul cămăruţei sale strâmte, stătea la picioarele patului, cufundată în gânduri triste.

Timpul trecea fără ca ea să-şi dea seama de durata reveriei sale.

Se auziră bătăile orologiului de la catedrala Saint-Paul; Clotilde nu le numărase. Se uită la pendulă, dar aceasta se oprise. Vrând măcar să ştie dacă se apropiau zorile, se duse la fereastră şi ridică perdeaua.

Cerul era încă întunecat şi nu se zăreau alte lumini în afară de cea a lunii, care alerga printre nori. Cu toate acestea, în curtea luminată de felinar, Clotilde văzu o mişcare.

Nu era un hoţ, căci dulăul imens care, în fiecare noapte, patrula în zona demolărilor, dădea târcoale pe caldarâm cât se poate de liniştit; dar nu era nici portarul, nici vreun alt servitor al casei — îşi dădu seama de la prima privire.

Cine să fi fost? Şi cu ce treabă se ocupa acel muncitor nocturn, fără lanternă şi cu atât de mult timp înainte de răsăritul soarelui?

Curiozitatea Clotildei era ajutată de ochii ei de optsprezece ani.

Nu recunoscu muncitorul pentru că nu-l văzuse niciodată, însă, tot privind, desluşi natura activităţii lui. Ridica una din dalele care alcătuiau "drumul" ce ducea la uşa laterală a cabinei portarului.

Clotilde văzu groapa căscată: îl văzu şi pe muncitor aplecându-se asupra ei, scoţând un obiect şi ascunzându-l sub veşmintele sale.

Câinele ghemuit alături părea un martor gata să depună jurământ.

Clotilde mai văzu şi că, sub dale, se aruncă ceva ce i se păru a fi nişte hârtii.

Curiozitatea îi era extrem de aţâţată şi totuşi nu făcu multe eforturi spre a rezolva mental problema, deoarece, încă din prima clipă, se hotărâse să se ducă, indiferent de risc, să caute ea însăşi soluţia.

Fără îndoială, nu v-ar fi putut spune de ce anume se temea sau ce spera.

Era înconjurată de primejdii şi stăpânită de febră, dar era obişnuită să nu-i fie frică noaptea. Chiar mai înainte ca fantoma să fi aşezat la loc dala, Clotilde coborî tiptil scara de serviciu ce ajungea la uşa numărul III. Pentru orice eventualitate, se înarmase cu croşeta micuţă de care se slujea pentru a-şi încheia nasturii botinelor — slabă apărare, dar tot era ceva.

Când deschise uşa numărul III, în curte nu mai era nimeni.

Merse de-a lungul potecii de dale; însă cum s-o recunoască pe cea care fusese ridicată?

Nu poseda secretul numărului unsprezece şi, pe toată adâncimea curţii, erau cel puţin o sută de mici pietre pătrate.

Clotilde nici măcar n-avu timp să se întrebe. O urmă umedă şi rotundă păta drumul la o distanţă de şapte-opt paşi de la uşă: acolo se ghemuise, la marginea gropii, dulăul de pază, cu blana lui umezită de ceaţa nopţii.

Clotilde îngenunche şi pipăi dala de lângă locul ud. Nu vreau să spun că ar fi ridicat-o cu aceeaşi uşurinţă ca vrăjitorul acela de colonel, dar, în fine, o ridică, fără alt ajutor decât cârligul ei micuţ.

Luă de pe fundul gropii cele trei hârtii.

În clipa următoare, se înapoie în camera ei, gâfâind şi cu inima bătându-i cu putere.

În locul ei aţi fi avut scrupule? Clotilde nu avu nici unul. Despături prima hârtie de îndată ce ajunse lângă lampă şi citi antetul unui certificat de căsătorie, oficiată la Briars (Selkirk), Scoţia, între William-Georges-Henry Fitz-Roy Stuart de Clare de Souzay şi domnişoara Françoise-Jeanne-Angèle de Tupinier de Beaugé, la 4 august 1828.

Nu ştiu cum v-aş putea explica, dar nu uimirea fu aceea care domină pe chipul atât de mobil şi expresiv al fetei.

Fruntea i se întunecă citind numele doamnei ducese, iar de pe buze îi scăpară aceste cuvinte:

— Greşesc, n-ar trebui s-o urăsc pe mama lui!

Aruncă pe pat certificatul. Gândurile, sau poate mânia, îi săpau o cută între sprâncene.

Cea de a doua hârtie pe care o despături era actul de naştere al lui Albert-William-Henry Stuart Fitz-Roy de Clare, fiu al ducelui William şi al Angèlei, născut la Glasgow, la 30 mai 1829.

— Albert! murmură. Nu Georges este ducele! Cu atât mai bine! Oh! Cu atât mai bine! Ghicisem eu!

Zâmbetul îi revenise în colţurile gurii.

Nu mai rămăsese decât o hârtie. Clotilde o desfăcu.

Dar de cum începu să citească, fu cuprinsă de o mare emoţie.

— Clotilde! gândi cu glas tare. Clotilde de Clare! Aseară, eu eram Clotilde de Clare! Cu numele acesta am semnat contractul.

Încercă să râdă, însă nu izbuti şi şopti:

— Oare în ceasul acesta, tot eu sunt?

Şi al treilea document era un certificat de naştere, pe numele Clotilde-Marie-Elisabeth Morand Stuart Fitz-Roy de Clare, fiica lui Etienne-Nicolas Morand Stuart Fitz-Roy şi a Mariei-Clotilde Gordon de Wangham, născută la Paris, pe data de 20 iunie 1837…

"Eu trebuie să am cel puţin cu un an mai mult decât atât, ba poate chiar cu doi", gândi Clotilde. "Nu sunt eu… nu pot fi eu!"

De act era prins cu un ac un pătrat mic de hârtie. Clotildei îi fu greu să descifreze scrisul tremurat:

"Fetiţa mea mult iubită, amândoi am trăit în mare sărăcie. Deseori am îndurat foamea spre a-ţi păstra ultima bucăţică de pâine. Îţi mai aminteşti tu de sărmanul, bătrânul tău tată?

Şi cât n-ai plâns, biată micuţă! Te băteam, eu, care te iubeam atât de mult! Acum îţi dai bine seama că aveam dreptate. Simţeam că voi muri, lăsându-te singură. Voiam să te marchez pe dinăuntru cu un semn care să existe în tine şi nu asupra ta, căci erai înconjurată de duşmani... Dacă vreodată citeşti aceste cuvinte, Tilde, fetiţa mea — şi Dumnezeu ştie că asta mi-e speranţa — înseamnă că n-ai uitat rugăciunea care-ţi arăta unde îţi vei găsi numele. Iartă-mă că te-am bătut."

Deşi nimic din toate acestea nu se refereau la ea, Clotilde avea ochii plini de lacrimi.

Un timp rămase nemişcată, stăpânită de o emoţie de neînvins şi zâmbind printre lacrimi, apoi, brusc, îşi îndreptă trupul:

— Nu sunt eu! repetă.

Un nume veni până pe buzele domnişoarei Clotilde, dar nu-l rosti şi umerii ei frumoşi se scuturară cu o mişcare dispreţuitoare, poate chiar duşmănoasă.

— Odată, murmură totuşi după o clipă de tăcere, a venit aici, cu tatăl ei, Échalot, şi mi-a zis: "Cândva şi mie mi se spunea Tilde…"

Deodată, se ridică în picioare. În depărtare începeau să se audă zgomotele nedesluşite ale marelui oraş care, cu mult înaintea zorilor, începe să-şi frece ochii, murmurând.

Acum, Clotilde avea o expresie hotărâtă.

— Orice s-ar întâmpla, spuse, acestea sunt nişte documente depuse spre păstrare, iar eu le voi păstra. Pe sărmanul meu Clément nu-l interesează nici cât pe mine, deoarece el nu este prinţ decât graţie acelei femei care-l aruncă pradă tuturor primejdiilor… mama lui, cum îi spune el! Şi o iubeşte mai mult decât pe mine… Şi ceva îmi spune că o alta este iubită şi mai fierbinte… Ah! Nu voi ajunge să îmbătrânesc!

Încercă să înlocuiască lacrimile cu zâmbetul ei curajos, dar

lacrimile înecară surâsul.

— Eu, continuă ea, eu sunt prietena din copilărie, cea pe care te temi să n-o răneşti. Şi, în plus, mă consideră drăguţă, e bun… Dar la urma urmei, nimeni nu mi-a spus că aş avea o rivală, pentru ce sunt sigură de asta? Şi de ce există în mine certitudinea că voi fi învinsă?… Aud şi acum vocea micuţei: "Odinioară mi se spunea Tilde…"

Îşi şterse ochii şi făcu înconjurul camerei cu privirea, strângând la sân cele trei documente.

— Haide! îşi spuse. Hotărârea mea este luată încă de aseară. Nu aveam de gând să stau nici o zi în plus în casa asta… cu atât mai mult acum, când port asupra mea destinul mamei lui, al fratelui lui… şi al celeilalte!

Îşi acoperi faţa cu mâinile, îngăimând printre hohote:

— Doamne! Poate că sunt nebună! Este logodnicul meu! Ieri, el, care niciodată n-a minţit, îngenunchea lângă mine şi-mi spunea: "Te iubesc!" Doamne! Pentru ce sunt disperată?

Capitolul XVIII - Unde se ducea ea…

Amintirea era tot atât de veche ca şi cea despre Clément însuşi, căci pentru domnişoara Clotilde, prinţul Georges de Souzay continua să fie Clément, sărmanul copil sclav pe care-l protejase.

De prima dată când îl văzuse, Clément îi vorbise despre cealaltă micuţă Tilde de la cimitir, atât de caraghioasă şi atât de drăguţă când îşi spunea rugăciunea, care nu era nici *Pater noster*, nici *Credo*, nici *Confiteor*…

Domnişoara Clotilde nu luase brusc hotărârea de a părăsi casa soţilor Jaffret, în care petrecuse anii copilăriei sale. Nu se purtaseră rău cu ea cei de aici.

Considerând-o un instrument, oamenii care aveau de gând să se slujească de ea o manipulau cu precauţie.

Şi, în definitiv, speranţele bandei Cadet erau foarte departe de a fi utopice, în ceea ce privea descoperirea documentelor familiei de Clare, deoarece, vreme de mai mulţi ani, tot umblând încoace şi-n colo prin curtea palatului Fitz-Roy, călcaseră cu piciorul pe piatra ce acoperea chiar acele acte:

Ţinând seama de soiul de punere în posesie care milita în favoarea domnişoarei Clotilde, actul de naştere scoţian ar fi fost cu siguranţă suficient pentru a fi recunoscută în faţa tribunalului.

Numai că domnişoara Clotilde, copilă cinstită şi demnă, nu fusese niciodată complicea nemernicilor.

Ni s-a întâmplat să spunem, râzând, că nu fusese crescută la

mănăstirea Des Oiseaux. Fără a prejudicia cu nimic educaţia excelentă care, fără îndoială, se primeşte în acel institut celebru, este lucru cert că cele mai angelice domnişoare nu pot avea inima mai cinstită, nici conştiinţa mai curată decât pupila ticăloşilor de Jaffret, şi cred că nu-i veţi purta pică pentru asta…

Era ceea ce o-făcuse Dumnezeu: o fată nobilă, în orice împrejurări.

Când îşi plimbase în jurul ei privirile curioase şi bănuitoare, repulsia cedase în faţa unui vag sentiment de datorie, în fond, cei de lângă ea erau "familia ei".

Şi, de altminteri, unde, în altă parte, să găsească un refugiu?

Însă paharul se umpluse; văzuse şi înţelesese.

Cu prilejul întrevederii cu logodnicul ei, voinţa nu i se exprimase clar fiindcă era domolită de o mare iubire; dar sfatul pe care i-l dăduse noaptea fusese: "Trebuie să pleci!".

Şi, în momentul în care ne aflăm, noua responsabilitate ce apăsa asupra ei făcea ca hotărârea să-i fie irevocabilă.

De acum înainte, chiar dacă cel pe care-l iubea din toată inima, chiar dacă Georges i-ar fi spus să rămână, ea nu l-ar fi ascultat.

Ştia cum să părăsească palatul fără a fi văzută.

Ieşi, nebănuind că toţi ceilalţi locuitori ai casei aveau să o imite şi că, mai înainte de ivirea zorilor, nu se va mai găsi nimeni în fosta locuinţă a familiei Fitz-Roy.

Era, cu aproximaţie, ora la care colonelul Bozzo se despărţea atât de brutal de banda Cadet, în micul salon.

Clotilde ieşi afară din grădină. La Saint-Paul bătuseră clopotele pentru prima slujbă. Se duse drept acolo, căutând din instinct adăpost şi sfat lângă Dumnezeu.

Cât timp dură serviciul divin, rămase adâncită în gândurile ei, acestea fiind totodată un chin şi o rugă fierbinte.

Ar fi putut fi văzută stând îngenunchiată şi mult după încheierea slujbei.

Apoi, deodată, străbătu biserica, plecând cu paşi grăbiţi.

Se lumina de ziuă. Trecătorii deveneau tot mai numeroşi. Clotilde începu să se îndrepte cu pas sigur către strada Pavée.

Oare Dumnezeu îi trimesese sfatul cerut cu atâta ardoare?

Avea doi prieteni, doi oameni de onoare, care-i inspirau o mare încredere.

Unul era domnul Buin, directorul închisorii, care-i arătase întotdeauna o dragoste părintească. La el se ducea.

De departe, demersul i se părea simplu şi firesc. De aproape, fu altceva. După ce coti pe strada Pavée, mersul i se încetini, fără a-şi da seama.

Deja şovăia. Ce să-i spună? Domnul Buin aparţinea administraţiei;

se afla sub influenţa unei nenorociri administrative. Din mulţimea de lucruri ştiute de Clotilde şi care o înăbuşeau, nu puţine erau cele legate, direct sau indirect, de evadarea din ajun, iar prizonierul fugit era Clément — prinţul Georges!

Cum să atingă acel subiect arzător? Cum să-l omită? Şi, oricum, ce să dezvăluie şi ce să ascundă?

Sinceritatea nu-i ceva simplu. Când ai de ales dintre elementele ce alcătuiesc adevărul, după ce să te ghidezi?

Trecând prin faţa porţii mari a închisorii, Clotilde se uită la ciocan, dar nu îndrăzni să-l ridice. Îşi continuă drumul.

Celălalt prieten al său era doctorul Abel Lenoir.

Acesta era chiar mai mult decât un prieten, era un confident.

Întregul curaj îi reveni Clotildei în timp ce urca spre piaţa Royale, pentru a ajunge la bulevard.

Doctorul Abel era tocmai duhovnicul de care avea nevoie. Îl iubea pe Georges şi, faţă de mama lui, dădea dovadă de un profund devotament. Probabil se putea descurca mai bine decât oricine în labirintul afacerilor familiei de Clare şi, mai presus de orice, era duşmanul înnăscut, marele duşman al Fracurilor-Negre.

Oh! În privinţa asta, întreaga sa viaţă era o mărturie a urii sale!

Clotilde îi dăduse întâlnire lui Georges la doctorul Abel. Aşadar, nu aşteptase momentul acela pentru a apela la el.

În întregul Paris n-ar fi putut găsi un adăpost mai bun şi mai sigur, şi totuşi nu părăsi bulevardul pentru a intra pe strada Bondy pe care se afla locuinţa doctorului. Merse drept înainte, în lungul teatrelor, mereu pe gânduri şi tot mai abătută.

La poarta Saint-Martin, urcă într-un cupeu şi-i spuse vizitiului:

— Strada Pigalle.

— Ce număr? întrebă vizitiul.

— Mergi înainte, te voi opri.

Pe strada Pigalle locuia prinţul Georges de Souzay.

Oare Clotilde se ducea să-l întâlnească pe el sau pe mama lui?

Dar nu — trecu prin faţa palatului Souzay, ca şi prin faţa altor două porţi. Mergea mai departe: unde se ducea?

Ceea ce este sigur, e că ceva o atrăgea. Un drum, unul singur, mereu acelaşi, îl urma de când plecase de la biserica Saint-Paul.

Şi dacă cineva i-ar fi cerut să rostească un cuvânt care să precizeze ţinta acelui drum, poate că până în ultima clipă ar fi putut răspunde sincer: "Nu ştiu".

Opri şi plăti trăsura în capătul de sus al străzii Pigalle şi coborî pe jos bulevardul, spre piaţa Clichy. În momentul când dădea colţul în faţa cimitirului, zări barăcile bâlciului şi rămase nemişcată.

— Să fie oare posibil? îşi spuse. Mă aflu cu adevărat aici?

Capitolul XIX - Acolo!

Acolo se găsea casa pe roate a sărmanului Échalot, pe care am părăsit-o în momentul în care Pistolet sosea cu întârziere la *rendez-vous*-ul fixat pentru acea noapte.

Domnişoara Clotilde era de bună credinţă când se întreba, pe tot parcursul drumului, dacă va intra la directorul închisorii, mai întâi, apoi la doctorul Abel, şi poate că, într-adevăr, îi venise ideea de a ridica ciocanul la poarta palatului Souzay. Dar cine nu s-a înşelat aşa, vreodată, asupra lui însuşi, în ceasurile de grea cumpănă?

Ieşind din biserica Saint-Paul şi chiar înainte de a intra acolo, Clotilde pornise deja s-o caute, s-o găsească pe Lirette.

Lirette era greutatea care-i apăsa pe inimă.

Tremura. Primele raze ale soarelui palid de iarnă scăldau în lumină tabăra bâlciului încă adormit. Prin împrejurimi nu se vedea nimeni.

În spatele rulotelor domnea dezordinea murdară, harababura, talmeş-balmeşul de obiecte inimaginabile şi murdare care-i însoţesc pretutindeni pe nomazii bâlciului.

"Artistul nu-i aşa pretenţios!" vă va spune femeia-colos ieşită la pensie sau un Hercule ramolit, mâncându-şi supa dintr-o tăviţă spartă.

Aceste grajduri ale lui Augias{47} alcătuiesc culisele himericului teatru al cărui parter — dacă ar fi să crezi gluma tristă de pe afiş — geme, în fiecare seară, de suverani ai unor ţări străine.

Dintre toate acele palate din lemn de brad, împodobite cu bogate ornamente lipite cu pap, cel mai prăpădit era, în mod de netăgăduit, "localul" lui Échalot.

Clotilde îl recunoscuse de la prima aruncătură de ochi şi totuşi rămânea nemişcată. Vorbeam despre palate: în pragul oricărui palat, Clotilde ar fi fost mai puţin timidă. Aici, se temea.

Se temea să vadă şi să cunoască adevărul.

Privea de departe pereţii aceia subţiri dincolo de care se afla, poate, destinul ei.

În spatele acelor scânduri amărâte, lucrurile erau aşa cum le-am lăsat. Atâta doar că Échalot sforăia îmbătat de vise de măreţie.

În cabina mică de la capăt, Pistolet era singur cu Lirette.

Intenţiile noastre nu sunt de a prezenta aici un tablou în picioare ai acestui personaj ciudat şi, cu siguranţă, remarcabil, care, într-o zi, luase cu asalt cel mai bun fotoliu din strada Ierusalim şi care-a condus poliţia după ce o învinsese. Locul său este marcat de mai înainte în episodul destinat să relateze pe larg ultima şi mortala confruntare a doctorului Abel Lenoir cu colonelul Bozzo. Vom spune numai că, în

epoca în care ne aflăm cu povestirea, Clampin, zis Pistolet, viitor şef al Siguranţei Publice, avea încă puţinul caş la gură al ştrengarului parizian, deşi aprofundase foarte mult anumite studii. Citea de jos în sus cartea civilizaţiilor noastre. Mulţi oameni cred că aceasta este adevărata carte, ba, poate, chiar singura carte. Şi, de asemenea, că acesta e sensul corect pe care trebuie să-l alegi spre a-i descifra rândurile, dacă vrei să înveţi să-i cunoşti pe oameni, adică să-i conduci. Deşi i se refuzase un post de o mie două sute de franci, Clampin, zis Pistolet, avea o vagă bănuială că într-o bună zi se va pomeni ministru.

Nu zâmbiţi — pariurile rămân deschise!

Era un omuleţ frumos, cu părul creţ, cu fruntea strălucind precum cea a Sfântului Ioan Botezătorul. Se vedea bine că, dacă ar vrea, ar purta foarte bine o haină elegantă — haină care, pe multe încheieturi bogate şi nobile, strânge la cusături!

— Iată, deci, ce am stabilit, îi spuse domnişoarei Lirette, care-l asculta ca pe un oracol. Acum cunoşti tot ce trebuie să ştii. Să fii la doctorul Abel la ora opt, iar pentru rest, bazează-te pe mine.

— Şi cea de a unsprezecea piatră? întrebă Lirette.

Pistolet se ridică şi-şi agită umerii.

— Despre lucrurile acestea, replică, nu se discută cu glas tare într-o casă deschisă la toate vânturile. Aţi discutat şi aţi greşit. Mai mult ca sigur, groapa e goală de multă vreme! Oricum, am treburi la palatul Fitz-Roy şi voi ridica dala pentru liniştea conştiinţei mele… Cu rochia mea eşti o bomboană, ştii? Când vei fi prinţesă, să-mi faci cadou un ceas — aşa ceva lipseşte din echipamentul meu.

Sări jos din rulotă fără a atinge scările de lemn şi o luă la goană ca un cerb.

Rămasă în prag, Lirette îl urmărea cu ochi plini de respectuoasă admiraţie, ca şi când ar fi fost vorba de un protector în toată firea şi cu o bogată experienţă. Însă privirea drăguţei fete se schimbă brusc când se opri asupra unei femei imobile, palidă aproape ca o moartă, care se sprijinea de colţul barăcii alăturate.

— Clotilde! murmură Lirette, la început nevrând să-şi creadă ochilor. E cu putinţă! Domnişoara Clotilde!

Aceasta nu se mişcă. Lirette ezita, dar i se păru că domnişoara Clotilde se clatină. Se repezi la ea tocmai la timp pentru a o opri să se prăbuşească.

— Veneai să mă vezi, Clotilde? întrebă.

Ochii îndureraţi ai domnişoarei de Clare priveau rătăciţi, în loc să răspundă, spuse:

— Pentru ce eşti îmbrăcată acum ca o doamnă?

Lirette roşi, dar îmbujorarea se datora plăcerii. Încerca un ciudat sentiment de victorie.

Cu biata-i voce stinsă, domnişoara de Clare adăugă:

— Condu-mă la tine.

Lirette îi dădu imediat ascultare. Era puternică. Clotilde, care abia se ţinea pe picioare, fu mai curând purtată decât condusă până la cămăruţa în care fusese cusută rochia de mătase.

— Arzi de febră! constată Lirette.

Domnişoara de Clare încercă să se aşeze pe pat, dar capul greu păru să tragă după el trupul, şi ea căzu, îngăimând:

— Ah! Cât este de frumoasă aşa! Am greşit venind aici — nu mă mai îndoiesc. Pe ea o iubeşte! Şi ea este… Ah! Da! Îi ţin soarta în mâna mea!

Ochii i se închiseră în timp ce, fără să-şi dea seama, atinse hârtiile pe care şi le pusese în sân.

Lirette o aşeză ca pe un copil pe pătuţul ei. Îi sărută îndelung fruntea. În ochi avea lacrimi de milă, dar chipul ei frumos strălucea de bucurie.

Alergă să-l trezească pe Échalot. Scuturându-l, spunea:

— Mă iubeşte! Ea a mărturisit! Georges! Oh! Georges!

— Ei, na-ţi-o! se văita bietul om. Ai de gând să mă laşi în pace? Doar dacă nu-i cumva în legătură cu naşterea mea, dacă i s-a descoperit, în sfârşit, taina!

Îl trase după ea în propria-i cămăruţă şi continuă:

— Sunt nevoită să mă duc la doctorul Abel, şi iată singura făptură omenească (în afară de dumneata) care a fost bună cu mine. Veghează asupra ei, ţi-o încredinţez. Este rivala mea, însă o iubesc ca pe lumina ochilor!

Capitolul XX - Camera lui Albert

Cam pe la aceeaşi oră, încă nu se iviseră zorile nici pe strada Pigalle, în micul palat Souzay care dormea tăcut, tocmai la capătul aleii sale înguste.

Abia o oră mai târziu obişnuia doamna Meyer (din Prusia) să pornească la treabă, în fiecare dimineaţă, ducând furnizorilor ştiri despre stăpânii săi.

Georges era singur în camera lui, cufundat într-un somn agitat. Nu ştiu ce anume l-a trezit, poate un vis, căci se ridică în capul oaselor, privind în jurul său.

Ar fi cu neputinţă să vezi un chip de îndrăgostit mai sincer, mai fermecător şi, când privirea, părăsindu-i faţa, cădea pe braţul său, ţi se strângea inima.

— Ah! Bravo! spuse râzând. Nu mă mai aflu în paradisul meu din

închisoarea Force! Bietul domn Buin! Încă nu ştiu bine de ce este nevoie de atâtea ascunzişuri şi mistere, dar se pare că-i chiar adevărat că mă căsătoresc cu micuţa şi frumoasa mea Clotilde şi, pe cinstea mea, îmi place să mă las în voia lucrurilor! Ce drăguţă este! Şi cât de mult mă iubeşte!

Fără a se uita, îşi aruncă spre spate braţul stâng, pentru a lua ceva de pe noptieră, şi degetele lui întâlniră nişte flori ofilite.

Expresia i se schimbă, de parcă raza care-i lumina zâmbetul s-ar fi stins brusc.

Îşi trase repede mâna: totuşi, violetele nu au ghimpi!

— Ce frumoasă s-a făcut! murmură, în timp ce fruntea i se înnegura tot mai mult.

Era limpede că acum nu mai vorbea de Clotilde.

Devenit gânditor, continuă:

— Cât a crescut! Este şi ea o tânără fată! Şi orice aş fi făcut, privirea ochilor ei mari, sălbatici şi blânzi, mă orbea în timp ce Clotilde îmi spunea vorbe de iubire. Buna, curajoasa mea Clotilde! Vreau s-o iubesc! Pe cinstea mea, vreau s-o iubesc!

Ah! spunea, desigur, adevărul; însă mâna i se întoarse la noptieră şi luă buchetul de violete.

— Şi toate astea, bombăni el furios, pentru că i-am trimis micuţei aceleia o sărutare, într-o seară când dansa pe sârmă. Să fi avut cincisprezece ani? Am greşit, nu se trimit sărutări… Mi le-a înapoiat, ah! De faţă cu toată lumea! Ce ruşine! Dar ce fericit eram!

Respiră mirosul florilor şi închise ochii spre a le savura mai bine parfumul.

— Puţin lipseşte să nu fiu sentimental ca cincizeci de trubaduri la un loc, îşi urmă monologul. Dar sărutul acela nu-i dă drepturi asupra mea, ce dracu'!… Şi din seara aceea, timp de luni de zile, mai bine de un an, m-a urmărit! Era umbra mea! Cred — Doamne, iartă-mă! — că mi-ar fi cărat buchetul ei de violete până la capătul pământului. Este o adevărată persecuţie! Intră!…

Sărută încă o dată buchetul, înainte de a şi-l strecura în sân.

Uşa se deschise. Tardenois venea să spună că doamna ducesă voia să-l vadă pe Georges imediat. Bătrânul valet nici nu-şi terminase vorba, că Georges şi sărise din pat.

— Şi Albert? întrebă.

Tardenois clătină capul cu tristeţe şi răspunse:

— Doamna ducesă n-a îngăduit să-l vedem în dimineaţa aceasta. Aşa se întâmplă întotdeauna când domnul duce se simte mai rău.

Georges era deja gata. Tardenois porni mergând înaintea lui, străbătu coridorul, deschise uşa şi anunţă:

— Domnul duce.

Chiar şi în ajun, lui Georges nu i se dădea decât titlul de prinţ.

Aşadar, acum, existau doi duci?

Încăperea în care intrase era o cameră mare ale cărei două ferestre aveau jaluzelele trase. În fund, un alcov larg era acoperit de nişte perdele care acopereau patul.

Nu-i nevoie să ştim pentru a spune: "Aici se află un bolnav." Suferinţa are propriile sale efluvii, aşa cum plăcerea răspândeşte parfumul ei.

Ducesa de Clare, palidă, tristă, însă tot frumoasă, în ciuda oboselii unei nopţi fără somn, stătea lângă un şemineu înalt, în care mocnea un foc blând. Alături de ea, pe o măsuţă, rămăsese lampa stinsă şi cartea de rugăciuni folosite în timpul veghii.

Georges se apropie repede şi voi să-i sărute mâna, dar ducesa îi înconjură gâtul cu braţele şi-l sărută de două-trei ori, aşa cum se apleca spre ea, mai întâi pe frunte, apoi, cu un fel de patimă dureroasă, pe locul unde braţul drept ar fi trebuit să continue umărul.

— Tot ce-ai suferit în viaţă, de la mine vine! spuse doamna de Clare.

— Albert se simte mai rău, mamă? întrebă Georges.

— Nu, fu răspunsul. Lui Albert nu-i poate fi mai rău fără a muri. L-ai văzut aseară?

— L-am văzut.

— L-ai recunoscut?

— Mamă, spuse Georges cu glas scăzut, în timp ce privirile i se îndreptau spre pat, uneori crezi că bolnavii dorm, dar ei ascultă. Fii atentă.

Angèle clătină încet din cap.

— În dimineaţa asta nu ne ascultă. Oare am putut vreodată să-i refuz o fantezie? A vrut să iasă…

— În starea în care este! exclamă Georges. Dar, pentru că suntem singuri, te rog, mamă, spune-mi ce boală are.

— Îl iubeşti mult, nu-i aşa? murmură Adèle în loc să răspundă.

— După dumneata nimeni pe lume nu-mi este mai drag!

— Nici chiar logodnica ta?

Georges se înroşi. Doamna de Clare continuă, în timp ce şi obrajii săi căpătau o uşoară culoare:

— Dar nu pentru a-ţi vorbi despre dragul nostru bolnav te-am chemat astăzi. Noi doi, Georges, stăm foarte rar de vorbă. Când o mamă îşi vede unul din fii stingându-se… murind… Închipuie-ţi că am crezut că a fost otrăvit… Şi-mi spuneam: "Este pedeapsa lui Dumnezeu"… Îţi aminteşti ce vesel şi puternic era, şi ce nebunatic, anul trecut, pe vremea aceasta? Mi se pare că încă îi mai aud hohotele de râs care-i vesteau de departe prezenţa…

Pe obraji i se rostogoleau lacrimi. Se întrerupse cu un suspin şi Georges şopti:

— Ai spus: *otrăvit*…

— Sunt o nebună! Doctorul zice că vorbesc prostii. Dacă unul din voi ar fi să fie ţinta unei tentative de asasinat…

Se opri, şi Georges, într-un elan al inimii sale, încheie:

— Slavă Domnului, eu aş fi acela!

Angèle îşi duse mâna rece la frunte.

— Înţelege-mă, spuse cu un soi de nerăbdare, astăzi nu vreau să vorbim despre el. El! Mereu el! Niciodată decât el! Într-unele momente îmi vine să-l urăsc…

Izbea pardoseala cu piciorul, pentru că, privind-o, Georges zâmbea.

— Nu mă crezi! strigă. Ei, bine! Cu toate acestea este purul adevăr. De câte ori n-am fost pe punctul de a-l urî!

Opri cu un gest aspru protestul ce venise pe buzele lui Georges şi continuă cu o bruscă volubilitate:

— Mi se împotrivea! De mic copil era stăpânul meu. Oare în casa asta a existat vreodată altceva decât voinţa lui!

— Avea dreptul… şopti Georges vrând, de bună-credinţă, să calmeze mânia ei crescândă.

— Dreptul! repetă doamna de Clare cu o expresie atât de stranie, încât Georges o privi cu gura căscată.

Ea îşi coborî ochii şi continuă, în timp ce o roşeaţă fugitivă îi colora obrajii:

— Pe când tu, tu erai ascultător, Georges, fiul meu, iubitul meu fiu, oricât de greu ar fi fost pentru capriciile tale de copil! O luai înaintea poruncilor mele, încercai să-mi ghiceşti dorinţele, mă iubeai…

— Oh! Şi el mamă!

— Nu ştiu! Tiranii nu iubesc pe nimeni. Îţi spun că nu vreau să vorbesc despre el! Niciodată nu m-a părăsit; tu, tu ai fost îndepărtat, exilat…

— Era spre binele meu…

— Era… da, ai dreptate, mă temeam pentru tine…

Se opri din nou. O tulburare profundă îi chinuia conştiinţa.

Odinioară, lângă patul de moarte al lui William, putuse să-i spună: "Niciodată nu te-am minţit!"

Mai putea oare spune şi acum că era nevinovată de orice minciună?

* * *

Povestea frumoasei Angèle Tupinier de Beaugé va fi scurtă.

La câtăva vreme după moartea soţului său, ducesa Angèle, respinsă până atunci de către familia de Clare, care contesta

legalitatea căsătoriei sale, fusese primită de nobila şi nefericita prinţesă d'Eppstein (Nita de Clare), mătuşa ultimului duce, mulţumită intermedierii doctorului Abel Lenoir.

Foarte bogată şi mai generoasă decât o regină, prinţesa d'Eppstein recunoscuse sau mai curând constituise partea de avere ce-i revenea Angèlei după moartea soţului şi pe care aceasta nu o putea pretinde în absenţa oricărui act doveditor al căsătoriei.

Doctorul Abel o îndemnase apoi să angajeze doi dintre cei mai credincioşi valeţi ai soţului ei: Tardenois şi Larsonneur.

Intrând în casa Angèlei, acei valeţi şi doctorul însuşi (căci rămăsese departe de ea de-a lungul unei lungi perioade de timp) găsiseră acolo doi copii, dintre care unul era, fără îndoială, moştenitorul de Clare.

Dar care?

Până atunci, Angèle nu minţise niciodată. Prinţul Georges, căruia pe vremea aceea i se spunea Clément şi care de curând se înapoiase în casa părintească, rămas fără un braţ la castelul Bréhut, din Bretagne, era — pentru lume — "ducele". Celălalt, Albert, nu era nimic, decât cel mult pentru doctorul Abel, care deseori îl îmbrăţişa pe furiş.

Dar, în timp ce doctorul combătea urmările cumplitului supliciu impus sărmanului copil de către fiara aceea sălbatică de Tupinier, personalul casei începea să-şi formeze o nouă opinie.

Se poate minţi şi altfel decât numai prin vorbe.

Doctorul ştia că, la naştere, primul născut al Angèlei — fiu al lui Abel însuşi — primise numele de Clément.

Ca o urmare a împrejurărilor, atât în timpul vieţii cât şi după moartea ducelui William, cei doi copii rămăseseră întotdeauna în grija exclusivă a Angèlei.

Pe de altă parte, Tardenois ştia că micul duce, născut la Glasgow, purta numele de Albert.

Aşadar, avusese loc o inversare de nume.

Angèle să fi fost cea care făcuse acea schimbare?

Cât despre cel al treilea nume — Georges — nu exista nici un mister, cel puţin în ceea ce-i privea pe oamenii casei. Fusese ales chiar de doctor, atunci când bietul Clément, abia vindecat şi înzestrat cu braţul artificial, care crea iluzia unui trup întreg, intrase din nou în scenă ca pretendent la mâna Clotildei de Clare.

A păstra numele de Clément la Adèle Jaffret ar fi fost ceva prea temerar, ba chiar cred că şi lăsând acest nume la palatul Souzay, Georges nu spera deloc să-l înşele pe Cadet-l'Amour deghizat în femeie bătrână.

Amândoi se văzuseră prea îndelungă vreme şi prea de aproape pentru a nu se recunoaşte.

Însă caracteristica acestui straniu carnaval la care asistăm era

tocmai transparenţa tuturor travestiurilor.

Cele două tabere se luptau cu cărţile pe masă, neascunzându-şi jocul faţă de cei din afară şi anume: oamenii din banda Cadet — pentru că fugeau de justiţie şi poliţie; soldaţii doctorului Lenoir — fiindcă nu aveau nevoie nici de una, nici de alta.

Noi doar relatăm, nu judecăm.

În ceea ce priveşte ceaţa îngrămădită cum nu se poate mai mult în jurul stării civile a celor doi tineri, Georges şi Abel, dacă cineva se plânge, cu atât mai bine, căci asta ar însemna că am redat situaţia cu-o perfectă exactitate.

Într-adevăr, nimeni, atât în casă cât şi în afara ei — nici Tardenois, nici Larsonneur, nici doctorul Abel, care acum ezita cu iubirea lui părintească între Albert şi Georges, nici Albert şi Georges înşişi — nimeni, cu excepţia ducesei Angèle, nu cunoştea adevărul.

Capitolul XXI - Georges

În cazul în care cititorul inteligent şi înţelept l-ar considera pe doctorul Abel ca pe un maniac pentru că nu voia ajutorul nici al poliţiei, nici al justiţiei, noi, din partea noastră, n-am vedea în asta nici un inconvenieint.

Adevărul este că nu recomandăm defel modul lui de a proceda, care este costisitor, laborios şi, mai ales, periculos.

În principiu, cel mai mărunt judecător face cât toţi doctorii Abel Lenoir din lume.

De câte ori şi atâta timp cât se va dori, noi vom cânta laude — glorios meritate — administraţiei franceze. Întreaga Europă ne invidiază pentru birourile noastre, asta-i ştiut, dar când îmi trece prin gând că aş putea avea de-a face cu ele, mi se încreţeşte pielea ca la găină.

Doctorul Abel Lenoir avusese de-a face cu ele, aceasta era explicaţia.

* * *

Să ne reluăm povestirea.

Ultimele cuvinte ale ducesei Angèle, stând în faţa lui Georges, în dormitorul lui Albert aflat în inconştienţă, fuseseră:

— Ai dreptate, fiule, mă temeam pentru tine.

Făcea aluzie la primul exil al lui Georges, pe care ea însăşi îl ascunsese la cioplitorul de monumente funerare din cimitirul Montmartre şi care fusese răpit de către Cadet-l'Amour chiar în

noaptea morţii domnului de Clare, decedat în palatul său de pe strada Culture.

— Ai dreptate, repetă ea, desigur, spre binele tău te-am îndepărtat de mine. Dar totuşi, câtă diferenţă! Albert a rămas alături de mama lui şi, în timp ce tu sufereai departe, singur, ce risipă de mângâieri pentru acest copil care, niciodată, n-a ascultat decât de tirania propriilor sale capricii! Şi-acum, iată-te puternic, tu, fiul meu! Iar el se stinge! Aceasta e pedeapsa!

— Pedeapsa pentru ce? întrebă Georges.

Un cuvânt vru să ţâşnească de pe buzele Angèlei, dar ea îl reţinu.

— Deschide fereastra, spuse, îmi arde capul.

Jaluzelele ridicate arătară o grădină destul de întinsă, înconjurată de un şir de copaci bătrâni, dincolo de care se vedea partea din spate a străzii La Rochefoucauld — ziduri înalte, în majoritate fără ferestre.

Cu greu s-ar fi găsit în Paris un loc mai retras.

Prin fereastra deschisă, aerul matinal intră în cameră ca un suflu dătător de viaţă.

— Spune-mi cum ţi-ai petrecut noaptea, continuă ducesa. Ai reuşit?

— Contractul este semnat, sub rezerva actelor lipsă, răspunse Georges.

— Nu despre asta îţi vorbeam… dar, mai întâi, ai fost recunoscut?

— Deoarece l-am recunoscut pe Tupinier, trebuie să mă fi recunoscut şi el la rândul său, mamă… Dar, te rog, la ce te refereai?

— Dacă te-a recunoscut, nu vreau să te mai expui. Toate acestea s-au terminat definitiv… Îţi vorbeam despre adevăratul scop al comediei în care doctorul nu te-ar fi vârât dacă mi-ar fi dat crezare; despre povestea aceea ciudată: rugăciunea Oremus, cu ajutorul căreia s-ar regăsi documentele bătrânului Morand Stuart, ultimul depozitar al actului meu de căsătorie şi al certificatului tău de naştere.

— Al meu? întrebă Georges cu blândeţe. Actul meu de naştere, al meu? Nu cumva te înşeli, mamă?

Doamna de Clare nu răspunse. Redevenise palidă şi era şi mai tulburată decât la începutul întrevederii.

— Ei bine, mamă! continuă Georges, văzându-i reacţia, dar ferindu-se să insiste. Frumoasa noastră Clotilde nu ştie nici o boabă din Oremus… Vei vedea cât o vei iubi, când va fi aici!

— Da! rosti doamna de Clare printre dinţii strânşi. Va trebui s-o iubesc… când va fi aici!

— Ce spui, mamă?

— Nimic! replică Angèle cu o mânie inexplicabilă. Apoi continuă: — N-a vrut să-ţi recite rugăciunea?

— Nu-i vorba de aşa ceva. Ea vrea tot ce vreau eu, dar există o greşeală. O greşeală şi o înşelătorie. Soţii Jaffret mi-au prezentat o fată

care nu-i fiica lui Morand Stuart, aşa cum nu sunt eu fiul prinţului de Souzay, duce de Clare.

Doamna de Clare îngăimă, aproape fără voia ei:

— Ce ştii tu despre asta?

— Pe cinstea mea, absolut nimic! exclamă Georges, râzând. Cel puţin în ceea ce mă priveşte pe mine personal, însă poate că, până la sfârşit, îmi vei spune dumneata. Vrei s-o faci astăzi? Haide, cine sunt eu, mamă?

Ducesa de Clare nu se aştepta la această întrebare. Crezuse că niciodată Georges n-avea să-i ceară socoteală pentru nimic. Îşi întoarse privirile, murmurând vizibil stânjenită:

— Întrebând: "Ce ştii tu despre asta?" nu mă refeream la tine, dragul meu. Voiam să spun: cum ştii că tânăra Clotilde nu este fiica lui Morand Stuart?

— Ah! răspunse Georges roşind la rândul său, asta-i altceva. Ştiu sau, cel puţin, cred că ştiu.

Şovăi, apoi continuă:

— Nu-ţi vorbesc cu plăcere, mamă, despre vremurile când mă aflam în Bretagne. Povestea ar fi lungă şi tristă…

Doamna de Clare îl întrerupse încă o dată. Părea că de la începutul convorbirii urmăreşte o idee — o idee care o preocupa fără încetare, dar pe care n-o exprima niciodată.

— Dacă tânăra fată nu este ceea ce ne închipuiai spuse, ar fi un motiv în plus pentru a înceta această comedie. A durat prea mult.

— Mamă, replică Georges, în urmă cu trei luni nu numeai toate acestea comedie. Clotilde şi cu mine ne iubim.

Poate că doamna de Clare nu auzise. Cel puţin era ca şi cum Georges n-ar fi spus nimic, fiindcă ea continuă pe un ton de totală indiferenţă:

— Dragul meu copil, nu te vei mai duce la palatul Fitz-Roy.

Georges o privi mirat şi întrebă:

— V-aţi gândit bine la ceea ce-mi cereţi, doamnă? În punctul în care au ajuns lucrurile, credeţi c-ar fi onorabil sau măcar posibil să mă port astfel? Îi datorez mult Clotildei — fără ea aş dormi acolo, în micul cimitir din Bretagne. Mă iubeşte…

— Dar tu? rosti în şoaptă Angèle, cu o rapidă încruntare a sprâncenelor. Tu o iubeşti?

— Tocmai îţi spusesem asta, mamă, dar nu m-ai ascultat.

Ea vru să se ridice, însă recăzu, zdrobită. Pe chip i se citea o adâncă disperare.

— Ah! suspină. O iubeşti! Aşadar, suntem condamnaţi!

Apoi izbucni într-un ţipăt sfâşietor:

— Tu îl vei fi ucis, tu, tu! Tu i-ai răpit sărmana lui fericire! Totul pentru tine, nimic pentru el! Ce i-a făcut el lui Dumnezeu, ca să sufere atâta! Ah! El nu mai avea nimic, nimic decât un pic de sânge în vinele slăbite: ai revenit, îţi trebuie acea picătură de sânge… o vrei! Nu nega! Şi totuşi l-ai văzut… Şi ştii bine, să nu minţi! Ştii bine că moare din dragoste pentru ea!

Georges abia avu timp să se repeadă s-o susţină. Ducesa se clătină şi se lăsă pe spate moale, ca fulgerată.

Înspăimântat, el vru să cheme în ajutor, însă, aşa zdrobită şi albă ca o moartă cum era, ea îşi păstra cunoştinţa.

— Nu, nu, spuse. Rămâi cu mine, nu te vreau decât pe tine, nu vezi că am vorbit nebuneşte? Sunt atât de nefericită! Ascultă! Oare te-ai putut îndoi de inima mea, în care ocupi primul loc… locul ce ţi se datorează! Oh! Georges! Dragul meu Georges! Tu eşti bun, tu mă iubeşti, îţi va fi milă de noi!

Îşi apropie buzele reci de fruntea lui Georges, îngenuncheat lângă ea, şi continuă, cu glasul înecat de lacrimi:

— Aici, tu eşti stăpânul! Nu ştiu dacă Dumnezeu mă va ierta, dar tu, fiule, o, fiul meu, nu mă respinge! Albert şi cu mine nu avem nimic. Totul este al tău, totul, deoarece tu eşti ducele de Clare!

— Mamă! În numele Cerului! îngăimă Georges, ţinând-o strâns la piept, pentru ce îmi vorbeşti astfel? Nu te cred… Cum te-aş putea crede?!

— Te îndoieşti, Georges! Îţi mulţumesc, fiule… dar îţi spun adevărul, ţi-o jur! Iar Albert nu este complice! Dumnezeule Atotputernic! Eu sunt cea care trebuia să fiu pedepsită! De ce mi-ai pus în inimă această nebunie? Trăiam prin el, era sufletul meu… Ascultă-mă, domnule de Clare, ascultă-mă, copilul meu, dragul meu copil, să ştii că eram cu adevărat de plâns, între cele două leagăne ale voastre… Nu voiam, nu, jur pe speranţa mea în îndurarea lui Dumnezeu! Domnule duce, nu voiam să-ţi fur numele, titlurile, averea, nu, nu!… Dar atunci, ce voiam, nenorocita de mine?…

Se smulse cu atâta putere pe spate, încât scăpă din îmbrăţişarea

lui Georges, strigând cu spaimă:

— Nu ştiu! Nu mai ştiu! Sunt un suflet pierdut! Albert va muri, iată tot ce ştiu! Şi nu-l pot salva, nici măcar cu preţul conştiinţei mele!

Tăcu.

Georges nu spunea nimic.

Când ea vorbi din nou, vocea i se stingea pe buze.

— Georges, fiul meu, spuse, ce pot spera din partea ta? Te iubesc, ah! Răul pe care ţi l-am făcut l-am ispăşit prin lacrimi de sânge. Dar el, oare există cuvinte să exprime demenţa adorării mele? El! Albert! Mândria mea, sclavia mea! Urăşte-mă, copile, sunt de acord, dispreţuieşte-mă, merit asta, dar salvează-l! Ah! Te rog, redă-mi fiul! Redă-mi inima mea!

Se lăsă să alunece în genunchi mai înainte ca Georges, încă îngenuncheat, să o fi putut împiedica şi, în ciudăţenia grupului pe care-l alcătuiau era ceva sfâşietor: mama şi fiul, prosternaţi unul în faţa celuilalt.

Georges plângea ca un copil.

Îşi ridică mama şi, în timp ce o ajuta să se aşeze în fotoliu, îi acoperea faţa cu sărutări, spunând:

— Dar ştiam toate astea! Şi încă de mult! Şi-l iubesc aproape tot atâta cât îl poţi iubi dumneata; numai că-l iubesc datorită dumitale, prin dumneata! Pentru că… Ştii mamă, te iubesc aşa cum îl iubeşti!

Ea îl privea cu un amestec de admiraţie şi mirare.

Tânărul începu să râdă continuând:

— Numele meu, titlurile mele nobiliare, averea mea, toate acestea îmi pot aparţine; dar oare nu el este cel care este frumos, nobil, mândru?…

— Nu, oh, nu! îl întrerupse Angèle, antrenându-se în acea discuţie copilărească şi totodată pasionată. Tu, tu eşti cu adevărat bun, frumos şi generos! Eşti demn de numele tău, de bogăţia ta…

Georges ripostă:

— Dacă astea toate sunt ale mele, le pot da…

— Nu! Cel puţin, nu le putem noi primi.

El se aşeză lângă ea şi glasul îi era plin de mângâieri când spuse:

— Mamă, toată lumea crede că el este ducele. Chiar şi eu. Ah! Adineauri minţeam, nu ştiam nimic. În urmă cu cinci minute, aş fi jurat că el este… Şi dac-aş îndrăzni să-ţi mărturisesc, nici acum nu sunt foarte sigur…

Angèle îl opri printr-un gest.

— Îţi mulţumesc încă o dată, fiul meu, dar nu despre asta e vorba. Eşti generos, de bună credinţă ne oferi, în bunătatea inimii tale şi ca şi cum ţi-ar fi indiferent, splendida situaţie ce-ţi aparţine. Din păcate, nu ne mai trebuie, ceea ce este acum în cumpănă pentru noi e viaţa… Şi există lucruri care nu pot fi cedate.

— Nu ştiu nimic pe lume ce nu ţi-aş putea da, mamă.

Ea îi luă mâna şi, cu o mişcare rapidă şi-o duse la buze.

— Ce faci! exclamă el. Aşadar îţi sunt cu totul străin, pentru ca să crezi că este nevoie să mă implori!

Doamna de Clare îl înconjură cu braţele-i tremurânde.

— Există lucruri ce nu pot fi date! repetă. Mi-ai spus că ea te iubeşte…

Georges îşi lăsă capul în jos.

Cercetându-l cu o privire scrutătoare, ducesa murmură:

— Vezi bine că este imposibil!

Urmă o tăcere.

Apoi glasul tremurător al lui Georges şopti:

— Cele care iubesc cu putere ghicesc. Ea se temea de tine, mamă, şi azi-noapte, i-am spus chiar aceste cuvinte: "De s-ar îndura Dumnezeu să nu fiu nevoit vreodată să aleg între mama mea şi tine!"

Capitolul XXII - Sacrificiul

Trecuse un timp. Doamna ducesă de Clare şi fiul ei şedeau unul lângă celălalt şi capul Angèlei se rezema pe umărul lui Georges. Asculta bătăile inimii lui bune.

— Nu o cunosc, spuse. O uram pentru că ştiam că ea era momeala, aceeaşi momeală întinsă fiecăruia dintre voi.

Aflu de la tine că este o sclavă — o iert; îmi spui că, acolo, în castelul din Bretagne, ţi-a salvat viaţa — o binecuvântez. E frumoasă, nu-i aşa? Da, de vreme ce Albert a ales-o… Georges al meu! Sărmanul meu copil! Nimănui nu i s-a cerut vreodată un asemenea sacrificiu…

— Poate că te înşeli, mamă, cu privire atât la natura sacrificiului, cât şi la mărimea lui. Credeam că o iubesc pe Clotilde, cred asta şi acum; dar ceea ce este sigur, e că niciodată nu mi-am întrebat adâncul inimii.

— Nu încerca să-mi micşorezi recunoştinţa! protestă Angèle.

Un gând dureros săpa cute adânci pe fruntea frumoasă a lui Georges.

— Mi-e teamă să privesc în sufletul meu! murmură.

Ducesa continuă:

— Albert nu era ca tine; îşi fărâmiţase tinereţea în nebunii, şi măcar îl credeam la adăpost de boala aceasta care-i atacă pe cei care au prea multă inimă. Capcana a cărei victimă ai fost era întinsă pentru el, pe strada Victoire, la domnişoarele Fitz-Roy şi, fără tine, fără devotamentul tău frăţesc, el ar fi fost cel arestat după crimă… Fata aceea, acea Clotilde, l-a respins fiindcă te iubea, şi în răstimp de

câteva săptămâni l-am văzut pe Albert schimbându-se în asemenea grad, încât ne întrebam: "El să fie?" Îţi aminteşti cât era de sclipitor, gălăgios, vesel, puternic, parcă înverşunându-se să cheltuiască, mai curând să risipească prea-plinul lui de viaţă?... Cumplita boală a iubirii l-a doborât şi l-a zdrobit. Posomorât, tăcut, descurajat, în scurt timp n-a mai fost decât propria lui umbră. Doctorul Abel, care în cazul tău a făcut minuni, n-a avut nici o putere când a fost vorba de el, şi totuşi...

Se opri ca şi cum s-ar fi temut că spusese prea mult.

— Şi totuşi, doctorul are faţă de Albert dragostea unui tată, încheie Georges cu simplitate.

— Faţă de voi doi, da! întări repede ducesa.

Era adevărat.

Georges întrebă:

— Dar pentru ce aţi lăsat lucrurile să meargă atât de departe şi atât de mult timp, mamă?

— Fiindcă abia azi-noapte am cunoscut durerosul secret al lui Albert, replică Angèle. Mai înainte, bănuiam, însă în noaptea aceasta mi-a spus: "Astăzi se semnează contractul, nu-i aşa? Simt că ei se află acolo, semnându-mi moartea." Şi a adăugat: "Aseară, când am intrat în camera lui Georges, aveam asupra mea un cuţit..."

— Oh! exclamă Georges îngrozit.

Angèle îşi acoperi faţa cu ambele mâini.

— Am greşit spunându-ţi asta, îngăimă. Cuţitul era pentru el... aşa cred, sunt sigură!

— Bietul, bietul meu frate! gemu Georges, cu ochii înlăcrimaţi. Aţi avut dreptate să vorbiţi, doamnă — mi-aţi permis astfel să sondez până în străfundurile chinurilor sale... şi, în loc să lovească, a fost bun cu mine, afectuos, tandru ca întotdeauna.

Deodată, o privi drept în faţă pe doamna de Clare.

— Mi-aş da viaţa pentru mai puţin decât atât, spuse aproape cu voioşie.

Apoi, văzând spaima ce se ivea în ochii mamei sale, adăugă:

— Nu, nu, m-am exprimat greşit. N-am vrut să-ţi fac vreo supărare...

— Ar fi prima! exclamă Angèle într-un elan de sinceră tandreţe. Jură-mi...

— Ah! Cu dragă inimă! o întrerupse Georges. Numai că mă aflu într-o crudă încurcătură. În timp ce dumneata mă consideri un erou, eu sunt cuprins de remuşcări. Trebuie să Ştii ceva: înainte de a fi vorba de căsătorie...

Ducesa îl întrerupse la rândul ei, cu o adevărată explozie de speranţă:

— Iubeşti cumva o altă femeie? întrebă.

Georges se încruntă şi răspunse cu glas scăzut:

— Dacă ar fi aşa, doamnă, aş încerca să-mi smulg din inimă acea dragoste. Nu ştiu dacă sunt un de Clare, dar, pe cinstea mea, am certitudinea de a fi un om corect, şi nu m-aş sluji de devotamentul meu faţă de Albert şi faţă de dumneata ca pretext pentru a-mi retrage cuvântul dat dragei, nobilei copile care a avut încredere în mine. N-am făcut bine vorbindu-vă despre a-mi da viaţa — asemenea lucruri nu se spun; şi nici nu le faci, din cauza doliului pe care îl lasă în urma lor; dar nimic pe lume, mamă, nu mă poate împiedica să-ţi dau fericirea mea!

Spuse cuvintele acestea cu simplitate şi atinse cu un sărut degetele Angèlei, care poate că nu înţelegea cât cavalerism era în purtarea lui.

În momentul acela se auzi zgomotul uşor al trăsurii înaintând pe nisipul aleii.

— Iată-l pe Albert! zise ducesa. Şi mai am să-ţi spun atâtea lucruri!

Fără îndoială, dacă nu înţelesese, nici nu mai era timp să încerce să ghicească şarada.

Albert venise! Nu mai exista nimic în afară de Albert!

— Vasăzică, ne-am înţeles, zise ea cu grabă. Tu te retragi, iubitul meu Georges, renunţi la ea. Săvârşeşti o minune readucându-l pe fratele tău la viaţă, dar… nu găsesc cuvintele… Cum să-ţi spun? Generozitatea ta nu este de ajuns pentru ca bietul copil să fie iubit…

Privirea pe care o ridică spre Georges era o rugă plină de îngrijorare.

De îndată ce cineva se adresa inimii sale, Georges înţelegea imediat. O clipă rămase tăcut, apoi gândi cu glas tare:

— S-ar putea. Clotilde are o inimioară bună. Voi face tot ce-mi va sta în putinţă.

— Numai că, vezi — adăugă Angèle — ar trebui ca el să nu bănuiască…

— Bineînţeles! conveni Georges, cu un zâmbet trist. Vă rog să vă bizuiţi pe mine, voi căuta să mă comport cu delicateţe… Şi cine ştie dacă fratele meu nu-mi va condamna infidelitatea?

O uşă mică situată în stânga alcovului se deschise şi apăru Albert. Era atât de palid, încât doamna de Clare nu-şi putu reţine un ţipăt de disperare.

Georges se ridicase.

La vederea lui, Albert se trase înapoi, ca sub efectul unei lovituri.

— Cred că nu vei fi gelos pe mine, spuse cu amărăciune, dacă-ţi voi mărturisi că mă întorc de la palatul Fitz-Roy — voiam s-o mai văd o dată pe Clotilde. Ghiceşti pentru ce? Pariez că mama noastră ţi-a dezvăluit jalnica mea nebunie. Fii, te rog, atent, tot ceea ce-ţi cer este

să nu mă insulţi cu mila ta.

Se lăsă să cadă într-un fotoliu, lângă uşă.

"N-o fi oare prea târziu?" se întreba nefericita mamă. "Moartea l-a şi luat sub aripa ei."

Georges se îndreptă spre fratele lui, cu mâna întinsă.

— Rămâi unde eşti, îi spuse Albert cu asprime. Nu te apropia de mine.

Apoi adăugă:

— Am fost bun, dar nu mai pot, sufăr prea mult. Pentru ce m-aş mai preface că-i iubesc pe cei pe care-i urăsc şi din a căror cauză mor?

După ce-şi recăpătă cu greu suflul, continuă:

— Iartă-mă, mamă, că te supăr, însă trebuie să vorbesc.

Se întoarse spre Georges şi, aţintind asupra lui o privire sălbatică, i se adresă:

— Tu, domnule duce, tu ai rolul cel frumos, aici ca pretutindeni, acum, ca întotdeauna. O clipă am crezut că acest titlu mi se dădea pentru a se îndepărta de mine anumite primejdii ce mă ameninţau… nu ştiu care anume… Totul este dubios în casa aceasta, în care am fost atât de nefericit, făcând-o pe mama să sufere atâta…

— Tu, copilul meu iubit! protestă Angèle.

— Da, m-ai iubit mult, mamă, ah! M-ai iubit mult prea mult, şi-mi vei spune că sunt fericirea dumitale… când, de fapt, fericirea dumitale a murit… spune-i adio, poţi să mă crezi.

Respira cu greutate, în timp ce Angèle izbucni în plâns. Apoi, continuă:

— Frate, am mintea tot atât de slabă pe cât îmi e şi trupul. Am minţit: nu te pot urî, ar fi prea oribil… S-ar putea ca tu să-mi dai cheia enigmei. În dimineaţa aceasta, la palatul Fitz-Roy se petrece ceva ciudat. Eu nu sunt ca tine, îmi este interzis să intru, vizitele mi le fac de departe, din stradă. În spatele închisorii există un loc de unde se văd ferestrele Clotildei, şi eu privesc prin geamul portierei, în timp ce vizitiul rânjeşte, râzând de mine. Astăzi totuşi şi-a păstrat seriozitatea — vedea bine că era pentru ultima dată…

— Albert! imploră Angèle, nu vorbi aşa!

— Nu ştiu deloc ce se întâmplă în casa Jaffret, spuse Georges. Ieri am plecat de acolo în jur de miezul nopţii…

— Azi-dimineaţă, continuă Albert, casa era pustie. Domnişoara Clotilde a fost văzută ieşind înainte de ivirea zorilor.

— Ştiu unde este domnişoara de Clare, îl întrerupse Georges cu blândeţe.

— Ah! exclamă Albert.

— Şi mă voi duce la ea de îndată, adăugă Georges. Trebuie să-ţi aduc la cunoştinţă, frate, că, în urma unor evenimente… a unor probleme de familie, căsătoria mea cu domnişoara de Clare nu se va

mai încheia…

— Nu se va încheia! repetă Albert ca un ecou.

Angèle îl privea cu un amestec de spaimă şi speranţă.

Georges îşi sfârşi fraza:

— …ceea ce-mi redă libertatea pentru alte angajamente, luate înainte de a se fi discutat despre această unire. Sunt bucuros că mi-am recăpătat libertatea… La revedere, Albert.

De data aceasta, fratele lui fu cel care-i întinse mâna. O uşoară culoare trandafirie îi înviorase obrajii.

— Dacă ai vreo neînţelegere cu familia domnişoarei de Clare, replică totuşi bolnavul, mă vei ierta dacă nu-ţi voi lua partea, te previn, frate. Sunt şi eu bucuros, dar dacă în împrejurarea aceasta ai avut o purtare nepotrivită, domnişoara de Clare va avea în mine un apărător.

Revenea la viaţă văzând cu ochii.

Georges îi strânse mâna zâmbind şi veni să-şi ia rămas bun de la mama lui, care-i spuse:

— Se pare că viaţa revine în trupul lui. Domnul să te răsplătească, fiul şi salvatorul meu! Du la bun sfârşit ceea ce ai început atât de bine!

Îi dădu o sărutare, o sărutare caldă, care era tot pentru Albert.

Georges zâmbi.

Există oameni (nu mulţi) care se devotează atât de firesc şi printr-un elan atât de spontan, încât uneori li se întâmplă să cuprindă în dăruirea lor o parte din bunul altuia. Fără acest exces, lumea i-ar considera imbecili; cu acest exces, ei sunt periculoşi.

Georges încă nu ajunsese la capătul aleii ce ducea spre strada Pigalle, când gândul la Clotilde reveni cu putere în inima lui.

Atâta vreme cât rămăsese sub farmecul mamei sale, nu văzuse propria lui suferinţă, şi era atât de obişnuit să i se dăruiască în întregime mamei sale!

Dar Clotilde!

Numele izbucni ca un ţipăt în conştiinţa lui. Zâmbetul sincer de copil, atât de vesel, atât de tandru, zâmbetul celei care, odinioară, fusese o mângâiere a zilelor lui nefericite, trecu deodată prin faţa ochilor săi. O părăsise cu câteva ceasuri mai înainte, spunându-i: "Te iubesc", şi toate cuvintele schimbate în cursul acelei convorbiri de dragoste îi reveneau în minte ca tot atâtea reproşuri.

Cuvintele acelea ea le cerşise, într-un fel le câştigase cu imensa ei iubire plină de farmec; îi aparţineau ei, şi iată că el, Georges, avea să ia înapoi ceea ce-i dăruise, înlocuind zâmbetul prin lacrimi! Poate că ea se afla deja la rendez-vous-ul fixat la doctorul Abel; poate că-l aştepta, fericită, căci avea în el o încredere atât de mare! Ce să-i spună? Cum să-i impună o obligaţie care nu-i revenea ei? Cu ce drept să-i ceară un sacrificiu pe care nimic nu i-l poruncea?

Când Georges ajunse pe strada Bondy, în faţa locuinţei doctorului Abel Lenoir, gândurile îi erau într-o totală confuzie. Nu mai ştia, s-ar putea spune că nu mai voia nimic.

— Nu-l veţi vedea pe domnul în dimineaţa aceasta, îl informă bătrânul valet al doctorului. Ce de du-te-vino a fost aici, începând de aseară! Adineauri a plecat domnul Pistolet, ştiţi, băiatul acela drăguţ, cu un botişor de dihor şi cu ochi de viezure. Avea o mutră!… Mă pricep la asta! E ceva putred la mijloc.

— Şi… a venit cineva… pentru mine? întrebă Georges.

— Da' prost mai sunt! exclamă omul. Cineva acela este o domnişoară! Vă aşteaptă în salon.

Capitolul XXIII - Cântec de dragoste

Bătrânul valet se îndreptă spre salon, precedându-l pe Georges.

— Cât despre braţul dumneavoastră, zise, pentru a-ţi da seama de el acum, ar trebui să-i pui o etichetă cum că nu-i din carne şi oase. Şi când te gândeşti că un om ca domnul Lenoir se ocupă de una şi de alta în loc să facă medicină! Bineînţeles, nu conspiră împotriva guvernământului, dar zilnic vin pe-aici nişte mutre! Şi vin de dimineaţa până seara! Te şi întrebi ce treabă poate avea cu toţi oamenii aceia! Printre ei sunt, precum ştiţi, şi servitorii dumneavoastră, cel puţin domnul Larsonneur şi domnul Tardenois — două persoane cumsecade, nimic de zis! Domnul Larsonneur a venit ieri, ghiciţi pentru ce! Pentru a spune că Clément-Ciungul evadase din închisoarea Force. Şi ce-i pasă domnului de asta? Dar, fiţi liniştit, că doar noi nu facem parte din banda Cadet!

Izbucni într-un râs plin de încântare şi se opri în faţa uşii salonului.

După cum ne putem închipui, Georges nu-l asculta deloc.

Îi zise omului să plece, mulţumindu-i, şi puse mâna pe clanţa uşii.

— Aş da un an din viaţa mea — îşi spuse — ca să scap de întrevederea asta! Nu ştiu ce fel de inimă am: mă temeam că n-o iubesc, şi acum, numai pe ea o am în suflet… mă voi arunca la picioarele ei, mă voi umili, o voi implora! Aseară ea spunea: "Cât de mult aş vrea să-l iubesc pe Albert!" Totuşi, nu mă voi putea supăra dacă-i scapă vreo vorbă împotriva mamei.

Împinse uşa şi intră ca un om bare se aruncă în apă dintr-o dată.

O tânără fată se ridică scoţând un mic ţipăt mângâietor. Veni spre el cu braţele întinse, zâmbitoare, ca tinereţea însăşi, în timp ce o rază a soarelui matinal se juca în frumoasele ei bucle. Nu era Clotilde.

— Lirette! îngăimă Georges, pe care uimirea îl făcu să se retragă.

A spune cât era de fermecătoare nu-i cu putinţă.

Există unele fiinţe care se nasc prinţese, şi se părea că acea copilă abandonată, care în copilărie şi în tinereţe îndurase atâtea suferinţe, se deghizase în fetiţă aparţinând burgheziei, cu mătasea care o atingea întâia oară, dar care era mai modestă decât ceea ce ar fi meritat.

Privind-o, Georges rămase uluit.

Lirette nu era o mare doamnă, oh! Nu, desigur, nici măcar o mare actriţă. În ea nu găseai nimic învăţat pe dinafară sau prefăcut. Însă acel ceva adorabil, a cărui denumire provoacă acum zâmbete, pentru că doamna Gibou recurge la el când foloseşte ceaiul şi scorţişoara, sau muştarul; acel lucru mai nobil decât orice şi dezonorat în mod jalnic — distincţia strălucea în jurul frunţii ei ca o aureolă. Avea o blândeţe atât de mândră şi atâta curaj în timiditatea ei! Privirea ingenuă îi sclipea de o asemenea fineţe, iar sub candoarea ei se ghicea atâta inteligenţă! Şi în flexibilitatea taliei sale, nedeplin dezvoltată, graţia abunda cu atâta dărnicie!

Era o brunetă cu părul înfrumuseţat de reflexe roşcate; ochii ei, de un albastru închis, pluteau în cristalul pur al acelei lacrimi care este virginitatea, iar dubla floare a buzelor ei arăta, când se deschidea într-un zâmbet, perle de fildeş — vesel sipet al sărutului.

Veni spre el, cum spuneam, curajoasă şi pregătită să îndrăznească, acum că era domnişoara de Clare; dar se opri, mirată să constate că tremura mai tare decât pe vremea când aducea buchetul ei de flori.

El, Georges, bietul nostru paladin{48}-copil, uimit văzând-o atât de strălucitor de frumoasă, îşi apăra inima în mod eroic. Pasiunea pătrundea în el ca un val şi-l lua în stăpânire.

Rămaseră amândoi nemişcaţi şi muţi.

După o lungă tăcere, Georges, cu lacrimi în glas, spuse:

— Venisem s-o caut pe Clotilde, logodnica mea.

Nu zâmbiţi! Cuvintele acestea erau tot atât de eroice ca ale cavalerului d'Assas{49}. Şi încă, pieptul cavalerului era înconjurat de vârfuri de baionete!

Cu vocea ei care pătrundea în inimă ca o armonie, Lirette răspunse:

— Clotilde sunt eu, Clotilde a lui Clément. Mi-ai dat pâinea dumitale pe marginea gropii în care dormea tatăl meu. Din acea zi suntem logodiţi.

Plânseră amândoi.

Ştiţi bine că nu aşa sunt scenele de dragoste. Spun ceea ce se întâmpla. între ei exista mai multă iubire înflăcărată, naivă şi încântătoare, mai multă căldură şi mai mulţi fiori decât în toate scenele din lume.

Ah! Nu era o "scenă". Scenele nu sunt decât palide traduceri.

Însă Georges lupta, fiindcă nu voia să fie fericit. Spuse de parcă ea

ar fi putut pricepe:

— Am promis să i-o cedez pe Clotilde fratelui meu Albert, care este pe moarte, dar îi promisesem şi ei s-o iubesc, şi nu voi profita de nenorocirea ei, voi trăi şi voi muri singur, jur.

Părea că-i vorbeşte în chineză.

În chineză? îndrăgostitele o înţeleg. Lacrimile Lirettei zâmbeau.

— Dacă nu mă vrei, voi trăi şi voi muri singură şi eu, fiindcă, pentru mine, pe lume nu exişti decât dumneata.

El asculta, vibrând cu toată fiinţa. Era cântecul vrăjit din poveştile copilăriei.

Când vru să fugă, era prea târziu. Ea spusese:

— Şi o iubesc şi pe ea… Când soarta părea s-o favorizeze, a fost bună cu mine; m-aş bucura să fiu sora ei. Dacă este condamnată să sufere, pentru ce n-am fi doi care s-o consolăm, dumneata şi cu mine?

Georges se aşeză pe canapea. Capul îi era ameţit ca de beţie.

Lirette luă loc pe un taburet, la picioarele lui.

Şi privirile lor care se atrăgeau se cufundară una într-alta.

— E ca şi cum în ziua aceea m-aş fi născut. Mi-o amintesc, acea zi, de parcă ar fi singura din tot trecutul meu. Aşa mică, te iubeam cum te iubesc acum şi cum te voi iubi întotdeauna. Când am fost despărţiţi, inima mea a plecat la dumneata. Ceea ce rămăsese din mine te căuta. Pentru mine, a trăi însemna să mă gândesc la dumneata…

— Eu nu te pot iubi! îngăimă Georges. Oh! Nu, ar fi o laşitate să fiu atât de fericit… Atât de fericit!… Gândeşte numai! Dacă-i voi spune Clotildei: "Eşti condamnată!" trebuie măcar să adaug: "Voi fi condamnat şi eu, ca şi tine!".

— Clotilde sunt eu, spuse pentru a doua oară Lirette. Eu sunt cea care te iubeşte!

Apoi, fără a-i lăsa timp să răspundă, continuă:

— În întâmplările acelea din copilărie te vedeam măreţ. Pentru mine, întâlnirea noastră din cimitir era ca un imens poem care dura mult, mult. Partea aceea din gustarea dumitale era o mare binefacere care-mi salva viaţa. Încă şi acum cred că chiar aşa a fost. Când ai stat lângă mine, n-am mai tremurat… Dar, pe de altă parte, dumneata m-ai făcut să uit rugăciunea…

— Ah! Este adevărat! murmură Georges. Rugăciunea… Dar ce importanţă mai are asta acum!

— Nu mai voiam să-i vorbesc lui Dumnezeu în latineşte, explică Lirette, trebuia să-i spun lucruri pe care să le pot înţelege. Când am fugit de la cioplitorul de pietre funerare, credeam că aveam să te mai găsesc la cimitir. Te-am căutat mult, şi cum mai plângeam!… Seara, în baraca bietului om care m-a adăpostit, în loc de *Oremus*-ul meu, împreunându-mi mâinile am spus: "Clément, Clément, îl vreau pe

Clément, Doamne! Să fie fericit şi vesel. Scapă-l de orice rău. Fă astfel încât să-l regăsesc şi, într-o zi, să-i dau şi eu din pâinea mea… din toată inima!"

El asculta aceste cuvinte, care-l învăluiau ca o muzică. Gândurile parcă-i pluteau. O contempla, găsind-o clipă de clipă tot mai frumoasă.

Ea triumfa, dar numai în sinea sa, şi-i rămăseseră doar atâtea lacrimi cât să-i împodobească zâmbetul cu diamante.

— Oare Dumnezeu nu îndeplineşte întotdeauna rugăciunile copiilor? întrebă atenuându-şi glasul cu o dulceaţă de nedescris. Mă vei iubi, Georges, îţi vei apropia inima de buzele mele aşa cum, odinioară, Clément a apropiat de ele pâinea lui. Voi aştepta… aştept… Ah! Vezi bine că mă iubeşti!

Ultimul strigăt fusese de extaz.

Capul lui Georges se plecase pe pieptul ei, atras de misterioasa chemare. Nu Lirette fusese cea care-i căutase sărutul. Gurile li se întâlniseră într-un lung suspin de fericire.

Ea era regină, iar Georges, învins, se supunea legii ei, îmbătându-se de respiraţia ei, impregnat de răcoarea arzătoare a iubirii.

— Există oameni — spunea Lirette cu expresia unei micuţe înţelepte — care gândesc pentru noi şi care ne-au plănuit acţiunile. Ziua de astăzi va vedea sfârşitul unei lupte ciudate şi, poate, sângeroase. Cel la care ne aflăm aici, doctorul Abel Lenoir, lucrează pentru noi. La ordinul său m-am îmbrăcat ca o domnişoară, şi prin voinţa lui ne-am reunit. Am regăsit cuvintele rugăciunii — la ora asta ascunzătoarea a fost scotocită bine… Îl cunoşti pe domnul Pistolet?

— Da, răspunse Georges zâmbind. Este unul din oamenii doctorului.

— Ai încredere în doctor?

— Mult mai mult decât în mine însumi.

— Atunci, vino cu mine, te voi duce la cea pe care o numeşti Clotilde…

— Clotilde! exclamă Georges. De fapt, pentru ce n-a venit? Unde este?

— La mine.

— La tine? Domnişoara de Clare?!

— Eu sunt domnişoara de Clare, rosti Lirette, ridicându-se. Apoi adăugă: — într-adevăr, casa bietului Échalot nu este un adăpost convenabil pentru logodnica fratelui tău. O vom conduce la palatul Souzay.

— O vom… repetă Georges.

— Nu trebuie oare să mă duci la mama ta? replică Lirette, întrerupându-l.

Şi, deoarece Georges ezita, încheie:

— Când vom sosi la palatul Souzay, doamna ducesă va fi în stăpânirea actelor familiei sale şi a documentului ce-mi dă dreptul la numele pe care-l vom purta amândoi, frumosul meu văr de Clare.

Capitolul XXIV - Drumul spre râu

Lucrurile nu aveau să se petreacă chiar potrivit programului astfel prevăzut de domnişoara Lirette. Échalot obişnuia ca, la trezire, să-şi găsească dejunul gata servit: o supă în care-ai fi pescuit cepe chiar dacă ultima ceapă ar fi dispărut din univers.

Însă astăzi, în absenţa Lirettei, nimeni nu se ocupase de supă.

Fidel postului ce-i fusese încredinţat, luptase îndelung împotriva foamei, dar, în cele din urmă, cedând cerinţei imperioase a stomacului său, se depărtase — după cum spuse mai târziu — "un minuţel" pentru a-şi oferi un cârnat cu varză de trei centime, la bodega Renaşterea-Ghiontului, de pe alee.

Ce înseamnă şi renumele! Échalot era un mare mâncău, pe care excesele de mâncare nu-l blazaseră. Îi plăcea varza. A mai cerut una, apoi o a treia şi, cu toată graba cu care înghiţi această triplă provizie, când se înapoie la baracă, găsi goală camera fetiţei adoptate de el.

În absenţa lui, Clotilde îşi deschisese ochii.

Ardea de febră.

Uimită la vederea obiectelor care o înconjurau şi pe care nu le cunoştea, se privi pe ea însăşi, cum zăcea culcată pe micul pat, aşa îmbrăcată cum era. Îi reveniră câteva amintiri vagi, dar când vru să şi le limpezească, rezultatul fu un haos şi mai încâlcit. Gândurile nu i se luminară. Dimpotrivă, se cufundă într-o beznă bruscă şi totală, în străfundurile căreia nu era decât deznădejde.

Se ridică; ieşi din rulotă fără măcar să privească în jurul ei. Acum, în piaţă era destulă lume, şi populaţia bâlciului o remarcă pe fata palidă care mergea drept şi cu pas apăsat, ca şi cum ar fi fost sigură de drumul ei.

Drumul ei?

Oare avea un drum?

Se spune că, în orele funeste, alegerea hazardului este întotdeauna un blestem.

Fata porni pe primul drum pe care-l întâlni.

Cel care ducea spre Sena — mergând drept pe aleea Clichy, apoi luând-o spre Saint-Ouen — este lung. În împrejurări obişnuite, poate că Clotildei i-ar fi fost greu să-l parcurgă cu piciorul.

Astăzi, merse, aşa cu febră cum era, şi tot merse, anevoie şi încet, dar neoprindu-se deloc.

Merse ore şi ore întregi.

Nu vedea nimic din ce era în jur. Descurajarea ei o înconjura ca un zid de tenebre.

La mai bine de o leghe de piaţa Clichy, în faţa porţii castelului în care regele Louis al XVIII-lea filozofa despre prietenia puţin deocheată cu doamna du Cayla{50}, drumul coteşte la dreapta.

Clotilde nu ştia că, tăind peste câmp, ar ajunge mai repede la râu, dar într-acolo porni, deşi nu se vedea nici o potecă.

Cei care o întâlneau nu-i bănuiau oboseala. Pasul îi era sigur, deşi încet. Îşi ţinea capul sus. Chipul ei posomorât nu trăda nimic. Era frumoasă ca o statuie.

În partea de jos a parcului, Sena curgea în câmpia albită de promoroacă.

În timpul verii, insula Saint-Ouen — Jung buchet de verdeaţă (războiul încă nu sacrificase splendizii plopi) este unul dintre cele mai îndrăgite locuri de întâlnire pentru petreceri populare; se dansează mult, se cântă în gura mare, se face dragoste, dar altfel decât la castelul Cayla; toate plăcerile vieţii pariziene sunt reunite în aceste grădini ale Armidei{51} fără pretenţii. Iarna, insula e în totală părăsire.

Clotilde coborî până pe malul pustiu şi îngheţat. Nu simţea frigul. Se aşeză pe pământ la marginea apei şi-şi sprijini capul pe genunchii ridicaţi.

Pe-acolo era o barcă, una singură şi, în ea, un biet om pescuia spre a le duce seara copiilor săi ceva de mâncare.

Locuitorii din preajma râurilor cunosc bine acea atitudine a disperaţilor. Omul din barcă strigă:

— Hei, sărmana mea frumoasă, e frig, întoarce-te acasă.

Clotilde nu-l auzi. Şi poate că încă nici nu se gândea să moară.

Ideea îi veni brusc. Privi apa şi fruntea i se lumină. Gândul la un refugiu îi încolţi în minte. Se ridică în picioare.

Omul din barcă strigă din nou:

— Ştii, copilă, o să fiu nevoit să-mi mut barca spre a te pescui, şi copiii o să plângă după supa lor.

Clotilde se opri. Auzise? Doamne, nu! Dar mâna cu care-şi apăsa inima întâlnise hârtiile de la palatul Fitz-Roy.

— Nu-mi aparţin, spuse. Înainte de a pleca, trebuie să le înapoiez.

Îi întoarse râului spatele, revenind pe drum tot aşa cum se dusese, încet, cu capul drept, semănând cu o statuie care merge.

Lumina zilei scădea când Clotilde ajunse din nou în piaţa Clichy, plină de zgomot şi de lume. Saltimbancii anunţau ultima lor reprezentaţie.

O singură baracă era părăsită — cea a lui Échalot.

Clotilde nu văzu nimic din toate acestea. Coti spre bulevard fără să privească nici la dreapta, nici la stânga şi se îndreptă spre cimitir.

Ştia încotro se ducea.

Merse în lungul bulevardului până la intersecţia cu strada Clichy, pe care porni, coborând până în dreptul palatului Souzay.

Acolo, se opri.

Ca niciodată, poarta pentru trăsuri a locuinţei ducesei de Clare era deschisă.

Clotilde nu intră. Se aşeză pe stâlpul scund pentru priponirea cailor pe care am văzut-o întâia oară pe Lirette şi, oricine ar fi văzut-o în momentul acela şi-ar fi dat seama de cumplitul efort pe care-l făcea spre a-şi limpezi gândurile.

— Le am aici, murmură.

Mâna, dusă la inimă, mototoli hârtiile de sub rochie.

Spuse din nou:

— Nu sunt ale mele… Nu-mi aparţin!

Apoi, ridicându-se brusc:

— Clément! Dragul meu prieten! Sunt numele, sunt averea lui Clément! Fericirea îi va veni prin mine…

Rostind acel nume, glasul îi era dulce ca un cântec.

Trecu pragul şi merse în lungul aleii mărginite de copaci. Cineva se ascunse între trunchiul unui arbore şi zid. Era trudă zadarnică — chiar dacă nu s-ar fi ascuns deloc, Clotilde n-ar fi văzut nimic.

O clipă se opri în faţa casei, care părea pustie.

Dar nu era şi cazul grădinii.

Sosirea Clotildei provocă o agitaţie, şi mai multe siluete întunecate se strecurară în spatele tufelor de liliac desfrunzite.

— Sunt acolo amândoi, spuse fata privind casa. Cel pe care-l iubesc, cea pe care o urăsc.

Deşi întunericul era aproape total (trebuie să fi fost ora şase seara), nici o lumină nu ardea pe faţada dinspre stradă a palatului.

O alta decât Clotilde ar fi remarcat, desigur, aspectul straniu pe care bezna şi singurătatea i-l dădeau casei.

Nici nu se gândea să remarce ceva şi, tot aşa, nu i-ar fi atras atenţia nici alte semne, chiar mai grave.

Intră pe uşa mare din mijloc şi, străbătând vestibulul în care nu se afla nimeni, urcă pe scara principală.

La primul etaj, găsi o uşă întredeschisă şi o împinse.

Era o încăpere destul de mare, mobilată cu gust delicat — o cameră de femeie.

Primul gest al Clotildei fu să se retragă, căci în întunericul minţii sale apărea o lumină instinctivă: o simţea acolo pe duşmanca ei, pe mama celui pe care-l iubea atât de mult, cea care, de trei ori — în Bretagne, pe strada Victoire şi la palatul Fitz-Roy — riscase viaţa prinţului Georges pentru a salva un alt fiu, unul adorat.

— Mamă rea! spuse.

Dar zări un scăunel de rugăciune lângă fereastră, la căpătâiul patului. Se apropie şi îngenunche. Apoi, prosternată, se prăbuşi brusc, fără un strigăt, de parcă un resort s-ar fi rupt în ea.

Nu mai suferea.

Dacă criza ce-o zdrobise astfel pe sărmana Clotilde în momentul în care venea să-şi îndeplinească ultima datorie ar mai fi întârziat cu un minut, şi-ar fi auzit numele rostit în camera alăturată, în mijlocul unei discuţii ce izbucnise brusc…

Numele ei şi al bărbatului iubit.

* * *

Dar, înainte de a începe relatarea evenimentelor stranii ce au avut loc în acea noapte în palatul Souzay — atât de calm, de obicei, în tristeţea lui — vom reveni o clipă în urmă, rezumând în câteva cuvinte cele ce se petrecuseră în cursul zilei, spre a înlesni înţelegerea ultimului act al dramei noastre.

* * *

Cu prilejul vizitei sale zilnice, doctorul Abel Lenoir găsise starea sănătăţii lui Albert mult îmbunătăţită, iar pe ducesă — aproape nebună de bucurie.

Ştim că doctorul era mai mult decât un doctor în casa doamnei de Clare. Cu toate acestea, ducesa ar fi fost mulţumită să-l facă să creadă că rezultatul acela miraculos se datora bunelor lui îngrijiri, dacă el n-ar fi cerut o explicaţie.

Dându-i-o, Angèle insistă mai mult asupra faptului că Georges era un martir fericit. Sacrificiul lui semăna cu o eliberare.

La doamna de Clare veni Pistolet să-l caute pe doctor după expediţia lui la palatul Fitz-Roy.

De dimineaţă, după ce o părăsise pe Lirette, Pistolet pornise la treabă. În cursul întregii nopţi precedente, doctorul îşi postase oamenii în jurul casei lui Jaffret, nu numai pentru a scoate la lumină, pe cât posibil, acţiunile bandei, ci mai ales pentru a veghea, în caz de nevoie, asupra securităţii prinţului Georges.

Pistolet era şeful acelei poliţii particulare.

Acum venea să dea raportul.

Rezumatul lui scurt şi concis descrise mai întâi cu exactitate ceea ce se petrecuse după seara logodnei.

Stăpânii nu se culcaseră; fusese văzută "fantoma" intrând în grădină peste gardul de scânduri; fusese surprinsă plecarea domnişoarei Clotilde înainte de a se fi crăpat de ziuă.

Dar elementele importante constau în datele culese personal de

către Pistolet, care sosise pe strada Culture chiar în momentul în care avea loc mutarea de la palat. Agenţii prinseseră începutul acelei acţiuni.

Soţii Jaffret păreau, într-adevăr, să-şi părăsească locuinţa fără gând de întoarcere. Şi, desigur, asta era o idee ciudată, a doua zi după semnarea unui contract, în ajunul unei căsătorii.

Cheia enigmei părea să fie vizita fantomei, dar descrierea incidentului nu-l surprinse pe doctorul Abel, care spuse doar:

Ştiam că vecinul meu Mora nu dormise azi-noapte la el acasă, în strada Bondy.

Cu toate acestea, dezlegarea misterului o putea constitui şi povestea cu cea de-a unsprezecea dală, cea ridicată de două ori.

Doctorul era de mai înainte la curent cu tot ce-l privea pe bătrânul Morand Stuart şi *Oremus*-ul său.

Ascultă cu atenţie acea parte a raportului lui Pistolet.

— Din moment ce Mora auzise conversaţia dintre Échalot şi Pistolet, vă daţi seama că nu prea mai speram să găsesc hârtiile sub dală. Totuşi, pentru a nu trece cu vederea nimic, am intrat în curtea palatului, am numărat pietrele, am ridicat-o pe cea de a unsprezecea…

— Şi? întrebă doctorul.

— Acolo era o ascunzătoare, o ascunzătoare foarte frumoasă, însă fusese golită.

— L-ai interogat pe portar?

— Bineînţeles. N-a văzut nimic, nici măcar pe agenţii noştri, şi nu ştie nimic în legătură cu ce s-a putut întâmpla cu stăpânii lui.

Doctorul se adânci un timp în gânduri, apoi spuse:

— Mora i-a prevenit. Sunt ascunşi undeva, în Paris. Asta-i criza. Au pus mâna pe prada lor; probabil că acuma încearcă să se bucure anticipat de victoria lor. Pregăteşte-i de acţiune pe toţi oamenii de care dispunem. Ai înţeles? Pe toţi! Ia-i pe Tardenois, pe Larsonneur, ia-l şi pe bătrânul meu valet Guillaume, şi organizează o vânătoare minuţioasă. Avem nevoie de actele acelea, le vreau!

Capitolul XXV - Un oraş cucerit

Pistolet se îndreptase spre uşă, dar se întoarse. Uitase să menţioneze scena sălbatică de pe strada Vieille-du-Temple — atacul bestial asupra lui Clément-Ciungul de către Cadet-l'Amour.

— Nenorocitul acela ne poate sluji la ceva? întrebă doctorul.

— Nu l-am revăzut de azi-noapte, răspunse Pistolet. Chiar dacă scapă, garantez că cel puţin o lună nu se va putea mişca!

— Atunci, du-te şi vezi ce faci cu vânătoarea! După averea ta alergi.

Pistolet plecă, luându-i cu el pe Tardenois, pe Larsonneur şi pe ceilalţi valeţi.

Iată pentru ce Clotilde intrase în casă fără a găsi nici un suflet de om.

Oficiul era pustiu şi bucătăria la fel, fiindcă doamna Meyer (din Prusia) îşi luase concediu după ce le eliberase pe servitoare.

Pentru ce? Cum? Trebuie să recunoaştem, în sfârşit: pentru că duşmanul era chiar în casă.

Nu compatrioţii doamnei Meyer, ci banda Cadet.

În plină zi, în Parisul paşnic, în mijlocul unui cartier foarte populat, o casă fusese luată cu asalt şi rămăsese în stăpânirea invadatorului, fără ca trecătorii de pe stradă sau vecinii din locuinţele din preajmă să fi bănuit cât de cât ceva.

Este necesar să relatăm amănunţit acest eveniment care, la prima privire, pare de necrezut, ca o minune ce se săvârşeşte în modul cel mai simplu din lume, preludiu al unor întâmplări şi mai uluitoare.

Pistolet, la ordinele doctorului Lenoir, îi luă pe Tardenois, pe Larsonneur şi pe ceilalţi spre a-i asmuţi pe urmele Fracurilor-Negre.

Peste un ceas, sosiră Georges şi Lirette, care n-o mai găsiseră pe Clotilde în baraca lui Échalot.

Pentru prima dată după mulţi ani, în casa Angèlei avu loc o scenă de fericire, o scenă de familie.

De fapt, nu exista nici un prilej de îngrijorare în legătură cu Clotilde, iar Lirette, intrând aici, aducea asemenea motive de speranţă, încât fu primită ca o providenţă. Ea era salvarea lui Albert, deoarece rupea legătura ce-l înlănţuia pe Georges de Clotilde; constituia, de asemenea, o promisiune a unei ere noi din punct de vedere al averii şi al securităţii legale, fiindcă putea dovedi, ca o mărturie vie, existenţa actelor care stabileau starea civilă a ducesei şi a fiului ei.

Începea o nouă viaţă. Angèle, redevenită bună datorită speranţei, nu mai voia nici subterfugii, nici ocolişuri. Îi iubea pe cei doi fii ai săi, o îndrăgea deja pe acea făptură fermecătoare care avea să fie fiica ei, o aştepta pe cealaltă…

Ah! Cât o va adora pe aceea! Pe soţia lui Albert!

Acesta dormea, legănat de vise frumoase.

Doctorul tocmai plecase, promiţând că va reveni.

Către ora două după-amiază, Rose Lequiel, camerista, făcând serviciul lui Tardenois, acesta fiind absent, deschise uşa unei încăperi alăturate dormitorului Angèlei şi în care ducesa se afla împreună cu Lirette şi cu Georges.

Rose Lequiel îi anunţă pe doamna contesă Marguerite de Clare şi pe domnul conte de Comayrol.

Trecuseră ani buni de când Marguerite şi Angèle nu se mai văzuseră. Rivalizând cândva în frumuseţe, niciodată nu simţiseră o simpatie prea puternică una pentru cealaltă. Angèle se miră de vizita ei. Pe domnul de Comayrol nu-l cunoştea.

— Pofteşte-i în salon, porunci.

Însă Marguerite se ivise deja în prag.

— Fără ceremonie, nu-i aşa? spuse. Intraţi, conte. Buna şi draga mea verişoară ne va scuza.

Angèle se ridicase în picioare.

Contesa veni spre ea cu paşi hotărâţi, adăugând:

— Vedeţi, suntem îmbrăcaţi ca pentru o călătorie… Bună ziua, prinţe… Dragă ducesă, Georges ne-a făcut cunoscută ieri amabila intenţie pe care o aveai de a veni la palatul Fitz-Roy pentru semnarea contractului.

— Într-adevăr, aşa voiam, spuse Angèle, gândindu-se brusc la Albert.

Pentru a păstra planul de căsătorie schimbând mirele, trebuia să câştige bunăvoinţa Margueritei. Fu prima care-i întinse mâna.

Marguerite i-o strânse cu cordialitate. Ai fi zis că erau, într-adevăr, cele mai bune prietene din lume.

Contesa continuă:

— Dumneata eşti cea care ţineai supărarea, verişoară. Am considerat acea vorbă amabilă ca pe un prim pas, şi puteţi constata graba noastră de a risca un al doilea. Cu toate necazurile foarte serioase cu care ne-am confruntat astăzi, le-am spus celor din familie: "Nu voi pleca până n-o văd pe Angèle…" Permite-mi să ţi-l prezint pe domnul conte de Comayrol, unul dintre martorii dragei noastre Clotilde.

Domnul conte de Comayrol salută. Era încălţat cu cizme şi echipat ca pentru a face turul Europei.

Luară loc cu toţii. Lirette stătea la o parte, înfricoşată fără a şti de ce. Georges nici măcar nu încerca să-şi ascundă stânjeneala. Să fi sosit oare momentul explicaţiei?

Dar gheaţa fu spartă de la început. Marguerite îşi apropie fotoliul de cel al Angèlei.

— Există o mică problemă, pe care o bănuieşti, desigur, îi spuse cu glas coborât. Îl împuternicise-ţi pe maestrul Souëf şi, bineînţeles, noi eram de acord; însă contractul acesta e provizoriu, chiar şi în concepţia maestrului însuşi, iar căsătoria nu se va încheia aşa uşor. N-ai vrea să discuţi o clipă cu mine, între patru ochi, frumoasă verişoară?

— Fără îndoială, cu mare plăcere, răspunse imediat Angèle, eu însămi am a-ţi vorbi despre o anumită împrejurare…

— Eram convinsă! exclamă Marguerite cu un râs sincer. Ce

greşeală fac oamenii când nu încearcă să-şi lămurească problemele printr-o discuţie sinceră!... Georges, copilul meu drag, iartă-mă că fac apel la tine, trebuie să-l iei pe domnul de Comayrol pentru zece minute, ca şi pe această fermecătoare domnişoară... Face parte din familie?

Lirette se ridicase în picioare. Ea fu cea care răspunse:

— Da, doamnă, fac parte din familie.

Privirea i se izbi de cea a Margueritei care zâmbi, întorcând apoi capul.

— Georges, zise Angèle, îl vei duce pe domnul conte în salon.

— Nu, oh! Nu, protestă Marguerite al cărei zâmbet căpătă o expresie ciudată. În salon se află deja cineva.

— Cineva! repetă ducesa, mirată. Cine oare?

În loc să răspundă, Marguerite întrebă:

— Salonul cel mic nu dă cumva în grădină?

— Ba da, dar...

— Nu înţelegi nimic din toate astea, nu-i aşa? o întrerupse contesa, făcându-i un semn de complicitate. Prefă-te că înţelegi, ţi se va da dezlegarea enigmei... Georges, duceţi-vă în micul salon... Veţi afla totul şi-mi veţi mulţumi.

Domnul de Comayrol, curtenitor, îi oferi Lirettei braţul.

Răspunzând unei priviri a Angèlei, Georges le însoţi.

Toată lumea continua să zâmbească, însă în atmosferă plutea deja o nelinişte de moarte.

Imediat după închiderea uşii, expresia Margueritei se schimbă.

— Acum jos măştile, te rog frumos, domnişoară Tupinier! spuse. Dumneata şi cu mine nu ne putem suferi, fiindcă avem aceeaşi meserie şi ne facem concurenţă...

— Doamnă!... încercă ducesa s-o întrerupă, mai mult uimită decât indignată.

— Dar, în definitiv, continuă Marguerite, între noi nu există o ură necruţătoare, dintre acelea care-ţi dau o poftă de a ucide ce te furnică până-n vârful degetelor. În fond, eu sunt o fată destul de bună, să jucăm cu cărţile pe masă. Eu, verişoară, sunt o hoaţă, conducătoare a unor hoţi.

— Oh!... gemu Angèle, încercând să se ridice.

— Şi ştiai foarte bine acest lucru, ceea ce nu te-a împiedicat să-ţi trimiţi fiul la palatul Fitz-Roy — cu buchete frumoase, pe cinstea mea — să-i ceară mâna pupilei noastre. Fac parte din banda Cadet sau, mai curând, eu sunt banda Cadet! Ştiai şi asta atât de bine, încât ai înfiinţat banda Abel Lenoir spre a ne combate. Doctorul acesta e un om talentat, dar felul în care gândeşte este lipsit de logică. Draga mea, în secolul al XIX-lea, şi cel mai naiv dintre comisarii de poliţie valorează cât toţi judecătorii din lume. Nu din cauza dumitale ne

jucăm astăzi întreaga miză, înainte de a părăsi Parisul şi poate Franţa, ci fiindcă azi-noapte am fost avertizaţi că în afacerile noastre se va amesteca un comisar de poliţie.

Făcu o pauză. O scrută cu privirea pe Angèle, care se aşeză din nou, părând să gândească intens.

Scena aceea, începută atât de ciudat, era înconjurată de o tăcere odihnitoare. Soarele de iarnă, care deja scăpăta, desena pe două fâşii de lumină de pe covor umbra broderiilor ce împodobeau muselina perdelelor din faţa ferestrelor. Nu se auzea nimic, decât şoapta îndepărtată a Parisului — atât de liniştitoare şi de plăcută urechii, orice s-ar spune.

Cum să te temi de grozăviile codrilor din Bondy, când auzi frumosul Paris vorbind, văzându-şi de treburi şi râzând?

— Ştiu la ce te gândeşti, doamnă ducesă, continuă Marguerite, căci numele de Tupinier nu cred să-ţi facă plăcere şi vreau să revin la obiceiurile mele din înalta societate, care, la mine, sunt o a doua… sau o a treia natură. Cuvintele "comisar de poliţie" ţi-au trezit interesul. Cel din cartier locuieşte la trei case de palatul dumitale, aşa crezi… Ei, bine, nu! El se află la celălalt capăt al pământului. Între el şi dumneata mă aflu eu: banda Cadet!

Angèle rămase tăcută. Marguerite vorbi mai departe:

— Şi te rog să remarci cât de iscusiţi sunt agenţii noştri. Casa ţi-e plină de ei şi dumneata nu auzi nici un zgomot…

— Casa mi-e plină de ei!… repetă ducesa fără să-şi dea seama că pronunţă cuvintele cu glas tare.

— Toată partea de casă dinspre alee, da, explică Marguerite cu amabilitate, şi treaba s-a făcut de la sine, imediat după plecarea doctorului Lenoir. Avuseseşi chiar dumneata grijă să-ţi îndepărtezi valeţii. Mai rămăseseră servitoarele, dar domnişoara Rose Lequiel a venit să le spună "din partea dumitale" că puteau să-şi ia liber, începând de azi, la ora zece.

— Rose! exclamă Angèle. Din partea mea!

— Ce să-i faci, drăguţo, femeia îţi este devotată ca doicile din piesele de teatru, dar are patruzeci şi cinci de ani, vârsta pasiunilor păstrate la cutie, iar noi dispunem de un don Juan pe nume Similor, specialist în zdrobirea inimilor bătrâne… Am intrat cât se poate de liniştiţi. Cartierul nostru general este-n salon, aşa că acum înţelegi pentru ce te-am rugat să nu-ţi trimiţi acolo fiul mult-iubit, ceea ce ar fi fost periculos pentru el. Posibilităţile de comunicaţie dintre dumneata şi oraş sunt rupte, deşi poarta mare de la alee rămâne deschisă, căci mă îndur să-ţi mărturisesc că micuţa Clotilde, frumoasa logodnică a fiului dumitale, nu face parte din asociaţia noastră. Ne-a fugit de sub nas azi-dimineaţă, şi am unele motive să cred că poarta aceea deschisă va fi pentru ea laţul în care se prind mierlele. Avem nevoie de ea şi o

vom avea. Înspre grădină, dimpotrivă, eşti liberă ca pasărea cerului!…

Se ridică şi deschise o fereastră.

— Atâta doar că ceea ce ai în faţă este o grădină de închisoare, adăugă. Acolo, în spatele arborilor, nu-i decât o singură fereastră… Şi, de fapt, văd la acea fereastră pe cineva!

Ducesa se ridică repede şi deschise gura să cheme în ajutor.

Marguerite râdea:

— Mai înainte, uită-te bine, spuse.

— Jaffret! murmură Angèle retrăgându-se.

— Bunul Jaffret! confirmă Marguerite cu glas mieros. A adus căldăraşii!

Într-adevăr, Jaffret le dădea de mâncare favoriţilor săi şi, de departe, vocea lui exersată se auzi cântând:

— Cip! Cip!… Cirrrip! Cip!

— Bună ziua, fină! spuse un alt glas chiar sub fereastră. Să încheiem treburile repede şi bine, micuţa mea, trenul nu aşteaptă, şi afară-i un ger de crapă pietrele!

Angèle îl recunoscu pe Cadet-l'Amour, care se plimba pe alee fumându-şi pipa.

Recăzu zdrobită în fotoliu, murmurând:

— Ce vreţi de la mine, doamnă?

Capitolul XXVI - Alegerea!

După închiderea ferestrei, lumina scăzuse mult în budoarul în care se aflau Marguerite şi Angèle.

— Ce vrem de la dumneata? repetă Marguerite, reluându-şi fotoliul. E greu de spus, şi delicat. Am fost aleasă ca purtător de cuvânt, fiindcă femeile, între ele, nu se dau înapoi în faţa unui adevăr, oricât de dureros ar fi. Dar iată motivul ezitării mele!

Se opri, părând că se reculege.

Ducesa aştepta, cu inima strânsă de o spaimă cumplită.

— Doamnă, continuă Marguerite, devenind fără voia ei gravă, ne-ai înşelat sau, cel puţin, bănuim că ai vrut să ne înşeli. Ai doi fii. Nu ştiu care-i cel preferat. Fie că l-ai trimis pe bastard pentru a servi drept pavăză fratelui său legitim — se bârfeşte aşa ceva chiar printre servitorii dumitale — fie că, dimpotrivă, ai vrut ca, profitând de întunericul care înconjoară trecutul celor doi tineri, să-i dai fiului nelegitim drepturile tânărului duce…

— Îţi jur, doamnă… o întrerupse Angèle.

Dar Marguerite îi luă vorba din gură şi, cu un fel de solemnitate, spuse:

— Mi-e milă de dumneata, abţine-te, s-ar putea să-ţi regreţi amarnic cuvintele. Dacă vrei să consideri că-ţi fac un serviciu, te previn că va trebui să alegi între cei doi copii ai dumitale — o alegere… mortală!

Din pieptul ducesei scăpă un geamăt adânc.

— Noi nu suntem doar hoţi, aşa cum ţi-am spus, vorbi în continuare Marguerite. Suntem asasini. Familia de Clare, al cărei nume îl purtăm amândouă, a plătit scump acest adevăr. Bărbatul care, adineauri, te-a numit "fină", având acest drept, se află aici pentru a-l ucide pe unul dintre fiii dumitale.

Angèle, cu ochii măriţi de groază, cu mâinile crispate pe braţele fotoliului, asculta cuvintele ei ca într-un vis înspăimântător.

Nu credea. Şi totuşi, trebuia să creadă, căci chipul Margueritei se contracta, zvâcnind cu un tic dureros.

Marguerite, ea însăşi, se bazase prea mult pe duritatea inimii ei! Sinceritatea oribilă şi cinică pe care şi-o impusese o speria. Suferea o adevărată tortură şi, dacă n-ar fi fost mărimea mizei ce se afla la capătul partidei începute, poate că ar fi dat înapoi…

Să apreciem bine situaţia: miza nu era averea familiei de Clare.

Drumul pe care pornise Marguerite era lung şi avea multe cotituri până să ajungă la averea de Clare şi, în plus, până acolo, aceasta putea să-i scape într-o mie de feluri.

Miza, adevărata miză, cea care merita întreaga spaimă şi toate acele crime, ba încă şi altele, era, în credinţa Margueritei, caseta colonelului — cele câteva hârtii, dintre care una striga: "Reprezint cincizeci de mii de lire sterline!"

Ea ştia unde se află caseta aceea, conţinând şaizeci sau optzeci de milioane.

Ştia că la parterul casei locuite de doctorul Lenoir, pe strada Bondy, un bărbat, tânăr sau bătrân — ce importanţă avea! — veghea singur asupra acelui tezaur.

Este drept că bărbatul valora cât o sută alţii, că era chintesenţa iscusinţei în a face rău şi că toţi cei care-l atacaseră muriseră. Însă o lovitură bine ţintită în inimă îi ucide pe vrăjitori tot atât de bine ca pe naivi… Şi spre a răsplăti îndrăzneala unei asemenea lovituri, exista un munte de aur!

Aici, la palatul Souzay, nu se juca decât comedia destinată să adoarmă vigilenţa acelui bărbat. El însuşi furnizase planul, aparent imposibil şi plin de ironie, şi el însuşi — lucru sigur, dat fiind caracterul lui — îi supraveghea execuţia, aici sau acolo, de departe sau de aproape, rânjind încântat în cine ştie ce ungher, ca un diletant în loja lui.

Era necesar ca piesa să fie jucată cu seriozitate şi cu îndârjire, până la limitele ferocităţii ei absurde; trebuia ca banda Cadet să-şi ia

zborul către frontieră cu ghearele pline de sânge, pentru a reveni pe furiş… şi chiar şi în asemenea condiţii, rezultatele nu erau certe!

* * *

Ştiţi ce făcea "fantoma", în timp ce "mult-iubiţii lui copii" încercau să-i arunce praf în ochi la palatul Souzay?

Un bărbat în jur de patruzeci de ani, bine hrănit, aşa cum trebuie să fie un filantrop, urca scara abruptă a locuinţei lui Pistolet, pe strada Vielle-du-Temple. Ne amintim că acolo găsise Clément-Ciungul un adăpost, în noaptea precedentă, după ce scăpase din mâinile lui Cadet-l'Amour.

Clément-Ciungul dormea pe o saltea.

În timpul zilei, venise să-l vadă doctorul Abel. Efectele tratamentului său se făceau deja simţite.

Filantropul intră fără a-l trezi pe rănit şi râmase cinci minute bune să privească starea înspăimântătoare în care-l adusese Cadet-l'Amour. Apoi, îi scutură cu blândeţe braţul.

— Ciungule, spuse, trezeşte-te, băiete… În ce hal te-a aranjat!

— Cine mă cheamă? gemu nenorocitul.

— Nici măcar nu mă recunoşti! Venisem să-ţi spun ceva; dacă te-ai fi putut ţine pe picioare, prilejul ar fi fost bun. În seara asta, Cadet lucrează în strada Pigalle, la palatul Souzay… dar tu nu mai faci nici doi bani.

— Dumneata eşti, domnule Mora? întrebă Clément. Nu te văd.

Nu poţi, bietul de tine, replică celălalt, prea te-a hărtănit! Îţi las băutura, încearcă să adormi iar… La noapte, pe la opt, Cadet-l'Amour va lucra în strada Pigalle… Bună seara.

Pipăind în jurul lui, Clément găsi o sticlă de ţuică.

Filantropul coborâse deja scara.

* * *

Să revenim la palatul Souzay.

N-am uitat, desigur, că cel numit "colonelul" interzisese să se atingă cineva de vreun fir de păr de pe capul bastardului, şi ştim că Marguerite pregătise dinainte capcana ce urma să-i fie întinsă nefericitei mame.

Era ea însăşi femeie, chiar dacă nu şi mamă; ghicise că întreaga iubire a mamei se concentra asupra fiului dezmoştenit, asupra învinsului.

Prin acea încercare, care semăna cumva cu judecata lui Solomon, era decisă să-l lovească pe acela pe care Angèle îl va desemna drept fiu legitim al ducelui, fiind astfel convinsă că nu se va înşela, deoarece

se bizuia pe minciuna izvorâtă din dragoste.

— Doamnă — spuse, încercând să-şi recapete, dacă nu, calmul, cel puţin limpezimea gândirii — poate că eşti îndreptăţită să ne dispreţuieşti şi să te temi de noi ca de nişte criminali ce suntem, dar şi nouă ne e îngăduit să nu avem încredere în dumneata. Viaţa nu-ţi este ireproşabilă.

— Este adevărat, îngăimă Angèle izbucnind în lacrimi, este adevărat, am păcătuit; dar cum se poate să primesc o pedeapsă atât de cumplită!

— Nu avem deloc pretenţia de a te pedepsi, ripostă, Marguerite, ci doar să ne luăm măsuri de siguranţă. Ştim că actele familiei de Clare sunt în posesia dumitale…

— Ce acte?

— Certificatul dumitale de căsătorie, cel de naştere al fiicei lui Morand Stuart.

— Greşiţi! exclamă ducesa. Veţi săvârşi o crimă inutilă. Vă jur că aţi fost înşelaţi!

— Nu-ţi port pică pentru această minciună, replică Marguerite. În locul dumitale aş face la fel.

Nu minţea; însă informaţia dată de fantomă, atunci când indicase palatul de Souzay ca fiind locul în care aveau să fie găsite hârtiile aflate în ascunzătoare, nu era nici ea contrară adevărului.

În toate acestea exista doar o eroare de timp. Sărmana Clotilde mergea în momentul acela pe drumul spre Saint-Ouen, tocmai spre a aduce respectivele documente la palatul Souzay, unde avea să sosească peste câteva minute.

Marguerite îşi recâştigase tot sângele rece. Continuă:

— Să raţionăm ca şi cum ai avea aceste acte, nu ne putem înşela reciproc. Există un moştenitor de Clare-Souzay, care se căsătoreşte cu singura moştenitoare a celeilalte ramuri a familiei de Clare. Perechea aceasta constituie bunul dumitale şi al nostru. Nu refuzăm să te includem în împărţeală. Vrei să faci parte din banda Cadet, doamnă ducesă?

Răspunsul Angèlei fu un gest de oroare.

— Nu vrei? Ai dreptate, prin asta n-ai îndepărta de buzele dumitale cupa amărăciunilor. Ne aflăm în vârful unei pante fatale. Dacă ţi-aş putea spune cât valorează pentru noi partida ce se joacă aici şi care-ţi pare mai mult ciudată decât barbară…

În ochi îi apăru sclipirea intensă a celor înnebuniţi de setea de aur, căci vedea, ca într-un miraj, caseta, toate bancnotele acelea, şi beţia lăcomiei îi ameţea creierul.

— Valorează… continuă cu glasul brusc alterat, dar nu m-ai crede! Sunt bogăţii în existenţa cărora nu se poate crede! Şi, de altminteri, ce importanţă are? Unul din cei doi tineri este în plus,

fiindcă, atâta vreme cât vor fi doi, ne vom teme de dumneata, care ţi-ai dovedit şiretenia şi capacitatea de a trişa, minţind pretutindeni, minţind întruna, minţind până şi la patul de moarte al soţului dumitale. Pe actul de naştere al fiului lui William de Clare este înscris numele lui Albert; copilul pe care l-ai transformat într-un cioplitor de pietre se numea Clément, iar cel pe care ni l-ai trimis la palatul Fitz-Roy se numeşte Georges şi, cât timp se găsea în închisoare… Ah! N-am avea nevoie de pumnal dac-am şti unde să lovim! Ar fi de ajuns să ne retragem lăsând să acţioneze justiţia… Şi, cum spuneam, când era în închisoare, avea acte pe numele de Pierre Tardenois!… Pe de altă parte, cel care, aici, trece drept secretarul tânărului duce se numeşte Albert! Este un adevărat haos! Ai încurcat prea bine cărţile, doamnă, nu se mai vede nimic în bezna pe care-ai creat-o… Te condamnăm *să faci lumină*, să spui dumneata însăţi şi cu glas tare: *"Iată-l pe ducele de Clare şi iată bastardul!"*

Angèle căzu în genunchi. Încerca să vorbească şi nu reuşea. Pe chip i se zugrăvise toată spaima pe care-o putea îndura o făptură omenească fără să moară.

— Doamnă, doamnă! bolborosi în cele din urmă, fie-ţi milă de mine, îi iubesc pe amândoi!

Spunea asta aşa cum copiii mici cer îndurare.

Marguerite îşi întoarse privirile.

— Doamnă… repetă Angèle, târându-se în genunchi, sunt în mâinile dumitale. Nu mai vreau avere! Renunţ la titlurile nobiliare! Vom pleca din Franţa, departe, foarte departe… atât de departe, încât nu vă vom mai supăra cu nimic. Doamnă! Oh, doamnă, nu-ţi dai seama cât mă chinui. Te implor…

— Trebuie să alegi, rosti cu glas coborât Marguerite.

— Ascultă-mă! — insistă ducesa, al cărei glas se schimbă, şi trebuie să recunoaştem că în ochi i se aprinse o luminiţă de şiretenie, căci, chiar şi în acest ceas al disperării, parţialitatea ei maternă nu dispăruse — ascultă-mă, nu vă voi mai înşela. De data asta, vi-l voi da pe adevăratul de Clare, pe cel al cărui nume se află în actul de naştere, pe ducele Albert, pentru a se însura cu Clotilde a voastră… Dar lăsaţi-mi să trăiască celălalt copil.

— Nu! spuse tăios Marguerite.

Dintr-un salt, Angèle fu în picioare. Tot sângele îi năvăli în obraji. Se năpusti asupra contesei, care o întâmpină fără a da înapoi.

O clipă, chipurile lor cumplite şi superbe aproape se atinseră. Ochii le ardeau. Păreau două tigroaice gata să se sfâşie.

— Te voi ucide! gâfâi Angèle, am forţa necesară, o ştiu; sunt sigură, sunt prea plină de furie… Ah! Ia seama!

În loc să se retragă, Marguerite îşi împinse capul înainte. Gurile li se apropiaseră, ca pentru un sărut. Şi, într-un hohot de râs convulsiv,

Marguerite izbucni:

— Nebuno! Tu vorbeşti despre copiii tăi! Oh! Nebuno, nebună ce eşti! Eu, eu mă zbat pentru optzeci de milioane!

Dintr-o singură sforţare, irezistibilă şi rece ca însuşi aurul, se desprinse şi porni spre uşă. În prag se întoarse spre a adăuga:

— Într-un sfert de oră, să fie aici cel ce trebuie să moară! Îl vreau, trebuie! Dacă nu, vor muri amândoi! Angèle se prăbuşi ca moartă.

Capitolul XXVII - Umbre chinezeşti

Nu era nici o exagerare în cele spuse de Marguerite Angèlei.

Sfatul dat de colonel în noaptea precedentă, când pătrunsese în palatul Fitz-Roy, fusese urmat punct cu punct, iar seara, întreaga bandă Cadet era pe picior de război.

Oricât de decăzută ar fi fost confreria Fracurilor-Negre, ceva tot rămăsese din redutabila ei organizare. Spaţiul de timp cuprins între ora şase dimineaţa şi prânz fusese de ajuns pentru a-i chema sub drapel pe toţi jucătorii de "găină" de la cafeneaua *L'Épi-Scié* şi, în timp ce o garnizoană întreagă ocupa pe tăcute palatul Souzay care, văzut de afară, părea casa cea mai liniştită din lume, Piquepuce (domnul Noël), Cocotte şi alte personaje abile îi goneau pe valeţii doamnei de Clare spre a-i ţine departe de palat.

Atâta vreme cât oamenii de serviciu nu se înapoiau, invadatorii palatului nu aveau de ce se teme.

Într-adevăr, ducesa nu întreţinea relaţii cu nimeni, decât cu doctorul Abel, şi santinelelor bandei Cadet li se dăduse ordinul de a-l lăsa pe acesta să intre, dacă s-ar fi prezentat.

Un consemn asemănător exista pentru Pistolet, şi tot aşa cu privire la domnişoara Clotilde.

Cât despre alţi vizitatori care-ar fi putut veni din întâmplare, Amédée Similor, trădător al prieteniei lui Échalot şi seducător al bătrânei Rose Lequiel, îmbrăcase livreaua familiei de Clare. Stătea undeva pe la parter, jucând la perfecţie rolul de valet, şi gata să răspundă că stăpânii casei lipseau.

În salonul cel mare dinspre alee se aflau şase vlăjgani, sub preşedinţia doctorului Samuel; pe Cadet-l'Amour l-am văzut fumându-şi pipa în grădină, şi singura fereastră dinspre vecini cu vedere spre spatele palatului era ocupată de bunul Jaffret care, împreună cu căldăraşii lui, intrase în posesia locuinţei permanente a Margueritei, situată pe strada La Rochefoucauld.

Acesta era cartierul general. Deoarece toţi Stăpânii din banda Cadet îşi abandonaseră locuinţele chiar în ziua aceea (şi nu o făcuseră

prea devreme), fusese ales acest loc pentru a se întâlni în caz de nevoie şi a delibera.

Ca urmare a acestor dispoziţii, toată partea dinspre grădină a palatului Souzay era liberă; cealaltă jumătate, cea ale cărei ferestre dădeau spre aleea ce duce către strada Pigalle, era într-o stare de asediu. În ceea ce-i privea pe înşişi locuitorii palatului, ştim unde se afla doamna ducesă; Albert, culcat îmbrăcat pe patul său, dormea un somn odihnitor, urmare a unei crize benefice, provocată de explicaţia din acea dimineaţă, şi nu bănuia nimic. De când intraseră în casă Fracurile-Negre, nu se produsese nici un zgomot care să-l fi putut trezi.

Prinţul Georges, Lirette şi domnul conte de Comayrol stăteau împreună în micul salon, în care convorbirea se desfăşura aşa cum putea.

Nu era nimeni în camera lui Georges, nici în cea a Angèlei — în care Clotilde, îndrumată de hazard, nu avea să întârzie să intre.

Se înnoptase deja când sosi. Nimeni nu-i împiedică trecerea şi împinse la nimereală prima uşă pe care o găsi întredeschisă.

La câteva secunde după Clotilde, doctorul Abel Lenoir trecu pragul porţii pentru trăsuri. Era îngrijorat — nu se dăduse de urma nici unuia dintre membrii bandei Cadet, iar Pistolet tocmai îl informase că, în cursul zilei, câteva descinderi ale poliţiei avuseseră loc simultan la palatul Fitz-Roy, la contesa Marguerite de Clare şi la doctorul Samuel.

Ca şi Clotilde, fu lăsat să pătrundă până în casă; fiind însă mai precaut decât biata fată, "simţi", încă de la primii paşi, că acolo se petrecea ceva anormal şi neobişnuit.

Intră totuşi, urcă scara la primul etaj şi se îndreptă, după obiceiul său, către camera ducesei. Când să deschidă, auzi că în budoar se vorbea. Era sfârşitul discuţiei dintre Angèle şi Marguerite.

Peste alte câteva clipe, o a treia persoană sosi dinspre strada Pigalle. Era un bărbat care mergea cu multă greutate şi al cărui chip nu se putea vedea, fiind ascuns sub două fâşii de pânză legate în cruciş. Nefiind inclus în consemn, două santinele ascunse în spatele copacilor ieşiră din adăpostul lor şi-l interpelară:

— Nu pe-aici e drumul, amice! îi spuse una dintre ele. Ieşi imediat pe unde ăi intrat!

Dar celălalt îl întrerupse:

— Da' ce, nu-l recunoşti pe Ciung? Şi în ce hal e!

Amândoi bărbaţii se traseră înapoi. Unul dintre ei, aproape un copil, îşi făcu totuşi o mândrie din a-şi învinge repulsia instinctivă şi se apropie.

— Vasăzică, în noaptea asta o să râdem, Clément? întrebă, făcând aluzie la sinistra meserie a nefericitului. Cred că ei te aşteaptă… Nu te

da mare: sunt eu, Saladin, puştiul lui Similor.

Pronunţând acel nume ilustru, se umflă în pene.

Ciungul îl împinse la o parte şi trecu fără a-i răspunde.

— E-n ordine! constată Saladin întorcându-se la arborele lui. Se pare că zvonurile se adeveresc. L'Amour te-a aranjat şi eşti prost-dispus. Dacă nu vrei să capeţi altă chelfăneală, nu te plimba prin grădină!

Ajungând la capătul aleii, Ciungul, în loc să intre în casă, coti la stânga spre gangul ce ducea spre grădină. Se strecură în spatele tufişurilor şi stătu la pândă, lipit de trunchiul unui tei.

Nimic nu se clintea în jurul lui, dar, în curând, vântul serii aduse până la el un miros de pipă.

Îşi umflă nările şi aspiră aroma, aşa cum cunoscătorii degustă, la vânzător, o înghiţitură de vin.

— El e, spuse, i-aş recunoaşte pipa dintr-o mie!

Tăcu mâlc, ghemuit pe pământ în pofida promoroacei.

Chiar şi cei care-ar fi trecut foarte aproape de el nu i-ar fi bănuit prezenţa.

Între timp, Marguerite se duse în micul salon, la Comayrol, Georges şi Lirette.

— Doamna ducesă şi cu mine ne-am înţeles, anunţă. Este o reconciliere bună, aşa cum trebuie. Iertaţi-mă dacă vă las singuri din nou. Voi reveni curând şi nu vă voi mai părăsi.

Coborî scara cea mare şi ieşi pe uşa principală.

Pornind apoi pe drumul pe care mersese puţin mai înainte Clément-Ciungul, se duse în grădină.

— L'Amour! chemă cu precauţie.

— Fir-ar al dracului! bombăni un glas răguşit, foarte aproape de ea. Tare-i frig! M-am căptuşit cu un guturai straşnic!

— Ai scara?

— Nu-i lipsă de scări, se repară intrarea, aici la dreapta… Când se termină afacerea asta, azi sau mâine?

— Încă zece minute.

Contesa cercetă cu privirea faţada şi se orientă. Ferestrele budoarului în care discutase cu Angèle rămăseseră luminate. Marguerite le arătă cu degetul şi spuse:

— Sprijină scara acolo.

— Şi pe urmă?

— Fereastra din stânga este întredeschisă. E cea la care-ai văzut-o adineauri pe Angèle…

— Pe Angèle urmează s-o aranjăm?

— Nu!… Pe un bolnav sau pe acela care n-are decât un braţ. Ştii bine: fie unul, fie altul — nu trebuie decât o lovitură.

— Una zdravănă!… Şi pe urmă?

— Spălăm putina şi, la miezul nopţii, pe strada Bondy, la parter: caseta!

Lui Cadet-l'Amour îi scăpă un mormăit vesel.

În spatele copacului său, Ciungul ciulea urechea.

Angèle, rămasă singură în budoar, deschise ochii şi văzu pe cineva îngenuncheat lângă ea.

— Abel! Dumnezeu mi te-a trimis! zise împreunându-şi mâinile. Dacă ai venit, poate suntem salvaţi! Se petrec aici lucruri groaznice…

— Ştiu ce se-ntâmplă, o întrerupse doctorul cu o voce gravă şi tristă. Nu suntem salvaţi. Am putut intra, dar nu ştiu dacă voi reuşi să ies…

— Suntem cu adevărat prizonieri?

— Cât se poate de adevărat… Doamnă, voi face tot ce-mi stă în puteri ca să găsesc o scăpare, dar timpul ne presează şi, în absenţa mea, cine ştie?…

— Ai auzit totul! gemu ea. Aşadar, n-am visat!

— Totul, da, am auzit totul, şi totul este real, fiindcă duşmanii dumitale sălbatici sunt în stare de orice!

— Ce-i de făcut, Dumnezeule?! Marguerite se va întoarce… Cât timp am rămas leşinată?

— Cinci minute.

Frângându-şi mâinile, ea se lamentă:

— Nu-mi dăduse decât un sfert de oră! Ce să fac? Ce să fac?

— Orice s-ar întâmpla, spuse doctorul cu autoritate, fiul soţului dumitale trebuie să fie salvat, doamnă.

Rostind cuvintele, glasul lui poruncea, dar tremura.

— Aşadar, fiul dumitale este cel care trebuie să moară? strigă Angèle revoltată.

Doctorul îşi îndreptă umerii şi repetă, de data aceasta vocea nemaitremurându-i:

— Doamnă, aceasta-i voinţa mea. Orice s-ar întâmpla, îţi cer, şi la nevoie îţi poruncesc, fiul soţului dumitale trebuie să fie salvat! Este o datorie!

Angèle luă mâna întinsă spre ea şi o sărută.

— Dacă ai fi poruncit odinioară!… spuse. Dar îţi voi da ascultare: eşti stăpânul meu şi te iubesc! Jur că fiul ducelui de Clare va trăi!

Abel o ridică şi o strânse la piept. După o îmbrăţişare rapidă, doctorul ieşi.

În urma lui, Angèle ieşi la rândul ei. Coridorul era pustiu. Alergă, lăsând să-i scape cuvinte întretăiate, până la camera lui Albert. Înainte de a deschide uşa, îşi încordă auzul.

Poate că doctorul izbutise să fugă, căci dinspre vestibul nu se auzea nici un zgomot.

Dimpotrivă, în coridorul prin care trecuse Angèle părăsind

budoarul şi în care se deschidea uşa propriei sale camere, răsuna un pas uşor, cel puţin aşa îşi închipui Angèle — un pas de femeie. Angèle se uită atent, străduindu-se să străpungă întunericul cu privirea, dar nu văzu nimic.

Împinse uşa şi intră la cel mai iubit fiu al său.

Albert dormea şi visa. Şopti în somn numele Clotildei.

Un hohot de plâns sfâşie pieptul Angèlei, care-şi spuse:

— Nu la mine se gândeşte, iar eu — eu mă voi sacrifica pentru celălalt!

Se smulse de lângă căpătâiul copilului adorat, adăugând:

— Dacă l-aş trezi, totul ar fi pierdut! El s-ar opune…

Îşi încordă auzul, pentru că zgomotul acela uşor, perceput în coridor, încă îi suna în urechi.

Însă minutele îi erau numărate.

Angèle luă veioza aflată pe noptieră şi străbătu camera spre a ajunge la o nişă deschisă, în faţa căreia atârna o draperie. Era locul în pare Albert îşi păstra hainele.

Angèle ridică draperia şi, imediat ce trecu în spatele ei, puse pe o mobilă lampa, spre a alege un costum bărbătesc complet, ale cărui piese componente le aranjă metodic, aşa cum procedezi înainte de a te îmbrăca. Se grăbea cât putea, dar mâinile ei tremurătoare îi trădau nerăbdarea.

În momentul în care îşi descheia rochia, zgomotul acela care o urmărea, zgomotul acela de paşi, îi ajunse din nou la ureche şi, de data aceasta, provenea chiar din camera lui Albert.

În pragul garderobei stătea în picioare, între draperii, o femeie: o fată tânără, nespus de frumoasă, dar şi mai palidă decât însuşi Albert, despletită şi purtând în ochi simptomul posomorât al nebuniei.

Cu o mână, fata îşi ţinea mănunchi pletele bogate, cu cealaltă manevra nişte foarfeci, care, tăind şi scârţâind prin splendoarea buclelor blonde, acopereau pardoseala cu un morman de mătase aurie.

Ducesa de Clare n-o văzuse niciodată pe Clotilde, dar o ghici de la prima privire, căci, în uimirea ei, numele Clotildei fu cel care-i veni pe buze.

Capitolul XXVIII - Dreptul de a muri

Fata înaintă cu un pas către doamna de Clare. Ultima buclă a părului ei căzuse; aruncă foarfecele şi declară:

— Da, eu sunt cea căreia i se spune Clotilde. Îl iubesc pe unul dintre fiii dumneavoastră şi celălalt mă iubeşte; dar pe dumneavoastră vă urăsc.

— Taci, pentru Dumnezeu! îngăimă ducesa. O să-l trezeşti!

Clotilde continuă să înainteze. Pasul ei silenţios şi agil abia atingea parchetul, şi totuşi, mişcările sale aveau acea rigiditate, acea tragică măreţie care, atât de adesea, însoţeşte pierderea raţiunii.

Îşi puse mâinile pe umerii doamnei de Clare şi o privi îndelung, cu o atenţie intensă. În faţa ei, ducesa simţea o ciudată spaimă.

Razele lămpii de alături le învăluiau de jos în sus, ca luminile rampei de teatru.

Amândouă erau frumoase, fiecare în felul său, dar nu ştiu ce condamnare implacabilă părea să apese pe frunţile lor.

Clotilde, cu părul tăiat, a cărui absenţă îi dezvelea tâmplele accentuând rătăcirea gândurilor ei, avea expresia îndrăzneaţă a adolescentelor, dar, din molipsitoarea ei veselie de odinioară nu rămăsese nici o urmă pe contururile ca de marmură sculptată ale mândrei perfecţiuni a frumuseţii ei.

Angèle îţi trezea mila; într-adevăr, părea tot mai frumoasă, pe măsură ce spaima şi durerea o zdrobeau.

Însă încântătorul farmec al ducesei, care poate ar fi îmblânzit un bărbat, nu servea, de data aceasta, la nimic.

Între femei nu se ţine seama de aşa ceva, dimpotrivă, şi privirea acelei îndrăzneţe copile de optsprezece ani nu trăda, desigur, nici o milă.

— Nu-i vina mea dacă am auzit, spuse. Am intrat întâmplător în dormitorul dumneavoastră, acolo, la celălalt capăt al coridorului. Am pierdut amintirea multor lucruri, şi când vreau să mă gândesc la ele, mintea mi se tulbură. Există însă alte lucruri pe care le văd limpede…

— Şi pentru ce mă urăşti, sărman copil? întrebă Angèle.

— Nu vreau să mi se pună întrebări, replică Clotilde cu asprime. Lăsaţi-mă să vorbesc! Eram foarte obosită, umblasem mult… Ah! Ce drum trist! Şi mă lăsasem învinsă de somn. Somn să fi fost? Totul murea în mine. Eraţi în camera alăturată, împreună cu contesa Marguerite de Clare, pe care o cunosc bine şi care-i o femeie rea, ca şi dumneavoastră. Şi poate că am devenit rea şi eu, căci îmi plăcea să vă aud plânsul. Marguerite vă tortura, consideram că-i drept…

— Dar ce ţi-am făcut? exclamă Angèle.

Privirea Clotildei deveni arzătoare.

— De trei ori — replică — de trei ori, dumneavoastră, mama pe care el o iubeşte atât de fierbinte, l-aţi expus la moarte! Iată ce mi-aţi făcut!

Fruntea doamnei de Clare se plecă.

— Îmi voi plăti datoriile faţă de el, spuse. Pentru asta mă aflu aici.

— Vă înşelaţi, ripostă Clotilde, nu vă veţi plăti datoria; nu vreau să muriţi pentru el.

Angèle îşi înălţă fruntea:

— Dumneata nu vrei!... repetă.

— Nu, pronunţă cu glas scăzut Clotilde, nu vreau, mamă rea, femeie rea ce sunteţi! Am locuit în casa în care aţi venit lângă patul de moarte al soţului dumneavoastră pentru a-i înşela agonia şi a-l ucide sub un sărut.

— Pe salvarea sufletului meu!... începu Angèle.

— Ah! o întrerupse Clotilde, fără emoţie vizibilă şi cu glasul ce-i rămânea ca de gheaţă, aţi jurat şi în noaptea aceea. Nu încercaţi să mă minţiţi pe mine. Vă cunosc şi, adineauri, eram acolo, despărţită de dumneavoastră printr-un perete subţire, atunci când v-a părăsit contesa Marguerite. Primul dumneavoastră gând (adevăratul dumneavoastră gând, cel care vă aparţine) a fost de a-l preda pe Georges, duce de Clare, în locul lui Albert, rodul greşelii dumneavoastră, îndrăzniţi să mă priviţi în faţă şi să-mi spuneţi: "Minţi!"

Angèle îşi lăsă ochii în jos, în timp ce un geamăt îi scăpă de pe buze.

— Un altul, continuă Clotilde, un altul v-a spus: "Trebuie ca fiul soţului dumitale să fie salvat, vreau acest lucru!"

Angèle rămase tăcută.

— Atunci, îşi continuă Clotilde rechizitoriul, dumneavoastră, inimă de sclavă, suflet josnic, tiran al celor îngenuncheaţi, dar prosternată în faţa oricărui stăpân care porunceşte, aţi răspuns: "Fiul ducelui de Clare va trăi". Iar ideea aceasta, a sacrificiului, v-a venit mai târziu, în ultimul ceas. Nu sunteţi demnă de un asemenea rol, doamnă, rolul e al meu, îl iau şi mi-l asum!

Cu o mişcare puternică, dar calmă, o împinse la o parte pe Angèle şi, descheindu-şi rochia, puse mâna pe veşmintele bărbăteşti.

Privirea îndurerată a ducesei era plină de admiraţie.

— Nu vreau, şopti. Ştii că Albert te iubeşte! Nu te pot lăsa să mori! Eu sunt cea condamnată!

Îmbrăcându-se, Clotilde zâmbi cu amar dispreţ.

— Numiţi asta "a fi condamnată", zise. Eu mă simt aleasă, desemnată de bunătatea lui Dumnezeu!

— Nu se va întâmpla aşa ceva! strigă ducesa, zguduită de un elan brusc. În definitiv, cu ce drept mă insulţi? Şi eu vreau, şi numai eu am dreptul de a vrea!...

Tăcu. Clotilde îi puse un deget pe buze şi, la rândul ei, spuse:

— Linişte! Îl veţi trezi!

Zâmbea cu surâsul triumfător al oamenilor simpli, care au găsit argumentul fără replică. Şi, întrerupându-şi îmbrăcatul, se apropie de Angèle şi-i luă încheieturile mâinilor, strângându-le, fără mânie, însă cu o asemenea forţă, încât celeilalte i se îndoiră genunchii.

Cu propria batistă a Angèlei — care rezista, deşi zadarnic — îi legă zdravăn braţele. Şi, înnodând pânza, îi vorbi, fără a ridica vocea:

— Aveţi doi copii, dintre care unul, iubitul meu Georges, Clément al meu de odinioară, este domnul duce de Clare. Ştiu asta, acum că am aflat-o de la dumneavoastră, prin perete. Ieri încă mai credeam contrariul, fiindcă minciunile dumneavoastră mă înşelaseră. El are o inimă eroică, ah! Nu-i aşa, doamnă? Îi cunoaşteţi la fel de bine ca mine sufletul bun… Oare Albert al dumneavoastră e un laş? Nu. Ei, bine! Dacă ar şti ce se petrece, şi unul şi celălalt ar cere partea de primejdie ce-i revine, care-i revine mai ales aceluia pe care doctorul Abel nu v-a poruncit să-l salvaţi. Aşa încât, credeţi-mă, nu faceţi zgomot, dacă vreţi să vi-l păstraţi pe Albert al dumneavoastră!

Totul era atât de adevărat, încât, de data aceasta, Angèle imploră, în loc de a mai combate:

— Te rog, te rog, fie-ţi milă de mine! Sufăr chinuri cumplite!…

Acum, picioarele îi erau legate, ca şi mâinile.

Clotilde se îmbrăcase cu hainele bărbăteşti. Cu părul ei scurt şi îndreptându-şi trupul înalt, putea crea iluzia c-ar fi un băiat.

— Doamnă — i se adresă Angèlei care gemea, acolo unde căzuse — sper că doctorul Abel a putut părăsi casa, căci n-am auzit nici un zgomot. Acum, că am câştigat marea fericire de a muri pentru acela pe care-l iubesc, nu vă mai urăsc — vă iert!

— Deci nu eşti nebună, nefericită, admirabilă copilă! strigă Angèle.

— Sunt fericită! răspunse Clotilde cu un surâs strălucitor.

Angèle îşi simţea inima avântându-se spre ea.

Clotilde îi zâmbea blând. Apoi, aplecându-se asupra ducesei, care încerca să-i întindă braţele, adăugă:

— Dumneavoastră, care rămâneţi, vă rog să faceţi ceea ce eu nu voi mai putea realiza. Îmi rămăsese de îndeplinit o sarcină, v-o încredinţez. Iată mai întâi ceva ce vă aparţine — actul dumneavoastră de căsătorie…

— Cum?! exclamă Angèle, prin dumneata!… Dumneata eşti cea…

— Iată, continuă Clotilde, certificatul de naştere al lui Clément, prinţul Georges, moştenitorul legitim şi unic. Promiteţi-mi…

— Oh! strigă Angèle, jur pe tot ce am mai scump şi mai sfânt pe lume că…

— De data aceasta vă cred… Şi iată, în fine, cu ce să redaţi un nume şi o avere celei care a fost micuţa mea prietenă, Lirette, care acum este rivala mea victorioasă — Clotildei de Clare, al cărei loc l-am uzurpat fără ştirea mea şi prin care mi se trage moartea. Luaţi totul şi fiţi iertată, doamnă.

— Fiica mea dragă! îngăimă Angèle înecându-se în hohote, suflet nobil! Oh! Dac-ai putea să vezi în mine cât te iubesc! Rămâi…

Ascultă! Te rog! Nu muri! Ar însemna să mă ucizi de o sută de ori în chinurile acestea cumplite!

Simţi buzele Clotildei atingându-i uşor fruntea; auzi ca un murmur:

— Aţi spus: "fiica mea"… avusesem, într-adevăr, acest vis. Uitaţi cuvintele mele grele… Adio, mamă!

Angèle îşi pierdu cunoştinţa; capul ei se izbi de lemnul parchetului.

Însă timpul nu aştepta.

Clotilde, uşoară, cu fruntea sus, înfăşurată în pelerina lui Albert, care-i ascundea pe jumătate faţa, străbătea deja, în vârful picioarelor, camera tânărului bolnav. Acesta continua să doarmă.

Întreaga scenă durase doar câteva minute, şi momentul *rendez-vous*-ului fatal impus de Marguerite nu era depăşit decât cu foarte puţin.

Coridorul era pustiu şi tăcut, aşa cum l-am lăsat.

Clotilde îşi regăsi drumul, ghidându-se după lumina lămpii ce continua să ardă în budoarul în care avusese loc convorbirea Angèlei cu Marguerite.

Uşa era întredeschisă…

Clotilde intră repede, jucând până la capăt rolul unuia care-ar fi fost atras într-o cursă.

Cadet-l'Amour stătea ascuns în umbra uşii, înăuntru. Aştepta acolo de mult, şi începea să-şi piardă răbdarea.

I se spusese să lovească fără să-i lase timp să se întoarcă tânărului care avea să intre.

Izbi drept în inimă pe la spate, cu una din loviturile savante prin care-şi câştigase renumele. Pretinsul tânăr căzu înainte, cu faţa la pământ, fără măcar a scoate un strigăt.

În clipa aceea, atât în casă cât şi afară, se auziră zgomote.

Răsunară paşi alergând tumultuos, în toate părţile. Nişte glasuri spuseră:

— Scapă cine poate!

— Vine poliţia!

Şi banda Cadet — căpitani şi soldaţi de-a valma — se năpusti în grădină, ca un stol de vrăbii speriate. Erau acolo toţi: Marguerite, Samuel, Comayrol, şi Piquepuce, şi Cocotte, şi strălucitorul Similor — toţi, toţi, până şi tânărul Saladin, care scosese primul strigăt de alarmă în curte.

Era cu neputinţă să se gândească să fugă pe aleea în care alergau deja agenţii, conduşi de doctorul Lenoir, şi în urma cărora veneau Tardenois, Larsonneur şi Pistolet.

Dar nu degeaba stătea de pază bunul Jaffret pe strada La Rochefoucauld. Cazul unei înfrângeri fusese prevăzut.

Căile de comunicaţie erau deschise între locuinţa Margueritei şi grădinile palatului Souzay. Pentru orice eventualitate, o scară se afla rezemată de zidul cel înalt.

Mai întâi trecu statul-major, urmă armata, şi apoi, scara fu trasă de partea cealaltă a zidului.

Plecase toată lumea, cu excepţia generalului.

Într-adevăr, la primul zgomot anunţând primejdia, Cadet-l'Amour, fără a se mai ocupa de victima sa, se repezise spre fereastra budoarului, al cărei pervaz îl încălecă uşor. Era obişnuit cu genul acesta de exerciţiu şi era foarte sigur că, lăsându-se să alunece de a lungul barelor verticale ale scării, avea să ajungă printre primii la zidul înalt.

Numai că, de îndată ce dăduse drumul pervazului, o înjurătură i se stinse în gâtlej, şi încercă, dar în zadar, să se salte înapoi sus. Simţea scara balansându-se sub greutatea trupului său.

— Lăsaţi gluma! strigă, deja neliniştit şi cu trupul inundat de o sudoare rece. Vin agenţii… Cine-i acolo, jos?

— Sunt eu, marchize, îi răspunse un glas batjocoritor.

Banditul se cutremură până-n măduva oaselor.

— Cine, tu? bolborosi printre dinţii ce-i clănţăneau.

Vocea ironică răspunse:

— Eu, Clément-Ciungul, şi am adus sacul în care eram legat când m-ai "aranjat", azi-noapte.

Capitolul XXIX - Sacul

Cadet-l'Amour nu minţise: oamenii poliţiei se auzeau pe scară şi pe coridoare. Casa era în puterea lor.

Cu toate acestea, la auzul numelui de Clément-Ciungul, Cadet-l'Amour nu şovăi. Poliţiştii, agenţii de ordine ai oraşului, închisoarea, ocna, ghilotina — toate acestea îl speriau mai puţin decât Clément-Ciungul.

— Mii de draci! mormăi ameninţător, m-am distrat prea mult cu el noaptea trecută! Şi, pe deasupra, am mai şi înţepat strâmb, imbecilul de mine!

Chipul groaznic sfâşiat al lui Clément i se ivi în faţa ochilor ca într-un coşmar, şi sângele îi îngheţă în vine. Din gâtlej îi ieşea deja gâfâitul răguşit al fiarei încolţite. Făcu un nou efort să urce cu orice risc, în ciuda zgomotului de paşi şi de voci pe care le auzea chiar în budoar, în pofida cadavrului acuzator ce-l aştepta sus, evidenţiind flagrant-delictul.

Dar n-avu timp — glasul de jos, care se îneca şi el în gâtlej, însă

într-un spasm de bucurie, spuse:

— Ah! Ba nu, mamă, nu, nu, nu! Vreau să te pap eu, nu te las celorlalţi!

Şi scara, trasă brusc la o parte, alunecă pe lângă perete, în timp ce glasul adăuga:

— Sări, marchize!

Năvala trecea din coridor în budoar, în care primul strigăt fu scos la vederea trupului Clotildei, întins cu faţa în jos şi care fu luat, bineînţeles, drept cel al unui bărbat tânăr, asasinat.

Când trecuse peste balcon, Cadet-l'Amour avusese grijă să tragă fereastra; dacă n-ar fi făcut-o, toată lumea s-ar fi repezit într-acolo şi ar fi văzut ce se întâmpla în curte. Această precauţie îi lăsă Ciungului o jumătate de minut în care să-şi execute treaba, iar el profită de ea.

Cadet-l'Amour căzuse ca un bolovan, pe partea dreaptă, fără alt sunet decât un geamăt înfundat, acoperit de izbitura trupului său pe pământul tare şi îngheţat.

Era un ger tăios.

Piciorul banditului se frânse, iar scara, prăbuşindu-se peste el, îi rupse braţul drept, la nivelul umărului.

Începea supliciul talionului.

În primul moment, Cadet-l'Amour îşi pierdu cunoştinţa. Ciungul se aruncă asupra lui cu un mârâit voluptuos — era prada lui.

Fără a-i păsa de ce se întâmplă la etaj, unde zgomotele de tot felul creşteau, îl trase pe fostul său patron de sub scară şi-l târî, fără oprire, până la cel mai apropiat tufiş, în spatele căruia dispăru împreună cu el.

Acolo se opri să privească printre ramuri.

Fereastra budoarului se deschidea, lăsându-i să treacă pe cei de sus, care se aplecau peste balcon. În acelaşi timp, alţi agenţi soseau alergând în grădină, cotind pe lângă casă.

De sus şi de jos, simultan, fu semnalată scara răsturnată.

— Noi doi să ne cărăm, Adèle, şopti Ciungul, aici nu ne-am putea amuza în voie, ăştia care vin o să ne-ncurce!

Şi reîncepu să-şi târască, uşurel, povara vie dar inertă. Cunoştea locurile. În seara asta, Cadet-l'Amour, urcând pe scară, îl scăpase de singura supraveghere care-l îngrijora. Avusese la dispoziţie mai bine de o jumătate de oră ca să exploreze grădina în toate direcţiile.

Nu se grăbea, evitând mai ales să facă zgomot; de altminteri, agitaţia care avea loc sub fereastră îi era de folos. Lucrările de reparaţie afectau peronul parterului. Palatul avea, în zona aceea, o spărtură înconjurată de materiale de construcţie, din cauza cărora primele cercetări erau îngreunate.

Ciungul, dimpotrivă, nu se rătăcea — ştia perfect de bine încotro mergea.

Palatul Souzay era o casă veche, care trebuie să fi existat cu mult înainte de clădirile construite în vederea închirierii şi care, acum, îl înconjurau din toate părţile. La celălalt capăt al grădinii, nu departe de locul prin care fugise banda Cadet, în zidul mare se afla o poartă. Fără îndoială, cândva slujise pentru a ieşi în câmp: nimeni nu ignoră că, pe la începutul secolului, cartierul La Rochefoucauld nu era decât un grup de vile.

De mai mulţi ani, poarta nu mai era folosită. Rămăsese doar ca un simbol a unor "servituţi" stabilite în favoarea palatului Souzay, dându-i astfel trecere directă către strada La Rochefoucauld.

Ciungul era unul dintre acei oameni care niciodată — şi din raţiuni clare — nu intră în vreun loc fără a se asigura că există şi un mijloc de a ieşi de acolo. Nu numai că descoperise poarta, dar o şi deschisese, înarmat fiind, ca întotdeauna, cu cârligul salvator pe care hoţii, cu o recunoştinţă plină de respect, îl numesc *"monseigneur"*{52}, ca şi cum ar fi vorba despre un episcop.

De partea cealaltă găsise o curticică izolată, în care nu se afla nimic, decât o fântână cu pompă, învelită cu paie spre a apăra apa de gerul iernii.

Tocmai acolo se ducea Ciungul.

Oboseala şi frigul îi măriseră febra. Vântul rece îi ardea carnea jupuită a feţei sale chinuite. La rândul ei, rana îl înjunghia cumplit, iar ochii congestionaţi îl înţepau ca şi cum cineva ar fi rotit în ei nişte cuţite. Era slăbit şi gâfâia. Abia se ţinea pe picioarele tremurânde.

Dar continua să meargă. Îşi târa vitejeşte şi cu bucurie desaga însufleţită. Îi vorbea, avea poftă s-o mângâie.

— Prefă-te c-ai fi moartă, Adèle, îi spunea pe un ton sincer prietenos. Astea-s prostii. Ştii bine că, noi doi, n-am terminat cu distracţia. Şi pe urmă, îmi convine mai mult că, pentru moment, nu te bucuri de toate facultăţile tale, pentru că altminteri ai ţipa ca din gură de şarpe şi, deşi nu-s prea deştepţi, cei de la Prefectură ne-ar înhăţa imediat… Da' grea mai eşti, scumpeteo!

Când intrară în curtea cea mică, grădina se umplea deja de paşi şi de chemări. Vânătoarea era în toi.

Prima grijă a Ciungului, chiar mai înainte de a-şi trage sufletul, fu să închidă atent poarta, după care înfundă cu pietricele gaura broaştei.

— Gata, Adèle, javră bătrână, îi spuse apoi. Să ştii că nu sunt supărat pe tine… Ascultă! Uite-i! Sunt pe aproape… Am baftă că nu poţi să urli!

Într-adevăr, dincolo de zid se auzeau glasuri spunând:

— O poartă!

— Da, dar e blocată.

— Dacă-i Cadet-l'Amour, vă spun eu că nu-l vom prinde, e mult prea şmecher!

Şi vocile se pierdură. Ciungul râdea din toată inima:

— Nimic de zis, treaba-i bine făcută. Nici măcar n-au văzut că s-a umblat la încuietoare, şi pentru că pământul e îngheţat bocnă, tu, Adèle, cuc bătrân, n-ai lăsat nici o urmă! Ah! Da, erai un animal răufăcător, dar s-a terminat, comoara mea!

Cu un oftat de mulţumire, adăugă:

— Acum, iată-ne liniştiţi. O să ne apucăm de treabă aşa cum trebuie, ca doi mieluşei. Ai sticla la tine?

Mâna lui scotoci în buzunarul banditului, de unde scoase butelcuţa îmbrăcată în nuiele împletite şi, după ce-i înlătură dopul, şi-o ţinu îndelung la gură.

— Brrr! se cutremură. Aveam nevoie să mă încălzesc pe dinăuntru. Ce Berezină{53}, tăticule! Da' briceagu', îl ai?

Briceagul era cuţitul enorm pe care l'Amour îl purta în teaca de piele a pelerinei sale.

Da, îl avea — încă plin de sângele ultimului său omor.

Ciungul îi încercă ascuţişul vârfului şi desfăcu un soi de centură prinsă la şoldul lui cu o sfoară. Adineauri, lângă scară, spusese: "Şi am adus sacul." Îl adusese.

Legea talionului prindea contur. Însă diavolul acela de Ciung nu era un plagiator. Pentru a plăti datoria supliciului său, găsise altceva decât biciul.

În prealabil, Cadet-l'Amour, tot în nesimţire, fu vârât în sac. Asta-l trezi pe jumătate şi începu să geamă încet, din cauza durerilor membrelor lui frânte.

— Aşteaptă un picuţ, madam Jaffret, îi spunea Clément, mă silesc totuşi să nu te doară… Fir-ar al dracului! Ce frig e! Ah! O să meargă bine treaba, îţi garantez!

Înnodă şnurul sacului în jurul gâtului lui Cadet, care gemu mai tare, apoi îl târî până sub pompă.

— Ei! Umflatule! Ce faci, visezi vreo petrecere la barieră? îl întrebă. Faci o mutră de parc-ai fi supărat pe mine!

Nenorocitul nu răspunse.

— Totuşi trebuie să te trezesc, puicuţo. Ia să vedem, în ce parte a trupului eşti mai gâdilicioasă?

Prin pânza sacului, plimbă vârful cuţitului în lungul coastelor lui Cadet, care, la fiecare împunsătură, tresărea slab, dar deoarece rezultatul nu era atât de rapid cât ar fi vrut el, Clément deschise gura pacientului cu ajutorul mânerului cuţitului şi-i turnă o treime din conţinutul sticlei.

De data aceasta, Cadet încercă să se ridice şi tot trupul i se zvârcoli intens în sac.

— La fel ca mine! exclamă Ciungul, prăpădindu-se de râs. Tot aşa făceam şi eu! Mă recunosc! Ah! Pişicher afurisit! Noaptea trecută tu

erai cel care se amuza!… Fii atent! Ia să vedem dacă paiele au ferit apa de îngheţ.

Apucă mânerul pompei şi-l apăsă cu toată puterea. Ţâşni un jet de apă care udă tot sacul.

— Mă auzi, amice? întrebă Clément. Ştii ce-o să se întâmple? Într-o clipă o să devii un bloc de gheaţă!

Avea dreptate. Cu o rapiditate înspăimântătoare, sacul se întări ca un sicriu. Înăuntrul lui, Cadet gemea slab.

— Acum treaba merge prea repede, spuse Ciungul. Ce zici de o-nghiţitură, mătuşico, aşa, fără fasoane?

Mânerul cuţitului interveni din nou şi restul de băutură curse în gura ticălosului, care gemea şi plângea de mai mare mila.

— Şi acum, mamă, o baie, ca să-ngroşăm plăpumioara!

Pompa intră în funcţiune.

— Asta-i pentru braţul meu, spunea Ciungul, entuziasmându-se din ce în ce mai tare, vei muri într-o sticlă, marchize! Ţi-ai revenit? Atunci, la pompă! Asta-i pentru obrajii, pentru fruntea şi pentru ochii mei! Hei! Patroane! Nu pleca încă; azi-noapte, eu, unul, am rezistat mult mai mult! Soartă ticăloasă! Am risipit bunătate de ţuică… Încă un duş, pentru lovitura finală cu şişul!

Cadet-l'Amour nu mai gemea.

Gerul era atât de pătrunzător, încât sacul devenise un bloc de gheaţă.

Ciungul, beat de o furie bestială, îl propti de zid şi încercă să-l sfarme cu izbituri de picior. Nereuşind, îl culcă iar pe jos şi, luându-şi avânt, sări în sus, spre a recădea cu toată greutatea, cu călcâiele alăturate, pe racla de gheaţă, care crăpă cu un pârâit îngrozitor.

Pieptul zdrobit al celeilalte fiare sălbatice scoase un geamăt oribil.

Prin gaura din care-şi scoase picioarele, Ciungul îşi înfipse cuţitul, dând douăzeci de lovituri inutile, apoi se încovrigă pe pământ şi adormi, îmbătat de răzbunare.

Capitolul XXX - Deznodământul

Acesta fu sfârşitul sângerosului scelerat care dăduse numele său bandei Cadet.

A doua zi, în curtea din spate de pe strada La Rochefoucauld, fu găsit obiectul acela hidos pe care Ciungul îl lăsase acolo: trupul unui bătrân chel, legat într-un sac transformat în bloc de gheaţă.

Portarul declară că, în cursul serii, un bărbat, al cărui chip era înfăşurat în cârpe şi care părea să meargă cu mare greutate, ceruse să i se deschidă poarta cu mult înainte de miezul nopţii.

Era Clément-Ciungul, care se trezise din beţia lui de tigru şi care se ducea la culcare.

* * *

Ne-ar mai rămâne de spus aici ce anume făcuseră în acea noapte ceilalţi şefi ai bandei, contesa Marguerite, Samuel, Comayrol şi bunul Jaffret, la parterul casei doctorului Lenoir, pe strada Bondy, la misteriosul personaj, domnul Mora, pe care intenţionat l-am lăsat în umbră şi despre care Cadet-l'Amour zicea că era însuşi colonelul Bozzo, fostul Tată-al-tuturor al Fracurilor-Negre, îngropat de ani de zile în cimitirul Père-Lachaise. Dar asta nu are legătură cu banda Cadet.

Banda Cadet a murit în seara aceea, odată cu naşul său.

Acesta este prologul unei alte drame, cu totul independentă de cea de faţă.

Deznodământul prezentei noastre povestiri a avut loc chiar la palatul Souzay, în budoarul în care se desfăşurase convorbirea între cele două doamne de Clare, Marguerite şi Angèle.

Era momentul în care agenţii scotoceau tufişurile în căutarea asasinului şi când Ciungul încă îşi mai târa pe pământul îngheţat sinistra povară, înainte de a descuia cu şperaclul poarta din fundul grădinii. Evenimentele, deşi, sub pana noastră, poate vi s-au părut lente, se derulaseră, dimpotrivă, rapid; ceasul încă nu bătuse ora nouă.

În budoar, doctorul Abel se apleca asupra pretinsului tânăr asasinat, de al cărui adevărat sex tocmai îşi dăduse seama.

Clotilde, zăcând pe covor, fusese întoarsă cu faţa în sus.

Doctorul interzisese să fie ridicată şi dusă pe pat, într-atât de gravă îi considera starea.

Lângă ea îngenuncheaseră Lirette şi prinţul Georges.

Comisarul încheia procesul-verbal în camera doamnei ducese, a cărei uşă rămăsese deschisă. Prin cealaltă uşă, cea care dădea spre coridor, intră Albert, sprijinit de mama sa şi de Tardenois.

Ceea ce-l trezise fusese zgomotul invaziei agenţilor. Se ridicase singur şi tot singur dezlegase mâinile şi picioarele Angèlei, revenită din leşinul ei.

Din tot ce se petrecuse, nu ştia decât atât cât putuse afla din cuvintele ce-i scăpau, printre hohote de plâns, mamei deznădăjduite. Habar nu avea de nimic, deoarece, atunci când adormise, în casă fusese linişte, şi asemenea lucruri nu se ghicesc.

Cu toate acestea, o presimţire de moarte îi apăsa inima.

Cel puţin, nu putea ignora tenebroasa bătălie în care era angajată familia lui; ştia — şi am văzut cât îl indignase — că pieptul fratelui său fusese pus de mai multe ori între el şi primejdie.

Acum, un singur cuvânt avea să-l facă să înţeleagă totul.

Şi la gândul acesta, Angèle suferea de mai înainte toate chinurile iadului.

În clipa în care mama şi fiul treceau pragul, doctorul spunea:

— Inima încă mai bate, a mai rămas un suflu de viaţă, dar nu mai există nici o speranţă.

— Dar cine a fost lovit? întrebă Albert. Fratele meu? A fost ucis fratele meu, pentru mine?

Îi răspunse doar tăcerea.

O simţea pe mama sa clătinându-se, în loc să-l susţină.

Lumina lămpii, nemaifiind ecranată, prin mişcarea doctorului care se ridica în picioare căzu pe faţa Clotildei.

La început, Albert nu o recunoscu, deoarece, cu părul tăiat scurt şi cu veşmintele bărbăteşti, părea un băiat.

Sub paloarea ei de marmură, era nespus de frumoasă. Sărmanul surâs de sfidare îndrăzneaţă, rămas în colţul buzelor, inspira totodată admiraţie şi milă.

Albert se aplecă spre ea, deschizând larg gura şi ochii.

— Oare mi-am pierdut minţile? şopti.

Apoi rosti numele Clotildei şi trupul îi fu cuprins de un tremur care-l făcu pe bătrânul Tardenois să se-nfioare din creştet până-n tălpi.

— Abel! chemă doamna de Clare. Ajutor!

Şi fiindcă doctorul rămânea înclinat asupra muribundei, adăugă:

— Abel! Abel! Fiul tău moare!

— Va vorbi, spuse doctorul, pândind trezirea Clotildei.

Veni totuşi spre Albert, pe care-l luă din mâinile lui Tardenois pentru a-l înconjura cu braţele sale.

Simţind că o părăsesc puterile, ducesa se prăbuşi pe un scaun.

— Ea este cea care a ucis-o, nu-i aşa? întrebă Albert arătând-o cu degetul pe ducesă. Fie blestemată!

Doctorul îl sărută pe frunte:

— Dumnezeu îţi va ierta vorba asta şi cruzimea ta, căci tu te stingi foarte de timpuriu şi ai suferit foarte mult, dar n-o acuza pe mama ta: crima ei a fost aceea de a nu te iubi decât pe tine!

O voce slabă se făcu auzită în tăcerea adâncă. Spunea şi ea:

— Nu-ţi acuza mama, care voia să moară pentru dumneata!

Vorbele erau ale rănitei.

Ea deschise ochii şi imediat îşi coborî privirile, căci întâlniseră lacrimile Lirettei; dar, ca spre a-şi scuza gestul, spuse:

— Micuţa mea prietenă, acum eşti o domnişoară bogată şi nobilă. Eu sunt cea care-ţi aduc moştenirea şi asta mă bucură mult.

— Oh! Clotilde dragă! îngăimă Lirette, te rog să trăieşti, pentru ca noi, toţi, să te iubim şi să-ţi mulţumim în genunchi!

— Sărmanul meu Clément, o întrerupse muribunda luând mâna

lui Georges, tot eu sunt cea care-ţi aduce averea ta şi numele tău. Am fost aspră cu mama ta, dar i-am cerut iertare… Pentru ce plângi?… Dumnezeu este bun — ce aş fi făcut eu pe pământ, de vreme ce voi vă iubiţi?…

Zâmbea cu surâsul copiilor şi al îngerilor.

Îşi ridicase puţin capul. Apropie mâinile împreunate ale lui Georges şi ale Lirettei de inima ei şi adăugă:

— Fiţi fericiţi!

Capul îi recăzu pe covor, cu o mişcare lentă şi uşoară.

Murise.

— Adio, mamă, spuse Albert, mă duc la ea.

Tot ce urmă fu strigătul sfâşietor al Angèlei, care se prăbuşi ca fulgerată peste trupul fiului adorat.

Alături de ei îngenunche doctorul Abel.

— Copii, le spuse lui Georges şi Lirettei, aceasta este adevărata condamnată căci ea va trăi…

{1} *Căldăraş* (ornit.): Pasăre cântătoare din familia fringilidelor, ce trăieşte în păduri şi grădini, cu corpul şi aripile negre, cu spinarea şi pieptul roşii, şi care se hrăneşte cu fructe şi grăunţe. (n.t.)

{2} *Fiu de rege*: în dialectul scoţian vechi, *Fitz-Roy* înseamnă fiu de rege. (n.t.)

{3} *Găina*: traducerea cuvântului francez *poule* care, în argou, denumeşte un joc de biliard cu miză bănească. (n.t.)

{4} *Tour du Monde* (lb. franceză) = Înconjurul Lumii. (n.t.)

{5} *Incessu patuit dea* (lb. latină): vers al poetului Virgiliu, a cărui traducere în lb. română este: "Prin mers se trădează zeiţa." (n.t.)

{6} *Quakeri* (de la englezul *to quake* = a tremura): membri ai unei secte religioase întemeiate în secolul al XVIII-lea şi răspândită, mai ales, în Scoţia şi în Statele Unite. *Quaker*-ii declară că sunt inspiraţi direct de Sfântul-Duh, nu acceptă împărtăşania, nu depun jurământ în justiţie şi nu recunosc nici o ierarhie. (n.t.)

{7} *Simila similibus curantur* (lb. latină) = "Cele asemănătoare se vindecă prin leacuri asemănătoare" — maximă a medicinii homeopatice, spre deosebire de cea a medicinii clasice: *Contraria contrariis curantur* ("Contrariile se vindecă prin leacuri contrare"). (n.t.)

{8} Samuel Hahnenann (1755–1843): medic de origine germană, părintele homeopatiei. (n.t.)

{9} Epigástru**,** *epigastre*, s. n. Partea superioară a abdomenului, cuprinsă între coaste şi ombilic. – Din fr. épigastre. (nota lui BlankCd)

{10} *Închisoarea Force*: istoricul şi descrierea alcătuirii acestei închisori din Parisul secolului al XIX-lea au fost prezentate de autor în romanul *Secretul Fracurilor Negre* (partea a II-a: *Mama Léo*). (n.t.)

{11} Perioada la care se referă autorul este cea dintre războiul Franţei cu Prusia (încheiat în 1870 prin capitularea lui Napoleon al III-lea la Sedan) şi data publicării romanului *La Bande Cadet* (1875). (n.t.)

{12} *Iulian*, zis *Apostatul* (331–383): împărat roman, născut la Constantinopole şi nepot al lui Constantin. A renunţat la religia creştină şi a favorizat renaşterea păgânismului. A fost ucis în timpul unei campanii împotriva perşilor. (n.t.)

{13} Unele personaje din precedentele mele romane vor apărea în prezenta istorisire, dar aceasta alcătuieşte o dramă de sine stătătoare care, spre a fi înţeleasă, nu necesită defel citirea celorlalte scrieri apărute sub titlul generic de Fracurile-Negre şi anume: *Mănuşa de Oţel*, *Turnul crimei*, *Inimă de Oţel*, *Secretul Fracurilor-Negre*, *Înghiţitorul de săbii* şi *Cavalerii Tezaurului*. (n.a.)

{14} *Oremus* (lb. latină): cuvânt ce înseamnă "*Să ne rugăm*" şi este deseori rostit de către preotul catolic, în timpul slujbei, spre a-i invita pe credincioşi să se roage împreună cu el; denumire generică pentru "rugăciune". (n.t.)

{15} *Înmormântarea săracului*: titlu al unui tablou de Gustave Courbet, pictor francez din secolul al XIX-lea. (n.t.)

{16} *Pourceaugnac* (domnul de ~): comedie-balet de Molière şi de Lully (1669) în trei acte şi în proză. Pourceaugnac, un provincial venit la Paris spre a se însura, este bătaia de joc a unor intriganţi ce acţionează în numele unui rival. (n.t.)

{17} *Lesurques*: referire la una dintre victimele alese de Fracurile-Negre pentru *a plăti legea*. Vezi romanul *Secretul Fracurilor-Negre*, de acelaşi autor. (n.t.)

{18} Domnişoara *(Mademoiselle)*: denumire, fără specificarea numelui, dată odinioară fiicei mai mari a fratelui regelui *(Monsieur)*, sau primei prinţese de sânge regal, până ce se recăsătorea. (n.t.)

{19} Paul Féval a publicat romanul *Banda Cadet* în anul 1875. (n.t.)

{20} *Waterproof* (lb. engleză în text) = pelerină de ploaie. (n.t.)

{21} *Wellington* (Arthur Wellesley, duce de ~) (1769–1852): general englez, celebru, mai ales, prin victoria de la Waterloo asupra lui Napoleon Bonaparte. (n.t.)

{22} Vezi romanul *Cavalerii Tezaurului*, de acelaşi autor. (n.t.)

{23} *Legea salică* sau *legea francilor salieni*: monument al legislaţiei franceze, constituind un cod civil şi penal. O dispoziţie a acestei legi, ce excludea femeile de la succesiunea proprietăţii asupra pământului, a fost interpretată, mai târziu, astfel încât să le excludă de la urcarea pe tronul Franţei. (n.t.)

{24} În carte veţi găsi nume de regi francezi care, în ediţia/ediţiile româneşti poartă numele de: Ludovic Filip, Henric, Ludovic, Carol etc., am înlocuit aceste nume cu: Louis Philippe, Henri, Louis, Charles etc., conform ediţiei franceze. (nota lui BlankCd)

{25} Paul Féval a scris romanul *Banda Cadet* în secolul al XIX-lea. (n.t.)

{26} *Sala Favart*: sală de spectacol pariziană, denumită astfel după numele lui Charles Simon Favart (1710–1792), scriitor dramatic, autor de comedii şi operete şi a cărui soţie, Justine Duronceray, a fost o celebră cântăreaţă. (n.t.)

{27} *Marea Grecie*: nume dat odinioară Italiei de Sud şi Siciliei, în care se aflau numeroase colonii greceşti. (n.t.)

{28} Vezi romanul *Turnul Crimei*, de acelaşi autor. (n.t.)

{29} *Clarus ante claros* (lb. latină) = "Vestit printre cei străluciţi" (n.t.)

{30} Vezi romanul *Mănuşa de Oţel*, de acelaşi autor. (n.t.)

{31} Vezi romanul *Inimă de Oţel*, de acelaşi autor. (n.t.)

{32} Vezi romanul *Mănuşa de Oţel*, de acelaşi autor. (n.a.)

{33} *Fontenoy*: localitate în Belgia, în care mareşalul de Saxe, în prezenţa lui Louis al XV-lea, a înfrânt armatele anglo-olandeze în anul 1745. (n.t.)

{34} *Saint-Lazare*: leprozerie înfiinţată la Paris în secolul al XII-lea, devenită ulterior închisoare pentru femei, până în 1940. (n.t.)

{35} *Cavalerul de Faublas*: erou al unui roman de J.-B. Louvet de Couvray, ce descrie relele moravuri ale societăţii de la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Faublas a rămas tipul seducătorului spiritual, alături de don Juan şi Lovelace. (n.t.)

{36} *Madame Gibou*: personaj inventat, presupunând o cumătră oarecare, cu obiceiuri mic-burgheze şi pretenţii de "casă mare". În literatura română ar corespunde Coanei Chiriţa. (n.t.)

{37} *Bilboquet*: denumirea unei jucării alcătuite dintr-o bilă prevăzută cu o gaură în care trebuie să intre un beţişor de care este legată. Folosită în text ala cum s-ar spune, în lb. română: familia Titirez. (n.t.)

{38} *Gloria*: amestec de cafea cu ţuică. (n.t.)

{39} *Nantanche*: pronunţie schimonosită de Échalot a cuvintelor *No, thank you* (lb. engleză) = nu, mulţumesc. (n.t.)

{40} *Paul de Kock* (1793–1871): scriitor francez, care în vodevilurile şi romanele sale a descris în mod sarcastic mediul burghez. Échalot, lipsit de cultură, face confuzie atribuindu-i ca opere *Atala*, (roman de Chateaubriand) şi *Cei trei Muschetari* (roman de Alexandre Dumas). (n.t.)

{41} *Rodrigo Diaz de Rivas*, zis *Cid Campeador* (1043–1099): cavaler spaniol, devenit celebru prin luptele sale împotriva maurilor. Cidul este eroul multor opere literare, dintre care cea mai cunoscută este tragi-comedia *Cidul* de P. Corneille, în care Rodrigo este prezentat ca un suflet nobil, sfâşiat în lupta dintre iubire, pe de o parte, şi datoria de a răzbuna onoarea tatălui, pe de alta. (n.t.)

{42} *Guilhem* (sau *Guillen*) *de Castro y Bellvis* (1569–1631): scriitor spaniol, autor al dramei *Copilăria Cidului*, care l-a inspirat pe Corneille. (n.t.)

{43} *Patenotul*: Échalot pronunţă stâlcit denumirea de *Pater-noster* (Tatăl nostru) a unei rugăciuni în limba latină. (n.t.)

{44} Textul original în lb. franceză este următorul: *Voyez sur cette roche/Ce brave à l'oeil fier et hardi!/Son mousquet est auprès de lui,/C'est son meilleur ami*… (n.t.)

{45} *Povera* (lb. italiană) = sărmana (n.t.)

{46} *Absalon*: fiul lui David. Şi-a ucis fratele, Amon, şi s-a revoltat împotriva tatălui său, care l-a învins în luptă. Absalon a încercat să scape prin fugă, însă părul lui lung s-a agăţat de ramurile unui copac, şi astfel şi-a găsit moartea. (n.t.)

{47} *Augias*: rege legendar al Elidei şi unul dintre argonauţi, ale cărui grajduri conţineau treizeci de mii de cai şi nu fuseseră curăţate de treizeci de ani. Hercule le-a curăţat într-o singură zi, făcând să treacă prin ele apele fluviului Alfeu. (n.t.)

{48} *Paladin*: a) cavaler de pe vremea lui Charlemagne; b) cavaler rătăcitor; c) om curajos şi romantic. (n.t.)

{49} *Assas* (Nicolas, cavaler d') (1733–1760): ofiţer francez, celebru pentru eroismul său prin care, înconjurat de duşmani, în cursul unei ambuscade, s-a sacrificat dând alarma. (n.t.)

{50} *Cayala* (Zoe Talon, contesă du ~) (1785–1852): favorită a regelui Louis al XVIII-lea, asupra căruia a avut un mare ascendent. (n.t.)

{51} *Armida*: una dintre eroinele poemului Ierusalimul eliberat de Torquato Tasso. În grădinile ei fermecate, l-a reţinut pe Renaud departe de armata cruciaţilor. (n.t.)

{52} *Monseigneur* (lb. franceză): a) monsenior — titlu de respect acordat episcopilor; b) şperaclu. (n.t.)

{53} *Berezina*: aluzie la localitatea Berezina, aflată în Rusia şi rămasă în istorie datorită

înfrângerii suferite acolo de armatele lui Napoleon (1812), din cauza frigului. (n.t.)

Table of Contents